Agatha Christie

UŽDANGA: PASKUTINĖ PUARO BYLA

Agata Kristi

Uždanga: paskutinė Puaro byla

UDK 820-3
CH 525

Agatha Christie

Curtain: Poirot's Last Case

First published in Great Britain by
Collins 1975

Iš anglų kalbos vertė ***Jonas Sipulis***

ISSN 1822-7376 ; 47
ISBN 978-609-95090-4-4

Pirmas skyrius

I

Kas iš mūsų nėra kada nors staiga pajutęs gąsdinančio skausmo, atgijus seniems prisiminimams bei jausmams?

"Aš jau esu tai patyręs..."

Kodėl šie žodžiai visuomet taip giliai sujaudina?

Aš iškėliau sau šį klausimą, sėdėdamas traukinyje ir pro langą stebėdamas Esekso lygumas.

Kiek jau laiko praėjo nuo tada, kai pirmą kartą leidausi į lygiai tokią pat kelionę? Tuo metu jaučiausi (juokinga) taip, tarsi geriausi mano gyvenimo metai būtų jau praeityje! Sužeistas kare, kuris visuomet išliks mano atmintyje, nors dabar jį nustelbė kitas žūtbūtinis karas. Tuomet, 1916 metais, jaunajam Artūrui Hastingsui atrodė, kad jis jau subrendęs ir visko matęs šiame gyvenime. Kaip menkai tesupratau, kad mano gyvenimas tik prasideda.

Tada aš keliavau, pats to nežinodamas, susitikti su žmogumi, kurio įtaka paveiks bei suformuos vėlesnį mano gyvenimą. Iš tiesų tai aš keliavau paviešėti pas savo seną draugą, Džoną Kavendišą, kurio motinai, antrąkart ištekėjusiai, priklausė Stailzo dvaras. Aš

mąsčiau apie malonų susitikimą su senais draugais, nė nenumanydamas, kad netrukus pasinersiu į paslaptingos žmogžudystės sūkurį.

Būtent Stailze aš vėl sutikau keistą mažą vyrą – Erkiulį Puaro, su kuriuo pirmą kartą susipažinau būdamas Belgijoje.

Kaip gerai aš atsimenu savo nuostabą, kai pamačiau pažįstamą šlubčiojančią figūrą su dideliais ūsais, einančią kaimo gatve.

Erkiulis Puaro! Nuo tų dienų jis man tapo brangiausiu draugu, pakeitusiu mano gyvenimą. Dirbdamas su juo, medžiojant vis naujus žudikus, aš sutikau savo žmoną, ištikimiausią ir mieliausią draugę, kokią tik gali turėti vyras.

Dabar ji ilsisi Argentinos žemėje, mirusi taip, kaip ir norėjo, be pasinėrimo į ilgas kančias ar senatvės silpnumą. Bet ji paliko labai vienišą ir nelaimingą vyrą.

Ak! Jei tik galėčiau grįžti atgal ir nugyventi gyvenimą iš naujo. Jei tai būtų ta pati 1916 metų diena, kai aš pirmąkart keliavau į Stailzą... Kaip viskas pasikeitė nuo to laiko! Kokios spragos atsirado pažįstamų gretose. Stailzą Kavendišai pardavė. Džonas Kavendišas buvo miręs, nors jo žmona Merė (kokia žavi, paslaptinga būtybė) buvo vis dar gyva, ir gyveno Devonšyre. Lorencas su žmona ir vaikais gyveno Pietų Afrikoje. Pokyčiai – visur pokyčiai.

Bet vienas dalykas, pakankamai keistas, buvo tas pats. Aš važiavau į Stailzą susitikti su Erkiuliu Puaro.

Koks aš buvau apstulbęs gavęs jo laišką su antrašte *Stailzo dvaras, Stailzas, Eseksas*.

Jau beveik metai nemačiau savo senojo draugo. Paskutinį kartą, kai jį regėjau, buvau sukrėstas ir nuliūdęs. Jis buvo labai senas, ir beveik susuktas artrito. Jis keliavo į Egiptą, tikėdamasis ten pataisyti sveikatą, bet, sprendžiant iš laiško, sugrįžo jausdamasis dar prasčiau. Nepaisant to, rašė jis linksmai...

II

Mano drauge, ar jūsų neintriguoja adresas, iš kur aš rašau? Jis primena senus įvykius, ar ne? Taip, aš esu čia, Stailze. Įsivaizduokite, dabar jau jie vadinami svečių namais. Vadovauja vienas iš jūsų, britų, senųjų pulkininkų. Bien entendu*, *ši vietelė išsilaiko jo žmonos dėka. Toji yra gera vadybininkė, bet jos liežuvis rūgštus kaip actas, ir vargšas pulkininkas nuo to labai kenčia. Jo vietoje paimčiau jai bizūną!*

Aš pamačiau jų skelbimą laikraštyje, ir prisiminimai mane vėl nunešė į tas vietas, kur pirmąkart apsigyvenau, atvykęs į šią šalį. Mano amžiuje visi mėgsta dar kartą pergyventi praeitį.

Tuomet, įsivaizduokite, aš čia sutinku džentelmeną, baronetą, kuris yra jūsų dukters darbdavio draugas.

Aš nedelsiant sukūriau planą. Jis nori įkalbėti Franklinus atvykti čionai vasarą. Savo ruožtu aš noriu įtikinti jus, ir mes būsime visi kartu, en famille**. *Tai bus pats nuostabiausias dalykas. Todėl,* mon cher*** *Has-*

---

* Žinoma (pranc.)

** Šeima (pranc.)

*** mano brangus (pranc.)

tingsai, dépechez vous*, *kuo geičiau atvykite. Aš jums rezervavau kambarį su vonia (senas mielas Stailzas dabar modernizuotas, kaip supratote), ir, prieš galutinai užsakydamas, suderėjau kainą su misis Latrel* tres bon marché**.

Franklinai ir jūsų žavingoji Judita jau kelios dienos, kaip čia. Taigi viskas paruošta, jums belieka tik atvykti.

Visuomet jūsų, Erkiulis Puaro.

Perspektyva buvo viliojanti, ir aš be jokių prieštaravimų paklusau savo senojo draugo norui. Aš neturėjau jokių nuolatinių namų bei kitų sąsajų. Vienas iš mano berniukų tarnavo kariniame jūrų laivyne, kitas buvo vedęs ir turėjo ūkį Argentinoje. Mano duktė Greisė buvo susituokusi su kareiviu ir dabar gyveno Indijoje. Likusią savo mergaitę Juditą aš slapčiomis visuomet labiausiai mylėjau, nors niekuomet jos nesupratau. Keistas, uždaras vaikas, turintis polinkį viską laikyti paslaptyje, kas mane kartais žeisdavo ir sukeldavo man sielvartą. Mano žmona buvo labiau supratinga. Ji mane tikino, kad tai nebuvo pasitikėjimo iš Juditos pusės trūkumas, o tik nenugalimas potraukis slapukauti. Bet ji, panašiai kaip ir aš, jaudinosi dėl vaiko. Juditos jausmai, sakė ji, buvo per daug gilūs, per daug koncentruoti, ir jos nesąmoningas atsargumas vertė ją imtis visų apsaugos priemonių. Kartais Juditai užeidavo slegiančios tylėjimo ir nepasitenkinimo nuotaikos. Ji buvo protingiausias vaikas šeimoje, ir mes apsidžiaugėme jos noru studijuoti universitete.

* skubinu jus (pranc.)

** labai pigiai (pranc.)

Maždaug prieš metus ji gavo gamtos mokslų bakalauro diplomą, ir įsidarbino asistente pas gydytoją, kuris tyrinėjo atogrąžų ligas. Jo žmona buvo invalidė.

Aš retsykiais nuogąstaudavau dėl to, ar Juditos pasinėrimas į darbą ir ištikimybė savo darbdaviui kartais nebus ženklai, kad ji galėjus prarasti savo širdį, bet dalykinis jų santykių pamatas mane nuramindavo.

Judita, aš tikėjau, mane mylėjo, bet iš prigimties ji nerodydavo savo jausmų, ir su panieka ir nepakantumu žiūrėjo į mano, kaip ji vadino, sentimentalias ir atgyvenusias, mintis. Aš, tiesą sakant, šiek tiek jaudinausi dėl savo dukters!

Šioje vietoje mano apmąstymus nutraukė traukinio stabdžių cypimas, įvažiuojant į Stailzo Šv. Marijos stotį. Bent jau čia niekas nepasikėitė. Laikas aplenkė šią vietą. Kaimelis tebebuvo aukštumoje tarp laukų, su nesuvokiama savo egzistavimo priežastimi.

Man su taksi važiuojant pro kaimą, aš vis tik pastebėjau laiko žymes. Stailzas Šv. Marija neatpažįstamai pasikeitė. Degalinės, kinas, dar du nauji barai ir municipalinių namų eilės.

Netrukus mes įvažiavome pro Stailzo vartus. Čia, rodės, mes vėl grįžome į senuosius laikus. Parkas buvo toks, kokį aš prisiminiau, tik kelias buvo prastai prižiūrimas ir apaugęs per žvyrą prasimušusiom piktžolėm. Už posūkio atsivėrė namo vaizdas. Iš išorės jis atrodė nepasikeitęs, tik labai prašėsi nudažomas.

Kaip ir mano atvykimo prieš daugelį metų metu, pamačiau moters figūrą, palinkusią virš sodo lysvių. Mano širdis ėmė plakti. Tuomet figūra išsitiesė ir žengė link manęs, ir aš mintyse nusijuokiau. Dides-

nio kontrasto tvirtai Evelyn Howard neįmanoma įsivaizduoti.

Tai buvo silpna pagyvenusi ledi gausiais garbanotais baltais plaukais, rausvais žandais, šaltomis šviesiai mėlynomis akimis, nelabai derančiomis prie jos lengvo nuoširdaus būdo, kuris, atvirai kalbant, mano skoniui buvo pernelyg nesantūrus.

– Jūs būsite kapitonas Hastingsas, ar ne? – pasiteiravo ji. – O aš išsiterliojusi visas rankas ir negaliu paspausti jūsiškės. Mes labai džiaugiamės, jus čia matydami – kiek mes esame apie jus girdėję! Aš turiu prisistatyti. Esu misis Latrel. Mes su vyru, pamišimo apimti, nusipirkome šią vietelę ir bandome iš jos išspausti kažkokį pelną. Niekuomet nemaniau, kad išaus tokia diena, kai aš tapsiu viešbučio savininke! Bet įspėju jus, kapitone Hastingsai , aš esu labai dalykiška moteris. Aš kaupiu priemokas visur, kur tik įmanoma.

Mes abu pasijuokėme iš šio puikaus pokšto, nors man susidarė įspūdis, jog tai, ką pasakė misis Latrel, buvo gryniausia tiesa. Už šios apgaulingai žavios senos ledi išorės aš pajutau panašų į titnagą kietumą.

Nors misis Latrel retkarčiais kalbėdavo neryškiu akcentu, ji neturėjo jokio airių kraujo. Tai buvo tik vaidyba.

Aš pasiteiravau apie savo draugą.

– Ak, vargšas mažasis mesjė Puaro. Jis nekantriai laukia jūsų atvykimo. Tai gali ištirpinti ir akmeninę širdį. Man baisiai jo gaila, matant jį taip kenčiant.

Mes pajudėjome namo link, ir ji nusiėmė savo sodo pirštines.

– O jūsų miela duktė, – tęsė ji, – kokia graži mergaitė. Mes visi ja be galo žavimės. Bet aš esu senų pažiūrų, žinote, ir mano nuomone, tokiai mergaitei kaip ji, visiškai nedera, užuot ėjus į vakarėlius ir šokius su vaikinais, leisti laiką pjaunant triušius ir būti visą dieną palinkus prie mikroskopo. Tai reikia palikti senamadiškoms moterims, aš sakyčiau.

– Kur yra Judita? – paklausiau aš. – Ar ji kažkur čia?

Misis Latrel veidas pasidarė toks, kokį vaikai vadina „fizionomija".

– Ak, vargšė mergaitė! Ji užsidarius toje studijoje sodo apačioje. Daktaras Franklinas iš manęs ją nuomojasi, ir jis viską ten įsirengė. Jis atgabeno jūrų kiaulyčių narvelius – vargšai padarėliai, taip pat peles ir triušius. Aš nesu tikra, kad man šis mokslas patinka, kapitone Hastingsai. Ak, štai ir mano vyras.

Pulkininkas Latrelas ką tik išlindo iš už namo kampo. Tai buvo labai aukštas, išdžiūvęs senis išbalusiu kaip lavono veidu, švelniomis mėlynomis akimis ir turintis įprotį neryžtingai tampyti savo mažus baltus ūsus.

Jo laikysena buvo kiek įsitempus.

– Ak, Georgai, atvyko kapitonas Hastingsas.

Pulkininkas Latrelas paspaudė man ranką.

– Jūs atvykote penkios... ė... keturiasdešimt, ar ne?

– Kada gi daugiau jis galėjo atvykti? – griežtai paklausė misis Latrel. – Ir aplamai, kokią tai turi reikšmę? Veskis ir parodyk jam kambarį, Georgai. Ir paskui jis galbūt norėtų nueiti tiesiai pas mesjė Puaro

– ar iš pradžių norėsite arbatos?

Aš patikinau nenorįs arbatos ir verčiau eisiu pasisveikinti su savuoju draugu.

– Gerai, – pasakė pulkininkas Latrelas. – Tuomet eime. Aš tikiuosi, kad jūsų daiktus jau užnešė – ar ne, saulute?

– Tai tavo pareiga, Georgai, – šiurkščiai pasakė misis Latrel. – Aš sodininkavau. Juk negaliu viskuo pasirūpinti.

– Ne, ne, žinoma, ne. Aš tuo pasirūpinsiu, brangute.

Aš nusekiau jį paradiniais laiptais. Tarpduryje mes sutikome trapaus sudėjimo vyriškį žilstelėjusiais plaukais, skubantį laukan su žiūronais. Jis šlubčiojo; veidas buvo berniokiškas, ištroškęs žinių.

– Mačiau juodagalvių devynbalsių porą, sukančią lizdą klevo šakose, – pasakė jis, truputį mikčiodamas.

Mums įėjus į holą, Latrelas tarė:

– Tai Nortonas. Šaunus bičiulis. Pamišęs dėl paukščių.

Hole prie stalo stovėjo stambus, aukštas vyras. Jis buvo ką tik padėjęs telefono ragelį. Pažvelgęs į mus, jis pasakė:

– Norėčiau pakarti ir nuketvirčiuoti visus rangovus ir statybininkus. Niekada nieko gerai nepadaro, kad juos kur perkūnas.

Jo pyktis buvo toks juokingas ir beviltiškas, kad mes abu nusijuokėm. Tam vyrui iškart pajaučiau simpatiją. Jis puikiai atrodė, nors jam buvo gerokai virš penkiasdešimt. Giliai įdegęs veidas. Atrodė jis taip, tarsi visą gyvenimą būtų praleidęs gamtoje, ir

priminė nykstantį vyrų tipą – seno kirpimo anglas, paprastas, besidžiaugiantis gyvenimu kaime, taip pat vyras, prisiimantis atsakomybę ir galintis vadovauti.

Aš beveik nenustebau, kai pulkininkas Latrelas pristatė jį kaip serą Viljamą Bodą Keringtoną. Aš žinojau, kad jis buvo Indijos provincijos gubernatoriumi, kur jam puikiai sekėsi. Jis taip pat garsėjo kaip puikus šaulys ir stambių žvėrių medžiotojas. Tai vyrai, liūdnai pagalvojau aš, kokių mes daugiau neišauginsime šiais visuomenės degradavimo laikais.

– Aha, – pasakė jis. – Malonu gyvai susipažinti su garsia asmenybe *mon ami** Hastingsu. – Jis nusijuokė. – Brangus senasis Belgijos bičiulis daug apie jus kalba. Ir be to, žinoma, pas mus yra jūsų duktė. Puiki mergaitė.

– Aš nemanau, kad Judita apie mane daug kalbėtų, – pasakiau šypsodamasis.

– Ne, ne, tai būtų senamadiška. Šių laikų mergaitės apskritai drovisi pripažinti tėvą ar motiną.

– Turėti tėvus, – pasakiau aš, – yra beveik gėda.

– O, džiaugiuosi, kad man šių kentėjimų neteko patirti. – Jis nusijuokė. – Aš neturiu vaikų, deja. Jūsų Judita labai graži mergiotė, bet baisiai intelektuali. Man atrodo, dėl to reikėtų sunerimti. – Jis vėl pakėlė telefono ragelį. – Tikiuosi, kad jūs neprieštarausite, Latrelai, jei aš jūsų telefono centrinę išdėsiu į šuns dienas. Aš nesu kantrus žmogus.

– Paauklėkite juos, – neprieštaravo Latrelas.

Jis ėmė lipti laiptais aukštyn, o aš jam iš paskos. Pulkininkas nuvedė mane į kairįjį namo sparną, prie

* mano draugas (pranc.)

galinių durų, ir aš pamačiau, kad Puaro išrinko man kambarį, kuriame ir anksčiau buvau apsistojęs.

Name buvo pasikeitimų. Eidamas koridoriumi, pro kai kurias praviras duris pamačiau, kad seno stiliaus didžiuliai miegamieji buvo padalinti į mažesnius kambarius.

Mano kambarys, kuris nebuvo didelis, liko nepakitęs, neskaitant atsiradusių karšto ir šalto vandens įvadų ir atitvertos dalies, kur buvo įrengta nedidelė vonia. Jis buvo apstatytas pigiais šiuolaikiniais baldais, kurie mane šiek tiek nuvylė. Aš teikčiau pirmenybę stiliui, artimesniam pačio namo architektūrai.

Mano bagažas jau buvo kambaryje, ir pulkininkas paaiškino, kad Puaro kambarys buvo kaip tik priešais kitoje koridoriaus pusėje. Jis ketino mane ten palydėti, tačiau tuo metu iš apačioje esančio holo atsklido aštrus riksmas „Georgai“.

Pulkininkas Latrelas krūptelėjo kaip pabaidytas arklys. Jis kilstelėjo ranką prie lūpų.

– Aš... aš... tikiuosi, kad jums viskas gerai? Paskambinkite, jei ko prireiks...

– Georgai!

– Einu, brangioji, einu.

Jis nuskubėjo koridoriumi. Minutėlę žiūrėjau jam iš paskos. Tuomet, mano širdžiai ėmus kiek greičiau plakti, aš perėjau koridorių ir pasibeldžiau į Puaro duris.

Antras skyrius

Mano nuomone, niekas taip neliūdina, kaip kūną niokojanti senatvė.

Mano vargšas draugas. Aš daug kartų esu jį apibūdinęs. Dabar aprašysiu tik skirtumus. Susuktas artrito, jis stūmėsi į priekį invalidų vežimėlyje. Jo kažkada buvęs putlus kūnas sukrito. Dabar jis buvo mažas liesas žmogelis. Veidas išvagotas raukšlių. Jo ūsai ir plaukai, tiesa, vis dar buvo reaktyvinės juodos spalvos, bet jei atvirai - tai buvo klaida, nors garsiai aš to niekados nepasakyčiau, nenorėdamas užgauti jo jausmų. Ateina laikas, kai dažyti plaukai yra per daug skaudžiai akivaizdūs. Buvo metas, kai aš nustebau sužinojęs, kad Puaro plaukų juodumas buvo netikras. Bet dabar tai atrodė nenatūraliai ir paprasčiausiai sudarė įspūdį, kad jis užsidėjo peruką ir papuošė savo viršutinę lūpą, norėdamas pralinksminti vaikus!

Tiktai jo akys liko tos pačios, apsukriai mirksinčios, tik dabar – taip, tikrai – suminkštėjusios nuo emocijų.

– Ak, *mon ami* Hastingsai, *mon ami* Hastingsai...

Aš palenkiau savo galvą, ir jis savo papratimu

šiltai mane apkabino.

– *Mon ami* Hastingsai!

Jis atsilošė ir nužvelgė mane, galvą kiek palenkęs į šoną.

– Taip, vis tas pats – tiesi nugara, platūs pečiai, žili plaukai – *tres distingué**. Žinote, mano drauge, jūs gerai atrodote. *Les femmes***, jos vis dar domisi jumis? Taip?

– Baikit, Puaro, – nesutikau aš. – Jūs turite...

– Bet aš patikinu jus, mano drauge, tai yra išbandymas – tai yra išbandymas. Kai jaunos merginos ateina ir su jumis maloniai kalba – o, taip, maloniai – tuomet jau yra galas! „Vargšas senukas," kalbasi jos, „mes turime būti jam malonios. Kaip yra baisu būti jo vietoje." Bet jūs, Hastingsai – *vous etes bis jeune****. Jums vis dar yra galimybių. Iš tiesų, susukite savo ūsus, ištiesinkite pečius – aš tai matau sakydamas – ir jūs neatrodysite toks drovus.

Aš pratrūkau juoku.

– Na, to jau per daug, Puaro. O kaip jūs pats laikotės?

– Aš, – nusiviepė Puaro. – Aš jau žlugęs, liko tik griuvėsiai. Negaliu vaikščioti. Esu sužalotas ir susuktas. Laimei, aš vis dar galiu save pamaitinti, antraip mane reiktų prižiūrėti kaip kokį kūdikį. Guldyti į lovą, prausti ir rengti. *Enfin*****, tai visai nelinksma. Laimei, nors išorė griūva, branduolys vis dar sveikas.

* labai savitas (pranc.)

** moterys (pranc.)

*** jūs vis dar jaunas (pranc.)

**** galų gale (pranc.)

– Taip, iš tiesų. Geriausia širdis pasaulyje.

– Širdis? Galbūt. Aš kalbu ne apie širdį. Smegenys, *mon cher*, štai ką turiu galvoje. Mano smegenys – jos vis dar puikiai funkcionuoja.

Aš bent jau aiškiai supratau, kad neįvyko jokio smegenų pablogėjimo kuklumo srityje.

– Jums čia patinka? – paklausiau aš.

Puaro gūžtelėjo pečiais.

– Čia pakenčiama. Supraskite, tai nėra Ritsas*. Ne, iš tikrųjų. Atvykęs čionai, iš pradžių apsistojau kambaryje, kuris buvo ir mažas, ir neskoningai apstatytas. Aš persikėliau į šį, nė kiek daugiau neprimokėdamas. Toliau – valgio gaminimas, tai anglų silpnoji vieta. Tie briuselio kopūstai, kuriuos taip mėgsta anglai, tokie didžiuliai, tokie kieti. Išvirusios bulvės arba per kietos, arba subyra į gabalus. Daržovių skonis – vanduo, vanduo, ir dar kartą vanduo. Jokiame patiekale nerasite nei druskos, nei pipirų... – Jis išraiškingai nutilo.

– Skamba baisiai, – pasakiau aš.

– Aš nesiskundžiu, – pasakė Puaro. – Taip pat ir vadinamoji modernizacija. Visur vonios, čiaupai, ir kas gi iš jų bėga? Didžiąją dalį dienos drungnas vanduo, *mon ami*. O rankšluosčiai – tokie nuskurę, tokie plonyčiai!

– Taip, daug ko galima pavydėti seniems laikams, – pasakiau aš susimąstęs. Aš atsiminiau garų debesis, kurie veržėsi iš karšto čiaupo vonios kambaryje, kuris Stailze buvo įrengtas nuo pat pradžių, vienas iš tų vonios kambarių, kuriose didžiulė vonia su raudonmedžiu apkaltais šonais išdidžiai puikavosi kambario viduryje.

* vienas garsiausių Anglijos viešbučių (vert.)

Taip pat atsiminiau didžiulius vonios rankšluosčius ir įprastas žalvarines talpas su verdančiu vandeniu, kurios stovėjo senoviškai įrengtame baseine.

– Bet nereikia skųstis, – vėl pasakė Puaro. – Vardan gero tikslo galima ir pakentėti.

Mane persmelkė netikėta mintis.

– Puaro, ar jūs... ė... neturite sunkumų? Aš žinau, kad karas skaudžiai smogė investicijoms.

Puaro skubėjo mane nuraminti:

– Ne, ne, mano drauge. Aplinkybės man susiklostė labai palankiai. Aš esu turtingas, iš tikrųjų. Aš čia ne taupumo sumetimais.

– Tuomet viskas tvarkoje, – pasakiau aš. – Manau, kad galiu suprasti, ką jūs jaučiate. Kai žmogus sensta, jis vis labiau linkęs sugrįžti į senus laikus. Kiekvienas stengiasi iš naujo pergyventi kažkada patirtas emocijas. Aš manau, kad būti čia tam tikra prasme yra skausminga, ir aš čia prisimenu šimtus senų minčių ir emocijų, kurias visiškai buvau pamiršęs kada nors jautęs. Turiu pasakyti, kad ir jūs jaučiate tą patį.

– Nė kiek. Aš visiškai taip nesijaučiu.

– Tai buvo geros dienos, – pasakiau aš liūdnai.

– Kalbėkite už save, Hastingsai. Kas dėl manęs, tai mano atvykimas į Stailzo Šv. Mariją buvo liūdnas ir skausmingas. Aš buvau pabėgėlis, sužeistas, ištremtas iš namų ir šalies, gyvenantis iš labdaros svetimoje žemėje. Ne, tai nebuvo linksma. Tuomet aš nežinojau, kad Anglija taps mano namais ir aš čia surasiu laimę.

– Aš užmiršau tai, – prisipažinau.

– Būtent. Jūs visuomet kitiems priskiriate tuos pačius jausmus, kuriuos pats patiriate. Hastingsas

buvo laimingas – visi buvo laimingi!

– Ne, ne, – juokdamasis protestavau aš.

– Bet kuriuo atveju, ir tai nėra teisinga, – tęsė Puaro. – Jūs žvelgiate atgal, ir su ašaromis akyse sakote: „O, kokios laimingos dienos. Tada aš buvau jaunas." Bet iš tiesų, mano drauge, jūs nebuvote toks laimingas, kaip jūs galvojate. Jūs neseniai buvote sunkiai sužeistas ir graužėtės, būdamas nebetinkamas aktyviai tarnybai, jūs buvote prislėgtas po gydymosi niūriuose slaugos namuose, ir, kiek aš pamenu, dar labiau sukomplikavote padėtį, įsimylėdamas dvi moteris tuo pačiu metu.

Aš puoliau kvatotis.

– Na ir atmintį jūs turite, Puaro.

– Ta ta ta – aš atsimenu jūsų liūdną dūsavimą, kai jūs murmėjote kvailystes apie dvi gražias moteris.

– Jūs atsimenate, ką tada pasakėte? Jūs pasakėte, „Ir nė viena iš jų neskirta jums! Nenusiminkite. Mes dar pamedžiosim ir, kas žino..."

Aš nutilau. Mes su Puaro nuvykome „medžioti" į Prancūziją, ir būtent ten aš sutikau vieną moterį...

Mano draugas švelniai paglostė man ranką.

– Aš žinau, Hastingsai, aš žinau. Žaizda dar neužgijo. Bet negyvenkite tuo, nesižvalgykite atgal. Verčiau žiūrėkite į ateitį.

Aš paniekinamai mostelėjau ranka.

– Žiūrėti į ateitį? Ir kas gi ten yra?

– *Eh bien**, mano drauge, yra darbo, kurį reikia padaryti.

– Darbo? Kur?

* gerai (pranc.)

– Čia.

Aš spoksojau į jį.

– Jūs ką tik manęs paklausėte, – tęsė Puaro, – kodėl aš čia atvykau. Jūs galbūt nepastebėjote, kad aš jums nieko neatsakiau. Aš atsakysiu jums dabar. Aš esu čia, kad susekčiau žudiką.

Aš spoksojau į jį dar labiau apstulbęs. Akimirką pamaniau, kad jis paprasčiausiai nusišnekėjo.

– Jūs čia rimtai kalbate?

– Be jokios abejonės, kalbu visiškai rimtai. Dėl kokios gi kitos priežasties aš skubinau jus atvykti pas mane? Mano galūnės – jos daugiau nėra aktyvios, bet mano smegenys, kaip jums sakiau, yra nesusilpnėjusios. Mano taisyklė, atsiminkite, visuomet buvo ta pati – patogiai įsitaisyti ir galvoti. Tai aš vis dar galiu daryti. Iš tiesų, tai yra vienintelis man likęs užsiėmimas. Aktyvesnei šio žygio pusei aš turiu savo neįkainojamą Hastingsą.

– Tai jūs iš tiesų nejuokaujate? – žioptelėjau aš.

– Žinoma, aš nejuokauju. Jūs ir aš, Hastingsai, dar kartą einame į medžioklę.

Man prireikė kelių minučių suprasti, kad Puaro išties kalbėjo rimtai.

Nors jo pareiškimas skambėjo neįtikinamai, aš neturėjau jokio pagrindo juo abejoti.

Nežymiai šyptelėjęs, jis tarė:

– Pagaliau jūs įsitikinote. Iš pradžių jūs pamanėte, kad man suminkštėjo smegenys, ar ne?

– Ne, ne, – pasakiau paskubomis. – Tiktai veiksmo vieta atrodo neįtikinamai.

– Ak, jūs iš tiesų taip manote?

– Na, žinoma, aš dar nemačiau visų žmonių...

– O ką jūs matėte?

– Tik Latrelus, ir vyrą, vardu Nortonas – iš pažiūros nekenksmingas bičiulis, ir Bodą Keringtoną – noriu pasakyti, kad jis mane sužavėjo.

Puaro linktelėjo.

– Gerai, Hastingsai, aš tik pasakysiu, kad, kai pamatysite likusią namiškių dalį, mano pareiškimas jums atrodys dar labiau neįtikinamas, nei dabar.

– Kas dar čia yra?

– Franklinai – gydytojas su žmona, ligoninės slaugytoja, kuri patarnauja misis Franklin ir jūsų dukteriai Juditai. Dar yra vyras, vardu Elertonas, moterų širdžių žudikas, ir mis Koli, ketvirtą dešimtį einanti moteris. Jie visi yra, leiskite pastebėti, labai malonūs žmonės.

– Ir vienas iš jų yra žmogžudys?

– Ir vienas iš jų yra žmogžudys.

– Bet kodėl? Kaip? Kodėl jūs manote..?

Man buvo sunku suformuluoti klausimą.

– Nusiraminkite, Hastingsai. Pradėkime nuo pradžių. Paduokite, prašau, man dokumentų dėklą nuo stalo. *Bien*. Ir dabar raktą... gerai...

Atrakinęs portfelį, jis ištraukė mašinraščio lapų ir laikraščių iškarpų krūvą.

– Jūs galite pastudijuoti tai savo laisvalaikiu, Hastingsai. Dabar nevarginsiu jūsų laikraščių iškirptėmis. Tai paprasčiausi spaudos pranešimai apie įvairias tragedijas, kartais dėl neatsargumo, kartais verčiančias susimąstyti. Kad suprastumėte, apie ką aš kalbu, siūlau atidžiai perskaityti mano sudarytą santrauką.

Paėmiau lapus ir, giliai susidomėjęs, ėmiau skaityti.

Byla A. Etrington

Leonardas Etringtonas. Blogi įpročiai – vartoja narkotikus, taip pat ir alkoholį. Savotiškas, žiaurus charakteris. Žmona jauna ir patraukli. Su juo be galo nelaiminga. Etringtonas mirė, matomai apsinuodijus maistu. Gydytojas tokia išvada nepatenkintas. Atlikus skrodimą paaiškėjo, kad mirtis ištiko nuo aršeniko. Nuodus parūpino piktžolių naikintojas, bet buvo užsakyti gerokai anksčiau. Misis Etrington suimta ir apkaltinta žmogžudyste. Pastaruoju metu draugavo su vyru, dirbančiu valstybinėje tarnyboje ir grįžtančiu į Indiją. Iki tikros neištikimybės vyrui kaip ir nepriėjo, bet akivaizdi gili tarpusavio simpatija. Vėliau jaunuolis, būdamas išvykęs, sutiko merginą, su kuria susižadėjo. Yra tam tikrų abejonių, ar laiškas, misis Etrington pranešantis šią naujieną, buvo gautas prieš, ar po jos vyro mirties. Pati ji tvirtina, kad prieš. Kaltinimai jai daugiausia buvo paremti aplinkybių sutapimu – kito įtariamo asmens nebuvimu ir labai menka nelaimingo atsitikimo tikimybe. Teisme jai buvo juntama didelė užuojauta dėl jos vyro charakterio ir blogo elgesio su ja iš vyro pusės. Teisėjo kalba prisiekusiesiems buvo palanki teisiamajai, pabrėžiant, kad nuosprendis neturi būti paremtas spėlionėmis.

Misis Etrington buvo išteisinta. Tačiau visuomenės nuomonė buvo priešinga. Vėlesnis gyvenimas labai sudėtingas dėl draugų ir kitų aplinkinių, šaltai ją priimančių. Praėjus dviem metams po teismo, mirė nuo

migdomųjų perdozavimo. Tiriant mirties aplinkybes, buvo konstantuotas nelaimingas atsitikimas.

Byla B. Mis Šarples

Pagyvenusi senmergė. Invalidė. Sunku, kentėjo daug skausmų. Ją prižiūrėjo dukterėčia Freda Klėj. Mis Šarples mirė nuo morfijaus perdozavimo. Freda Klėj pripažino klaidą, sakydama, kad jos tetos kančios buvusios tokios baisios, kad ji, negalėdama į tai žiūrėti ir norėdama palengvinti skausmus, davė jai didesnę morfijaus dozę. Policijos nuomone, mirties sukėlimas buvo tyčinis, ne atsitiktinis, tačiau parodymus pripažino nepakankamais, kad patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

Byla C. Edvardas Rigsas

Žemės ūkio darbininkas. Įtarė žmoną neištikimybe su jų nuomininku Benu Kreigu. Kreigas ir misis Rigs rasti nušauti. Nustatyta, kad šaudyta iš Rigso ginklo. Rigsas pats pasidavė policijai, sakydamas, kad įtaria save tai padarius, bet tiksliai negalįs prisiminti. Jo protas, anot jo, buvo atsijungęs. Rigsą nuteisė mirti, vėliau nuosprendis buvo pakeistas kalėjimu iki gyvos galvos.

Byla D. Derekas Bredlėjus.

Triukšmas dėl intrigų su mergina. Jo žmona, tai sužinojus, grasino jį užmušti. Bredlėjus mirė nuo kalio cianido, įmaišyto jo aluje. Misis Bredlėj suėmė ir apkaltino žmogžudyste. Per apklausą palūžo ir prisipažino. Nuteista mirties bausme.

Byla E. Matjus Litchfildas

Pagyvenęs tironas. Namuose keturios dukterys, kurioms neleidžiama turėti jokių malonumų ir aplamai kur nors leisti pinigus. Vieną vakarą grįžtant namo, jis buvo užpultas prie namo šoninių durų ir nužudytas smūgiu į galvą. Vėliau, prasidėjus tyrimui, jo vyriausioji duktė Margarita nuėjo į policijos nuovadą ir prisipažino nužudžiusi tėvą. Anot jos, ji norėjusi, kad jaunesnės seserys galėtų susikurti savo gyvenimus, kol dar joms nebuvo per vėlu. Litchfildas paliko didelį turtą. Margarita Litchfild pripažinta psichiškai nesveika ir atiduota į pamišėlių namus, kur ji netrukus mirė.

Aš rūpestingai skaičiau, jausdamasis vis labiau suglumęs. Galiausiai padėjau popierius į šalį ir klausiamai pažvelgiau į Puaro.

– Na, *mon ami*?

– Atsimenu Bredlėj atvejį, – tariau iš lėto. – Skaičiau savo laiku. Ji buvo puikiai atrodanti moteris.

Puaro linktelėjo.

– Bet jūs turite mane apšviesti. Apie ką čia eina kalba?

– Iš pradžių man pasakykite, kaip visa tai atrodo jūsų akimis.

Aš buvau gerokai suglumęs.

– Tai, ką jūs man davėte perskaityti, yra pranešimai apie penkias žmogžudystes. Visos jos įvyko skirtingose vietose ir skirtinguose visuomenės sluoksniuose. Be to, neatrodo, kad tarp jų būtų koks išorinis panašumas. Reikia pažymėti, kad vienu atveju yra pavydas, kitu – nelaiminga žmona, siekianti atsikratyti savo vyru, dar vieno nusikaltimo motyvas buvo pinigai, toliau

eina nesiekianti sau naudos žmogžudystė - kadangi žudikė net nebandė išvengti bausmės, ir dar vienas atvejis buvo ryškiai brutalus, galbūt įtakotas alkoholio. – Kiek patylėjau ir abejodamas pasakiau: – Ar tarp jų visų yra kažkas bendro, ko aš nepastebėjau?

– Ne, ne, jūs labai tiksliai viską įvertinote. Vienintelis dalykas, kurį jūs galėjote paminėti, bet to nepadarėte, yra faktas, kad nė vienas atvejis nekelia jokių abejonių.

– Nemanau, kad ką nors supratau.

– Misis Etrington, pavyzdžiui, buvo išteisinta. Bet aplinkiniai buvo visiškai tikri, ji buvusi kalta. Freda Klėj viešai apkaltinta nebuvo, niekas neieškojo kitų nusikaltimo alternatyvų. Rigsas pareiškė neprisimenąs nužudęs savo žmoną ir jos meilužį, bet čia taip pat nekilo jokių klausimų, ar to nepadaręs kas nors kitas. Margarita Litchfild prisipažino. Visais atvejais, kaip matote, buvo vienintelis aiškus įtariamasis ir nieko daugiau.

Aš suraukiau kaktą.

– Taip, tai tiesa – bet aš nematau jokių iš to išplaukiančių išvadų.

– Ak, matote, dabar aš artėju prie fakto, kurio jūs dar nežinote. Įsivaizduokite, Hastingsai, kad visus šiuos atvejus, kuriuos čia pateikiau bendrais bruožais, vienija vienas keistas dalykas.

– Ką jūs turite galvoje?

Puaro iš lėto pasakė:

– Stengsiuosi kalbėti labai atsargiai, Hastingsai. Yra tam tikras asmuo – X. Nė vienu iš šių atvejų X neturėjo jokio (akivaizdaus) motyvo nužudyti auką.

Vienu atveju, kiek man pavyko išsiaiškinti, X iš tikrųjų buvo už dviejų šimtų mylių, kai buvo įvykdytas nusikaltimas. Vis tik štai ką aš jums pasakysiu. Tarp X ir Etrington buvo labai artimi santykiai, X kurį laiką gyveno tame pačiame kaime, kaip ir Rigsai, X buvo supažindintas su misis Bredlėj. Aš turiu X ir Fredos Klėj, einančių kartu gatve, nuotrauką, ir galiausiai X buvo netoli namo, kai mirė senasis Matjus Litchfildas. Ką jūs į tai pasakysite?

Kurį laiką spoksojau į jį. Tuomet lėtai tariau:

– Taip, tai jau truputį per daug. Atsitiktinumą galima būtų priskirti dviem atvejam, ar netgi trim, bet penkiem tai jau per daug riebu. Čia turėtų, nors visai taip ir neatrodo, būti kažkokia jungtis tarp šių skirtingų nusikaltimų.

– Tuomet jūs manote tą patį, kaip ir aš?

– Kad X yra žmogžudys? Taip.

– Tokiu atveju, Hastingsai, jūs norėsite su manimi žengti dar vieną žingsnį. Leiskitę jums tai pasakyti. X yra šiame name.

– Čia? Stailze?

– Stailze. Kokia logiška išvada turi būti padaryta?

Žinojau, kas mūsų laukia, sakydamas:

– Tuomet pirmyn.

– Netrukus čia bus įvykdyta žmogžudystė, – rimtai tarė Erkiulis Puaro.

Trečias skyrius

Kurį laiką priblokštas spoksojau į Puaro, tada atsitokėjau.

– Ne, to nebus, – pasakiau aš. – Jūs užkirsite tam kelią.

Puaro meiliai pažiūrėjo į mane.

– Mano ištikimas drauge. Kaip aš vertinu jūsų tikėjimą manimi. *Tout de meme**, aš nesu įsitikinęs, kad šiuo atveju tai būtų teisinga.

– Nesąmonė. Neabejoju, kad jūs galite tai sustabdyti.

Puaro pasakė rimtu balsu:

– Pamąstykite minutėlę, Hastingsai. Sugauti žudiką galima, tai tiesa. Bet kaip sustabdyti žmogžudystę?

– Na, jūs... jūs... na, aš turiu galvoje – jei jūs iš anksto žinote...

Aš užbaigiau sakinį neįtikinamai – nes staiga aš supratau problemą.

– Jūs taip manote? – tarė Puaro. – Tai nėra taip paprasta. Faktiškai yra tik trys būdai. Pirmasis – įspėti

* vis tik (pranc.)

auką, kad ji saugotųsi pavojaus. Tai ne visuomet pasiseka, kadangi neįtikėtinai sudėtinga įtikinti kai kuriuos žmones, kad jiems gresia rimtas pavojus – galbūt iš esančio šalia ir jiems brangaus žmogaus pusės. Jie pasipiktina ir atsisako tuo patikėti. Antras kelias – įspėti žudiką. Paaiškinti jam labai nesidangstant: „Aš žinau jūsų ketinimus. Jei tas–ir–tas mirs, bičiuli, užtikrinu, kad neišvengsite kartuvių. Šis būdas veikia geriau, nei pirmasis, bet ir čia išlieka didelė nesėkmės tikimybė. Nes žudikai, mano drauge, yra labiau išpuikę nei bet kokia kita būtybė šioje žemėje. Žudikas visada yra gerokai protingesnis už aplinkinius – niekas niekuomet jo neįtars, policija bus visiškai supainiota, ir taip toliau. Todėl jis (ar ji) vis vien eina pirmyn, ir viskas, kas jums belieka – tai pasitenkinimas jo pakabinimu kartuvėse. – Jis trumpam nutilo ir mąsliai tęsė toliau:

– Savo gyvenime aš du kartus įspėjau žudiką – kartą Egipte, kartą kitoje vietoje. Abiem atvejais žudikai neatsisakė savo planų... Čia gali būti tas pats.

– Jūs minėjote, kad yra dar trečias būdas, – priminiau aš.

– Ak taip. Tam reikia didžiausio išradingumo. Jūs turite tiksliai nuspėti, kaip ir kada numatytas lemiamas smūgis, ir jūs turite būti pasiruošęs pačiu paskutiniu momentu užkirsti tam kelią. Jūs turite sugauti žudiką vos ne kraujuotomis rankomis, kad neliktų jokių abejonių dėl jo ketinimų.

– Ir, mano drauge, – tęsė Puaro, – užtikrinu jus, tai subtilus reikalas, reikalaujantis daug pastangų, ir aš visiškai negaliu garantuoti, kad jis pasiseks! Galbūt aš ir išpuikęs, bet ne ant tiek.

– Kurį būdą jūs siūlote pritaikyti čia?

– Galbūt visus tris. Pirmasis yra sunkiausias.

– Kodėl? Reikia manyti, kad jis yra lengviausias.

– Taip, jei jūs pažįstate numatomą auką. Bet ar jūs galite įsivaizduoti, Hastingsai, kad aš pats to nežinau?

– Ką?

Aš negalvodamas nevalingai šūktelėjau. Tuomet palengva mano galvoje ėmė ryškėti tokio scenarijaus sunkumai. Buvo, turėjo būti, kažkokia sąsaja, jungianti šių nusikaltimų seriją, bet mes nežinojome, kas tai buvo per sąsaja. Trūko motyvo, kuris yra gyvybiškai svarbus. Jo nežinodami, mes negalėjome pasakyti, kam grėsė pavojus.

Puaro linksėjo galvą, matydamas, kad aš pradedu suprasti situacijos keblumą.

– Matote, mano drauge, tai nėra taip paprasta.

– Taip, – atsakiau aš. – Dabar suprantu. Ir iki šiol jums nepavyko rasti jokio ryšio tarp šių skirtingų nusikaltimų?

– Nieko, – Puaro papurtė galvą.

Aš vėl susimąsčiau. Kai mes tyrėme ABC nusikaltimus, sąsajų mes ieškojome abėcėlės sekoje, nors, kaip paaiškėjo vėliau, tai buvo visai kas kita.

– Jūs įsitikinęs, – paklausiau aš, – kad čia nėra kokio nors nerealaus finansinio motyvo – ko nors tokio, kaip kad jūs aptikote Evelinos Kerlis atveju?

– Ne. Galite būti ramus, mano brangus Hastingsai, kad finansinė nauda – tai pirmas dalykas, kurio aš ieškau.

Tai tiesa. Puaro visada buvo absoliutus cinikas

pinigų klausimais.

Aš vėl susimąsčiau. Gal tai kokia nors vendeta? Tai bent jau mažiau prieštarauja faktams. Bet net ir šiuo atveju buvo matyti nors kokios jungiamosios grandies trūkumas. Aš prisiminiau skaitytą istoriją apie beprasmių žmogžudysčių seriją – sprendimo raktas buvo tame, kad aukos buvo prisiekusiųjų tarybos nariai, ir nusikaltimus įvykdė vyras, kurį jie nuteisė. Man dingtelėjo, kad kažkas panašaus gali būti ir šiuo atveju. Gėda prisipažinti, kad šią idėją aš pasilaikiau sau. Tai būtų puiki plunksna mano kepurėje, jei aš galėčiau ateiti pas Puaro su jau paruoštu sprendimu.

– Dabar pasakykite man, kas yra X? – paklausiau aš.

Mano didžiam nusivylimui Puaro ryžtingai papurtė galvą.

– Šito, mano drauge, aš jums nepasakysiu.

– Nesąmonė. Kodėl ne?

Puaro akys mirksėjo.

– Kadangi, *mon cher*, jūs vis dar esate tas pats senasis Hastingsas. Jūs vis dar turite kalbančią veido išraišką. Matote, aš nenoriu, kad jūs spoksotumėte į X su atvipusiu žandikauliu, ir veidu, aiškiai sakančiu: jis – jis, į kurį aš žiūriu – yra žmogžudys.

– Na, galėtumėte ir pasikliauti mano šiokia tokia vaidyba, esant reikalui.

– O, tai dar blogiau, kai jūs bandote apsimetinėti. Ne, ne, *mon ami*, mes turime būti visiški inkognito, jūs ir aš. Tada, kai jau griebsim, tai griebsim.

– Jūs užsispyręs senas velniūkštis, – pasakiau aš. – Aš turiu gerą nuovoką...

Aš nutilau, nes kažkas pasibeldė. Puaro šūktelėjus „prašom“, tarpdury pasirodė mano duktė Judita.

Pasistengsiu ją apibūdinti, nors man ne visuomet tai pasiseka.

Judita yra aukšta, pasitempusi, lygiais tamsiais antakiais ir labai gražia žandikaulio linija, pabrėžiančia jos ryžtingumą. Rimta ir kiek niekinanti laikysena, kurią aš vis prisimindavau, mąstydamas apie tragediją.

Judita nepuolė manęs bučiuoti – jos ne toks charakteris. Ji tik nusišypsojo man ir tarė:

– Sveikas, tėti.

Jos šypsena buvo drovi ir truputį sutrikusi, ir aš pajutau, kad, nepaisant jos santūrumo, ji džiaugėsi, mane matydama.

– Na, – pasakiau aš, kvailokai jausdamasis, kaip man dažnai nutinka, bendraujant su jaunesniąją karta, – štai aš ir čia.

– Labai šaunu iš tavo pusės, mielasis, – pasakė Judita.

– Aš jam pasakoju, – tarė Puaro, – apie čionykštį valgį.

– Ar jis labai blogas? – paklausė Judita.

– Jums ir pačiai reikėtų šį tą apie tai išmanyti, mano vaike. O jūs negalvojate apie nieką kitą, išskyrus mėgintuvėlius ir mikroskopus. Jūsų pirštas išteptas su mėlynuoju metilenu. Jūsų vyras nebus labai laimingas, jei jūs visai nesirūpinsite jo skrandžiu.

– Turiu pasakyti, kad aš neturėsiu vyro.

– Jūs tikrai turėsite vyrą. Kam gi Dievas jus sukūrė?

– Daugeliui dalykų, aš tikiuosi, – atsakė Judita.

– *Le mariage** visų pirma.

– Tuomet puiku, – pasakė Judita. – Jūs man surasite gerą vyrą, o aš labai rūpestingai prižiūrėsiu jo skrandį.

– Ji šaiposi iš manęs, – pasakė Puaro. – Kada nors ji sužinos, kokie seniai išmintingi.

Vėl pasigirdo beldimas į duris, ir įėjo daktaras Franklinas. Tai buvo aukštas, kampuotas jaunuolis maždaug trisdešimt penkerių metų amžiaus, su aiškiomis žandikaulio linijomis, rausvais plaukais, ir ryškiomis mėlynomis akimis. Jis buvo pats nerangiausias vyras, kokį aš kada nors pažinojau, ir visada išsiblaškęs į ką nors barbendavo pirštais.

Jis atsitrenkė į aplink Puaro kėdę esantį apskritimą, ir, kiek pasukęs galvą, automatiškai suniurnėjo „prašau man atleisti".

Mane suėmė juokas, bet Judita, pastebėjau aš, liko visiškai rimta. Aš manau, ji buvo pripratusi prie tokių dalykų.

– Jūs atsimenate mano tėvą? – pristatė mane Judita.

Daktaras Franklinas krūptelėjo, nervingai pasimuistė, pakėlė akis ir įsižiūrėjo į mane, paskui atkišo ranką, nerangiai prabildamas:

– Žinoma, žinoma, kaip jūs laikotės? Girdėjau, kad jūs atvyksite. – Jis pasisuko į Juditą. – Klausykite, ar jūs manote, kad mums reikia atsitraukti nuo darbo? Jei ne, mes galėtume tęsti po pietų. Jei paruoštume dar keletą skaidrių...

– Ne, – pasakė Judita. – Aš noriu pasikalbėti su

* santuoka (pranc.)

tėvu.

– O, taip. Na, žinoma. – Staiga jis nusišypsojo atsiprašančia berniokiška šypsena. – Aš labai apgailestauju – taip baisiai įsisukau į darbą. Tai visiškai nedovanotina – darausi egoistiškas. Prašau man atleisti.

Išmušė sieninis laikrodis ir Franklinas paskubomis žvilgtelėjo į jį.

– Viešpatie, ar jau taip vėlu? Pakliuvau į bėdą. Pažadėjau Barbarai paskaityti prieš pietus.

Jis išsiviepė ir išskubėjo pro duris, atsitrenkdamas į staktą.

– Kaip laikosi misis Franklin? – paklausiau aš.

– Taip pat, galbūt ir blogiau, – atsakė Judita.

– Labai liūdna, kad ji invalidė, – tariau aš.

– Daktarą tai varo iš proto, – pasakė Judita. – Gydytojai mėgsta sveikus žmones.

– Koks kietaširdis jaunimas! – sušukau aš.

– Aš tik konstatuoju faktą, – šaltai atsakė Judita.

– Vis dėlto, – pasakė Puaro, – gerasis gydytojas nuskubėjo jai paskaityti.

– Labai kvaila, – pasakė Judita. – Ta jos slaugė gali kuo puikiausiai jai paskaityti, jei tik ji to pageidautų. Aš asmeniškai niekinčiau kiekvieną, man garsiai skaitantį.

– Gerai, gerai, ne visų skoniai vienodi, – pasakiau aš.

– Ji labai kvaila moteris, – pasakė Judita.

– Štai čia, *mon enfant**, – pasakė Puaro, – aš su jumis nesutinku.

* mano vaike (pranc.)

– Ji niekada nieko neskaito, išskyrus pigius romanus. Ji visai nesidomi jo darbu. Negali sutelkti dėmesio ties kokia nors mintimi. Ji tik ir kalba apie savo sveikatą visiems, kas jos klausosi.

– Aš vis tik manau, – pasakė Puaro, – kad ji naudoja savo pilkąsias ląsteles tokiem dalykam, apie kuriuos, mano vaike, jūs nė nenutuokiate.

– Labai jau ji moteriška, – tęsė Judita. – Tik murkia ir burkuoja. Spėju, kad tokios jums patinka, dėde Erkiuli.

– Visai ne, – paprieštaravau. – Jam patinka stambios ir ryškios moterys, pageidautina rusės.

– Tai jūs mane išduodate, Hastingsai? Jūsų tėvas, Judita, visada turėjo polinkį į tamsiai rudus plaukus. Dėl to jis dažnai pakliūdavo į bėdą.

Judita mums atlaidžiai nusišypsojo ir pasakė:

– Kokia juokinga porelė jūs esate.

Ji išėjo, atsikėliau ir aš.

– Man reikia išsipakuoti daiktus, ir noriu dar prieš pietus suspėt išsimaudyti.

Puaro nuspaudė nedidelį skambutį, esantį jam po ranka, ir po minutėlės įėjo jo patarnautojas. Aš nustebau, pamatęs nepažįstamą vyrą.

– Kas atsitiko! O kurgi Georgas?

Puaro patarnautojas Georgas tarnavo jam daugelį metų.

– Georgas dabar su savo šeima. Jo tėvas serga. Aš tikiuosi, kad jis vėl kada nors sugrįš. Tuo tarpu, – jis nusišypsojo naujajam kamerdineriui, – mane prižiūri Kurtisas.

Kurtisas atsakė pagarbia šypsena. Tai buvo aukštas

vyras kvailoku veidu.

Išeidamas pamačiau, kaip Puaro rūpestingai užrakino savo portfelį su popieriais.

Galvoje knibždant visokiausioms mintims, nuėjau į savo kambarį.

Ketvirtas skyrius

Pietauti leidausi gana keistai jausdamasis, tarsi gyvenimas staiga taptų kažkoks nerealus. Rengdamasis keletą kartų paklausiau savęs, galbūt visa tai tik Puaro vaizduotė? Galų gale, mano brangus bičiulis dabar buvo jau senis su apgailėtina sveikata. Pats jis gali tvirtinti kiek nori, kad jo smegenys funkcionuoja taip pat puikiai, kaip ir anksčiau – bet ar išties taip buvo? Visą gyvenimą jis praleido išaiškindamas nusikaltimus. Ar reikėtų labai stebėtis, jei gyvenimo pabaigoje jis imtų vaizduotis nusikaltimus ten, kur jų nėra? Jo priverstinis neveiklumas turbūt jį labai erzino. Ir kas gali paneigti, kad ne jis pats susigalvojo naujas gaudynes? Norai realybės vietoje – tikri neurozės požymiai. Jis prisirinko įvairių viešai publikuojamų nusikaltimų, ir įskaitė juose kažką, ko ten nebuvo – šešėlyje likusį masinių žmogžudysčių maniaką. Visiškai tikėtina, kad misis Etrington iš tikrųjų užmušė savo vyrą, juodadarbis nušovė savo žmoną, jauna moteris davė jos senai tetai per didelę morfijaus dozę, pavydi žmona susidorojo su savo vyru, nes ji ir taip grasino tai padaryti, ir pamišusi senmergė iš tikrųjų įvykdė žmogžudystę,

dėl ko ji vėliau ir prisipažino. Iš tikrųjų šie nusikaltimai ir buvo tokie, kaip jie atrodė!

Šiam požiūriui (ištics sveiko proto) priešpastatyti galėjau tiktai savo nesugriaunamą tikėjimą Puaro išmintimi.

Puaro pasakė, kad žmogžudystė jau buvo suplanuota. Antrą kartą Stailzas turėjo tapti nusikaltimo arena.

Laikas patvirtins arba paneigs šį tvirtinimą, bet jei tai buvo tiesa, mums derėjo tam atsitikimui užbėgti už akių.

Ir Puaro žinojo žmogžudžio tapatybę, ko, deja, nežinojau aš.

Kuo daugiau apie tai galvojau, tuo labiau mane tai erzino! Iš tikrųjų, visai atvirai – tai buvo prakeiktas Puaro įžūlumas! Jis nori, kad aš su juo bendradarbiaučiau, ir tuo pat metu atsisako manimi pasitikėti!

Kodėl? Priežastis, kurią jis man pateikė – visiškai neadekvati! Aš pavargau nuo šitų kvailų juokų apie mano „kalbančią išvaizdą“. Galiu saugoti paslaptis ne blogiau už bet ką kitą. Puaro visuomet užsispyręs laikėsi savo žeminančio įsitikinimo, kad aš esu kiaurai permatomas ir kad bet kas gali skaityti mano mintis. Jis kartais bando sušvelninti smūgį, priskirdamas tai mano gražiam ir doram būdui, kuris nepakenčia jokių apgavystės formų!

Žinoma, pagalvojau aš, jei visa tai buvo tik Puaro vaizduotės vaisius, šis nutylėjimas buvo lengvai paaiškinamas.

Suskambus gongui, vis dar nebuvau priėjęs jokių

išvadų, tad nusileidau pietums be jokio išankstinio nusistatymo, bet budriomis akimis, pasiruošusiomis susekti mistinį X.

Tuo metu aš priėmiau viską, ką sakė Puaro, už gryną pinigą. Po šiuo stogu buvo žmogus, jau įvykdęs penkias žmogžudystes, ir planuojantis tą padaryti vėl. Kas tai buvo?

Prieš sėdant pietauti, mane svetainėje supažindino su mis Koli ir majoru Elertonu. Pirmoji buvo aukšta, išsaugojusi grožį trisdešimt trejų ar ketverių metų moteris. Majoras Elertonas instinktyviai man iškart nepatiko. Tai buvo gerai atrodantis, keturiasdešimt su trupučiu metų vyras, plačiais pečiais, bronziniu veidu, nelaikantis žodžio kišenėje; didžioji jo išsireiškimų dalis turėjo dvigubą reikšmę. Po jo akimis išryškėjo maišeliai, kas dažniausiai susiję su palaidu gyvenimo būdu. Aš įtariau jį mėgstant nešvarius darbelius, lėbavimą, lošimą, ir esant beviltišku mergišiumi.

Senasis pulkininkas Latrelas, kaip pastebėjau, jį taip pat nelabai mėgo. Bodas Keringtonas irgi laikėsi gana kietai jo atžvilgiu. Užtat Elertonui puikiai sekėsi tarp vakarėlio moterų. Misis Latrel čiulbėjo jam susižavėjusi, tuo tarpu jis meilikavo jai tingiai ir tik su vos pridengtu įžūlumu. Aš gerokai susierzinau pamatęs, kad Judita taip pat, rodės, gėrėjosi jo kompanija ir įsitraukė į tarpusavio plepėjimus kur kas labiau, nei jai įprasta. Kodėl blogiausi vyrai visuomet pritraukia gražių moterų dėmesį ir palankumą, jau ilgą laiką man buvo mįslė. Aš nesąmoningai žinojau, kad Elertonas buvo pašlemėkas – ir devyni iš dešimties vyrų man pritartų. Tuo tarpu devynios moterys, o galbūt ir

visos dešimt nedelsiant prieš jį parpultų.

Susėdus prie stalo, aš ėmiau žvalgytis aplink, vertindamas visas tikimybes.

Jei Puaro buvo teisus ir išsaugojo savo smegenis nenusilpusias, vienas iš šių žmonių buvo pavojingas žmogžudys – ir turbūt prie viso to dar ir nepilno proto.

Nors Puaro man to ir nesakė, bet aš laikiau skrybėlę, kad X buvo vyras. Kuris iš jų galėtų būti?

Tikrai ne senasis pulkininkas Latrelas, su savo neryžtingumu ir įvairiapusiu silpnumu. Nortonas, kurį aš sutikau beskubantį laukan su žiūronais? Tai atrodė neįtikinamai. Jis, rodės, buvo malonus bičiulis, ganėtinai neveiksmingas ir stokojantis gyvybingumo. Žinoma, pasakiau pats sau, daug žmogžudžių buvo maži nereikšmingi vyrai – kas būtent juos ir paskatindavo nusikaltimams. Juos piktina, kad jų nepastebi ir ignoruoja. Nortonas galėtų būti šio tipo žmogžudžiu. Betgi buvo jo švelnumas paukščiams. Aš visuomet manydavau, kad meilė gamtai iš esmės buvo sveiko vyro požymis.

Bodas Keringtonas? Nediskutuotina. Tai vardas, žinomas visame pasaulyje. Puikus sportininkas, administratorius, vyras, visų mėgstamas ir laukiamas. Frankliną taip pat atmečiau. Aš žinojau, kad Judita jį gerbia bei juo žavisi.

Dabar majoras Elertonas. Ties jo vertinimu aš ilgiau užsilaikiau. Bjaurus bičiulis, jei dar esu kur tokį matęs! Iš tų, kurie ir savo senelei kailį nudirtų. Ir visi buvo pakerėti tariamu jo būdo žavumu. Štai jis dabar kalba – pasakoja istoriją, kaip jis pakliuvęs į nepatogią

padėtį, priversdamas visus juoktis iš savo apgailėtino pokšto apie kažkokias išlaidas.

Jei Elertonas buvo X, galvojau aš, tai šis nusikaltimas kažkokiu būdu turėtų jam atnešti naudą.

Tiesa, Puaro aiškiai nepasakė, kad X buvo vyras. Aš apsvarsčiau mis Koli kandidatūrą. Jos judesiai buvo nerimastingi ir trūkčiojantys – akivaizdžiai nervinga moteris. Maloni, bet kažkokia prislėgta. Vis tik ji atrodė pakankamai normaliai. Ji, misis Latrel ir Judita buvo vienintelės moterys prie pietų stalo. Misis Franklin pietavo viršuj savo kambaryje, ir slaugytoja, kuri patarnavo jai, turėjo valgyti po mūsų.

Pavalgęs aš stovėjau svetainėje prie lango ir žvelgiau į sodą, prisimindamas laikus, kai mačiau Sintiją Merdok, jauną mergaitę tamsiai rudais plaukais, lakstančią po šią veją. Kaip žavingai ji atrodė su savo baltais drabužiais...

Paniręs praeities prisiminimuose, aš krūptelėjau, kai Judita paėmė mane už parankės ir nusivedė į terasą.

– Kas atsitiko? – paklausė ji netikėtai.

Aš apstulbau.

– Atsitiko? Ką tu turi galvoje?

– Visą vakarą buvai kažkoks keistas. Kodėl valgydamas kiekvieną taip apžiūrinėjai?

Aš susierzinau. Net nepagalvojau, kad leidausi šitaip apgaubiamas savo minčių.

– Tikrai? Manau, kad tiesiog galvojau apie praeitį. Žiūrėjau į vaiduoklius, taip sakant.

– O, taip, žinoma, tu gi buvai čia apsistojęs, dar būdamas jaunuoliu? Berods, čia buvo nužudyta sena

ledi?

– Nunuodyta strichninu.

– Kokia ji buvo? Miela ar bjauri?

Kurį laiką svarsčiau, kaip jai atsakyti.

– Ji buvo labai miela moteris, – pasakiau lėtai. – Dosni. Gausiai aukojo.

– O, koks kilnumas.

Juditos balse nuskambėjo paniekos gaidelė. Po to ji smalsiai paklausė:

– Ar žmonės čia buvo laimingi?

Ne, jie nebuvo laimingi. Bent jau tiek aš žinojau.

– Ne, – lėtai ištariau.

– Kodėl ne?

– Nes jie jautėsi tarsi kalėjime. Matai, visus pinigus turėjo misis Ingltorp – ir ji juos skirstė. Jos posūniai neturėjo savo gyvenimo.

Aš išgirdau, kaip Judita ėmė tankiai kvėpuoti. Ji suspaudė mano ranką.

– Tai bjauru – bjauru. Piktnaudžiavimas valdžia. Negalima to leisti. Seni, ligoti žmonės – jie neturėtų stabdyti jaunų ir sveikų žmonių gyvenimo. Erzinti ir laikyti juos surištus, eikvojant jų jėgas ir energiją, kuri galėtų būti panaudota – štai ko jie siekia. Tai yra paprasčiausias egoizmas.

– Ši savybė, – atsakiau kandžiai, – priklauso ne vien tik seniams.

– O, aš žinau, tėti, tu manai, kad jauni žmonės yra egoistai. Galbūt mes tokie ir esame, bet tai nėra grynas egoizmas. Mes tik norime daryti tai, kas mums patinka, bet mes nenorime, kad ir visi likę tą darytų, ir mes nenorime kitus žmones paversti vergais.

– Ne, jūs tik juos sutrypiate, jei jie pasipainioja jums ant kelio.

Judita suspaudė mano ranką.

– Nebūk toks kandus, – tarė ji. – Aš iš tikrųjų nieko netrypiu – ir tu nė vienam iš mūsų nebandei diktuoti, kaip mums gyventi. Už tai mes tau dėkingi.

– Bijau, – pasakiau aš sąžiningai, – kad tai ne mano nuopelnas. Tai jūsų mama primygtinai reikalavo, kad jums turi būti leidžiama klysti.

Judita dar kartą suspaudė man ranką. Ji pasakė:

– Aš žinau. Tu verčiau būtum tūpinėjęs apie mus kaip višta apie kiaušinius. Aš neapkenčiu tokio rūpesčio, negaliu pakelti. Bet tu sutinki su manimi, ar ne - dėl prasmingo gyvenimo aukojimo beprasmiui?

– Kartais taip atsitinka, – pripažinau aš. – Bet nereikia taip drastiškai vertinti... Juk žinai, kad kiekvienas paprasčiausiai gali to atsisakyti.

– Taip, bet ar taip yra? Yra taip?

Jos tonas buvo toks aistringas, kad aš nustebęs pažiūrėjau į ją. Jau buvo per daug tamsu, kad aiškiai matyčiau jos veidą. Ji tęsė toliau tyliu ir susirūpinusiu balsu:

– Čia tiek visko yra... taip viskas sudėtinga... finansinės aplinkybės, atsakomybės jausmas, nenoras skaudinti mylimo žmogaus – ir kiti panašūs dalykai, ir kai kurie žmonės neturi jokių skrupulų – jie tik ir žino, kaip žaisti su visais šiais jausmais. Kai kurie žmonės... kai kurie žmonės yra kaip siurbėlės!

– Mano brangi Judita, – sušukau aš, priblokštas jos įsiūčio.

Rodės, ji susiprato buvusi per daug aistringa, nes

nusijuokė ir ištraukė savo ranką iš manosios.

– Aš perdaug įsismarkavau? Tai tokia tema, nuo kurios aš iškart užsiplieskiu. Matai, aš žinau vieną atvejį... Senas gyvulys. Ir jei kažkam užteko drąsos – drąsos perkirsti mazgą ir išlaisvinti žmones, kuriuos ji mylėjo, tai ją palaikė beprote. Beprotė? Tai buvo pats protingiausias dalykas, kokį tik galima buvo padaryti – ir drąsiausias!

Mane persmelkė siaubinga mintis. Kur aš visai neseniai esu kažką panašaus girdėjęs?

– Judita, – griežtai pasakiau. – Apie kokį atvejį tu kalbi?

– O, tu jų nepažįsti. Vieni iš Franklino draugų. Senis buvo vardu Litchfildas. Jis buvo ganėtinai turtingas ir vos ne badu marino savo nelaimingas dukteris, neleido su nieko matytis ar išeiti iš namų. Jis buvo pamišęs, iš tikrųjų, bet nepakankamai, kad tai pripažintų medicina.

– Ir vyriausia duktė nužudė jį, – pasakiau aš.

– O, aš matau, tu esi skaitęs apie tai? Tu tikriausiai tai pavadinsi žmogžudyste, bet ji nebuvo įvykdyta iš asmeninių paskatų. Margarita Litchfild tiesiai nuėjo į policiją ir pasidavė. Mano manymu, ji buvo išties drąsi. Aš tiek drąsos neturėčiau.

– Drąsos pasiduoti policijai, ar drąsos įvykdyti žmogžudystę? – pasitikslinau aš.

– Ir tam, ir tam.

– Labai džiaugiuosi tai girdėdamas, – pasakiau visiškai rimtai, – ir aš nenoriu tavęs girdėti kalbant apie žmogžudystę, kaip apie tam tikrų situacijų sprendimą. – Patylėjęs pridūriau: – O ką apie tai galvoja daktaras

Franklinas?

– Galvoja, kad taip jam ir reikėjo, – pasakė Judita. Žinai, tėti, kai kurie žmonės taip ir prašosi pasiunčiami anapilin.

– Nenoriu, kad tu taip kalbėtum, Judita. Kas tau prikišo į galvą tokių minčių?

– Niekas.

– Gerai, leisk man tau pasakyti, kad visa tai yra pražūtingos nesąmonės.

– Žinau. Palikime taip, kaip yra. – Ji patylėjo. – Iš tiesų tai aš atėjau misis Franklin prašymu. Ji norėtų pasikalbėti su tavim, jei tau nesunku bus pakilti į jos kambarį.

– Su malonumu. Man labai gaila, kad ji jaučiasi per daug silpnai, kad nusileistų pietauti į apačią.

– Su ja viskas tvarkoj, – šaltai pasakė Judita. – Jai tiesiog patinka, kai apie ją šokinėja.

Jaunimas yra labai neužjaučiantis.

Penktas skyrius

Anksčiau misis Franklin buvau matęs tik kartą. Tai buvo maždaug trisdešimties metų moteris. Galėčiau ją apibūdinti kaip madoną – didelės rudos akys, per vidurį perskirti plaukai, pailgas švelnus veidas. Ji buvo labai liekna, jos oda buvo skaidri ir gležna.

Ji gulėjo ant kušetės, pasirėmusi pagalvėmis, ir dėvėjo labai dailų baltos ir šviesiai mėlynos spalvų chalatą. Šalia Franklinas su Bodu Keringtonu gėrė kavą. Misis Franklin pasveikino mane ištiesta ranka ir šypsena.

– Kaip malonu, kad jūs atvykote, kapitone Hastingsai. Ir Juditai bus malonu. Vaikas baigia persitempt darbe.

– Ji tuo nė kiek nesiskundžia, – pasakiau, spausdamas jos mažą trapią ranką.

Barbara Franklin atsiduso.

– Taip, ji laiminga. Kaip aš jai pavydžiu. Tikrai nemanau, kad ji supranta, ką reiškia šitaip sirgti. Ką jūs manote, slauge? O! Leiskite jus supažindinti. Tai mano slaugytoja Kreiven, kuri baisiai, baisiai man gera. Nežinau, ką aš be jos daryčiau. Ji rūpinasi ma-

nimi, kaip kūdikiu.

Slaugė Kreiven buvo aukšta, išvaizdi jauna moteris su puikiais tamsiai rudais plaukais. Aš atkreipiau dėmesį į jos ilgas ir baltas rankas – visai nepanašias į daugumos ligoninės slaugytojų. Tam tikra prasme ji buvo nekalbi mergina, ir kartais nieko neatsakydavo. Ir dabar ji tylėjo – paprasčiausiai linktelėjo galvą.

– Bet iš tikrųjų, – tęsė misis Franklin, – Džonas verčia vargšą mergaitę per daug dirbti. Kaip koks vergų prižiūrėtojas. Juk tu vergų prižiūrėtojas, ar ne taip, Džonai?

Jos vyras stovėdamas žiūrėjo pro langą. Kažką švilpavo sau panosėje ir žvangino kišenėje smulkias monetas. Jis kiek krūptelėjo, išgirdęs žmonos klausimą.

– Ką tu sakai, Barbara?

– Aš sakau, kad vargšę Juditą Hastings tu verti dirbti be jokio gailesčio. Dabar čia yra kapitonas Hastingsas, ir mes ketiname suvienyti jėgas ir tau neleisti šitaip elgtis.

Juokai nebuvo daktaro Franklino stiprioji pusė. Rodės, jis šiek tiek sunerimo ir klausiamai pažvelgė į Juditą.

– Jūs turite mane įspėti, jei perdaug jus varginu, – sumurmėjo jis.

– Jie tik bando juokauti, – atsakė Judita. – Jei jau užėjo kalba apie darbą, tai norėjau jūsų paklausti apie tą dėmę antrajai skaidrei – jūs žinote, kuri...

Jis nekantriai pasisuko į ją ir prapliupo:

– Taip, taip. Jei jūs neprieštaraujate, eime į laboratoriją. Aš norėčiau įsitikinti, kad...

Tebekalbėdami jie išėjo iš kambario.

Barbara Franklin atsilošė ant pagalvių ir atsiduso. Slaugytoja Kreiven netikėtai ir gana nemaloniai pasakė:

– Mano manymu, greičiau mis Hastings yra vergų prižiūrėtoja!

Misis Franklin vėl atsiduso.

– Aš taip *neadekvačiai* jaučiuosi. Žinau, kad turėčiau labiau domėtis Džono darbu, bet paprasčiausiai negaliu. Turiu pasakyti, kad kažkas su manimi negerai, bet...

Ją nutraukė Bodo Keringtono, stovinčio prie židinio, prunkštelėjimas.

– Nesąmonė, Barbe, – pasakė jis. – Su jumis viskas tvarkoj, nesijaudinkite.

– Bet, brangus Bilai, aš negaliu nesijaudinti. Aš taip savimi nusivylus. Visa tai – aš nieko su savimi negaliu padaryti – visa tai taip šlykštu. Jūrų kiaulytės, ir žiurkės, ir visa kita. Ui! – nusipurtė ji. – Aš žinau, kad tai kvaila, bet tokia jau aš esu. Mane tai varo į ligos patalą. Tiesiog norisi galvoti apie gražius dalykus – paukščius, gėles, žaidžiančius vaikus. *Jūs* žinote, Bilai.

Jis priėjo ir paėmė jos ranką, kurią ji taip maldaujamai ištiesė. Jo veidas, žiūrint į ją, pasikeitė, ir tapo švelnus, kaip moters. Tai atrodė kažkaip įspūdingai – juk Bodas Keringtonas iš esmės buvo labai vyriškas.

– Jūs beveik nepasikeitėte nuo to laiko, kai jums buvo septyniolika, Barbe, – pasakė jis. – Prisimenate savo vasarnamį, ir besiprausiančius paukščius, ir kokoso riešutus?

Jis pasisuko į mane ir paaiškino:

– Mes su Barbara – seni vaikystės draugai.

– Vaikystės draugai! – nesutiko ji.

– O, aš neneigiu, kad jūs daugiau kaip penkiolika metų už mane jaunesnė. Bet, būdamas jaunuoliu, aš žaidžiau su jumis kaip mažytis vaikutis. Nešiojau jus ant pečių, mieloji. O vėliau, grįžęs namo, suradau jus patapus nuostabia jauna ledi – kaip tik ant išėjimo į pasaulį slenksčio – ir aš imdavausi jus į golfo laukus ir mokydavau jus žaisti golfą. Jūs atsimenate?

– Bilai, nejaugi manote, kad tai įmanoma pamiršti?

– Mano giminaičiai anksčiau gyveno šiose apylinkėse, – paaiškino ji man. – O Bilas atvažiuodavo į Kneitoną paviešėti pas savo seną dėdę, serą Everardą.

– Bet koks tai buvo mauzoliejus – ir iki šiol yra, – pasakė Bodas Keringtonas. – Kartais aš netenku vilties susirasti tinkamą gyvenamą vietą.

– O, Bilai, ir ten galima nuostabiai įsirengti – tikrai nuostabiai!

– Taip, Barbe, bet bėda tame, kad aš neturiu fantazijos. Vonia ir keletas gerų, patogių krėslų – tuo mano vaizduotė ir baigiasi. Čia reikalinga moteriška akis.

– Aš jau sakiau jums, kad ateisiu ir padėsiu. Aš nejuokauju. Tikrai.

Seras Viljamas abejodamas pasižiūrėjo į slaugę Kreiven.

– Jei jūs jaučiatės pakankamai stipri, galėčiau jus nuvežti. Ką jūs manote, slauge?

– O, taip, sere Viljamai. Iš tikrųjų, aš manau, kad misis Franklin tai būtų tik į naudą – žinoma, jeigu ji saugotųsi pervargimo.

– Tuomet sutarta, – pasakė Bodas Keringtonas. – O dabar gerai išsimiegokite. Būkite rytoj geros formos.

Mes abudu palinkėjome misis Franklin labos nakties, ir kartu išėjome pro duris. Mums belipant laiptais žemyn, Bodas Keringtonas pagiežingai pasakė:

– Jūs net neįsivaizduojate, kokia graži būtybė ji buvo septyniolikos metų. Aš grįžau iš Birmos – ten numirė mano žmona, jūs žinote. Prisipažįstu, įsimylėjau ją iki ausų. Po kokių trijų keturių metų ji ištekėjo už Franklino. Nemanykite, kad tai laiminga santuoka. Aš asmeniškai manau, kad būtent čia ir slypi jos ligos priežastis. Draugužis jos visai nesupranta ir nevertina. O ji yra jautrios natūros. Mano nuomone, kad toks jos gležnumas iš dalies turi ir nervinį pagrindą. Leiskite jai užsimiršti, pralinksminkite, sudominkite ją – ir jūs jos neatpažinsite! Bet tas prakeiktas mėsininkas domisi tiktai mėgintuvėliais ir vakarų Afrikos čiabuviais bei jų kultūromis. – Jis piktai suprunkštė.

Jo pasakojime turbūt yra dalis tiesos, pamaniau aš. Vis tik mane nustebino Bodo Keringtono potraukis misis Franklin, kuri, reikia nepamiršti, buvo liguista būtybė, nors gal tai buvo kiek ir perdėta. Bodas Keringtonas pats taip tryško energija ir gyvenimu, kad, mano manymu, jis paprasčiausiai būtų nepakantus tokiam nerviniam invalidumui. Tačiau Barbara Franklin turėjo būti labai miela mergaitė, ir daugeliui vyrų, ypač tokiem idealistam, kokiu aš laikiau Bodą

Keringtoną, praeities įspūdžiai sunkiai užsimiršta.

Apačioje mus užpuolė misis Latrel su pasiūlymu žaisti bridžą. Aš mandagiai atsiprašiau, argumentuodamas noru aplankyti Puaro.

Savo draugą suradau lovoje. Kurtisas sukinėjosi po kambarį, šį bei tą tvarkydamas, tačiau netrukus išėjo.

– Velniai jus griebtų, Puaro, – pasakiau aš. – Jus ir jūsų sumautą įprotį viską laikyti paslaptyje. Aš sugaišau visą vakarą, bandydamas identifikuoti X.

– Kitiem dalykam jūsų dėmesio turbūt nebeužteko, – pastebėjo mano draugas. – Niekas nepareiškė nuomonės apie jūsų išsiblaškymą, ar galbūt klausė, kas atsitiko?

Aš truputėlį išraudau, prisiminęs Juditos klausimus. Puaro, manau, pastebėjo mano sumišimą. Jo lūpose pastebėjau mažą gudrią šypseną. Tačiau jis tik paklausė:

– Ir kokia gi jūsų išvada šiuo klausimu?

– Ar pasakysite man, jei teisingai įvardinsiu?

– Žinoma ne.

Aš atidžiai stebėjau jo veidą.

– Aš mąsčiau apie Nortoną...

Puaro veidas nesikeitė.

– Bet, – pasakiau aš, – nieko jame neįžvelgiau. Man tik susidarė įspūdis, kad jis mažiausiai nepanašus už bet kurį kitą. Ir dar jis yra... na, nepastebimas. Aš įsivaizduoju, kad mūsų ieškomas žudikas taip pat turėtų būti nepastebimas.

– Tai tiesa. Bet išlikti nepastebimam yra daugiau būdų, nei jūs manote.

– Ką jūs turite galvoje?

– Jei kelios savaitės prieš žmogžudystę atvyktų grėsmingas nepažįstamasis, ir dar be jokios aiškios priežasties, jis iškart atkreiptų į save dėmesį. Būtų geriau – manau, su tuo sutiksite – jei atvykėlis būtų nepastebima asmenybė, turinti polinkį kokiam nors nekaltam užsiėmimui, pavyzdžiui, mėgsta žvejoti.

– Arba stebėti paukščius, – pritariau aš. – Bet apie tai kaip tik aš ir kalbėjau.

– Kita vertus, – tęsė Puaro, – galėtų būti dar geriau, jei žudikas būtų ir labiau pastebimas asmuo – tarkim, mėsininkas. Jis turėtų tam tikrą pranašumą – niekas nepastebi kraujo dėmių ant mėsininko!

– Na, čia tai jau juokinga. Kiekvienas žino, kai mėsininkas ginčijasi su kepėju.

– Bet ne tuo atveju, jei mėsininkas tampa mėsininku tiesiog tam, kad turėtų galimybę nužudyti kepėją. Reikia žiūrėti žingsniu į priekį, mano drauge.

Aš atidžiai pažvelgiau į jį, bandydamas suvokti, ar jo žodžiuose neslypi kokia nors užuomina. Jei jie reikštų kažką konkretaus, atrodo, jie būtų skirti pulkininkui Latrelui. Gal jis sąmoningai atidarė svečių namus, kad turėtų galimybę nužudyti vieną iš savo svečių?

Puaro švelniai papurtė savo galvą.

– Iš mano veido jūs atsakymo nesuprasite, – tarė jis.

– Na, bičiuli, jūs iš tiesų mane siutinate, – pasakiau aš atsidusęs. – Bet kuriuo atveju, Nortonas nėra mano vienintelis įtariamasis. Kaip dėl mūsų draugužio Elertono?

Vis dar išlaikydamas abejingą veido išraišką, Puaro pasidomėjo:

– Jis jums nepatinka?

– Ne.

– A... Tai, ką jūs vadiname šmoto gabalu. Teisingai išsireiškiau, ar ne?

– O taip, žinoma. Ir jūs tokios pat nuomonės?

– Žinoma. Jis iš tų vyrų, – pasakė Puaro lėtai, – kurie labai traukia moteris.

Aš paniekinamai šūktelėjau.

– Kaip moterys gali būti tokios kvailos. Ką jos atranda tokiame bičiulyje?

– Kas galėtų pasakyti? Bet visada taip yra. *Mauvais sujet** – jie visuomet traukia moteris.

– Bet kodėl?

Puaro gūžtelėjo pečiais.

– Galbūt jos mato kažką, ko nematome mes.

– Bet ką?

– Pavojų, galbūt... Kiekvienam, mano drauge, šiame gyvenime reikia pavojaus prieskonių. Kai kurie jų gauna netiesiogiai – panašiai kaip koridose. Šiek tiek esu apie tai skaitęs. Kiti tai randa kine. Bet aš esu įsitikinęs štai dėl ko – per daug saugumo nesuderinama su žmogaus prigimtimi. Vyrai randa pavojų įvairiausiais būdais – moterys savo pavojų paieškas dažniausiai suveda į meilės nuotykius. Štai kodėl jos kartais lyginamos su tigrais – įtraukti nagai – klastingas šuolis. O tokį bičiulį, kuris būtų geras ir švelnus vyras – jos apeina ratu.

Aš tylėjau keletą minučių ir niūriai svarsčiau apie

* nenaudėlis (pranc.)

tai. Tuomet grįžau prie ankstesnės temos.

– Žinote, Puaro, – pasakiau aš, – aš pakankamai nesunkiai sužinosiu, kas yra X. Man tereikia pašniukštinėti, kas buvo pažįstamas su visais žmonėmis. Turiu galvoje žmones iš jūsų penkių nusikaltimų.

Aš pasakiau tai triumfuodamas, bet Puaro tik paniekinamai pasižiūrėjo į mane.

– Aš jus čionai pasikviečiau ne tam, Hastingsai, kad stebėčiau, kaip jūs kerėpliškai ir sunkiai velkatės tuo keliu, kurį aš jau praėjau. Ir leiskite jums pasakyti, kad tai nėra taip paprasta, kaip jūs galvojate. Keturi iš tų atvejų įvyko šioje grafystėje. Žmonės, susirinkę po šiuo stogu, nėra sambūris nepažįstamų žmonių, atvykusių čia nepriklausomai vienas nuo kito. Tai nėra viešbutis tiesiogine to žodžio prasme. Latrelai kilę iš šių apylinkių; jie neturėjo kuo užsiimti, tad ryžosi avantiūrai ir nusipirko šią vietelę. Atvykstantys čia žmonės yra jų draugai, arba jų draugų draugai. Seras Viljamas įtikino atvykti Franklinus. Jie savo ruožtu pasiūlė Nortonui, ir, aš manau, mis Koli – ir taip toliau. Todėl reikia pasakyti, kad, jei tam tikrą asmenį pažįsta vienas iš šių žmonių, tai labai tikėtina, kad jį pažįsta ir visi likusieji. Ir X gali būti kiekvienu iš jų – visi jie turėjo galimybę būti šalia tų įvykių. Paimkite darbininko Rigso atvejį. Kaimas, kuriame įvyko ta tragedija, yra netoli nuo Bodo Keringtono dėdės namo. Misis Franklin giminaičiai taip pat gyveno šalia. Kaimo viešbutyje dažnai lankosi turistai. Ten viešėdavo kai kurie iš misis Franklin šeimos draugų. Franklinas pats ten apsistodavo. Nortonas ir mis Koli galėjo ten lankytis ir dabar dar turbūt lankosi. Ne, ne,

mano drauge. Maldauju, nesistenkite taip kerėpliškai išnarplioti paslaptį, kurią aš jums atsisakiau atskleisti.

– Bet tai taip kvaila, po perkūnais! Lyg aš turėčiau išsiduoti. Aš sakau jums, Puaro, aš pavargau nuo šitų pokštų apie mano kalbančią išraišką. Man tai nejuokinga.

Puaro ramiai pasakė:

– Jūs esate tikras, kad tai vienintelė priežastis? O jūs nepagalvojote, mano drauge, kad toks žinojimas gali būti pavojingas? Ar jūs nematote, kad aš rūpinuosi jūsų saugumu?

Aš išsižiojęs spoksojau į jį. Iki pat tos akimirkos aš neįvertinau šio aspekto. Bet, žinoma, tame buvo tiesos. Jei protingas ir sumanus žmogžudys, kuris jau įvykdė penkis nusikaltimus – ir, kaip jis manė, išvengęs įtarimų – staiga sužino, kad kažkas seka jo pėdomis, tuomet tam, kas atsistoja jam skersai kelio, išties iškyla pavojus.

Aš griežtai pasakiau:

– Bet tuomet jūs – jūs pats esate pavojuje, Puaro?

Puaro paniekinamai mostelėjo, kiek jam leido jo sužalotas kūnas.

– Aš prie to pripratęs; aš galiu pats apsiginti. Be to, ar aš neturiu čia savo atsidavusio sargio, kuris mane apgintų? Mano šaunusis ir ištikimasis Hastingsas!

Šeštas skyrius

Puaro laikėsi ankstyvo grafiko. Todėl palikau jį ruoštis miegui ir nuėjau laiptais žemyn, pakeliui stabtelėjęs persimesti keliais žodžiais su patarnautoju Kurtisu.

Jis buvo bejausmė, lėtai mąstanti asmenybė, tačiau patikimas ir gerai išmanė savo darbą. Jis dirbo pas Puaro nuo pastarojo grįžimo iš Egipto. Jo šeimininko sveikata, sakė jis, buvo gana gera, bet retkarčiais būdavo nerimą keliančių širdies priepuolių, ir per pastaruosius kelis mėnesius jo širdis gerokai susilpnėjus. Tai buvo lėtai gęstančio variklio atvejis.

Ką gi, gerai nugyventas gyvenimas. Vis dėlto man spaudė širdį dėl mano senojo draugo, kuris taip kilniai kovojo sulig kiekvienu einančio žemyn kelio žingsniu. Net ir dabar, kūnui esant suluošintam ir silpnam, jo nepalenkiama dvasia vis dar vertė jį užsiimti amatu, kuriame jis buvo toks patyręs.

Aš nulipau žemyn su liūdesiu širdies gilumoje. Sunkiai galėjau įsivaizduoti gyvenimą be Puaro...

Svetainėje ką tik pabaigė bridžo partiją, ir aš buvau pakviestas prisijungti. Pamaniau, kad šitai galėtų

išblaškyti mano mintis, tad pasiūlymą priėmiau. Bodas Keringtonas pasitraukė iš žaidimo, ir aš prisėdau prie Nortono ir pulkininko su misis Latrel.

– Ką jūs dabar pasakysite, misteri Nortonai, – paklausė misis Latrel. – Gal mums vėl žaisti poroje? Mūsų pastaroji partnerystė buvo labai sėkminga.

Nortonas maloniai nusišypsojo, bet sumurmėjo, kad galbūt jiems geriau persiskirt – ką?

Misis Latrel sutiko, bet kažkaip nenoriai, kaip man pasirodė.

Nortonas ir aš susivienijome prieš Latrelus. Pastebėjau, kad misis Latrel tas aiškiai supykdė. Ji prikando lūpą, ir jos žavumas bei airiškas akcentas kuriam laikui visiškai išnyko.

Aš netrukus sužinojau priežastį. Ateityje dar ne kartą teko žaisti su pulkininku Latrelu, ir, turiu pasakyti, jis nebuvo toks jau blogas žaidėjas. Galėčiau jį apibūdinti kaip nuosaikų lošėją, tik gana užmaršų. Retkarčiais dėl savo užmaršumo jis padarydavo išties grubių klaidų. Bet žaisdamas su savo žmona, jis darė klaidą po klaidos, be jokio atokvėpio. Jis aiškiai dėl jos nervinosi, dėl to žaidė triskart prasčiau, nei paprastai. Tuo tarpu misis Latrel buvo išties puiki žaidėja, nors gana nemaloni, kad su ja žaisti kartu. Ji išnaudodavo kiekvieną pasitaikiusią galimybę, ignoravo taisykles, jei priešininkas to nepastebėdavo, bet nedelsiant jas taikydavo, jei jai tai buvo naudinga. Taip pat ji turėjo nepaprastus greito šoninio žvilgtelėjimo į priešininko rankas įgūdžius. Kitaip sakant, ji žaidė tam, kad laimėti.

Ir aš pakankamai greitai supratau, ką turėjo galvo-

je Puaro, sakęs ją esant sunkaus būdo. Žaidžiant kortomis jos savikontrolė patirdavo visišką nesėkmę, ir jos liežuvis negailestingai plakė vargšą vyrą už kiekvieną jo padarytą klaidą. Mums su Nortonu tai buvo išties labai nemalonu, ir aš su palengvėjimu atsikvėpiau, kai žaidimas pagaliau baigėsi.

Mes abu atsiprašėme nuo kitos partijos, teisindamiesi tuo, kad jau gana vėlyvas metas.

Mums pasitraukus į šalį, Nortonas gana neatsargiai davė valią savo jausmams.

– Na ir šiurpus žaidimėlis, Hastingsai. Man nugara pagaugais eina žiūrint, kaip tas vargšas bičiulis minkomas. Ir kaip nuolankiai jis viską nuryja! Vargšas vaikinas. Nepalyginsi su aštrialiežuviu Indijos pulkininku.

– Šš, – įspėjau aš, nes Nortonas kalbėjo pernelyg garsiai ir aš bijojau, kad senasis pulkininkas Latrelas gali išgirsti.

– Ne, tai buvo siaubinga.

– Nenustebsiu, jei kurią dieną jis paims kirvuką jai, – pasakiau aš jausmingai.

– Nepaims, – Nortonas papurtė galvą. – Jis save jau prarado. Jis tik tampys savo ūsus ir romiai mekens: „Taip, brangioji, ne, brangioji, atleisk, brangioji," – iki kol neatguls į karstą. Jis negalėtų to padaryti, net jei ir norėtų!

Aš liūdnai palingavau galvą, jausdamas, kad Nortonas buvo teisus.

Mes stabtelėjome hole, ir aš pastebėjau, kad šoninės durys į sodą buvo atviros ir pro jas pūtė vėjas.

– Gal jas vertėtų uždaryti? – paklausiau aš.

Prieš atsakydamas Nortonas kurį laiką dvejojo.

– Na... ė... nemanau, kad visi jau būtų grįžę.

Staiga man mintyse šmėstelėjo įtarimas.

– O ko trūksta?

– Jūsų dukters, manau, ir... ė... Elertono.

Jis bandė nutaisyti nerūpestingą balsą, bet, prisiminęs pokalbį su Puaro, staiga nejaukiai pasijaučiau.

Judita – ir Elertonas. Tikrai Judita, mano protinga, rami Judita, atsispirs šio tipo vilionėms. Ji sugebės jį perprasti.

Aš tai dar kartą sau pakartojau nusirengdamas, bet neaiškus nerimas išliko. Aš negalėjau užmigti ir gulėjau, vartydamasis nuo vieno šono ant kito.

Kaip ir visuomet būna su naktiniais pergyvenimais, viskas atrodo kur kas baisiau. Nauja nusivylimo ir praradimo jausmų banga persirito per mane. Jei tik mano brangi žmona būtų gyva. Tiek daug metų aš rėmiausi jos sprendimais. Su vaikais ji visuomet elgėsi išmintingai ir supratingai.

Be jos jaučiausi nepilnavertis. Atsakomybė už vaikų saugumą ir laimę gulė ant mano pečių. Ar aš susitvarkysiu su šia užduotimi? Juk nebuvau – Viešpatie, padėk man – sumanus vyras. Aš apmaudžiai klysdavau. Jei Judita praleis progą tapti laiminga, jei ji turės kentėti...

Iš nevilties aš įjungiau šviesą ir atsisėdau.

Taip nieko nebus. Aš turiu pamiegoti. Išlipęs iš lovos, nuėjau į vonią ir abejodamas pažiūrėjau į aspirino tablečių buteliuką.

Ne, man reikėjo kažko stipresnio, nei aspirinas. Aš sumečiau, kad Puaro greičiausiai turės kokių

nors migdomųjų. Perėjau koridorių ir kokią minutę neryžtingai mindžikavau prie durų. Būtų negražu pažadinti bičiulį.

Taip dvejodamas, išgirdau žingsnius ir apsidairiau. Koridoriumi link manęs ėjo Elertonas. Degė blausi šviesa, ir, kol jis nepriėjo arčiau, negalėjau įžvelgti jo veido, todėl stovėjau, norėdamas sužinoti, kas tai. Tuomet pamačiau ir visas sustingau. Nes jis pats sau šypsojosi, ir man ta šypsena labai nepatiko.

– Sveiki, Hastingsai, vis dar klajojate?

– Negaliu užmigti, – trumpai atsakiau.

– Tiktai tiek? Tuojau sutvarkysim. Eime su manimi.

Aš nusekiau iš paskos į jo kambarį, kuris buvo iškart už manojo. Jo keistas žavumas paskatino mane įdėmiai stebėti šį vyrą.

– O jūs neskubate miegoti, – pastebėjau aš.

– Niekuomet nesiveržiau anksti į lovą. Ypač kai aplinkui tiek linksmybių. Negalima praleisti tokių vakarų.

Jis nusijuokė – bet man tas juokas nuskambėjo nemaloniai.

Aš nusekiau paskui jį į vonią. Jis atidarė mažą indaują ir išėmė buteliuką su tabletėmis.

– Štai, prašom. Tai tikras narkotikas. Jūs miegosite lyg rąstas – ir be to dar regėsite malonius sapnus. Nuostabūs vaistai Slumberyl – užpatentuotas dalykas.

Entuziazmas jo balse man sukėlė nedidelį šoką. Gal jis dar ir narkotikus vartojo? Aš paklausiau abejodamas:

– Ar tai... nepavojinga?

– Pavojinga, jei išgersite per daug. Tai vienas iš barbitūratų – apsinuodijimas gali blogai baigtis.

Jis nusišypsojo, ir jo lūpų kampai kažkaip nemaloniai nuslydo aukštyn jo veidu.

– Nemanau, kad jūs galėjote jų gauti be gydytojo recepto, – pastebėjau aš.

– Jūs negalite, drauguži. Visiškai teisingai, jūs negalite. Bet aš čia turiu priėjimą.

Gal tai ir buvo kvaila iš mano pusės, bet aš impulsyviai paklausiau:

– Jūs, spėju, pažinojote Etringtoną?

Iškart pamačiau, kad tai jam padarė įspūdį. Jo akys pasidarė rimtos ir atsargios. Jo balsas pasikeitė – tapo dirbtinai nerūpestingas.

– O, taip – aš pažinojau Etringtoną, – pasakė jis. – Vargšas vaikinas. – Tuomet, man tebetylint, tęsė toliau: – Na taip, žinoma, Etringtonas gėrė vaistus – bet jis persistengė. Reikia žinoti, kada sustoti. O jis varė toliau. Bjaurus reikalas. Tai jo žmonelei pasisekė. Jei nebūtų pelniusi prisiekusiųjų simpatijos, ją būtų pakorę.

Jis padavė man porą tablečių. Tuomet atsainiai paklausė:

– Jūs taip pat pažinojote Etringtoną?

– Ne, – sąžiningai prisipažinau.

Minutėlę jis nesumetė, ką kalbėti toliau. Tuomet lengvai nusijuokė.

– Linksmas vaikinas. Su juo kartais neblogai praleisdavome laiką.

Aš padėkojau jam už tabletes ir grįžau į savo

kambarį.

Kai aš vėl atsiguliau ir išjungiau šviesą, ėmiau svarstyti, ar nebūsiu kvailai pasielgęs.

Nes jau beveik neabejojau, kad Elertonas ir buvo tas X. Ir aš išsidaviau jį įtardamas.

Septintas skyrius

I

Mano pasakojimas apie praleistas dienas Stailze neišvengiamai bus kiek padrikas. Jos mano atmintyje iškyla kaip virtinė pasikalbėjimų – verčiančių susimąstyti žodžių bei frazių, kurios įsirėžė mano sąmonėje.

Visų pirma, nuo pat pradžių teko suvokti realijas apie Erkiulio Puaro negalią ir bejėgiškumą. Aš tikėjau, kaip jis ir pats sakė, kad jo smegenys vis dar funkcionavo su ankstesniu įžvalgumu, bet jo išorinis apvalkalas susidėvėjo taip stipriai, kad iškart supratau, kad man numatytas kur kas aktyvesnis vaidmuo, nei paprastai būdavo. Aš turėjau būti – ir buvau – Puaro akimis ir ausimis.

Tiesa, kiekvieną gražesnę dieną Kurtisas paimdavo savo šeimininką ant rankų ir atsargiai nešdavo laiptais žemyn, kur jo jau laukdavo prieš tai atneštas vežimėlis. Tuomet jis išveždavo Puaro į sodą ir parinkdavo vietelę, kurioje nepūtė joks vėjelis. Kitomis dienomis, esant mažiau palankiam orui, jį nuveždavo į svetainę.

Kur jis bebūtų, vienas ar kitas būtinai prieidavo

ir prisėsdavo pasikalbėti, bet tai nebuvo tas pats, kai Puaro pats pasirinkdavo partnerį *tete–a–tete**. Daugiau jis nebegalėjo to daryti.

Antrąją mano atvykimo dieną Franklinas pasiėmė mane į senas dirbtuves sode, kurios greitosiomis buvo pritaikytos moksliniams tikslams.

Aš iškart noriu aiškiai pasakyti, kad mano protas neskirtas moksliniams dalykams. Aprašydamas Franklino darbą aš greičiausiai panaudosiu vien tik neteisingus terminus ir sukelsiu pašaipą šiuos reikalus išmanančių žmonių akyse.

Kiek aš, nebūdamas šių reikalų žinovu, galėjau suprasti, Franklinas eksperimentavo su įvairiais alkaloidais, gautais iš Kalabarų pupų** – *physostigma venenosum*. Daugiau žinių apie tai aš pasisėmiau iš pokalbio, vieną dieną įvykusio tarp Franklino ir Puaro. Judita, kuri bandė mane atvesti į protą, naudojo, kaip ir įprasta jauniems mokslininkams, beveik vien tik techninius terminus. Ji pradėjo nuo alkaloidų physostigmine, eserine, physovenine, ir geneserine, ir paskui sąrašą tęsė dar sudėtingiau skambančiais pavadinimais, prostigmin ar demethylcarbonic ester 3–hydroxyphenyl trimethyl lammonum, ir taip toliau, ir taip toliau, ir dar gerokai daugiau, ir visa tai, kaip man pasirodė, yra vienas ir tas pats, tik iš įvairių pusių! Bet kuriuo atveju, visa tai man buvo visiškai nesuprantama, ir aš tik sukėliau Judito paniekà, pasidomėjęs, ką gero tai atneš žmonijai? Nėra kito klausimo, kuris labiau erzintų tikrą mokslininką. Taigi

* pokalbis prie keturių akių

** nuodingos pupos, augančios Afrikoje

čia pat pelniau paniekinantį Juditos žvilgtelėjimą, ir ji griebėsi kito ilgo ir mokslinio paaiškinimo. Viso to esmė, kiek sugebėjau suprasti, buvo ta, kad tam tikros neaiškios Vakarų Afrikos čiabuvių gentys pasirodė turį nepaprastą imunitetą tokiai pat neaiškiai, nors ir mirtinai ligai – kiek pamenu, vadinasi Džordanitis – kurią atkapstė kažkoks entuziastas daktaras Džordanas. Tai buvo nepaprastai reta atogrąžų liga, kuria – buvo užfiksuoti vienas ar du atvejai – buvo susirgę ir baltieji žmonės, ir pasekmės buvusios lemtingos.

Aš surizikavau užsitraukti Juditos nemalonę, pastebėdamas, kad galbūt daugiau prasmės turėtų išrasti kokį nors vaistą, kuris neutralizuotų tymų poveikį!

Su gailesčiu ir panieka Judita man išaiškino, kad tai ne geradarystė žmonijai, bet žmonijos žinių didinimas, kas ir yra vienintelis siektinas tikslas.

Aš pažiūrėjau per mikroskopą keletą skaidrių, išstudijavau kelias Vakarų Afrikos čiabuvių nuotraukas (iš tikrųjų ganėtinai įdomias!), užmečiau akį į mieguistas žiurkes narve ir vėl išskubėjau į gryną orą.

Kaip jau minėjau, visas mano susidomėjimas šiais dalykais daugiausia buvo susijęs su pokalbiu tarp Franklino ir Puaro. Pirmasis pasakė:

– Jūs žinote, Puaro, šie reikalai iš tiesų daugiau liečia jūsų sritį, nei mano. Tai yra išbandymo pupa – manomai įrodanti nekaltumą arba kaltę. Tos Vakarų Afrikos gentys besąlygiškai tuo tiki – ar bent jau tikėjo – šiais laikais jie taip pat žengia į priekį. Jie iškilmingai ją sukramto, būdami visiškai įsitikinę, kad jie mirs, jei bus kalti ir kad ji jiems nepakenks, jei jie yra nekalti.

– Ir taip, deja, jie numiršta?

– Ne, ne visi numiršta. Šitas dalykas iki šiol būdavo išleidžiamas iš akių. Už to daug kas slypi – visų pirma, žynių savivalė, aš taip linkęs manyti. Yra dvi skirtingos šių pupų rūšys – tik jos atrodo taip panašiai, kad vos galima įžiūrėti skirtumą. Bet skirtumas yra. Jos abi savo sudėtyje turi physostigmine ir geneserine, bet antros rūšies pupose galima atrasti, tai yra aš manau, kad galima, dar vieną alkaloidą – ir to alkaloido veikimas neutralizuoja kitų poveikį. Ir dar kas – ta antroji rūšis nuolatos valgoma vieno slapto ritualo metu – ir žmonės, kurie jas valgo, niekuomet nesuserga Džordaničiu. Ši trečioji medžiaga turi pastebimą poveikį raumenų sistemai – be jokių žalingų padarinių. Tai velniškai įdomu. Deja, grynas alkaloidas yra labai nepatvarus. Nepaisant to, turiu šiokių tokių rezultatų. Bet čia, šioje vietoje, reikia atlikti kur kas daugiau tyrimų. Šitą darbą reikia padaryti! Taip, velniai griebtų, tai yra... Aš parduočiau sielą... – Jis staiga nutilo ir išsiviepė. – Atleiskite. Perdaug įsikarščiavau.

– Kaip jūs sakote, – ramiai pasakė Puaro, – mano profesija būtų kur kas lengvesnė, jei aš galėčiau taip lengvai nustatyti kaltumą ar nekaltumą. Ak, jei iš tikrųjų būtų tokia medžiaga, kokia priskiriama Kalabarų pupoms!

– Bet jūsų rūpesčiai tuo nesibaigtų, – tarė Franklinas. – Ir galų gale, kas yra tas kaltumas ar nekaltumas?

– Aš nemanau, kad čia turėtų būti kokių nors abejonių, – pastebėjau aš.

Jis pasisuko į mane.

– Kas yra blogis? Kas yra gėris? Bėgant šimtmečiams, supratimas apie šiuos dalykus keičiasi. Jūsų vertinimas galbūt bus tik supratimas apie kaltumą ar supratimas apie nekaltumą. Nėra apskritai jokio šio kriterijaus mato.

– Nesuprantu, kaip jūs prieinate prie tokių išvadų, – nepasidaviau.

– Mano brangus bičiuli, įsivaizduokime, kad žmogus mano turįs dieviškąją teisę užmušti diktatorių, ar palūkanų lupiką, ar sąvadautoją ar dar ką nors, kas sukelia jo moralinį pasipiktinimą. Jis padaro tai, ką jūs vadinate nusikalstamais veiksmais – bet jis anaiptol savęs kaltu nelaiko. Ir ką jūsų vargšė „sprendžiamoji pupa" čia gali padaryti?

– Tačiau, – pasakiau aš, – nužudžius juk visuomet turi būti kaltės jausmas?

– Yra daugybė žmonių, kuriuos aš norėčiau užmušti, – linksmai pasakė daktaras Franklinas. – Ir nemanykite, kad mane naktimis graužtų sąžinė. Žinote, aš asmeniškai manau, kad reikėtų sunaikinti apie aštuoniasdešimt procentų žmonijos. Be jų mes jaustumėmės kur kas geriau.

Jis pakilo ir, linksmai pasišvilpaudamas, nuėjo.

Aš žiūrėjau įkandin jam susimąstęs. Mano mintis nutraukė tylus Puaro kikenimas.

– Jūs taip atrodote, mano drauge, lyg būtumėt aptikęs gyvačių lizdą. Tikėkimės, kad mūsų draugas gydytojas nepraktikuoja savo skelbiamų idėjų.

– O kas, jei praktikuoja? – pasakiau aš.

II

Po tam tikrų abejonių aš nusprendžiau, kad turiu apšviesti Juditą dėl Elertono. Pamaniau, kad turiu sužinoti jos nuomonę. Aš žinojau, kad ji yra nepametanti galvos mergaitė, pilnai galinti pati savimi pasirūpinti, ir aš nemaniau, kad ji rimtai galėjo pasiduoti pigioms vilionėms tokių vyrų, kaip Elertonas. Manau, kad iš tikrųjų nuspendžiau ją paauklėti tiktai tam, kad pats įsitikinčiau jos tvirtumu.

Deja, aš negavau to, ko tikėjausi... Turiu pripažinti, kad priėjau prie reikalo kerėpliškai. Jaunimo nieko taip nepiktina, kaip tėvų patarimai. Aš bandžiau kalbėti meiliai ir nerūpestingai. Tačiau manau, kad man tai nepavyko.

Judita iškart pasišiaušė.

– Kas tai? – paklausė ji. – Tėviškas perspėjimas saugotis didelio pikto vilko?

– Ne, ne, Judita, žinoma, ne.

– Kiek suprantu, tu nemėgsti majoro Elertono?

– Atvirai kalbant, nemėgstu. Iš tikrųjų tai nemanau, kad ir tau jis patinka.

– Kodėl gi ne?

– Na... ė... jis juk ne tavo stiliaus, ar ne?

– Ką tu turi omeny – mano stilius, tėti?

Judita visuomet mane gali išversti iš koto. Aš baisiai suglumau. Ji stovėjo, žiūrėdama į mane, ir jos lūpos išlinko paniekinama šypsena.

– Žinoma, tu jo nemėgsti, – pasakė ji. – O man jis patinka. Aš manau, kad jis labai įdomus.

– O, įdomus – galbūt. – Aš stengiausi neaštrinti

reikalo.

Bet Judita varė toliau:

– Jis labai patrauklus. Bet kuri moteris taip pagalvotų. Vyrai, žinoma, to nepastebi.

– Žinoma, nepastebi. – Aš nevykusiai kepurnėjausi toliau: – Tu aną vakarą labai vėlai buvai su juo išėjus...

Man neleido užbaigti. Užgriuvo audra.

– Iš tikrųjų, tėti, negi tu toks kvailas? Negi tu nesuvoki, kad tokiame amžiuje aš pati galiu tvarkyti savo gyvenimą? Tu neturi jokios teisės kontroliuoti, ką aš veikiu, ar su kuo aš draugauju. Kaip tėvai siutina su šiuo beprasmiu kišimusi į savo vaikų gyvenimus. Aš tave labai myliu – bet aš esu suaugusi moteris, ir turiu savo gyvenimą. Nedaryk iš savęs misterio Bereto*.

Mane taip įskaudino ši ypač nemaloni pastaba, kad negalėjau nieko atsakyti, ir Judita greitai pasišalino.

Jaučiausi taip, lyg būčiau pridaręs daugiau žalos negu naudos.

Aš stovėjau, paskendęs savo mintyse, kai jas netrukus nutraukė misis Franklin slaugės šelmiškas balsas:

– Ko taip susimąstėte, kapitone Hastingsai!

Aš džiaugsmingai pasisukau su ja pasisveikinti. Slaugė Kreiven buvo išties puikiai atrodanti jauna moteris. Ji buvo gal kiek suktoko ir žvitraus būdo, bet maloni ir protinga.

* Titaniko valties viršininkas, kurios vos neįtraukė skęstantis Titanikas, ir kuris atsikabino nuo kitos skęstančios valties, gelbėdamas savąją. Vėliau jis sėkmingai valtį su žmonėmis priplukdė prie laivo Karpatia.

Slaugė ką tik įtaisė savo pacientę saulėtoje vietelėje netoli nuo greitosiomis sukurptos laboratorijos ir ėjo atgal.

– Misis Franklin domisi savo vyro darbu? – paklausiau aš.

Slaugė Kreiven paniekinamai atmetė galvą.

– O, jai tai perdaug sudėtinga. Žinote, ji toli gražu nėra protinga moteris, kapitone Hastingsai.

– Na, aš taip nemanau.

– Be abejo, daktaro Franklino darbą gali įvertinti tik kažkas nusimanantis medicinoje. Žinote, jis išties labai protingas vyras. Tikras brangakmenis. Vargšas, man taip jo gaila.

– Gaila jo?

– Taip. Aš taip dažnai matau tai atsitinkant. Vedybos su netinkamomis moterimis, aš turiu galvoje.

– Jūs manote, kad ji netinkama moteris?

– O jūs kitaip manote? Tarp jų apskritai nėra nieko bendro.

– Daktaras, atrodo, labai meilus jai, – pastebėjau aš. – Labai dėmesingas jos norams ir visa kita.

Slaugytoja Kreiven nemaloniai nusijuokė.

– Ji tuo nepamiršta pasirūpinti.

– Manote, kad ji išnaudoja vyrą – prisidengdama savo liga? – paklausiau abejodamas.

Slaugytoja Kreiven nusijuokė.

– O, savo darbą ji puikiai išmano. Ko tik jos malonybė užsigeidžia, tą iškart ir gauna. Kai kurios moterys tokios yra – gudrios kaip lapės. Jai kas nors joms pasipriešina, jos paprasčiausiai atsigula ant lovos ir graudžiai užmerkia akis – suprask, jos serga. Arba

kelia nervų audras – bet misis Franklin priklauso graudžiajam tipui. Visą naktį nemiega, o ryte atrodo išbalus ir išsekus.

– Bet ji iš tikrųjų yra invalidė, ar ne? – paklausiau aš apstulbęs.

Slaugė Kreiven kažkaip keistai pažvelgė į mane. Ji kandžiai pasakė: – O taip, žinoma, – ir staiga pakeitė temą.

Ji paklausė manęs, ar tai tiesa, kad čia esu buvęs prieš daugelį metų, pirmojo karo metu.

– Taip, visiškai teisingai.

– Čia įvyko žmogžudystė, ar ne? – paklausė ji pritilusiu balsu. – Taip man sakė viena iš tarnaičių. Sena ledi?

– Taip.

– Ir jūs čia buvote tuo metu?

– Buvau.

Ji krūptelėjo ir pasakė:

– Tuomet tai paaiškina, ar ne?

– Ką paaiškina?

Ji greitai žvilgtelėjo į mane.

– Vietos atmosferą. Jūs to nejaučiate? Aš jaučiu. Kažkas negero, jei jūs suprantate, ką aš turiu galvoje.

Aš kurį laiką tylėjau svarstydamas. Ar tai tiesa, ką ji pasakė? Ar smurtinė mirtis, suplanuota ir įvykdyta tam tikroje vietoje, palieka joje tokį neišdildomą atspaudą, kad jis juntamas net ir po daugelio metų? Taip tvirtina dvasiniai žmonės. Ar Stailze liko pėdsakai ano atsitikimo, kuris įvyko taip seniai? Juk čia, tarp šitų sienų, šituose soduose, kažkada tvyrojo mintys apie žmogžudystę, ir jos vis stiprėjo, kol pagaliau pavirto

konkrečiais veiksmais. Ar jos iki šiol dar teršė orą?

Netikėtai mano mintis pertraukė slaugė Kreiven, sakydama:

– Aš kartą buvau name, kuriame buvo įvykdyta žmogžudystė. Niekada to nepamiršiu. Neįmanoma pamiršti, žinote. Tai buvo vienas iš mano pacientų. Turėjau duoti parodymus ir visa kita. Labai keistai jaučiausi. Mergaitei geriau to nepatirti.

– Žinau. Ir pats esu patyręs...

Aš nutilau, kai pamačiau Bodą Keringtoną, išlendantį iš už namo kampo.

Kaip paprastai, jo didelė, iškili asmenybė, rodos, atmeta bet kokius nesuvokiamus rūpesčius. Jis buvo vienas iš tų žmonių, kurie spinduliuoja gerą nuotaiką ir sveiką nuovoką.

– Labas rytas, Hastingsai; labas rytas, slauge. Kur yra misis Franklin?

– Labas rytas, sere Viljamai. Misis Franklin sodo apačioje po bukmedžiu, šalia laboratorijos.

– Ir Franklinas, spėju, yra laboratorijos viduje?

– Taip, sere Viljamai - su mis Hastings.

– Vargšė mergaitė. Tik pagalvokite – būti uždarytai smarvėje tokį rytą! Jūs turite tam pasipriešinti, Hastingsai.

Slaugė Kreiven skubiai pasakė:

– O, mis Hastings yra visiškai laiminga. Žinote, jai tai patinka, o ir daktaras, esu tikra, be jos neišsiverstų.

– Niekam tikęs bičiulis, – pasakė Bodas Keringtonas. – Jei mano sekretorė būtų tokia graži mergaitė, kaip jūsų Judita, aš žiūrėčiau į ją, o ne į jūrų kiaulytes,

ką?

Tai buvo toks pokštas, kokių Judita ypač nemėgsta, bet tik ne slaugė Kreiven, kuri smagiai nusijuokė.

– O, sere Viljamai, – sušuko ji. – Jums nederėtų sakyti tokių dalykų. Esu įsitikinus, kad mes visi žinome, koks jūs būtumėte! Bet vargšas daktaras Franklinas yra toks rimtas – visiškai pasinėręs į savo darbą.

Bodas Keringtonas linksmai pasakė:

– Na, atrodo, kad jo žmona užsiėmė tokią poziciją, iš kurios ji gali stebėti savo vyrą. Aš manau, kad ji pavydi.

– Jūs per daug žinote, sere Viljamai!

Slaugė Kreiven atrodė sužavėta šiuo pajuokavimu. Po to ji nenoriai pasakė:

– Manau, kad aš turiu eiti pažiūrėti misis Franklin pieno kokteilio.

Ji palengva nutolo, o Bodas Keringtonas stovėjo, žiūrėdamas jai įkandin.

– Graži mergaitė, – pastebėjo jis. – Gražūs plaukai ir dantys. Puikus moteriškumo pavyzdys. Aplamai tai jos gyvenimas nuobodus – nuolatos prižiūrėti sergančius žmones. Tokia mergaitė nusipelno geresnio likimo.

– O, taip, – pasakiau aš. – Manau, kad vieną dieną ji ištekės.

– Tikiuosi.

Jis atsiduso – ir man dingtelėjo, kad jis pagalvojo apie savo mirusią žmoną. Tuomet jis pasakė:

– Gal norite su manimi vykti į Kneitoną – pamatytumėt apylinkes?

– Norėčiau. Kodėl gi ne. Aš tik iš pradžių pažiū-

rėsiu, ar Puaro manęs nereikia.

Puaro suradau sėdintį verandoje, gerai apmuturiuotą. Jis pritarė mano kelionei.

– Žinoma, važiuokite, Hastingsai, važiuokite. Aš manau, kad tai labai gražus dvaras. Jūs turite jį pamatyti.

– Norėčiau. Tik nenorėjau palikti jūsų.

– Mano ištikimas drauge! Ne, ne, važiuokite su seru Viljamu. Šaunus vyras, ar ne?

– Aukščiausia klasė, – pasakiau aš entuziastingai.

– Ak taip, – nusišypsojo Puaro. – Man regis, jis priklauso jūsų tipui.

III

Aš nepaprastai gėrėjausi savo išvyka. Ir ne tik todėl, kad buvo puikus oras – iš tikrųjų puiki vasaros diena – bet daugiau aš mėgavausi savo draugija. Bodas Keringtonas turėjo ypatingą asmeninę trauką, ir plati gyvenimo bei kelionių patirtis savo ruožtu padarė jį dar labiau patraukliu. Jis papasakojo man istorijų apie savo administravimo dienas Indijoje, kai kurias intriguojančias Rytų Afrikos genčių išminties ypatybes ir apskritai buvo toks įdomus, kad aš visiškai užsimiršau ir atitrūkau nuo savo pergyvenimų dėl Juditos bei rūpesčių, susijusių su Puaro intriga.

Man taip pat patiko Bodo Keringtono atsiliepimai apie manąjį draugą. Jis jautė jam didžiulę pagarbą – ir kaip žmogui, ir kaip specialistui. Nuliūdęs dėl dabartinės Puaro sveikatos būsenos, Bodas Keringtonas nereiškė jokių paviršutiniškų užuojautos žodžių.

Regis, jis manė, kad Puaro gyvenimo trukmė jau pati savaime buvo gausus atlygis ir pasitenkinimą mano draugui gali teikti jo prisiminimai.

– Be to, – jis pasakė, – einu lažybų, kad jo smegenys tokios pat skvarbios, kaip ir anksčiau.

– Taip, iš tiesų taip, – energingai pritariau.

– Didžiausia klaida manyti, kad žmogaus pakirstos kojos kaip nors paveikia smegenų puodą. Nė trupučio. Galvos darbas paveikiamas kur kas mažiau, nei mes manome. Dievaži, aš nenorėčiau rizikuoti ką nors nudobti Puaro panosėje – net ir šiuo metu.

– Tokiu atveju nuo jo nepaspruktumėt, – pritariau aš.

– Kertu lažybų, taip ir būtų. Be to, – pridūrė jis gailiai, – tam reikalui aš nesu tinkamas. Žinote, negaliu visko suplanuoti. Neturiu kantrybės. Jei aš ką ir galėčiau kaukštelti, tai tik momentinio impulso paveiktas.

– Tokį nusikaltimą būtų sunkiausia išaiškinti.

– Aš taip nemanau. Greičiausiai paskui save palikčiau krūvas įkalčių. Laimei, neturiu nusikaltėlių mentaliteto. Jei ką nors ir nudėčiau, tai nebent tik šantažuotoją. Tai šlykštus reikalas, taip sakant. Visuomet manydavau, kad šantažuotojus reikia nušauti. Kaip jūs manote?

Aš išreiškiau saikingą pritarimą jo požiūriui.

Tuomet prie mūsų priėjo jaunas architektas, ir mes užsiėmėme name atliktų darbų patikrinimu.

Kneitonas buvo Tiudorų epochos statinys su vėliau pristatytu sparnu. Jis nebuvo modernizuotas ar kaip nors kitaip pakeistas, neskaitant dviejų primityvių

vonių, įrengtų aštuoniolikto šimtmečio penktame dešimtmetyje ar maždaug apie tą laiką.

Bodas Keringtonas paaiškino, kad jo dėdė buvo daugiau mažiau atsiskyrėlis, vengdavęs žmonių ir gyvenęs didžiulio namo kampe. Bodą Keringtoną ir jo brolį jis toleravo, ir jie čia leisdavo savo mokyklos atostogas, iki seras Everardas vėliau tapo visišku atsiskyrėliu.

Senis niekada nebuvo vedęs, ir savo didžiulių pajamų išleido tik dešimtadalį, taigi jam mirus, net ir po visų išmokų, dabartinis baronetas pasirodė esąs labai turtingas vyras.

– Bet labai vienišas, – pasakė jis atsidusdamas.

Aš tylėjau. Mano užuojauta buvo per daug stipri, kad būtų išreikšta žodžiais. Nes aš taip pat buvau vienišas vyras. Po Sinders mirties jaučiausi esąs tik pusė žmogaus.

Netrukus, kiek svyruodamas, išreiškiau nedidelę savo jausmų dalelę.

– Ak taip, Hastingsai, bet jūs turėjote kažką, ko aš niekuomet neturėjau.

Jis kurį laiką patylėjo, ir tuomet, kalbėdamas su pertrūkiais, papasakojo apie savo tragediją.

Apie nuostabią jauną žmoną, žavingą ir elegantišką būtybę, bet su juodu paveldėjimo šleifu. Jos šeimoje beveik visi mirė nuo alkoholio, ir ji taip pat tapo šio prakeiksmo auka. Praėjus vos metams po vestuvių ji neatlaikė ir mirė nuo gėrimo. Jis nekaltino jos – suvokė, kad paveldimumo įtaka jai buvusi per daug stipri.

Po jos mirties jis nusiteikė vienišiaus gyveni-

mui. Sukrėstas savo karčios patirties, jis nusprendęs antrąkart nebevesti.

– Tiesiog taip saugiau, – paaiškino jis paprastai.

– Taip, aš galiu suprasti jūsų jausmus – bent jau netekties pradžioje.

– Visas šis reikalas buvo ištisa tragedija. Jis mane anksčiau laiko susendino ir apkartino mano širdį. – Čia jis kiek patylėjo. – Tiesa, vienąkart patyriau stiprų pagundymą. Bet ji dar buvo tokia jauna – jaučiau, kad nebūtų teisinga ją surišti su nusivylusiu vyru. Aš jau buvau per senas – ji buvo dar vaikas – tokia nuostabi – tokia visiškai nepaliesta.

Jis nutilo, purtydamas galvą.

– Ar nereikėjo tai palikti spręsti jai?

– Nežinau, Hastingsai. Negalvojau apie tai. Ji... jai aš patikau. Bet, kaip jau sakiau, ji buvo per jauna. Aš niekados neužmiršiu, kai mačiau ją paskutinę dieną prieš išvykstant. Šiek tiek pasvirusi galva, kiek suglumęs žvilgsnis, mažos rankos...

– Jis nutilo. Jo žodžiai man priminė kažkokį pažįstamą vaizdą, tik nesupratau, kodėl.

Neįprastai atšiaurus Bodo Keringtonas balsas nutraukė mano mintis.

– Aš buvau tikras kvailys, – pasakė jis. – Visi vyrai yra kvailai, kurie praleidžia tokią progą. Kaip ten bebūtų, esu vienas su šiais rūmais, man gerokai per dideliais, ir be jokios grakščios būtybės, kuri sėdėtų mano stalo priekyje.

Aš žavėjausi jo, gal kiek senamadišku, sugebėjimu sudėlioti daiktus į savo vietas. Man tai priminė senų laikų lengvumą ir žavesį.

– O kur dabar ta ledi? – paklausiau aš.

– O – ištekėjusi. – Jis nusuko kalbą. – Faktas tas, Hastingsai, kad esu pasmerktas viengungio gyvenimui. Turiu savo kelią. Ateikite ir pažvelkite į sodus. Jie buvo beveik neprižiūrimi, bet yra savotiškai puikūs.

Mes apėjome jo valdas, ir tai, ką aš pamačiau, man paliko nepaprastą įspūdį. Kneitonas neabejotinai buvo labai puikus dvaras, ir aš nesistebėjau, kad Bodas Keringtonas juo didžiavosi. Jis gerai pažinojo savo kaimynus ir daugumą aplink gyvenančių žmonių, nors, žinoma, nuo to laiko buvo ir atvykėlių.

Nuo senų laikų jis pažinojo pulkininką Latrelą, ir išreiškė tvirtą įsitikinimą, kad Stailzas taps pelningu verslu.

– Vargšas senas Tobis Latrelas, nekokia jo padėtis, kaip žinote, – pasakė jis. – Šaunus bičiulis. Taip pat geras kareivis, ir labai taikliai šaudo. Kartą važiavau su juo į safarį. Ak, kokios tai buvo dienos! Žinoma, tada jis jau buvo vedęs, bet jo žmona, ačiū Dievui, nevažiavo kartu. Ji buvo graži moteris – bet visuomet truputį pasiutus. Nieko gero, kai vyras priklausomas nuo moters. Senasis Tobis Latrelas, kuris priversdavo pavaldinius drebinti kinkas prieš jį - jis buvo toks griežtas disciplinos šalininkas! Ir štai jis po žmonos padu, užguitas ir nuolankus, į ką jis pavirto! Be abejo, ši moteris turi aštrų liežuvį. Bet ji turi ir galvą ant pečių. Jei kas ir gali iš tos vietelės išspausti pinigą, tai ji jau tikrai. Latrelas niekada nepasižymėjo verslininko gabumais, bet užtat misis Tobi bet kam gali nudirti kailį!

– Kartais ši jos savybė išsilieja per kraštus, –

pasiskundžiau aš.

Bodas Keringtonas pralinksmėjo.

– Žinau. Visame gražume. Ar jūs žaidėte su jais bridžą?

Aš jausmingai patvirtinau žaidęs.

– Aplamai tai aš laikausi atokiau nuo moterų, žaidžiančių bridžą, – pasakė Bodas Keringtonas. – Tą patį patariu ir jums.

Aš jam papasakojau, kaip mes su Nortonu nejaukiai jautėmės pirmąją mano atvykimo dieną.

– Būtent. Nežinia, ką ir galvoti! – Po to pridūrė: – Šaunus bičiulis, tas Nortonas. Nors labai jau ramus. Visada žiūri į paukščius ir panašius dalykus. Ir jam visai nerūpi juos pašaudyt, pats man sakė. Neįtikėtina! Jokio potraukio medžioklei. Pasakiau jam, kad jis daug praranda. Negaliu įsivaizduoti, kokį malonumą galima patirti tykant šaltame miške ir spoksant į paukščius pro žiūronus.

Mes nė nenutuokėme, kokią svarbią reikšmę turės šis Nortono hobis būsimiems įvykiams.

Aštuntas skyrius

I

Bėgo dienos. Tai nebuvo pats maloniausias laikas – jaučiausi neramiai, tarytum kažko laukdamas.

Iš tikrųjų tai nieko nevyko, jei taip galima išsireikšti. Buvo keletas incidentų, apsimėtymų žodžiais – kai kuri neesminė informacija apie Stailzo namiškius, lydinčios paaiškinamosios pastabos. Visa tai rinkosi krūvon, ir jei, viską atitinkamai sudėlioti, tai galėjo man suteikti nemažai naudingų žinių.

Tai padarė Puaro, kelias svariais žodžiais atskleidęs man tai, kam aš buvau nedovanotinai aklas.

Aš gal šimtą kartų skundžiausi dėl jo sąmoningo atsisakymo patikėti man paslaptį. Aš jam pasakiau, kad taip nesąžininga. Visuomet mes abu žinodavome tiek pat – net jei ir mano išvados būdavo kvailokos, o jo protingos, naudojantis ta pačia informacija.

Jis nekantriai mostelėjo ranka.

– Užteks, mano drauge. Tai neteisinga! Kurgi lygybė! Taip niekas nežaidžia! Susitaikykite su tuo ir nebegalvokite. Tai nėra žaidimas – tai nėra *le sport*. Jūs tą tik ir tedarote – beatodairiškai stengiatės atspėti X tapatumą. Ne tam aš jus čia pakviečiau. Jums visai

nebūtina tuo užsiimti. Aš žinau atsakymą į šį klausimą. Bet ko aš nežinau ir ką turiu žinoti – kas yra būsimoji auka – netolimoje ateityje? Štai kur yra klausimas, *mon vieux**, ir tai ne spėlionių žaidimas, o žmogaus gyvybės išgelbėjimas.

Aš išsigandau.

– Žinoma, – tariau lėtai. – Aš... aš žinojau, kad jūs kažką minėjote apie tai, bet iki galo nesuvokiau.

– Tuomet supraskite tai dabar – nedelsiant.

– Taip, taip, aš... aš manau, kad supratau.

– *Bien*!** Tuomet pasakykite man, kas yra būsimoji auka?

Aš spoksojau į jį abejingai.

– Neturiu nė menkiausio supratimo!

– Bet jūs turite jį turėti! Antraip kam gi jūs čia esate?

– Neabejotinai, – tariau aš, stengdamasis prisiminti savo apmąstymus šiuo klausimu, – turi būti ryšys tarp aukos ir X, taigi, jei jūs man pasakytumėte, kas yra X...

Puaro papurtė galvą su tokia jėga, kad net skaudu buvo žiūrėti.

– Ar aš jums nesakiau, kokia yra X metodo esmė? Nėra nieko, kas jungtų X su mirtimis. Tuo esu visiškai įsitikinęs.

– Jūs turite galvoje, kad tas ryšys yra paslėptas?

– Jis taip puikiai paslėptas, kad nei jūs, nei aš jo neaptiksime.

– Bet, išstudijavus X praeitį, neabejotinai...

* drauguži (pranc.)

** gerai (pranc.)

– Ne, sakau jums. Dabar tikrai ne laikas. Žmogžudystė gali įvykti bet kuriuo metu, suprantate?

– Šiame name?

– Šiame name.

– Ir jūs iš tiesų nežinote, kas bus auka?

– Ak! Jei aš žinočiau, aš neskubinčiau jūsų to sužinoti.

– Jūs savo prielaidas paprasčiausiai grindžiate X buvimu?

Mano balse pasigirdo abejonė. Puaro, kurio savitvarda sumažėjo, ligai jį prikausčius prie vežimėlio, tiesiog užstaugė ant manęs.

– Ak, kiek kartų aš galiu kartoti tą patį? Jei daug karinių korespondentų staiga atvyksta į tam tikrą Europos vietą, ką tai reiškia? Tai reiškia karą! Jei gydytojai iš viso pasaulio atvyksta į tam tikrą miestą, ką tai rodo? Kad čia turi būti medikų konferencija. Kur jūs matote besibūriuojant grifus, ten yra ir dvėseliena. Jei jūs matote besirenkančius varovus, tai čia bus medžioklė. Jei jūs matote vyrą, staiga nusimetantį paltą ir šokantį į jūrą, vadinasi, bus skęstančiojo gelbėjimas. Jei jūs matote vidutinio amžiaus ledi, garbingai atrodančią ir žiūrinčią pro tvoros plyšį, tai peršasi išvada, kad čia yra kažkoks neatitikimas! Ir pagaliau, jei jūs užuodžiate mėsos kvapą ir matote keletą žmonių, visus einančius koridoriumi ta pačia kryptimi, tai galite būti tikras, kad pietūs jau ant stalo!

Minutėlę aš svarsčiau šias analogijas, tuomet pasakiau, pradėdamas nuo pirmosios:

– Bet vėlgi, vienas karo korespondentas nesukelia karo!

– Žinoma ne. Ir viena kregždė neprišaukia vasaros. Bet vienas žmogžudys, Hastingsai, įvykdo žmogžudystę.

Žinoma, tai neginčytina. Bet man atėjo mintis, kuri, regis, nebuvo atėjusi Puaro, kad net ir žmogžudys turi savo laisvalaikį. X galėjo Stailze tiesiog atostogauti be jokių mirtinų ketinimų. Tačiau Puaro laikėsi taip, kad aš nedrįsau šio pasiūlymo pateikti svarstymui. Paprasčiausiai pasakiau, kad visas šis reikalas man atrodo beviltiškas. Mes turime laukti...

– Ir žiūrėti, – užbaigė Puaro. – Kaip jūsų misteris Eskvitas* paskutiniame kare. Šito, *mon cher*, mes kaip tik ir neturime daryti. Aš nesakau, įsidėmėkite, kad mums pasiseks, nes jau anksčiau esu sakęs, kai žudikas nusprendžia ką nors nužudyti, nėra lengva užbėgti jam už akių. Bet mes bent jau galime pabandyti. Įsivaizduokite, Hastingsai, kad jūs žaidžiate bridžą. Jūs galite matyti visas kortas. Viskas, ko iš jūsų prašoma – nuspėti žaidimo rezultatą.

Aš papurčiau galvą.

– Iš to jokios naudos, Puaro, aš neturiu jokio supratimo. Jei aš tik žinočiau, kas yra X...

Puaro vėl užstaugė ant manęs. Jis suriaumojo taip garsiai, kad iš gretimo kambario atbėgo Kurtisas, atrodantis pakankamai išsigandęs. Puaro rankos mostu liepė jam išeiti, ir, kai jis uždarė duris, prabilo jau labiau kontroliuodamas savo jausmus.

– Žiūrėkite, Hastingsai, jūs nesate toks kvailas, kokiu dedatės. Jūs išnagrinėjote tuos atvejus, kuriuos

* Didžiosios Britanijos ministras pirmininkas (1908–1916)

daviau jums paskaityti. Jūs galite nežinoti, kas toks yra X, bet jūs žinote X nusikaltimų įvykdymo metodiką.

– O, – tariau aš. – Suprantu.

– Žinoma, suprantate. Jūsų problema yra ta, kad jūs esate protiškai tingus. Jūs mėgstate žaisti žaidimus ir spėlioti. Jūs nemėgstate dirbti su savo galva. Kas yra X metodikos esminis elementas? Ar ne tas, kad nusikaltimas yra užbaigtas? Kitaip tariant, yra nusikaltimo motyvas, yra galimybės, yra priemonės ir galų gale, kas yra svarbiausia, kaltininkas, paruoštas teisiamųjų suolui.

Aš iškart pagavau esmę ir suvokiau, koks buvau kvailys anksčiau to nepastebėjęs.

– Suprantu, – tariau aš. – Aš turiu ieškoti to, kas atitinka šiuos reikalavimus – potencialios aukos.

Puaro atsilošė, su palengvėjimu atsidusęs.

– *Enfin*! Aš labai pavargau. Atsiųskite man Kurtisą. Dabar jūs suprantate savo darbą. Jūs esate aktyvus, jūs galite judėti, galite sekioti paskui žmones, kalbėti su jais, nepastebimai juos šnipinėti... – (aš beveik jau puoliau protestuoti, bet susilaikiau – tai buvo jau atgyvenęs argumentas.) – Jūs galite klausyti pokalbių, jūs turite kelius, kurie vis dar susilenkia ir leidžia jums atsiklaupti ir žiūrėti per raktų skylutes...

– Aš nežiūrėsiu per raktų skylutes, – karštai pertraukiau.

Puaro užsimerkė.

– Na ką gi, gerai. Jūs nežiūrėsite per raktų skylutes. Jūs liksite anglų džentelmenu, o kažkas neteks gyvybės. Bet tai neturi reikšmės. Anglui svarbiausia garbė. Jums garbė yra svarbiau, nei kažkieno gyvybė.

Bien! Suprantu.

– Ne, bet po šimts pypkių, Puaro...

Puaro šaltai pertraukė:

– Atsiųskite man Kurtisą. Išeikite. Jūs esate užsispyręs ir be galo kvailas, ir aš norėčiau, kad būtų dar kas nors, kuo aš galėjau pasitikėti, bet manau, kad turėsiu taikytis su jumis ir jūsų absurdiškomis mintimis apie sąžiningą žaidimą. Kadangi jūs negalite naudoti savo pilkųjų ląstelių, nes jų neturite, tai bent panaudokite savo akis, savo ausis ir savo nosį, jei yra reikalas, kiek jums leidžia jūsų garbės kodeksas.

II

Sekančią dieną aš surizikavau iškelti mintį, jau ne kartą atėjusią man į galvą. Aš kiek abejojau, nes ką gali žinoti, kaip reaguos Puaro!

Aš pasakiau:

– Aš galvojau, Puaro, ir aš žinau, kad neatrodau įspūdingai. Jūs sakėte, kad aš esu kvailas – ką gi, iš dalies tai tiesa. Iš manęs liko tik pusė žmogaus. Po Sinders mirties...

Aš sustojau. Puaro šiurkščiai sušnarpštė, išreikšdamas užuojautą.

Aš tęsiau toliau:

– Bet čia yra žmogus, kuris galėtų mums padėti – būtent tas, kokio mums ir reikia. Smegenys, vaizduotė, galimybės – vyras, įpratęs priiminėti sprendimus ir turintis didelę patirtį. Aš kalbu apie Bodą Keringtoną. Tai žmogus, kurio mums reikia, Puaro. Patikėkite jam šį reikalą. Papasakokite jam viską.

Puaro išpūtė akis ir nė nesvarstydamas nusprendė:

– Tikrai ne.

– Bet kodėl ne? Jūs negalite paneigti, kad jis yra protingas – kur kas protingesnis, nei esu aš.

– TAI, – pasakė Puaro su kandžiu sarkazmu, – būtų lengva. Bet išmeskite šią mintį iš savo galvos, Hastingsai. Mes daugiau niekuo nepasikliausime. Aišku – hei? Jūs supratote, aš draudžiu daugiau jums apie tai kalbėti.

– Na gerai, jei taip sakote... Bet iš tikrųjų Bodas Keringtonas...

– Ak, ta ta! Bodas Keringtonas. Ko jūs vis brukate tą Bodą Keringtoną? Kas jis toksai, galų gale? Didelis vyras, pasipūtęs ir patenkintas savimi, nes žmonės kreipėsi į jį „Jūsų Ekscelencija." Taip, jis turi tam tikros elegancijos ir žavumo. Bet jis nėra jau toks nuostabus, tas jūsų Bodas Keringtonas. Jis pasikartoja, jis dukart pasakoja tas pačias istorijas – ir dar daugiau, jo atmintis tokia prasta, kad jis atpasakoja tą pačią istoriją, kurią jūs jam pasakojote! Neįprastų sugebėjimų žmogus? Visai ne. Senas nuobodus tauškalius!

– O, – šūktelėjau aš, kai man apsišvietė protas.

Tikra tiesa, kad Bodo Keringtono atmintis nebuvo iš gerųjų. Iš tikrųjų jis buvo kaltas dėl netakto, kuris, kaip aš dabar pamačiau, Puaro labai suerzino. Puaro papasakojo jam istoriją iš savo tarnybos Belgijos policijoje, ir, praėjus vos porai dienų, kai keletas mūsų buvo susirinkę sode, Bodas Keringtonas su savo beskoniu užmaršumu tą pačią istoriją atpasakojo Puaro,

pradėdamas žodžiais: „Atsimenu, policijos viršininkas Paryžiuje man papasakojo...“

Dabar aš supratau, kad tai sukėlė pagiežą!

Aš taktiškai nutylėjau ir išėjau.

III

Nulipau laiptais ir išėjau į sodą. Aplinkui nieko nebuvo, ir aš nukulniavau per medžių giraitę iki žole apaugusios kalvelės, kurios viršūnė buvo apvainikuota gerokai aptriušusiu vasaros nameliu. Čia aš atsisėdau, išsitraukiau savo pypkę ir įsitaisiau, norėdamas šį bei tą apmąstyti.

Katras iš Stailze esančių turėjo gana aiškų motyvą tam, kad nužudytų kažką – ar pas ką jis galėjo atsirasti?

Atidėdamas į šalį pernelyg akivaizdų pulkininko Latrelo atvejį, kuris, maniau aš, vargiai paimtų kirvuką savo žmonai lošimo viduryje, nors tokia įvykių eiga ir būtų pateisinama, aš daugiau apie nieką negalėjau galvoti.

Bėda buvo ta, kad iš tikrųjų aš nepakankamai pažinojau šituos žmones. Nortonas, pavyzdžiui, ir mis Koli? Kokie įprasti žmogžudysčių motyvai? Pinigai? Bodas Keringtonas buvo, maniau aš, vienintelis turtingas vyras šiame susibėgime. Jei jis mirtų, kas paveldėtų tuos pinigus? Kažkas iš esančių name? Sunkiai tai įsivaizdavau, bet šį atvejį galima būtų panagrinėti plačiau. Jis galėtų, pavyzdžiui, savo turtą paaukoti tyrinėjimams, patikėtiniu paskirdamas Frankliną. Tuomet, pridėjus jo neapgalvotas pastabas

aštuoniasdešimties procentų žmonijos sunaikinimo tema, prieš rudaplaukį gydytoją būtų galima pradėti gana svarią baudžiamąją bylą. Arba galbūt Nortonas ar mis Koli galėtų būti tolimais giminaičiais ir automatiškai tapti paveldėtojais. Nelabai realu, bet įmanoma. Gal pulkininkas Latrelas, senas jo draugas, turėtų naudos iš Bodo Keringtono testamento? Regis, šie scenarijai išsėmė pinigų temą. Aš ėmiausi labiau romantiškų galimybių. Franklinai. Misis Franklin buvo invalidė. Ar įmanoma, kad ji buvo lėtai nuodijama – ir atsakomybė dėl jos mirties kris josios vyrui? Jis buvo gydytojas; be abejo, jis turėjo galimybes ir priemones. O kaip dėl motyvo? Nemalonus nuogąstavimas šmėkštelėjo mano galvoje, nes man pasirodė, kad čia gali būti įsipainiojus Judita. Aš turėjau rimtą pagrindą manyti, kad jų santykiai buvo grynai dalykiški – bet ar tuo patikės plačioji visuomenė? Ar tuo patikės ciniški policijos darbuotojai? Judita buvo labai graži jauna moteris. Patraukli sekretorė ar padėjėja buvo daugelio nusikaltimų motyvu. Tokia galimybė mane nuliūdino.

Toliau svarsčiau apie Elertoną. Ar galėjo būti kokių nors priežasčių pašalinti Elertoną? Jei jau lemta įvykti žmogžudystei, tai aukos vietoje verčiau jau būtų Elertonas! Motyvų jį patraukti iš kelio būtų nesunku surasti. Mis Koli, nors nebejauna, bet ji buvo vis dar gerai atrodanti moteris. Ją galėtų, galbūt, apimti pavydas, jei tarp jų su Elertonu buvo artimų santykių, nors taip manyti aš ir neturėjau jokių priežasčių. Be to, jei Elertonas buvo X...

Aš nekantriai papurčiau savo galvą. Visa tai

niekur neveda. Mano dėmesį patraukė nuo apačioje esančio žvyruoto takelio sklindantys žingsniai. Tai buvo Franklinas, greitai einantis namo link; rankos kišenėse, galva veržliai išsikišusi į priekį. Jis atrodė labai prislėgtas. Matant jį tokį, kai jis mano esąs vienas, teko pripažinti, kad iš pažiūros jis buvo labai nelaimingas vyras.

Aš buvau taip įsistebeilijęs į jį, kad neišgirdau prie manęs besiartinančių žingsnių, ir krūptelėjęs pasisukau, išgirdęs mis Koli man kažką sakant.

– Negirdėjau jūsų ateinant, – apgailestaudamas tariau, pašokęs ant kojų.

Ji apžiūrėjo pavėsinę.

– Koks Viktorijos epochos reliktas!

– Tikrai? Bijau, kad tai labiau primena voratinklį. Sėskitės, aš nuvalysiu jums vietą.

Nes man dingtelėjo, kad tai puiki galimybė iš arčiau susipažinti su mano mielu svečiu. Nubraukdamas voratinklius, aš vogčiomis stebėjau mis Koli.

Tai buvo ketvirtą dešimtį einanti moteris, truputį išsekusi, ryškių bruožų ir išties labai gražiomis akimis. Nuo jos kilo kažkoks paslaptingumo jausmas, o gal greičiau – įtarimo. Kažkodėl pagalvojau, kad tai moteris, patyrusi daug kentėjimų ir pasekoje stipriai nusivylusi gyvenimu.

– Štai čia, – tariau aš sulig paskutiniu nosinaitės brūkštelėjimu. – Nuvaliau, kaip galėjau.

– Ačiū, – nusišypsojo ji ir atsisėdo. Aš prisėdau šalia. Suolas grėsmingai sugirgždėjo, tačiau katastrofos neįvyko.

– Pasakykite man, – tarė mis Koli, – ką jūs gal-

vojote, man čia atėjus? Jūs buvote visas paskendęs mintyse.

– Aš stebėjau daktarą Frankliną, – lėtai pasakiau.

– Taip?

Aš nemačiau priežasčių slėpti, apie ką buvau mąstęs.

– Pamaniau, kad jis atrodo labai nelaimingas.

– Bet jis neabejotinai toks ir yra, – ramiai pasakė šalimais sėdinti moteris. – Turėjote tai anksčiau suprasti.

Aš parodžiau deramą nusistebėjimą. Truputį mikčiodamas, paklausiau:

– Ne... aš... apie tai nepagalvojau. Visuomet maniau, kad jis visiškai pasinėręs į savo darbą.

– Taip ir yra.

– Ir jūs jį vadinate nelaimingu? Turiu pasakyti, kad tai pati laimingiausia būsena, kokią tik galima įsivaizduoti.

– O, taip, dėl to aš nesiginčiju – bet ne tada, kai jums trukdo daryti tai, ką jūs jaučiate galįs padaryti. Kitaip tariant, jei jūs negalite pilnai atsiskleisti.

Aš pažvelgiau į ją suglumęs. Ji dėstė toliau:

– Praėjusį rudenį misteriui Franklinui buvo atsivėrusi galimybė vykti į Afriką ir ten tęsti savo tyrinėjimus. Jis be galo energingas, kaip jūs žinote, ir išties atliko milžinišką darbą tropinės medicinos srityje.

– Ir jis neišvažiavo?

– Ne. Jo žmona pasipriešino. Pati ji buvo nepakankamai stipri atlaikyti Afrikos klimatą, ir atmetė

mintį būti paliktai, juolab kad jai reikėtų gerokai susiveržti diržą. Pasiūlytas atlyginimas nebuvo labai didelis.

– Štai kaip, – tariau aš. Ir lėtai pridūriau: – Aš manau, kad jis jautė, kad tokiame sveikatos stovyje jos geriau nepalikti.

– O daug jūs žinote apie jos sveikatos stovį, kapitone Hastingsai?

– Na, aš... aš nežinau... Bet ji juk invalidė, ar ne?

– Jai akivaizdžiai patinka tokia būsena, – kandžiai tarė mis Koli. Aš pažvelgiau į ją abejodamas. Nesunku buvo pastebėti, kad ji visiškai palaikė vyro pusę.

– Aš manau, – iš lėto tariau aš, – kad tokios trapios moterys linkusios į egoizmą?

– Taip, aš manau invalidai – chroniški invalidai – paprastai yra labai egoistiški. Galbūt dėl to, kad niekas negali jų apkaltinti.. Tai visai paprasta.

– Ar tik nemanote, kad misis Franklin atvejis toks ir yra?

– O, negalėčiau šitaip tvirtinti. Tai tik įtarimai. Ji, regis, visuomet pasiekia tai, ko nori.

Aš valandėlę svarsčiau tylomis. Man dingtelėjo, kad mis Koli puikiai susipažinusi su Franklinų šeimyna. Aš pasmalsavau:

– Spėju, kad jūs gerai pažįstate daktarą Frankliną?

– O, ne, – ji papurtė galvą. – Prieš susitinkant čia, mačiau jį tik kartą ar du.

– Bet aš manau, kad jis jums pasipasakojo apie save?

– Ne, – ji vėl papurtė galvą. – Ką dabar jums pa-

sakojau, sužinojau iš jūsų dukters Juditos.

Judita, su kartėliu pamaniau aš, kalbasi su visais, išskyrus mane.

Mis Koli tęsė toliau:

– Judita yra nepaprastai ištikima savo darbdaviui, ir pasiruošusi stoti už jį mūru. Ji labai smerkia misis Franklin egoizmą.

– Jūs taip pat manote, kad ji savanaudė?

– Taip, bet aš galiu suprasti jos požiūrį. Aš... aš suprantu invalidus. Aš taip pat suprantu, kad daktaras Franklinas jai nusileidžia. Judita, žinoma, mano, kad jis turi kur nors palikti savo žmoną ir tęsti darbą. Jūsų duktė – labai atsidavęs mokslinis darbuotojas.

– Aš žinau, – pasakiau liūdnai. – Kartais man tai kelia nerimą. Tai jau nelabai sveikai atrodo, jei suprantate, ką aš turiu galvoje. Jaučiu, kad jai derėtų būti... labiau žmogiškai, labiau rūpintis, kaip maloniai praleisti laiką. Pasilinksminti – įsimylėti gražų vaikiną ar net du. Galų gale, jaunystė yra tam, kad pasiautėti, o ne sėdėti, apsikabinus mėgintuvėlius. Tai nenatūralu. Savo jaunystės dienomis mes linksminomės, flirtavome, džiaugėmės gyvenimu – jūs juk žinote.

Valandėlę buvo tylu. Tuomet mis Koli keistai šaltu balsu pasakė:

– Aš nežinau.

Man tai buvo tarsi šaltas dušas. Aš nesąmoningai kalbėjau taip, lyg mes būtume bendraamžiai – bet aš staiga supratau, kad ji buvo daugiau nei dešimt metų už mane jaunesnė, ir kad aš nesąmoningai buvau ypatingai netaktiškas.

Aš atsiprašinėjau, kaip galėjau. Ji nutraukė mano

mikčiojimą.

– Ne, ne, aš ne tai turėjau galvoje. Galite neatsiprašinėti. Paprasčiausiai pasakiau tą, ką galvojau. Aš nežinau. Aš niekuomet nepatyriau to, ką jūs vadinate „jaunyste“.

Išgirdęs jos balse kartėlį ir gilų pasipiktinimą, nebežinojau, ką toliau daryti. Pasakiau netvirtai, bet nuoširdžiai:

– Aš labai apgailestauju.

– O, tai neturi reikšmės. – Ji nusišypsojo. – Nesikrimskite. Geriau pakalbėkime apie ką nors kitką.

Aš paklusau.

– Papasakokite man ką nors apie kitus svečius, – paprašiau aš. – Žinoma, jei ką nors iš jų pažįstate.

– Aš visą gyvenimą pažinojau Latrelus. Iš tikrųjų labai liūdna, kaip viskas susiklostė – ir ypač jam. Jis labai malonus. Ir ji geresnė, nei jums atrodo. Ji visą gyvenimą kentė nepriteklių ir sudūrė vos galą su galu, ir tai padarė ją... na, grobuoniška. Jei jūs nuolatos galvojate, kaip išgyventi, galiausiai tai atsiliepia. Vienintelis dalykas, kurio tikrai nemėgstu, tai jos nesutramdomas būdas.

– Papasakokite man apie misterį Nortoną.

– Kad nelabai yra ką pasakoti. Jis išties mielas, gal perdaug drovus, truputį kvailokas, galbūt. Bet visuomet labai švelnus. Jis gyveno su motina – labai aikštinga, kvaila moterimi. Laikė jį nuspaudus po padu. Ji mirė prieš keletą metų. Jis tiesiog pasimaišęs ant paukščių, gėlių ir panašių dalykų. Labai miela asmenybė – ir jis iš tų, kurie daug ką mato.

– Per savo žiūronus, jūs turite galvoje?

Mis Koli nusišypsojo.

– Ne, nesupraskite paraidžiui. Norėjau pasakyti, kad jis daug ką pastebi. Kaip ir kiti ramūs žmonės. Jis nesavanaudiškas – ir labai atidus žmonėms, bet jis greičiau yra nevykėlis, jei suprantate, ką aš turiu galvoje.

– O, taip, suprantu, – linktelėjau aš.

Staiga Elžbieta Koli prakalbo su giliu kartėliu balse:

– Slegia tokios vietos, kaip ši. Svečių namams vadovauja nukaršę ponai. Jie patys – vienos nesėkmės, žmonės, kurie nieko nepasiekė, ir nieko nepasieks, žmonės, kurie savo gyvenime patyrė pralaimėjimą ir palūžo, žmonės, kurie yra seni ir pavargę.

Jos balsas nutilo. Gilus užkrečiantis liūdesys įsiskverbė į mane. Juk tai buvo tiesa! Štai mes, nublankusių žmonių rinkinys. Pilkos galvos, pilkos širdys, pilkos svajonės. Aš pats – liūdnas ir vienišas, šalia manęs – nusivylusi moteris apkartusia širdimi. Daktaras Franklinas, energingas, turintis didelių ambicijų – bet pažabotas ir trukdomas, jo žmona – silpnos sveikatos auka. Ramus mažas Nortonas – šlubčioja, žiūrinėdamas paukščius. Net Puaro, buvęs tikras brangakmenis, dabar palaužtas, ligos sužalotas senis.

Visiškai kitaip viskas buvo anomis senomis dienomis – kai aš pirmą kartą atvažiavau į Stailzą. Šios minties negalėjau pakelti – duslus skausmo ir apgailestavimo šūksnis išsiveržė iš mano lūpų.

– Kas atsitiko? – skubiai paklausė mano pašnekovė.

– Nieko. Mane tiesiog pribloškė kontrastas – aš buvau čia, jūs žinote, prieš daugelį metų, būdamas jaunu vyru. Pagalvojau apie skirtumą tarp ano meto ir dabarties.

– Suprantu. Tuomet tai buvo laimingas namas? Visi čia buvo laimingi?

Keista, kaip kartais mintys persimaino, tarsi kaleidoskope. Taip man dabar atsitiko. Gluminantis atsiminimų bei įvykių susimaišymas ir persigrupavimas. Tada mozaika nusistovi, ir išryškėja tikrasis vaizdas.

Aš apgailestavau dėl senų laikų, bet ne todėl, kad jie praėjo. Net ir tuomet, tomis seniai praėjusiomis dienomis, Stailze nebuvo jokios laimės. Aš bešališkai atsiminiau visus faktus. Mano draugas Džonas su savo žmona, abu nelaimingi ir susierzinę dėl gyvenimo, kokį jie buvo priversti gyventi. Lorencas Kavendišas, nugrimzdęs į melancholiją. Sintija, jos jaunatviškas skaistumas, užslopintas priklausoma padėtimi. Ingltorpas, vedęs turtingą moterį dėl jos pinigų. Ne, nė vienas iš jų nebuvo laimingas. Kaip ir dabar, nėra nė vieno, kuris būtų laimingas. Stailzas nebuvo laimingųjų susibūrimo vieta.

Aš tariau mis Koli:

– Aš pasidaviau blogoms nuotaikoms. Šis namas niekada nebuvo laimingas. Ir dabar nėra. Visi čia nelaimingi.

– Ne, ne. Jūsų duktė...

– Judita nėra laiminga.

Aš tai pasakiau su netikėtai atėjusiu įsitikinimu. Taip, Judita nebuvo laiminga.

– Bodas Keringtonas, – pasakiau abejodamas, – net ir jis vieną dieną sakėsi esąs vienišas – kai aš tuo tarpu maniau jį mėgaujantis gyvenimu – savo namu, kitais dalykais.

Mis Koli griežtai pasakė:

– O, taip, bet seras Viljamas yra kas kita. Jis nepriklauso visų likusių kategorijai. Jis yra iš kito pasaulio – pasisekimo ir nepriklausomybės pasaulio. Jis savo gyvenimą pavertė sėkmingu – ir jis tai žino. Jis nėra vienas... vienas iš suluošintų.

Keistai nuskambėjo tas žodis. Aš pasisukau ir įsmeigiau į ją akis.

– Sakykite, – paklausiau aš. – Kodėl jūs panaudojote tokį neįprastą išsireiškimą?

– Kadangi, – pasakė ji su netikėtai nuožmiu užsidegimu, – tai yra tiesa. Tiesa apie mane, bet kuriuo atveju. Aš esu suluošinta.

– Suprantu, – švelniai pasakiau aš, – jūs buvote labai nelaiminga.

Ji ramiai pasakė:

– Jūs juk nežinote, kas aš tokia, ar ne?

– Ė... Aš žinau jūsų vardą...

– Koli nėra mano vardas. Tai mano mamos vardas. Aš jį pasiėmiau – po to.

– Po ko?

– Mano tikrasis vardas yra Lichtfild.

Valandėlei aš nugrimzdau mintyse – vardas buvo man kažkur girdėtas. Tuomet prisiminiau.

– Matjus Litchfild.

Ji linktelėjo.

– Matau, jūs žinote apie tai. Būtent tai aš dabar

ir turėjau galvoje. Mano tėvas buvo invalidas ir tironas. Jis viską gyvenime draudė. Mes negalėjome pasikviesti į namus draugų. Jis nedavė mums pinigų. Mes buvome tarsi kalėjime.

Ji nutilo, o jos nuostabios akys išsiplėtė ir patamsėjo.

– Tuomet mano sesuo... mano sesuo...

Ji nutilo.

– Nepasakokite. Tai jums perdaug skausminga. Aš žinau apie tai. Nėra reikalo man to sakyti.

– Bet jūs nežinote. Negalite žinoti. Magė. Tai neįsivaizduojama – neįtikėtina. Aš žinau, kad ji nuėjo į policiją, kad ji prisipažino, prisiėmė kaltę. Bet kartais aš negaliu tuo patikėti! Aš kažkaip jaučiu, kad tai netiesa... kad taip nebuvo... kad negalėjo atsitikti taip, kaip ji pasakojo.

– Jūs norite pasakyti... – aš dvejojau, – kad faktai buvo... buvo kitokie...

– Ne, nė, – ji mane pertraukė. – Ne tai. Aš apie Magę. Tai buvo nepanašu į ją. Tai buvo... tai buvo ne Magė!

Žodžiai suspurdėjo mano lūpose, bet aš jų neištariau. Dar neatėjo tas laikas, kai galėjau jai pasakyti: „Jūs teisi. Tai buvo ne Magė...“

Devintas skyrius

Turėjo būti maždaug šešios valandos, kai pamačiau keliu atžingsniuojantį pulkininką Latrelą. Su savimi jis turėjo šautuvą ir nešėsi pora negyvų karvelių.

Jis krūptelėjo, kai aš jį pasveikinau, ir nustebo, mus pamatęs.

– Sveiki, ką jūs čia abudu veikiate? Žinote, ši apgriuvusi sena vietelė nėra labai saugi. Skyla į dalis – gali sulūžti tiesiai virš jūsų galvų. Elžbieta, aš bijau, kad jūs galite išsitepti.

– O, nesirūpinkite. Kapitonas Hastingsas paaukojo savo nosinę, kad išsaugotų mano suknelę švarią.

Pulkininkas neaiškiai sumurmėjo:

– O, iš tikrųjų? Tuomet gerai.

Jis stovėjo, tampydamas savo lūpą, ir mes pakilome, prisijungdami prie jo. Jo mintys, rodos, tą vakarą buvo kažkur toli. Jis pats save pažadino iš savo minčių, sakydamas:

– Bandžiau sumedžioti keletą šių sumautų karvelių. Daugiau žalos, negu naudos.

– Girdėjau, jūs esate puikus šaulys, – pasakiau aš.

– Taip? Kas jums tai sakė? Ak, Bodas Keringtonas. Tai buvo anksčiau. Dabar jau nebe tas. Amžius daro savo.

– Regėjimas? – spėjau priežastį.

– Nesąmonė, – jis pavertė niekais mano nuovoką. – Regėjimas toks pat geras, kaip ir buvo. Tai yra – akinius reikia užsidėti, kai skaitai. Bet tolimas regėjimas geras.

Po minutės ar dviejų jis pakartojo:

– Taip, geras. Ne tame esmė... – jis perėjo į nesąmoningą murmėjimą.

– Koks nuostabus vakaras, – pasakė mis Koli apsidairydama.

Ji buvo visiškai teisi. Saulė slinko vakarop, ir auksu pripildyta šviesa skverbėsi pro medžių viršūnes, sudarydama apie juos švytintį apvalkalą. Tai buvo ramus vakaras, kokį atsimena kiekvienas anglas, būdamas tolimose atogrąžų šalyse. Aš tai išreiškiau garsiai.

Pulkininkas Latrel karštai pritarė.

– Taip, taip, žinote, dažnai Indijoj galvodavau apie tokius vakarus. Tuomet imdavo noras greičiau išeiti į pensiją ir grįžti namo, ką?

Aš linksėjau. Jis tęsė pasikeitusiu balsu:

– Taip, grįžti namo, įsikurti ir ... gauti visiškai ne tai, ką vaizdavaisi... ne... visai ne tai.

Aš pamaniau, kad jo atvejis buvo būtent toks. Jis nė neįsivaizdavo, kad grįžęs namo valdysiąs viešbutį, bandydamas iš jo išspausti pinigą, kartu su irzlia žmona, nuolatos graužiančia ir besiskundžiančia.

Mes lėtai ėjome link rūmų. Nortonas ir Bodas

Keringtonas sėdėjo ant verandos ir aš su pulkininku prie jų prisijungėme, tuo tarpu mis Koli įėjo vidun.

Mes plepėjome keletą minučių. Atrodo, pulkininko Latrelo nuotaika pragiedrėjo. Jis suskėlė vieną ar du pokštus, ir atrodė kur kas labiau patenkintas ir atkutęs, nei paprastai.

– Buvo karšta dienelė, – tarė Nortonas. – Aš ištroškau.

– Tai atsigerkite, bičiuliai. Atnešti, ką?

Pulkininko balsas buvo guvus ir linksmas.

Mes padėkojome, priimdami pasiūlymą. Jis atsikėlė ir nuėjo vidun.

Ta terasos dalis, kur mes sėdėjome, buvo kaip tik priešais valgomojo langą, ir tas langas buvo atviras.

Mes girdėjome, kaip viduje pulkininkas atidarė indaują, vėliau išgirdome kamščiatraukio girgždėjimą ir prislopintą pokštelėjimą, iššovus butelio kamščiui.

Ir tuomet pasigirdo aštrus ir visiškai neoficialus misis Latrel balsas!

– Ką tu darai, Georgai?

Pulkininkas kažką neaiškiai murmėjo. Mes tiktai išgirdome vieną kitą išlementą žodį – „vyrai lauke“ – „gerti“...

Aštrus, erzinantis balsas pratrūko su pasipiktinimu:

– Tu nepadarysi tokio dalyko, Georgai. Na ir mintys. Kokiu būdu tu manai iš šio viešbučio išgręžti pelną, jei tik vaikščiosi aplink ir visus girdysi vynu? Gėrimai čia turi būti mokami. Aš vadovauju verslui, o ne tu. Tu jau rytoj subankrutuotum, jei ne aš! Turiu prižiūrėti tave kaip vaiką. Visiškai neturi jokio supra-

timo. Duok šen tą butelį. Duok jį šen, sakau.

Vėl pasigirdo agoniškas tylus protesto murmesys.

Misis Latrel piktai atšovė:

– Man nerūpi, nori jie ar nenori. Butelis keliaus atgal į indaują, ir aš ją užrakinsiu.

Pasigirdo spynoje sukamo rakto garsas.

– Na va. Štai kaip turi būti.

Šįkart pulkininko balsas skambėjo jau aiškiau:

– Tu per toli nuėjai, saulute. Aš taip nesutinku.

– Tu taip nesutinki? Ir kas tu toks, norėčiau sužinoti? Kas vadovauja viešbučiui? Aš. Ir nepamiršk šito.

Pasigirdo neryškus audinių šlamesys – matomai mis Latrel išėjo iš kambario.

Praėjo valandėlė, ir pulkininkas vėl pasirodė. Atrodė, jog per tą valandėlę jis sukaršo ir tapo daug senesnis.

Tarp mūsų nebuvo nė vieno, kuris jo giliai neužjaustų, ir nenorėtų nusukti sprando misis Latrel.

– Labai apgailestauju, vaikinai, – pasakė jis kietu ir nenatūraliu balsu. – Atrodo, kad baigėsi viskis.

Jis greičiausiai manė, kad mes negirdėjome to, kas įvyko. Jei jis pats to nesuprato, tai netrukus suvoks iš mūsų elgesio. Mes visi jautėmės baisiai nepatogiai, o Nortonas beveik visai pametė galvą, paskubėjęs pareikšti, kad iš tikrųjų jis visai nenorįs gerti – juk netoli vakarienė, ar ne? – ir paskui kardinaliai pakeitė temą, išreikšdamas ištisą seriją visiškai nesusijusių pastebėjimų. Tai iš tiesų buvo ne kas. Aš buvau paralyžiuotas, o Bodas Keringtonas, vienintelis iš mūsų, kuris galbūt galėjo vaizduoti nieko nežinantį,

per Nortono vapėjimą neturėjo galimybės pasireikšti.

Akies krašteliu pamačiau misis Latrel, kuri ėjo takeliu žemyn, apsiginklavusi pirštinėmis ir kauptuku piktžolėms ravėti. Neabejotinai ji buvo veikli moteris, bet tuomet jai jaučiau kartumą. Nei vienas žmogus neturi teisės pažeminti kito žmogaus.

Nortonas vis dar karštligiškai kalbėjo. Jis pakėlė karvelį, ir prisiminė istoriją, kaip iš jo juokėsi paruošiamojoje mokykloje, kai jis susirgo, pamatęs užmuštą triušį, tuomet perėjo prie durpynų temos, pasakodamas ilgą beprasmę istoriją apie nelaimingą atsitikimą, kuris įvyko Škotijoje, kai buvo nušautas varovas. Mes kalbėjomės apie įvairius mums žinomus nelaimingus atsitikimus nušaunant, kai Bodas Keringtonas atsikosėjo ir pasakė:

– Tikrai juokingas dalykas kartą atsitiko mano pasiuntiniui. Vaikinui iš Airijos. Jis gavo atostogų ir važiavo namo į Airiją. Kai jis sugrįžo, paklausiau, ar jis gerai pailsėjo.

„O, žinoma, jūsų Kilnybe, tai buvo geriausios atostogos mano gyvenime!“

„Aš labai džiaugiuosi,“ – pasakiau nustebęs dėl jo entuziazmo.

„Iš tiesų, tai buvo nuostabios atostogos! Aš nušoviau savo brolį!“

„Jūs nušovėte savo brolį?!“ – sušukau aš.

„O, taip, iš tikrųjų. Jau seniai norėjau tai padaryti. Ir štai aš esu Dubline ant stogo, ir ką gi aš matau – ogi mano brolelis eina žemyn gatve – o mano rankoje šautuvas. Tai buvo puikus šūvis, patikėkite. Paguldžiau kaip paukščiuką. O, tai buvo nuostabi akimirka, ir aš

jos niekuomet nepamiršiu!“

Bodas Keringtonas puikiai perpasakojo istoriją, perdėtai pabrėždamas dramatiškas vietas, ir mes visi juokėmės ir atsipalaidavome. Kai jis atsistojo ir nuėjo, paaiškinęs norįs prieš vakarienę įlysti į vonią, Nortonas su užsidegimu išreiškė mūsų jausmus:

– Koks jis nuostabus vaikinas!

Aš pritariau, pulkininkas Latrelas taip pat pasakė:

– Taip, taip, šaunus bičiulis.

– Kaip suprantu, visuomet jam viskas sekasi, – pasakė Nortonas. – Visur, kur tik prikiša rankas. Blaivus protas, žino, ko nori – tikras veiksmo žmogus. Jį lydi nepaprasta sėkmė.

– Yra tokių žmonių, – lėtai tarė Latrelas. – Visur, kur bepasisuktų, viskas kaip sviestu patepta. Kitaip jiems ir negali būti. Kai kurie žmonės gimę po laiminga žvaigžde.

Nortonas greitai papurtė galvą.

– Ne, ne, sere. Tai ne likimas. Ir jis reikšmingai pacitavo: „Ne mūsų žvaigždėse, brangusis Brutai – bet mumyse pačiuose.

– Ko gero jūs teisus, – sutiko Latrelas.

– Bet kuriuo atveju, – greitai įsiterpiau aš, – Kneitono paveldėjimas – laiminga dalia. Kokia vietelė! Bet jis būtinai turi ką nors vesti. Antraip jis bus per daug vienišas.

Nortonas nusijuokė.

– Apsivesti ir ramiai įsikurti? Ir įsivaizduokite, žmona jį pradeda graužti...

Tai jau išties bloga dalia. Bet kas gali išreikšti tokią

pastabą. Bet tomis aplinkybėmis to sakyti visiškai nederėjo, ir Nortonas tą suprato, dar žodžiams tebesant jo lūpose. Jis bandė juos sugrąžinti atgal, ėmė mikčioti, dvejoti, kol galiausiai nerangiai nutilo.

Tiek aš, tiek jis, ėmėme iškart kalbėti. Aš išreiškiau kvailą pastebėjimą apie vakaro šviesą. Nortonas kažką užsiminė apie bridžą po vakarienės.

Pulkininkas Latrelas į mus nekreipė jokio dėmesio. Jis pasakė keistu, neišraiškingu balsu:

– Ne, Bodas Keringtonas neleis žmonai ant jo jodinėti. Jis ne iš tų, kurie leidžiasi ujami. Su juo viskas tvarkoj. Jis yra vyras!

Buvo visai nesmagu. Nortonas vėl ėmė vapėti apie bridžą. Tuo tarpu didelis karvelis praskrido virš mūsų galvų ir nutūpė netoliese ant medžio šakos.

Pulkininkas Latrelas pakėlė šautuvą.

– Štai ji, bjaurybė, – pasakė jis.

Dar jam nespėjus nusitaikyti, paukštis vėl išskleidė sparnus ir pradingo medžių tankmėje.

Tuo pat metu pulkininko dėmesį patraukė kažkoks sujudėjimas tolimoje atšlaitėje.

– Po perkūnais, vėl triušis graužia jaunų vaismedžių žievę. O aš maniau, kad gerai aptvėriau.

Jis pakėlė šautuvą ir iššovė, ir tuomet aš pamačiau...

Iš ten atsklido moteriškas riksmas. Paskui jis perėjo į siaubingą kliuksėjimą ir nutilo.

Šautuvas iškrito iš pulkininko rankų, jo kūnas subliūško, ir drebančiomis lūpomis jis ištarė:

– O Dieve, juk tai mano saulutė.

Aš jau bėgau per pievą. Nortonas man iš paskos.

Atlėkiau į įvykio vietą ir priklaupiau. Tai buvo misis Latrel. Ji klūpomis rišo nedidelį medelį prie mieto. Žolė čia buvo aukšta, ir aš supratau, kad pulkininkas negalėjo aiškiai matyti ir tik pastebėjo judant žolę. Šviesa jau taip pat traukėsi. Jos petys buvo peršautas, ir iš žaizdos liejosi kraujas.

Aš pasilenkiau, norėdamas ją apžiūrėti, ir žvilgtelėjau į Nortoną. Jis stovėjo, atsišliejęs į medį, visas išblyškęs, tartum staiga susirgęs. Jis apgailestaudamas pratarė:

– Aš negaliu žiūrėti į kraują.

– Nedelsiant pakvieskite Frankliną. Arba slaugę, – griežtai pasakiau aš.

Jis linktelėjo ir nubėgo.

Pirmoji pasirodė slaugė Kreiven. Ji čia atsirado neįtikėtinai greitai ir iš karto profesionaliai puolė stabdyti kraują. Netrukus atbėgo Franklinas. Mes nunešėme ją į namą ir paguldėme ant lovos. Franklinas išvalė bei aprišo žaizdą ir liepė pakviesti jos asmeninį gydytoją, o slaugei Kreiven būti prie jos.

Aš puoliau prie Franklino, vos tik jis baigė kalbėti telefonu.

– Kaip ji?

– O, ji jaučiasi pakankamai gerai. Laimei, neužkliudė jokių gyvybiškai svarbių organų. Kaip tai atsitiko?

Aš jam papasakojau. Jis tarė:

– Suprantu. O kurgi bičiulis? Manau, jam tai buvo stiprus smūgis. Galbūt jam reikia netgi daugiau dėmesio, nei jai. Nepasakyčiau, kad jo labai stipri širdis.

Pulkininką Latrelą mes radome rūkymo kambaryje. Jo burna buvo pamėlynavus ir jis atrodė visiškai apsvaigęs.

– Saulutė? Kaip ji? – trūkčiojamai pratarė jis.

– Su ja viskas tvarkoje, sere, – greitai pasakė Franklinas. – Jūs neturite jaudintis.

– Aš... maniau... kiškis... graužė žievę... nežinau, kaip galėjau šitaip suklysti. Į akis švietė saulė.

– Taip kartais atsitinka, – sausai tarė Franklinas. – Mačiau savo laiku vieną ar du panašius atvejus. Žiūrėkite, sere, jūs turite suimti save į rankas. Jūs ne per geriausiai jaučiatės.

– Man viskas gerai. Galiu – galiu aš pas ją nueiti?

– Ne dabar. Su ja slaugė Kreiven. Bet jūs nesijaudinkite. Bus viskas gerai. Netrukus atvyks daktaras Oliveris ir jums patvirtins tą patį.

Aš palikau juos kartu ir išėjau į lauką, kur švietė vakarinė saulė.

Judita su Elertonu ėjo keliu link manęs. Savo galvą jis buvo palenkęs prie josios, ir jie abu juokėsi.

Į visa tai žiūrint per tragedijos prizmę, mane paėmė siutas. Aš griežtai pašaukiau Juditą, ir ji nustebusi pažvelgė į mane. Keliais žodžiais jai nupasakojau, kas atsitiko.

– Koks neįtikėtinas įvykis, – toks buvo mano dukters komentaras.

Ji nė iš tolo nebuvo tokia susijaudinus, kokia turėtų būti, pamaniau aš.

Elertono elgesys buvo dar labiau piktinantis. Į visa tai jis žiūrėjo kaip į gerą pokštą.

– Sena ragana gavo, ko nusipelnius, – pastebėjo jis. – Manau bičiulis tai tyčia padarė?

– Žinoma, ne, – griežtai pasakiau aš. – Tai buvo nelaimingas atsitikimas.

– Taip, taip, žinau aš tuos nelaimingus atsitikimus. Kartais velniškai įtikinami. Jei bičiulis pašovė ją sąmoningai, aš nusiimsiu prieš jį kepurę.

– Čia visai ne tas atvejis, – pasakiau piktai.

– Nebūkite toks tikras. Pažinojau du vyrus, kurie nušovė savo žmonas. Pirmu atveju valė revolverį. Kitu atveju – juokais iššovė iš tuščio. Mat nežinojęs, kad buvo užtaisytas. Abu išsisuko. Velniškai geras atsikratymas, aš sakyčiau.

– Pulkininkas Latrelas, – pasakiau šaltai, – nepriklauso tokių žmonių tipui.

– O ar jūs galėtumėte paneigti, kad tai nebuvo palaimingas išsilaisvinimas? – atšovė Elertonas. – Nebuvo kokio kivirčo, ar ko nors panašaus?

Aš piktai nusigręžiau, tuo pat metu bandydamas paslėpti tam tikrą sutrikimą. Elertonas perdaug priartėjo prie ribos. Pirmą kartą į mano širdį įsismelkė abejonė.

Padėtis nepagerėjo, man sutikus Bodą Keringtoną. Jis paaiškino, kad ėjo pasivaikščioti žemyn, link ežero. Kai aš jam pasakiau naujieną, jis iš karto paklausė:

– Jūs nemanote, kad jis norėjęs ją nušauti, Hastingsai?

– Brangus bičiuli...

– Atleiskite, atleiskite. Neturėjau to sakyti. Aš tik akimirką pagalvojau... Ji – ji davė tam šiek tiek pagrindo, jūs gi žinote.

Mes valandėlę patylėjome, prisimindami pokalbį, kurį mes nenorom išgirdome.

Aš pakilau laiptais nepatenkintas ir susirūpinęs, ir pasibeldžiau į Puaro duris.

Kurtisas jau buvo jam papasakojęs, kas atsitiko, bet jis troško viską sužinoti smulkiau. Nuo pat savo atvykimo į Stailzą pradžios aš jau įpratau smulkiai raportuoti visus savo kasdienius susitikimus ir pokalbius. Šitaip aš jaučiau, kad brangus bičiulis jautėsi mažiau atskirtas nuo pasaulio. Taip aš jam sudariau iliuziją, tarsi jis pats būtų visur dalyvavęs. Aš visuomet turėjau gerą ir tikslią atmintį, todėl man buvo visiškai nesunku pažodžiui atkartoti visus pokalbius.

Puaro klausėsi labai atidžiai. Aš tikėjausi, kad jis galės aiškiai suformuluoti baisią prielaidą, kuri nesunkiai įsiskverbė į mano galvą, bet, jam dar nespėjus prasižioti, mes išgirdome beldimą į duris.

Tai buvo slaugė Kreiven. Ji atsiprašė, kad mus sutrukdžiusi.

– Aš apgailestauju, bet maniau, kad čia daktaras. Senoji ledi jau sąmoninga ir susirūpino savo vyru. Ji norėtų jį pamatyti. Jūs nežinote, kur jis, kapitone Hastingsai? Aš nenoriu palikti savo pacientės.

Aš pasisiūliau jo paieškoti. Puaro pritariamai linktelėjo, o slaugė Kreiven man šiltai padėkojo.

Pulkininką Latrelą suradau nedideliame kambarėlyje, kuris buvo retai naudojamas. Jis stovėjo prie lango ir žiūrėjo pro jį.

Pulkininkas staigiai atsisuko, man įėjus. Jo akys klausiamai žvelgė į mane. Atrodė išsigandęs, pamaniau.

– Jūsų žmona sąmoninga, pulkininke Latrelai, ir prašo jūsų ateiti.

– O. – Į jo skruostus plūstelėjo raudonis, ir dabar aš pamačiau, kokie balti jie buvo prieš tai. Jis tarė lėtai, negrabiai, kaip visiškas senis: – Ji... ji... prašo manęs? Aš... aš ateinu... tučtuojau.

Jis taip siūbavo, krypuodamas link durų, kad aš priėjau ir paėmiau jį už parankės. Pulkininkas visu svoriu užgriuvo mane, kai lipome laiptais. Kvėpuoti jam sekėsi taip pat sunkiai. Smūgis, kaip Franklinas ir pranašavo, buvo stiprus.

Mes priėjome prie ligonės kambario durų. Aš pasibeldžiau, ir smarkus bei dalykiškas slaugės Kreiven balsas pakvietė užeiti.

Vis dar prilaikydamas pulkininką, kartu su juo įėjau į kambarį. Aplink lovą buvo širma. Mes priėjome arčiau.

Misis Latrel atrodė labai prastai – išblyškus ir silpna, akys užmerktos. Ji atsimerkė, kai mes pralindome pro širmą.

– Georgai... Georgai – tarė ji tyliu balsu, sulaikiusi kvėpavimą.

– Saulute... mano brangioji...

Viena jos ranka buvo aprišta ir paremta. Ji ištiesė laisvą drebančią ranką link jo. Jis žengė į priekį ir apkabino jos trapią mažą ranką savosiomis. Jis vėl pratarė: „Saulute...“, ir jau tvirtesniu balsu, „Ačiū Dievui, tau viskas gerai“.

Žiūrėdamas į jį, matydamas jo šiek tiek drėgnose akyse meilę ir susirūpinimą, aš pajaučiau gėdą dėl visų mūsų šlykščių įsivaizdavimų.

Tyliai iššliaužiau iš kambario. Užmaskuotas nelaimingas atsitikimas, kurgi ne! Nėra nieko paslėpto šiame širdingame padėkojime. Aš pajaučiau nepaprastą palengvėjimą.

Beeinat koridoriumi, mane privertė krūptelti gongo garsas. Buvau visiškai praradęs laiko nuovoką. Nelaimingas atsitikimas viską užgožė. Tik virėjas dirbo įprastu režimu ir reikiamu metu pateikė vakarienę.

Daugelis iš mūsų vakarieniavo nepersirengę, o pulkininkas Latrelas visai neatėjo. Bet misis Franklin, užsivilkusi blyškiai rausvą vakarinę suknelę ir gana patraukliai atrodanti, nors kartą nusileido žemyn, ir, atrodo, gerai jautėsi tiek fiziškai, tiek dvasiškai. Franklinas, kaip man pasirodė, buvo paniuręs ir susimąstęs.

Po vakarienės, mano didžiam susierzinimui, Elertonas ir Judita kartu išėjo į sodą. Aš kurį laiką dykinėjau, klausydamasis Franklino ir Nortono diskusijų apie atogrąžų ligas. Nortonas buvo prijaučiantis ir susidomėjęs klausytojas, nors ir mažai ką besuprantąs apie pokalbio temą.

Misis Franklin ir Bodas Keringtonas kalbėjosi kitame kambario gale. Jis rodė jai užuolaidinių audinių pavyzdžius.

Elžbieta Koli turėjo knygą ir atrodė visiškai į ją pasinėrusi. Man pasirodė, kad ji jautėsi kiek suvaržytai ir nejaukiai mano atžvilgiu. Turbūt tai natūralu po jos popietinių atviravimų. Aš taip pat dėl to pergyvenau, ir tikėjausi, kad ji nesigailėjo viską man papasakojus. Norėjau ją patikinti, kad gerbiu jos privatumą ir nieko neperpasakosiu, ką girdėjęs. Bet ji man nedavė progos.

Po kurio laiko patraukiau į viršų pas Puaro.

Aš išvydau pulkininką Latrelą, sėdintį šviesoje, kurį skleidė nedidelė elektros lemputė. Jis kalbėjo, o Puaro klausėsi. Pamaniau, kad pulkininkas kalbėjo greičiau sau, nei savo klausytojui.

– Aš puikiai atsimenu – taip, tai buvo medžioklės pokylyje. Ji dėvėjo baltą suknelę iš tiulio, kiek aš suprantu. Plaikstėsi aplink ją. Tokia graži mergaitė – vis patraukdavo mano akį. Aš tariau pats sau: „Šią mergaitę aš vesiu“. Ir dievaži, man tai pavyko. Turėjo gerą liežuvį, tokio jau būdo – įžūli, žinote, atsikalbinėdavo. Skoloj niekada nelikdavo, dievaži.

Jis tyliai nusijuokė.

Prieš mano akis iškilo jos paveikslas. Aš galėjau įsivaizduoti saulutę Latrel jaunu lengvabūdišku veidu ir mitriu liežuviu – tuomet tokia žavinga, bet metams bėgant, vis labiau vaidinga.

Bet tai buvo jauna mergina, jo pirmoji tikra meilė, – apie tokią ją šįvakar galvojo pulkininkas Latrelas. Jo saulutė.

Ir vėl mane užplūdo gėdos jausmas dėl to, ką mes kalbėjome vos prieš kelias valandas.

Be abejo, kai pulkininkas Latrelas pagaliau nuėjo miegoti, visa tai aš išpyškinau Puaro.

Jis ramiai klausėsi. Iš jo veido išraiškos negalėjau nieko išskaityti.

– Tai jūs taip manėte, Hastingsai – kad šūvis buvo paleistas sąmoningai?

– Taip. Dabar dėl to gėdingai jaučiuosi...

Puaro tik numojo į mano jausmus.

– Ar ši mintis gimė jūsų galvoje, ar iš ko nors ją

išgirdote?

– Elertonas sakė kažką panašaus, – tariau pasipiktinęs. – Bet ko daugiau iš jo galima tikėtis.

– Kas nors dar?

– Bodas Keringtonas iškėlė šią mintį.

– Ak! Bodas Keringtonas.

– Reikia pasakyti, jis daug ko matęs žmogus ir patyręs šiuose dalykuose.

– O, taip, be abejo. Bet jis nematė, kaip visa tai įvyko?

– Ne, jis buvo išėjęs pasivaikščioti. Prasimankštinti prieš vakarienę.

– Suprantu.

– Na, nemanau, kad būčiau išties patikėjęs tokiomis išvadomis, – pasakiau susirūpinęs. – Tai buvo tik...

Puaro mane pertraukė.

– Jums nereikia šitaip atgailauti dėl savo įtarimų, Hastingsai. Tokiomis aplinkybėmis panaši mintis gali kilti kiekvienam. Taip, visa tai natūralu.

Puaro elgesyje buvo kažkas tokio, ko aš nesupratau. Atsargumas. Jis stebėjo mane su keista akių išraiška.

– Galbūt, – lėtai ištariau. – Bet matant jo nuoširdų atsidavimą jai...

– Būtent, – linktelėjo Puaro. – Dažnai taip būna. Po barniais, tarpusavio nesupratimu, akivaizdžiu priešiškumu kasdieniame gyvenime, gali egzistuoti tyri meilės jausmai.

Aš pritariau. Aš atsiminiau švelnų, meilų žvilgsnį mažose misis Latrel akyse, kai ji žiūrėjo į savo vyrą,

besilenkiantį virš jos lovos. Jokio irzlumo, jokio nepakantumo, jokių blogų minčių.

Santuokinis gyvenimas, svarsčiau aš, ruošdamasis gulti, yra keistas dalykas.

Mane vis dar neramino Puaro laikysena. Tas keistas įdėmus žvilgsnis – tarytum jis iš manęs kažko laukė – ko?

Aš jau buvau beveik lovoje, kai staiga tai supratau. Tarsi žaibas trenktų į tarpuakį.

Jei misis Latrel būtų nužudyta, tuomet viskas būtų kaip ir tais kitais atvejais. Pulkininkas Latrelas tariamai būtų užmušęs savo žmoną. Tai skaitytųsi kaip nelaimingas atsitikimas, bet tuo pat metu niekas negalėtų būti tikras, ar tai buvo tiesiog tragiškas įvykių sutapimas, ar sąmoningai įvykdytas nusikaltimas. Nepakanka įkalčių tvirtinti, jog tai žmogžudystė, bet pakankamai įkalčių tai įtarti.

Bet tai reikštų... tai reikštų...

Ką tai reikštų?

Tai reikštų – jei apskritai tai ką nors reikštų – kad tai ne pulkininkas Latrelas šovė į misis Latrel, bet X.

Bet tai buvo akivaizdžiai neįmanoma. Bent jau iš visko sprendžiant. Šovė pulkininkas Latrelas. Kito šūvio nebuvo girdėti.

Nebent... Bet aišku, kad tai neįmanoma. Ne, ne tai, kad neįmanoma – paprasčiausiai mažai tikėtina. Bet įmanoma, taip... Įsivaizduojant, kad kažkas kitas laukė to momento, ir tuo pat akimirksniu, kai šovė pulkininkas Latrelas (į kiškį), tas kitas asmuo šovė į misis Latrel. Bet buvo girdėti tik vienas šūvis. Arba, jei šauta su labai nedideliu laiko skirtumu, šūvis galėjo

būti palaikytas aidu. (Dabar aš pradedu galvoti, kad aido būta, taip, tikrai.)

Bet ne, nesąmonė. Juk yra būdų tiksliai nustatyti, iš kurio ginklo šauta. Žymės ant kulkos turi sutapti su vamzdžio įpjovomis.

Bet taip būna, prisiminiau aš, tik tokiu atveju, kai policijai rūpi nustatyti, iš kurio ginklo buvo šauta. Šiuo atveju tyrimo nebus, nes pulkininkas Latrelas visiškai įsitikinęs (kaip ir visi kiti), kad jis pats paleidęs lemtingą šūvį. Šis faktas bus pripažintas ir priimtas be jokių išlygų; nebus jokios būtinybės daryti tyrimus. Vienintelė abejonė bus, ar iššauta atsitiktinai, ar su nusikalstamais motyvais – klausimas, kuris niekuomet nebus išspęstas.

Tokiu būdu šis atvejis taps lygiai toks pats, kaip ir tie kiti – kaip ir darbininko Rigs, kuris neprisimena, bet mano pats tai padaręs, ir kaip Magės Litchfild, kuriai pasimaišė protas ir kuri prisiėmė kaltę – už nusikaltimą, kurio ji nepadarė.

Taip, šis atvejis sutapo su kitais, ir dabar aš žinojau, ką reiškė Puaro elgesys. Jis laukė, kol aš tai įvertinsiu.

Dešimtas skyrius

I

Kitą rytą pokalbį su Puaro iškart pradėjau nuo šios temos. Jo veidas nušvito, ir jis su pasitenkinimu palingavo galvą.

– Puiku, Hastingsai. Buvo įdomu, ar jūs pastebėsite panašumą. Nenorėjau jūsų stumti, suprantate?

– Tuomet aš teisus. Tai dar vienas X atvejis?

– Neabejotinai.

– Bet kodėl, Puaro? Kokie motyvai?

Puaro papurtė galvą.

– Jūs nežinote? Neturite jokių minčių?

– Aš turiu tam tikrų minčių, – lėtai ištarė Puaro.

– Aš manau, kad turite.

– Tuomet gerai.

Aš vos galėjau sulaikyti savo žingeidumą.

– Ne, Hastingsai.

– Bet aš noriu žinoti.

– Bus daug geriau, jei jūs nežinosite.

– Kodėl?

– Jūs turite manimi pasikliauti, kad taip bus geriau.

– Jūs nepataisomas, – tariau aš. – Sėdite čia bejė-

gis, susuktas artrito, ir vis dar bandote žaisti viena ranka.

– Nemanykite, kad aš žaidžiu vienos rankos žaidimą. Visiškai ne. Atvirkščiai, jūsų vaidmuo šiame žaidime labai didelis, Hastingsai. Jūs mano akys ir ausys. Aš tik atsisakau suteikti jums informaciją, kuri gali būti pavojinga.

– Man?

– Žudikui.

– Jūs norite, – iš lėto tariau aš, – kad jis neįtartų jus sekant jo pėdomis? Manau, kaip tik tai. Arba jūs manote, kad aš negaliu pasirūpint savim.

– Jums reikia įsisąmoninti vieną dalyką, Hastingsai. Toks žmogus, jau kartą nužudęs, žudys vėl – ir vėl, ir vėl, ir vėl.

– Šiaip ar taip, – tariau aš niūriai, – daugiau niekas nežuvo. Mažiausiai viena kulka turi būti kažkur nulėkus.

– Taip, viskas laimingai baigėsi – iš tiesų labai laimingai. Kaip jau sakiau jums, šituos dalykus sunku numatyti.

Jis atsiduso. Jo veide atsispindėjo susirūpinimas.

Aš ramiai išėjau, su liūdesiu suprasdamas, kaip Puaro sunku būti susikaupus ilgesnį laiką. Jo protas vis dar tebebuvo aštrus, bet pats jis buvo ligotas ir nuvargęs vyras.

Puaro manęs prašė nebandyti nustatyti X tapatybės. Tačiau širdyje aš vis dar tikėjau ją jau nustatęs. Stailze buvo tik vienas asmuo, kurį neabejodamas galėčiau apibūdinti žodžiu „blogas“.

Po pusryčių aš pričiupau Juditą.

– Kur tu buvai vakar vakare, kai sutikau jus su majoru Elertonu?

Bėda yra ta, kad, kai tu įnikęs į vieną reikalo aspektą, tai esi linkęs ignoruoti visus likusius. Aš išsigandau, kai Judita vėl užsiplieskė.

– Iš tikrųjų, tėti, aš nesuprantu, koks tavo reikalas.

Aš spoksojau į ją apstulbęs.

– Aš... aš tik paklausiau.

– Taip, bet kodėl? Kodėl tu nuolatos mane klausinėji? Ką aš veikiau? Kur aš buvau? Su kuo aš buvau? Tai iš tiesų nepakeliama!

Juokingiausia buvo tai, kad tuo metu aš apskritai neklausiau, kur buvo Judita. Mane domino tik Elertonas. Aš pabandžiau ją nuraminti.

– Iš tikrųjų, Judita, aš nesuprantu, kodėl negaliu užduoti paprasto klausimo.

– O aš nesuprantu, kam tau reikia žinoti.

– Šiaip sau. Aš tik pagalvojau, kodėl jūs atrodėte nei vienas nežinąs apie tai, kas įvyko.

– Tu turi galvoje nelaimingą atsitikimą? Aš buvau nuėjus į kaimelį, jei taip nori žinoti, – nupirkti pašto ženklų.

Aš užsikabinau už asmeninio įvardžio vienaskaitos.

– Tai Elertono nebuvo su tavimi?

Judita net aiktelėjo supykus.

– Ne, jo nebuvo, – pasakė šaltu įsiutusiu tonu. – Jei taip, tai mes susitikome prie pat namų, ir tik kelios minutės prieš sutinkant tave. Tikiuosi, dabar tu patenkintas. Bet aš tik noriu pasakyti, kad jei aš ir visą

dieną būčiau vaikščiojus su majoru Elertonu, vis vien čia ne tavo reikalas. Man jau dvidešimt vieneri, ir aš pati save išlaikau, ir kaip aš leidžiu savo laiką, yra tiktai mano vienos reikalas.

– Tiktai, – pasakiau aš, skubėdamas sustabdyti potvynį.

– Džiaugiuosi, kad sutinki. – Judita atrodė nurimus. Ji gailiai nusišypsojo puse lūpų. – O, brangusis, vis stengiesi būti griežtu tėvu. Neįsivaizduoji, kaip tai siutina. Jei tu tik taip nesirūpintum...

– Nesirūpinsiu – tikrai daugiau taip nesirūpinsiu, – pažadėjau aš.

Tuo metu dideliais žingsniais priėjo Franklinas.

– Sveika, Judita. Greičiau eime. Paprastai mes anksčiau pradedam.

Jo elgesys buvo atžarus, bent jau mandagiu tikrai nepavadintum. Nelauktai sau pačiam, aš susierzinau. Aš žinojau, kad Franklinas buvo Juditos darbdavys, kad jis turėjo viršesnį balsą, ir kad jis turėjo teisę jai nurodinėti, nes už tai mokėjo. Nepaisant to, nemačiau priežasčių, kodėl jis negalėtų laikytis įprastų mandagumo normų. Aplamai, jo elgesys nebuvo labai elegantiškas, bet su dauguma žmonių jis elgėsi pakankamai mandagiai. Bet su Judita, ypač pastaruoju metu, jis elgėsi nepaprastai atžariai ir diktatoriškai. Kalbėdamas jis beveik nežiūrėjo į ją, ir paprasčiausiai šaukdavo, duodamas nurodymus. Juditos, atrodė, toks elgesys nežeidė, bet mane tai piktino. Man dingtelėjo, kad tokia situacija buvo ypač nedėkinga, nes toks elgesys labai ženkliai skyrėsi nuo perdėto Elertono dėmesio. Džonas Franklinas neabejotinai buvo dešimt

kartų geresnis už Elertoną, bet jam stipriai nusileido patrauklumo požiūriu.

Aš stebėjau Frankliną, žengiantį keliu į laboratoriją, jo nerangią eiseną, kampuotą sudėjimą, atsikišusius veido bei galvos kaulus, raudonus plaukus ir strazdanas. Bjaurus ir nerangus vyras. Jokių akivaizdžių pranašumų. Geros smegenys, nesiginčiju, bet moterų vien tik smegenim nepaimsi. Aš su nerimu pagalvojau, kad Judita, dirbdama tokiomis sąlygomis, praktiškai su niekuo nebendravo. Ji neturėjo jokių galimybių susidaryti nuomonės, koks turi būti vyras. Lyginant su šiurkščiu ir nepatraukliu Franklinu, Elertono apgaulingas žavumas pasireiškė su visa kontrasto jėga. Mano vargšė mergaitė neturėjo galimybės įvertinti jo tikrąja verte.

O jei jis iš tikro pavergtų jos širdį? Irzlumas, kurį ji dabar parodė, buvo ženklas, verčiantis mane susirūpinti. Elertonas, aš žinojau, buvo ne kokios reputacijos žmogus. Galbūt net dar blogiau. Jei Elertonas buvo X?

Jis galėtų būti. Tuo metu, kai buvo paleistas šūvis, jo nebuvo kartu su Judita.

Bet koks buvo motyvas šių visų iš pažiūros beprasmių nusikaltimų? Juk Elertonas nebuvo koks pamišėlis. Jis buvo sveiko proto – visiškai sveiko – ir be jokių principų.

Ir Judita – mano Judita – per daug jį gerai vertino.

II

Iki to laiko – nors aš kiek ir jaudinausi dėl savo dukters – susirūpinimas dėl X ir supratimas, kad nusikaltimas gali įvykti bet kuriuo metu, mano asmenines problemas nustūmė į antrą planą.

Dabar, kai smūgis buvo suduotas, kai pasikėsinimas įvyko ir, laimei, subliūško, aš galėjau apgalvoti šiuos dalykus. Ir kuo daugiau aš apie tai galvojau, tuo didesnį jaučiau nerimą. Vieną dieną atsitiktinai nugirstas žodis man atskleidė faktą, kad Elertonas buvo vedęs vyras.

Bodas Keringtonas, kuris viską apie visus žinojo, situaciją nušvietė plačiau. Elertono žmona buvo pamaldi Romos katalikė. Ji paliko jį netrukus po vestuvių. Dėl jos religinių įsitikinimų skyrybų klausimas niekada nebuvo iškilęs.

– Ir jei jūs manęs paklaustumėte, – atvirai pasakė Bodas Keringtonas, – tai bjaurybei vieta po velėna. Jo ketinimai visuomet buvo negarbingi, ir tokia žmonos padėtis antrame plane visiškai atitinka jo užmačias.

Kaip malonu tėvui klausytis!

Dienos po nelaimingo atsitikimo bėgo pakankamai nuobodžiai, bet jas lydėjo mano augantis užslėptas nepasitenkinimas.

Pulkininkas Latrelas daug laiko praleisdavo savo žmonos miegamajame. Rūpintis ligoniu atvyko kita slaugytoja, ir slaugė Kreiven galėjo atnaujinti patarnavimą misis Franklin.

Nenoriu pasirodyti netaktiškas, bet turiu pripažinti, kad iš misis Franklin pusės pastebėjau

susierzinimo ženklų, kai ji nebuvo invalidas *en chief**. Sambrūzdis ir dėmesys, kuris dabar supo misis Latrel, aiškiai nepatiko mažajai ledi, kurios sveikata paprastai iki tol būdavo pagrindinė dienos tema.

Ji šen bei ten gulinėdavo sudedamoje kėdėje, bejėgiškai prie šonų laikydama rankas ir skųsdamasi širdies plakimu. Jai netiko joks įprastinis maistas, ir visi jos reikalavimai buvo pridengti apgaulinga išorine kauke.

– Aš taip nekenčiu, kai apie mane turi šokinėti, – ji gailiai skundėsi Puaro. – Aš taip gėdijuosi savo prastos sveikatos. Tai yra toks žeminantis dalykas, visuomet žmonių prašyti tau patarnauti. Kartais pagalvoju, kad silpna sveikata paprasčiausiai yra nusikaltimas. Jei nesi sveikas ir nejautrus, nepritampi prie šio pasaulio, ir turi tyliai pasitraukti iš kelio.

– Ak ne, madam. – Puaro, kaip visuomet, buvo galantiškas. – Trapi egzotinė gėlelė turi augti šiltnamio prieglobstyje – ji negali ištverti šaltų vėjų. Paprastos piktžolės puikiai klesti žiemiškame ore, bet dėl šitos savybės jos neturi būti aukščiau vertinamos. Paimkite mano atvejį – suvaržytas, susuktas, negalintis judėti, bet aš – aš nė nemanau liautis gyventi. Aš džiaugiuosi tuo, ką turiu – maistas, gėrimas, intelekto malonumai.

Misis Franklin atsiduso ir sumurmėjo:

– Ak, jums visai kas kita. Jūs galite galvoti tik apie save. Mano gi atveju, dar yra vargšas Džonas. Labai gerai jaučiu, kokia našta aš jam esu. Ligota nenaudinga žmona. Girna ant jo kaklo.

* pagrindinis (pranc.)

– Esu tikras, kad jis jums to niekuomet nesakė.

– O, taip, jis nesakė. Žinoma, ne. Bet vyrų, tų vargšių būtybių, mintys taip lengvai išskaitomos. Ir Džono pasiekimai slepiant savo jausmus nėra labai dideli. Žinoma, tai nereiškia, kad jis elgiasi nemaloniai, bet jis... na, savo laimei, nėra labai jautri asmenybė. Pats jis neturi jausmų, ir mano, kad ir kiti jų neturi. Didžiulė laimė gimti tokiu storžieviu.

– Negalėčiau daktarą Frankliną apibūdinti kaip storžievį.

– Negalėtumėte? Bet jūs jo taip gerai nepažįstate, kaip aš. Be abejo, aš žinau, kad jeigu ne aš, jis jaustųsi daug laisviau. Žinote, kartais mane taip baisiai visa tai slegia, kad pagalvoju, koks palengvėjimas būtų visa tai užbaigti.

– O, nekalbėkite taip, madam.

– Galų gale, kokia iš manęs nauda kam nors? Palikti visa tai ir išeiti į nežinomybę... – ji papurtė galvą. – Ir tuomet Džonas būtų laisvas.

– Gražiai griežia smuiku, – pasakė slaugė Kreiven, kai jai atpasakojau šį pokalbį. – Nieko panašaus ji nesiruošia daryti. Galite nesirūpinti, kapitone Hastingsai. Visi, kurie mirštančiu balsu kalba apie „viso to užbaigimą“, neturi nė mažiausio ketinimo padaryti kažką panašaus.

Ir reikia pastebėti, kad, vos tik atslūgo jaudulys dėl misis Latrel sužeidimo, ir slaugė Kreiven vėl buvo šalia, kad patarnautų, misis Franklin nuotaika iškart pagerėjo.

Vieną nepaprastai gražų rytą Kurtisas išvežė Puaro už kampo po buko medžiais, šalia laboratorijos.

Tai buvo jo mėgstama vieta. Ji buvo gerai apsaugota no rytų vėjo, ir aplamai čia nesijautė jokio dvelksmo. Tai tiko Puaro, kuris nepakentė skersvėjų ir visuomet skeptiškai žiūrėjo į gryną orą. Iš tikrųjų, aš manau, kad jis mieliau rinktųsi būti patalpoje, nors, gerai apmuturiuotas, toleravo ir lauką.

Aš nuėjau žemyn, norėdamas palaikyti jam kompaniją, ir kai priėjau arčiau, iš laboratorijos išėjo misis Franklin.

Ji buvo gražiai apsirengusi ir atrodė nepaprastai linksma. Ji paaiškino su Bodu Keringtonu važiuojanti apžiūrėti namo ir padėti išrinkti užuolaidas.

– Vakar laboratorijoje palikau savo rankinuką, kai kalbėjau su Džonu, – paaiškino ji. – Vargšas Džonas, jis su Judita išvažiavo į Tadčesterį – pritrūko kažkokių cheminių reagentų ar dar kažko.

Ji prisėdo ant suolo šalia Puaro ir komiškai papurtė galvą.

– Vargšeliai – aš taip džiaugiuosi, kad neturiu mokslininko gyslelės. Tokią nuostabią dieną, kaip ši, visa tai atrodo taip kvaila.

– Gink Dieve, tik nekalbėkite šitaip prie mokslininkų, madam.

– Ne, žinoma, ne. – Jos veidas pasikeitė. Ji surimtėjo ir ramiai pasakė: – Jūs negalvokite, mesjė Puaro, kad aš nesižaviu savo vyru. Aš žaviuosi. Aš manau, kad tas jo atsidavimas darbui yra puikus dalykas.

Jos balsas šiek tiek virpėjo.

Mano galvoje šmėstelėjo įtarimas, kad misis Franklin patinka skirtingi vaidmenys. Šiuo metu ji

buvo ištikima ir garbinanti vyrą žmona.

Ji palinko į priekį, uždėdama ranką ant Puaro kelio.

– Džonas, – tarė ji, – iš tikrųjų yra tarsi šventasis. Kartais tai mane netgi baugina.

Aš pamaniau, kad vadindama Frankliną šventu ji kiek perlenkė lazdą, bet Barbara Franklin spindinčiomis akimis tęsė toliau.

– Jis padarys viską – nežiūrėdamas į pavojus – kad tik suteiktų daugiau žinių žmonijai. Tai išties nuostabu, jūs taip nemanote?

– Žinoma, be abejonės, – pasiskubino pritarti Puaro.

– Bet žinote, – toliau tęsė ji, – kartais aš dėl jo rimtai pergyvenu. Turiu galvoje, kaip toli jis gali nueiti. Tos baisios pupos, su kuriomis jis eksperimentuoja. Aš labai bijau, kad jis nepradėtų eksperimentuoti su savimi.

– Aš neabejoju, kad jis imtųsi visų atsargumo priemonių, – padrąsinau aš.

Ji papurtė galvą, gailiai šypsodamasi.

– Jūs nepažįstate Džono. Ar jūs nieko negirdėjote apie tai, ką jis padarė su tomis naujomis dujomis?

Aš papurčiau galvą.

– Tai buvo naujos dujos, kurias reikėjo ištirti. Džonas pasisiūlė savanoriu. Jis buvo trisdešimt šešioms valandoms uždarytas į kamerą, stebint jo pulsą, temperatūrą ir kvėpavimą, kad ištirtų padarinius ir ar poveikis žmonėms toks pats, kaip ir gyvūnams. Kaip man vėliau pasakė vienas profesorius, tai buvo baisiai pavojinga. Jis lengvai galėjo apalpti. Bet toks yra

Džonas – visiškai nesirūpina savo saugumu. Manau, kad tai išties nuostabi savybė, ar ne? Aš niekuomet nebūčiau tokia drąsi.

– Tokiems dalykams iš tiesų reikia daug drąsos, – pasakė Puaro, – norint išlaikyti šaltakraujiškumą.

– Taip, reikia, – tarė Barbara Franklin. – Žinote, aš be galo juo didžiuojuosi, bet tuo pačiu aš ir labai pergyvenu. Matote, jūrų kiaulytės ir varlės tinka tik iki tam tikros ribos. Vėliau reikalinga žmogaus organizmo reakcija. Todėl aš taip siaubingai ir jaučiuosi – kad Džonas nepaimtų ir ant savęs neištirtų tų baisių išbandymo pupų ir kad neatsitiktų kas baisaus. – Ji atsiduso ir papurtė galvą. – Bet jis tik juokiasi iš mano nuogąstavimų. Žinote, jis iš tiesų yra šventasis.

Tuo metu prie mūsų priėjo Bodas Keringtonas.

– Sveika, Barbe. Jūs pasiruošus?

– Taip, Bilai, laukiu jūsų.

– Tikiuosi, kad kelionė jūsų per daug neišvargins.

– Žinoma, neišvargins. Šiandien jaučiuosi taip gerai, kaip niekad.

Ji pakilo, meiliai nusišypsojo mums abiem, ir nuėjo veja kartu su savo aukštu palydovu.

– Daktaras Franklinas, šiuolaikinis šventasis – hm, – numykė Puaro.

– Staigus požiūrio pasikeitimas, – tariau aš. – Bet tokia jau mūsų ledi.

– Kokia?

– Gerai jaučiasi įvairiuose vaidmenyse. Vieną dieną ji nesuprasta, apleista žmona, kitą pasiaukojanti, kenčianti moteris, kuriai sunku būti našta savo myli-

mam vyrui. Šiandien ji vyrą garbinanti pagalbininkė. Bėda tame, kad vaidindama ji truputį perlenkia lazdą.

– Jūs manote, – mąsliai tarė Puaro, – kad misis Franklin – kvailoka moteris, ar ne?

– Na, aš taip netvirtinu, bet intelektas galbūt ne toks jau ir žavintis.

– Ak, ji jūsų tipo.

– O koks mano tipas? – atšoviau aš.

Puaro atsakė nelauktai:

– Užsimerkti ir išsižiojus laukti, kol fėjos ką nors atsiųs...

Man neleido atsakyti greitai atliuoksėjusi slaugė Kreiven. Ji pasiuntė mums šypseną, papuoštą blizgančiu dantų žybtelėjimu, atrakino laboratorijos duris, įsmuko vidun, ir vėl pasirodė su pirštinėmis.

– Pradžioje nosinė, dabar pirštinės, visuomet kažką užmiršta, – pastebėjo ji, lėkdama su jomis atgal, kur jos laukė Barbara Franklin ir Bodas Keringtonas.

Misis Franklin, pagalvojau aš, tikrai buvo iš tų bejėgių moterų, kurios visuomet palikinėja savo daiktus. Ji kažkur juos numeta ir tikisi, kad visi neabejotinai juos grąžins, ir man net pasirodė, kad ji didžiavosi šia savo savybe. Ne kartą girdėjau ją murmant su pasitenkinimu: „Žinoma, mano galva kaip rėtis“.

Aš sėdėdamas žiūrėjau įkandin slaugei Kreiven, kol ji bėgo per veją ir dingo man iš akių. Gražu buvo žiūrėti, kaip ji bėgo, į jos energingą ir subalansuotą kūną. Aš pasakiau impulsyviai:

– Mergaitė turėtų atsikąsti tokio gyvenimo. Turiu galvoje, kai pačio slaugymo ne tiek jau čia ir tėra – tik

bėgiok ir nešiok. Nemanau, kad misis Franklin būtų ypatingai maloni ar atidi.

Puaro atsakymas buvo aiškiai erzinantis. Visiškai be jokios priežasties jis užsimerkė ir sumurmėjo:

– Tamsiai rudi plaukai.

Be abejo, slaugė Kreiven turėjo tamsiai rudus plaukus – bet aš nesupratau, kam Puaro prireikė išreikšti savo nuomonę apie juos būtent šią akimirką.

Aš nieko neatsakiau.

Vienuoliktas skyrius

Pokalbis, kuris privertė mane sunerimti, įvyko kitą rytą, artėjant priešpiečiams.

Mes buvome keturiese – Judita, aš, Bodas Keringtonas ir Nortonas.

Negaliu tiksliai pasakyti, kaip jis prasidėjo, bet mes kalbėjomės apie eutanaziją – argumentus už ir prieš.

Daugiausia, kaip įprasta, kalbėjo Bodas Keringtonas, Nortonas šen bei ten įterpdavo žodį, o Judita sėdėjo tylėdama ir atidžiai klausėsi.

Pats aš išpažinau, kad, nors iš pirmo žvilgsnio yra visos priežastys palaikyti šią praktiką, bet širdimi jaučiuosi tam nepritariantis. Be to, pridūriau aš, manau, kad tai suteiktų per daug galių artimiesiems.

Nortonas man pritarė. Jis pridūrė manantis, kad tai turėtų būti leidžiama tik paties paciento pageidavimu ir sutikimu, kai po ilgų kentėjimų mirtis yra neišvengiama.

Bodas Keringtonas pasakė:

– Ak, bet tai yra įdomus dalykas. Ar asmuo, kad ir labiausiai kenčiantis, norės kada nors „išlaisvinti save

iš kančių“, taip sakant?

Tuomet jis papasakojo, pasak jo, tikrą istoriją apie žmogų, baisiai kentėjusį nuo neoperuotino vėžio. Šis vyras vizitacijos metu maldavo daktaro „duoti kažko, kas visa tai užbaigtų“. Daktaras atsakė: „Aš negaliu, bičiuli.“ Vėliau, prieš išeidamas, jis pacientui paliko keletą morfijaus tablečių, rūpestingai jam išaiškinęs, kiek tablečių jis gali gerti saugiai, ir kokia dozė jau yra pavojinga. Nepaisant to, kad tabletės buvo paliktos ligonio žiniai, ir jis lengvai galėjo išgerti lemtingą dozę, jis to nepadarė.

– Tai patvirtina, – užbaigė Bodas Keringtonas, – kad, nepaisant savo paties žodžių, vyras pasirinko kentėjimus, o ne greitą ir malonų išsilaisvinimą.

Tuomet į pokalbį pirmą kartą įsijungė Judita, kalbėdama energingai ir aštriai.

– Žinoma, pasirinko, – pasakė ji. – Jam nereikėjo leisti apsispręsti.

Bodas Keringtonas paklausė, ką ji turėjo galvoje.

– Aš turiu galvoje, kad visi, kurie yra silpni – kenčiantys ir ligoti – neturi pakankamai jėgų sprendimui priimti – jie negali. Tą reikia padaryti už juos. Priimti sprendimą yra pareiga tų , kurie juos myli.

– Pareiga? – paklausiau aš abejodamas.

Judita pasisuko į mane.

– Taip, pareiga. Tų, kurių protas blaivus ir kurie gali prisiimti atsakomybę.

Bodas Keringtonas papurtė galvą:

– Ir atsidurti teisiamųjų suole už nužudymą?

– Nebūtinai. Bet kuriuo atveju, jei jūs kažką mylite, jūs prisiimsite riziką.

– Bet pažiūrėkite, Judita, – pasakė Nortonas, – tai, ką jūs siūlote, yra milžiniška atsakomybė.

– Aš taip nemanau. Žmonės per daug bijosi atsakomybės. Jie prisiima atsakomybę dėl šuns, bet kodėl negali prisiimti dėl žmogaus?

– Na, tai didžiulis skirtumas, ar ne?

– Taip, tai svarbiau, – tarė Judita.

– Jūs man atimate kvapą, – sumurmėjo Nortonas.

Bodas Keringtonas smalsiai paklausė:

– Tai jūs prisiimtumėte atsakomybę, ar ne?

– Aš taip manau. Atsakomybės aš nebijau.

Bodas Keringtonas papurtė galvą.

– To nebus, jūs žinote. Juk negalima visur prisodinti žmonių, kuriems įstatymiškai būtų suteikta teisė spręsti mirties ir gyvybės klausimus.

Nortonas pasakė:

– Žinote, Bodai Keringtonai, daugumai žmonių iš tikrųjų nepakaktų drąsos prisiimti atsakomybę. – Jis kiek nušypsojo, pažvelgęs į Juditą. – Nemanykite, kad ir jums užtektų, kai reikalas prie to prieitų.

– Be abejo, niekuomet negali garantuoti, – ramiai pasakė Judita. – Bet aš manau, kad galėčiau.

Nortonas pasakė, nežymiai mirkčiodamas:

– Ne, nebent labai jau griežtumėte dantį.

Judita užsiplieskė. Ji griežtai pasakė:

– Tai tik rodo, kad jūs apskritai nieko nesuprantate. Jei aš turėčiau asmeninių paskatų, aš nieko negalėčiau daryti. Suprantate? – ji kreipėsi į mus visus. – Neturi būti nieko asmeniško. Jūs galite tik tuomet prisiimti atsakomybę – nutraukti gyvybę, jei jūs

visiškai tikras dėl savo motyvų. Tai turi būti visiškai nesavanaudiška.

– Vis dėlto, – pasakė Nortonas, – jūs to nepadarytumėt.

– Padaryčiau, – užsispyrė Judita. – Visų pirma pasakysiu, kad aš nelaikau gyvenimo tokiu šventu, kokiu jūs visi laikote. Netinkami, nenaudingi gyvenimai – juos reikia patraukti iš kelio. Čia tiek daug netvarkos. Tik tiems žmonėms, kurie gali atnešti ženklią naudą visuomenei, turi būti leidžiama gyventi. Kitus reikia neskausmingai pašalinti.

Ji netikėtai kreipėsi į Bodą Keringtoną:

– Jūs sutinkate su manimi, ar ne?

– Iš principo, taip, – lėtai atsakė jis. – Tiktai verti turi išlikti.

– Ar jūs pasinaudotumėte šia teise, esant būtinybei?

Bodas Keringtonas lėtai pratarė:

– Galbūt. Aš nežinau...

Nortonas ramiai pasakė:

– Daug žmonių teoriškai su jumis sutiktų. Bet praktiškai – tai visai kas kita.

– Tai nelogiška.

– Žinoma, ne, – nekantriai pasakė Nortonas. – Iš tiesų tai čia drąsos klausimas. Kalbant vulgariai, tai ne visiems užtenka smarvės.

Judita tylėjo. Nortonas tęsė toliau:

– Žinote, Judita, nuoširdžiai sakau, jūs pasielgtumėte taip pat. Jums neužtektų drąsos tai padaryti.

– Jūs taip manote?

– Aš esu tuo tikras.

– Manau jūs klystate, Nortonai, – tarė Bodas Keringtonas. – Mano nuomone, Judita drąsos turi pakankamai. Laimei, tokių situacijų nepasitaiko.

Iš namo atsklido gongo garsas.

Judita pakilo.

Ji pabrėžtinai tarė Nortonui:

– Jūs neteisus. Aš turiu daugiau... daugiau smarvės, nei jūs manote.

Ji greitai nuėjo į namą. Bodas Keringtonas nusekė iš paskos, sakydamas:

– Ei, palaukite manęs, Judita.

Aš ėjau iš paskos, dėl tam tikrų priežasčių jausdamasis nuliūdęs. Nortonas, kuris visuomet greitai pajusdavo nuotaikas, pasiskubino mane nuraminti.

– Ji čia nerimtai, jūs žinote, – pasakė jis. – Čia tas atvejis, kai visi jauni žmonės kalba – bet niekuomet nepadaro. Tai tik ir lieka kalbomis.

Aš manau, kad Judita tai nugirdo, nes piktai dėbtelėjo per petį.

Nortonas pritildė balsą.

– Teorijos neturėtų ko nors jaudinti, – tarė jis. – Bet pažiūrėkite, Hastingsai...

– Taip?

Nortonas atrodė sutrikęs. Jis tarė:

– Gal tai ir ne mano reikalas, bet ką jūs žinote apie Elertoną?

– Apie Elertoną?

– Taip, atleiskite, jei kišuosi ne į savo reikalus, bet jeigu atvirai, tai jumis dėtas neleisčiau jūsų mergaitės per daug su juo matytis. Jis... na, jo reputacija nėra

labai gera.

– Aš pats matau, kas tai per tipas, – karčiai pasakiau. – Bet šiais laikais tai nėra taip paprasta.

– O, aš žinau. Merginos dabar pačios sau ponios, taip sakant. Taip, dauguma jų gali savimi pasirūpinti. Bet... na, Elertonas turi ypatingų sugebėjimų šioje srityje. – Jis padvejojo, po to pridūrė: – Matote, jaučiu pareigą jums tai pasakyti. Aš atsitiktinai sužinojau apie jį kai ką nešvaraus.

Jis man šį bei tą papasakojo – ir vėliau aš pats galėjau įsitikinti visų šių detalių teisingumu. Tai buvo pasibjaurėtinas pasakojimas. Istorija apie merginą, pasitikinčią savimi, šiuolaikinę, nepriklausomą. Elertonas panaudojo visą savo “techniką”, kad ją pakerėti. Vėliau pasimatė kita paveikslo pusė – istorija baigėsi nusivylusios mergaitės nusižudymu, išgėrus didelę dozę veronalio.

Ir baisiausias dalykas, kad aptariama mergaitė buvo labai panaši į Juditą – nepriklausoma, intelektuali. Viena iš tų mergaičių, kurios, jei jau praranda savo širdį, tai praranda beviltiškai ir tai nežinia kuo gali baigtis tokioms nepatyrusioms mažoms švelnioms būtybėms.

Aš ėjau valgyti priešpiečių su siaubingu nuojautos jausmu.

Dvyliktas skyrius

I

– Jūs kažko susirūpinęs, *mon ami*? – paklausė Puaro tos dienos popietę.

Aš nieko neatsakiau, paprasčiausiai papurčiau galvą. Jaučiau, kad neturiu teisės apkrauti Puaro savo grynai asmeninėm problemom. Vis vien jis niekuo nebūtų galėjęs padėti.

Bet kokius prieštaravimus iš jo pusės Judita priimtų šypsodamasi, su jaunatvišku požiūriu į nuobodžius senių patarimus.

Judita, mano Judita...

Sunku aprašyti, ką man teko iškęsti tą dieną. Vėliau, visa tai pergalvodamas, aš buvau linkęs tai kažkaip susieti su pačia Stailzo atmosfera. Blogos mintys čia lengvai ateidavo į galvą. Ir tai nebuvo susiję vien su praeitimi, tai buvo grėsminga dabartis. Po namą klajojo žmogžudystės dvasia.

Labiausiai man žmogžudžio paveikslą atitiko Elertonas, o Judita dėl jo buvo beprarandanti širdį! Tai buvo neįtikėtina – siaubinga – ir aš nežinojau, ką daryti.

Po priešpiečių Bodas Keringtonas pasivėdėjo

mane į šalį. Jis kažką mykė užuolankom, kol priėjo prie reikalo. Galiausiai pasakė trūkčiojamai:

– Negalvokite, jog aš kišuosi, bet, mano manymu, jūs turite pasikalbėti su savo mergaite. Įspėkite ją žodeliu kitu, taip sakant. Jūs žinote tą bičiulį Elertoną – reputacija ne per geriausia, ir ji... na, kažkas tai ten yra.

Kaip lengva žmonėms, neturintiems vaikų, taip kalbėti! Įspėti žodeliu kitu?

Ar bus iš to kokia nauda? Ar tik dar labiau pablogins padėtį?

Jei šalia būtų Sinders. Ji būtų žinojus, ką daryti, ką sakyti.

Prisipažįstu, mane gundė mintis išlaikyti ramybę ir nieko nedaryti. Bet po kiek laiko pagalvojau, kad iš tikrųjų tai tebuvo bailumas. Aš vengiau nemalonumų ir nenorėjau turėti reikalų su Judita. Tiesiog prisibijojau savo aukštos, nuostabios dukters.

Aš pirmyn atgal vaikštinėjau po sodą, vis labiau jaudindamasis. Mano kojos galiausiai atvedė mane į rožyną, ir čia jau sprendimas atėjo savaime, kai pamačiau Juditą. Ji sėdėjo viena, ir aš savo gyvenime dar niekuomet nebuvau matęs labiau nuliūdusio moters veido.

Kaukės nebebuvo. Aiškiai matėsi abejonė ir gilus liūdesys.

Aš padrąsinau save ir nuėjau pas ją. Ji manęs negirdėjo, kol nepriėjau visai šalia.

– Judita, – pasakiau aš. – Dėl Dievo meilės, Judita, nesikrimsk šitaip.

Ji išsigandus atsigręžė į mane.

– Tėti? Negirdėjau, kaip tu atėjai.

Kalbėjau toliau, bijodamas, kad ji nenukreiptų kalbos į kasdieniškai įprasto pokalbio vagą – tuomet mano pastangos būtų žlugusios.

– O, mano brangiausias vaikeli, nemanyk, kad aš nieko nežinau ir nieko nematau. Jis nėra vertas – patikėk manim, jis tikrai nėra to vertas.

Ji atsuko į mane savo susirūpinusį veidą.

– Ar tu tikrai žinai, apie ką kalbi? – tyliai paklausė ji.

– Žinau. Tu susirūpinus dėl to vyro. Bet tai nėra gerai.

Ji niūriai nusišypsojo. Širdį verianti šypsena.

– Galbūt aš tai žinau ne blogiau už tave.

– Tu nežinai, negali žinoti. Judita, kas iš viso to išeis? Jis yra vedęs vyras. Tau čia nėra jokios ateities – tik nusivylimas ir gėda – ir viskas baigsis karčia neapykanta sau pačiai.

Jos šypsena pasidarė dar platesnė – ir dar liūdnesnė.

– Kaip tu sklandžiai kalbi, ar ne?

– Palik, tai, Judita – palik visa tai.

– Ne!

– Jis nėra to vertas, mano brangioji.

Ji pasakė labai ramiai ir lėtai:

– Jis man vertas visko pasaulyje.

– Ne, ne. Judita, maldauju tave...

Šypsena pranyko. Ji puolė mane su įtūžiu.

– Kaip tu drįsti? Kaip tu drįsti kištis? Negaliu to pakęsti. Niekada apie tai man nekalbėk. Nekenčiu tavęs, nekenčiu. Čia ne tavo reikalas. Tai mano gyveni-

mas – mano nuosavas vidinis gyvenimas!

Ji atsistojo. Viena ranka nustūmė mane į šalį ir nuėjo. Kaip kerštinga furija. Aš nusiminęs žiūrėjau pavymui.

II

Praėjus ketvirčiui valandos, aš vis dar buvau ten, apsvaigęs ir bejėgis, negalėdamas suvokti, kokios linijos man toliau laikytis.

Tokį mane surado Elžbieta Koli su Nortonu.

Jie buvo, kaip vėliau supratau, man labai mieli. Jie matė – turėjo matyti, kad aš buvau didžiulio dvasinio sukrėtimo būsenoje. Bet jie elgėsi taktiškai, nė žodeliu neužsimindami apie mano vidinį stovį. Užuot klausinėję, jie pasikvietė mane kartu pasivaikščioti. Abu jie buvo gamtos mylėtojai. Elžbieta Koli rodė man laukines gėles, o Nortonas duodavo savo lauko žiūronus, kad iš arčiau pažiūrėčiau paukščius.

Jų pokalbis buvo švelnus, raminantis, liečiantis tiktai sparnuotas būtybes ir miškų augmeniją. Pamažu aš grįžau į normalią būseną, nors viduje dar jaučiausi labai prislėgtas.

Aš, kaip kartais būna, buvau įsitikinęs, kad visi įvykiai kažkaip susiję su mano vidiniais pergyvenimais.

Todėl kai Nortonas, žiūrėdamas pro žiūronus, sušuko: „Ei, ar tai tik nebus taškuotasis genys. Aš niekada...“ ir paskui staiga nutilo, man iškart kilo įtarimas. Aš ištiesiau ranką į žiūronus.

– Leiskite man pažiūrėti, – mano balsas skambėjo

kategoriškai.

Nortonas grabinėjo žiūronus. Jis pasakė keistu, dvejojančiu balsu:

– Aš... aš... suklydau. Jis nuskrido. Na, iš tikrųjų, tai buvo ganėtinai paprastas paukštis.

Jo veidas buvo išbalęs ir susirūpinęs, jis vengė į mus žiūrėti. Jis atrodė suglumęs ir sukrėstas.

Net ir dabar aš nemanau, kad visiškai nepagrįstai buvau padaręs išvadą, kad jis per savo žiūronus pamatė kažką tokio, ko nusprendė nerodyti man.

Ką jis ten bebūtų pamatęs, jis buvo taip akivaizdžiai priblokštas, kad mes tai abu nesunkiai pastebėjome.

Jo žiūronai buvo nukreipti į nutolusį miškingą ruožą. Ką jis ten pamatė?

– Leiskite man pažiūrėti, - griežtai pareikalavau.

Aš nutvėriau žiūronus. Pamenu, jis bandė jų neduoti, bet tai darė gana kerėpliškai. Aš juos grubiai užgrobiau.

Nortonas lemeno:

– Iš tiesų tai nebuvo... turiu galvoje, paukštis nuskrido. Aš norėjau...

Kiek drebančiomis rankomis pridėjau žiūronus prie akių. Stengiausi juos nukreiti kiek galima tiksliau į tą vietą, kur žiūrėjo Nortonas.

Tačiau nieko nepamačiau – nieko, išskyrus kažkokį baltą atspindį (baltų merginos drabužių?), pradingstantį tarp medžių.

Aš nuleidau žiūronus. Netaręs nė žodžio, grąžinau juos Nortonui. Jis nežiūrėjo man į akis. Atrodė susijaudinęs ir suglumęs.

Mes kartu pasukome atgal. Nortonas, pamenu,

visą kelią ėjo tylėdamas.

III

Mums grįžus į rūmus, netrukus įėjo ir misis Franklin su Bodu Keringtonu. Jis savo automobiliu buvo ją nuvežęs į Tadkesterį, mat ji norėjusi apsipirkti.

Kaip supratau, ji tai atliko labai kruopščiai. Mašinoje buvo krūvos ryšulių, o ji atrodė visiškai atsigavusi, paraudusiais žandais, čerškėjo ir linksmai juokėsi.

Ji pasiuntė Bodą Keringtoną su ypatingai trapiais pirkiniais į viršų, o aš džiugiai priėmiau likusią siuntą.

Ji kalbėjo greičiau ir labiau susijaudinus, nei įprastai.

– Siaubingas karštis, ar ne? Manau, kad artinasi audra. Toks oras ilgai neišsilaikys. Žinote, sako, kad jau beveik trūksta vandens. Baisiausia sausra čia per daugelį metų.

Ji tęsė toliau, kreipdamasi į Elžbietą Koli:

– Kaip jums visiems čia sekėsi? Kur Džonas? Jis sakė, kad jam skauda galvą ir ketino eiti pasivaikščioti. Galvos skausmai jam visai nebūdingi. Žinote, aš manau, kad jis pergyvena dėl savo bandymų. Kaip suprantu, ne viskas eina taip, kaip reikia. Norėčiau, kad jis daugiau apie tai pasakotų.

Ji kiek patylėjo ir kreipėsi į Nortoną:

– Jūs labai tylus, misteri Nortonai. Ar kažkas atsitiko? Jūs atrodote... jūs atrodote išsigandęs. Gal pamatėte senosios ponios – nepamenu pavardės – vaiduoklį?

– Ne, ne, – krūptelėjęs atsakė Nortonas. – Aš

nemačiau jokių vaiduoklių. Aš... aš tiesiog kai ką galvojau.

Tuo metu tarpdury pasirodė Kurtisas, invalidų vežimėlyje įvežantis Puaro.

Jis stabtelėjo hole, ruošdamasis paimti šeimininką ir laiptais užnešti jį viršun.

Puaro, staiga sunerimęs, ėmė žvalgytis čia į vieną, čia į kitą.

– Kas yra? – griežtai paklausė jis. – Ar kažkas atsitiko?

Valandėlę mes visi tylėjome, tuomet, kiek dirbtinai nusijuokusi, prakalbo misis Franklin:

– Ne, žinoma, ne. O kas turėjo atsitikti? Paprasčiausiai... galbūt audra artėja? Aš – o Viešpatie – aš baisiai išvargau. Užnešite šiuos daiktus, ar ne, kapitone Hastingsai? Būsiu jums labai dėkinga..

Aš nusekiau jai iš paskos laiptais ir toliau koridoriumi į rytinį sparną. Jos kambarys buvo šios namo pusės gale.

Misis Franklin atidarė duris. Aš stovėjau už jos pilnomis rankomis ryšulių.

Staiga ji sustingo tarpduryje. Prie lango stovėjo Bodas Keringtonas, o jo delną tyrinėjo slaugė Kreiven.

Jis pažvelgė į mus ir kiek susigėdęs nusijuokė.

– Ei, man išpranašavo sėkmę. Slaugė puikiai moka skaityti iš rankos.

– Iš tikrųjų? Pirmą kartą girdžiu. – Barbaros Franklin balsas buvo griežtas. Pamaniau, kad ją suerzino slaugė Kreiven. – Paimkite prašau šiuos daiktus, slauge. Ir galite man sumaišyti likerio su kiaušiniu. Aš

jaučiuosi labai pavargus. Atneškite taip pat šildyklę. Eisiu į lovą kaip galima greičiau.

– Žinoma, misis Franklin.

Slaugė Kreiven ėmėsi vykdyti užduotį. Ji nerodė jokių ženklų, išskyrus profesinį susirūpinimą.

Misis Franklin tarė:

– Eikite, Bilai, prašau, aš siaubingai pavargus.

Bodas Keringtonas atrodė labai susirūpinęs.

– Ar nesakiau, Barbe, kad tau tai bus per sunku? Aš labai apgailestauju. Koks aš bukaprotis. Neturėjau tau leisti šitaip pervargti.

Misis Franklin jam nusišypsojo savo angeliška kankinio šypsena.

– Aš nenorėjau nieko sakyti. Labai nemėgstu ką nors varginti.

Mes, du vyrai, šiek tiek sutrikę išėjome iš kambario, palikę abi moteris kartu.

Bodas Keringtonas apmaudžiai pasakė:

– Aš paskutinis kvailys. Barbara atrodė tokia linksma ir gyva, kad aš visai pamiršau apie jos nuovargį. Tikėjausi, kad ji save kontroliuoja.

– Manau, išsimiegos, ir viskas bus tvarkoj, – pasakiau mechaniškai.

Jis nuėjo laiptais žemyn. Neilgai dvejojęs, pasukau į kitą sparną, link savo ir Puaro kambarių. Mažasis žmogus manęs turbūt laukia. Pirmą kartą neturėjau noro pas jį eiti. Galva buvo prikimšta savų rūpesčių, be to, vis dar įkyriai gėlė skrandį.

Aš lėtai sliūkinau koridoriumi.

Išgirdau iš Elertono kambario sklindančius garsus. Nemanau, kad būčiau norėjęs sąmoningai klausy-

tis, tačiau automatiškai minutėlei stabtelėjau prie durų. Tuomet jos staiga atsivėrė, ir iš kambario išėjo mano duktė Judita.

Ji suakmenėjo, pamačiusi mane. Čiupau ją už rankos ir nusitempiau į savo kambarį. Mane netikėtai apėmė stiprus įtūžis.

– Ką tu sau galvoji, eidama į šio draugužio kambarį?

Ji tvirtai žiūrėjo į mane. Dabar ji nerodė jokio pykčio, tik visišką šaltumą. Keletą sekundžių ji tylėjo.

Aš supurčiau ją už rankos.

– Aš šito nenoriu, dar kartą kartoju. Tu pati nežinai, ką darai.

Ji atsakė tyliu, kandžiu balsu:

– Manau, kad tavo galvoje vien tik nešvankybės.

– Kurgi ne. Mėgstamas jūsų kartos priekaištas manajai. Mes bent jau turime kažkokius standartus. Įsikalk sau į galvą, Judita – aš tau draudžiu turėti ką nors bendro su šiuo vyru.

Ji atidžiai į mane žiūrėjo. Tuomet ramiai pasakė:

– Suprantu. Yra, kaip yra.

– Ar tu paneigsi, kad jį myli?

– Ne.

– Bet tu nežinai, kas jis per vienas. Negali žinoti.

Aš apdairiai, nešvelnindamas savo tono, perpasakojau girdėtą istoriją apie Elertoną.

– Matai, – tariau aš, baigęs pasakoti, – koks tai purvinas gyvulys.

Ji atrodė pasipiktinusi. Jos lūpos paniekinamai užsirietė.

– Galiu tave užtikrint, kad jo šventuoju niekuo-

met ir nelaikiau.

– Ar tau tai neturi jokios reikšmės? Judita, tu juk nesi visiškai pasileidus.

– Vadink tai, kaip nori.

– Judita, tu neturi... tu nesi...

Negalėjau savo minčių išreikšti žodžiais. Ji išlaisvino savo ranką iš manosios.

– Dabar paklausyk manęs, tėti. Aš darysiu tai, kas man patinka. Tu negali manęs priversti elgtis kitaip. Ir tai nėra vien skambios frazės. Savo gyvenime aš darysiu tiktai tai, kas man patinka, ir tu manęs nesustabdysi.

Po akimirkos kambaryje jos jau nebuvo.

Mano keliai drebėjo.

Aš nudribau ant kėdės. Buvo blogiau – kur kas blogiau, nei aš maniau. Vaikas buvo visiškai netekęs galvos. Nebuvo nieko, į ką galėčiau kreiptis. Jos mama, vienintelis asmuo, kurio ji klausydavo, buvo mirusi. Viskas priklausė tik nuo manęs.

Aš nemanau, kad kada nors anksčiau ar po to būčiau daugiau kentėjęs, nei kentėjau tada...

IV

Netrukus aš atsitokėjau. Išsimaudžiau, nusiskutau ir persirengiau. Nusileidau pietauti. Aš elgiausi, maniau aš, visiškai įprastai. Atrodė, niekas nepastebėjo nieko blogo.

Kartą ar du pastebėjau Juditą smalsiai į mane žvilgtelėjus. Ji turbūt buvo nustebusi, aš maniau, mano sugebėjimu laikytis taip, tarsi nieko nebūtų nutikę.

Tuo tarpu ryžtas mano viduje vis labiau augo.

Viskas, ko man reikėjo, tai drąsos – drąsos ir blaivaus proto.

Pavalgę mes išėjome laukan, žvilgčiojome į dangų, aptarinėjome atmosferos judėjimą, pranašavome lietų – perkūniją – audrą.

Akies krašteliu pastebėjau Juditą, dingstančią už namo kampo. Netrukus ta pačia kryptimi nuėjo ir Elertonas.

Aš užbaigiau, ką buvau pradėjęs sakyti Bodui Keringtonui, ir patraukiau tuo pačiu keliu. Nortonas, berods, norėjo mane sustabdyti. Jis paėmė mano ranką. Jis norėjo, manau aš, pasiūlyti eiti prie rožynų. Aš nekreipiau į jį dėmesio.

Jis vis dar buvo kartu, kai aš pasukau už namo kampo.

Jie buvo čia. Aš pamačiau Juditos atverstą galvą, mačiau virš jos besilenkiantį Elertoną, mačiau, kaip jis paėmė jos rankas ir po to sekusį pabučiavimą.

Tuomet jie greitai atsiskyrė viens nuo kito. Aš žengiau į priekį. Sutelkęs visas savo jėgas, Nortonas nutempė mane atgal už kampo.

– Palaukite, jūs negalite...

Aš pertraukiau jį.

– Galiu, – pasakiau tvirtai. – Ir padarysiu.

– Iš to nebus jokios naudos, mano brangus bičiuli. Visa tai sukelia sielvartą, bet šioje situacijoje jūs nieko negalite padaryti.

Aš tylėjau. Jis gali galvoti, ką tinkamas, bet aš geriau žinau, ką daryti. Nortonas tęsė toliau:

– Aš žinau, kokią tuštumą ir įtūžį jūs jaučiate, bet

jums belieka tik pripažinti pralaimėjimą. Priimkite tai, žmogau!

Aš neprieštaravau jam. Laukiau, leisdamas jam kalbėti. Tuomet tvirtai vėl pasukau už kampo.

Tiedu jau buvo dingę, bet man atėjo įžvalgi mintis, kur jie galėtų būti. Netoliese buvo pavėsinė, pasislėpusi alyvinių medžių giraitėje.

Aš nupėdinau tenai. Nortonas, maniau aš, vis dar eina kartu, nors nebuvau tikras.

Priėjęs arčiau, išgirdau garsus ir sustojau. Kalbėjo Elertonas.

– Gerai, mano brangi mergaite, tuomet nutarta. Daugiau neprieštaraukite. Rytoj vykite į miestą. Aš pasakysiu, kad porai dienų važiuoju į Ipsvičą susitikti su bičiuliu. Jūs paskambinsite iš Londono, kad negalite sugrįžti. Ir kas gi sužinos apie tuos žavingus nedidelius pietus mano apartamentuose? Jūs nesigailėsite, pažadu jums.

Aš jaučiau, kaip Nortonas mane tempė atgal, ir staiga aš romiai paklusau. Vos nepradėjau juoktis, išvydęs jo susijaudinusį, nerimastingą veidą. Aš leidausi nutempiamas lig namo. Aš vaizdavau pasidavusį, nes tuo metu jau tiksliai žinojau, ką darysiu toliau...

– Nesijaudinkit, drauguži, – pasakiau jam aiškiai. – Iš to jokios naudos – dabar ir pats tai matau. Neįmanoma kontroliuoti vaikų gyvenimo. Aš pasiduodu.

Jam nepaprastai palengvėjo.

Neužilgo pasakiau jam eisiąs anksti gultis. Šiek tiek skauda galvą, paaiškinau.

Jis neturėjo nė menkiausio supratimo, ką aš keti-

nu daryti.

V

Koridoriuje trumpam sustojau. Buvo visiškai tylu, aplinkui nė gyvos dvasios. Lovos buvo paruoštos miegui. Nortoną, kurio kambarys buvo šioje namo dalyje, aš palikau apačioje. Elžbieta Koli žaidė bridžą. Žinojau, kad Kurtisas apačioje vakarieniauja. Taigi čia buvau vienas.

Džiaugiausi, kad ne veltui tiek metų dirbau kartu su Puaro. Aš žinojau, kokių atsargumo priemonių reikia imtis.

Elertonas nevažiuos rytoj į Londoną susitikti su Judita.

Elertonas rytoj aplamai niekur nevažiuos...

Visas reikalas buvo juokingai paprastas.

Aš nuėjau į savo kambarį ir pasiėmiau buteliuką aspirino. Tuomet įsliūkinau į Elertono kambarį ir toliau į jo vonią. Slumberyl tabletės buvo spintelėje. Aštuonių, pamaniau aš, turi pakakti mano pokštui. Viena ar dvi buvo įprasta dozė. Todėl aštuonios turėjo atlikti savo darbą. Elertonas pats sakė, kad nuodinga dozė nėra labai didelė. Aš perskaičiau etiketę. „Pavojinga viršyti nurodytą dozę.“

Aš nusišypsojau pats sau.

Apsivyniojau ranką nosine ir atsargiai atsukau buteliuką. Ant jo neturi likti pirštų atspaudų.

Išėmiau tabletes. Taip, jų dydis beveik tiksliai atitiko aspirino tablečių. Aš įdėjau aštuonias aspirino tabletes į buteliuką, ir užpildžiau Slumberyl

tabletėmis, palikdamas aštuonias. Buteliukas atrodė lygiai taip pat, kaip ir prieš tai. Elertonas nepastebės skirtumo.

Aš grįžau į kambarį. Turėjau čia butelį viskio – kaip ir dauguma iš mūsų Stailze. Paėmiau dvi taures ir sifoną. Dar nežinojau atvejo, kada Elertonas būtų atsisakęs išgerti. Kai jis ateis, pakviesiu jį prieš naktį išlenkti po taurelę.

Išbandžiau tabletes nedideliame alkoholio kiekyje. Jos tirpo pakankamai lengvai. Aš atsargiai paragavau mišinio. Gal ir yra koks kartumo prieskonis, bet sunkiai pastebimas. Aš turėjau planą. Man paprasčiausiai tereikės išpilstyti gėrimą, kai ateis Elertonas. Šitą paduosiu jam, o sau prisipilsiu kitą. Viskas pakankamai paprasta ir natūralu.

Jis nieko nenutuokia apie mano jausmus – žinoma, jei jam nepasakė Judita. Minutėlę svarsčiau apie šią tikimybę, bet nusprendžiau, kad nėra pagrindo nerimauti. Judita niekuomet niekam nepasakoja tokių dalykų.

Greičiausiai ji tikėsis, kad aš nieko neįtariu apie jų planą.

Man beliko tik laukti. Turėtų praeiti nemažai laiko, galbūt valanda ar dvi, kol Elertonas pakils miegoti. Jis visuomet buvo vėlyvas paukštelis.

Aš ramiai sėdėjau laukdamas.

Netikėtas beldimasis į duris privertė mane krūptelėti. Tačiau tai buvo tik Kurtisas. Mane kvietė Puaro.

Man tai buvo smūgis. Puaro! Visą vakarą apie jį net nepagalvojau. Turbūt jis norėjo žinoti, kas man nu-

tiko. Aš šiek tiek susijaudinau. Visų pirma, nepatogiai jaučiausi visai prie jo nepriėjęs, o antra, nenorėjau, kad jis įtartų, jog vyksta kažkas neįprasto.

Aš koridoriumi nusekiau paskui Kurtį.

– *Eh bien*, – sušuko Puaro. – Tai jūs mane apleidote, *hein*?

Aš prisiverčiau nusižiovauti ir apgailestaudamas nusišypsojau.

– Prašau man atleisti, bičiuli, – tariau aš. – Tiesą sakant, man taip įsiskaudėjo galvą, kad net akis ėmė perštėti. Turbūt griaustinio poveikis, nuo jo oras kažkaip pasikeičia. Iš tikrųjų nuo to jaučiausi visiškai apkvaitęs – netgi visai pamiršau neužsukęs jums palinkėti labos nakties.

Kaip ir tikėjausi, Puaro nedelsiant manimi susirūpino. Pasiūlė šį bei tą. Jis nerimavo. Jis apkaltino mane sėdinėjant po atviru dangumi skersvėjuose. (Karščiausią vasaros dieną!) Aš atsisakiau aspirino, remdamasis tuo, kad jau buvau jo išgėręs, bet aš negalėjau išsisukti nuo saldaus ir bjauraus šokolado puodelio!

– Suprantate, tai ramina nervus, – paaiškino Puaro.

Aš jį išgėriau, norėdamas išvengti bereikalingų diskusijų, ir, tebeskambant rūpestingiems ir meiliems šūktelėjimams, išėjau iš kambario, palinkėjęs jam labos nakties.

Grįžau į savo kambarį ir demonstratyviai uždariau duris. Po to atsargiai jas vėl šiek tiek pravėriau. Aš negaliu pražiopsoti Elertono, kai jis ateis. Bet dar yra laiko.

Aš sėdėjau laukdamas. Galvojau apie savo mirusią žmoną. Aš netgi jai sumurmėjau: „Supranti, brangioji, aš ketinu ją išgelbėti.“

Ji paliko Juditą mano globai, ir aš jos neapvilsiu.

Sėdėdamas tyloje ir ramybėje, netikėtai pajaučiau, kad Sinders buvo šalia manęs.

Aš beveik jaučiausi taip, tarsi ji būtų kambaryje.

Aš toliau niūriai sėdėjau, laukdamas Elertono.

Tryliktas skyrius

I

Aš patyriau didžiausią nusivylimą, sudavusį smūgį mano savigarbai.

Nes gavosi toks reikalas, suprantate, kad aš sėdėjau, laukdamas Elertono – ir užmigau!

Iš tiesų tai čia gal nėra nieko nuostabaus, pagalvojau aš. Praėjusią naktį aš labai blogai miegojau. Po to visą dieną buvau gryname ore. Mane išvargino rūpesčiai ir nervinė įtampa dėl mano pastarosios veiklos. Prie viso to dar prisidėjo ir sunkus audringas oras. Galbūt turėjo įtakos ir nuožmi mano pastangų koncentracija.

Bet kuriuo atveju, tai įvyko. Aš užmigau savo krėsle, ir kai pabudau, lauke jau čiulbėjo paukščiukai, saulė buvo patekėjus, ir aš, tarsi sudaužytas, nepatogiai sėdėjau susmukęs krėsle, apsivilkęs savo vakariniais drabužiais, su bjauriu skoniu burnoje ir skylančia galva.

Aš buvau suglumęs, praradęs tikėjimą, pasibjaurėjęs, bet galiausiai pajaučiau nepaprastą palengvėjimą.

Ir kas yra parašęs: „Tamsiausia diena, sulaukus

rytojaus, bus jau praėjus?“ Kaip teisingai pasakyta. Aš dabar pamačiau, aiškiai ir blaiviai, koks aš buvau užsispyręs ir pervargęs. Viską sudramatizavęs, praradęs bet kokį saiko jausmą. Iš tikrųjų, juk aš buvau nusprendęs užmušti kitą žmogų.

Tuo metu mano akys užkliuvo už priešais stovinčio butelio su viskiu. Aš drebėdamas atsikėliau, atitraukiau užuolaidas ir išpyliau jį pro langą. Vakar turbūt man buvo pasimaišęs protas!

Aš nusiskutau, nusiprausiau ir apsirengiau. Tuomet, žymiai geriau pasijutęs, patraukiau pas Puaro. Žinojau, kad jis visuomet keldavosi labai anksti. Aš atsisėdau ir nuoširdžiai jam viską papasakojau.

Galiu pasakyti, kad man labai palengvėjo.

Jis švelniai papurtė galvą.

– Ak, kokių kvailysčių vos nepridarėte. Džiaugiuosi, kad išpažinote man savo nuodėmes. Bet kodėl, mano drauge, jūs neatėjote pas mane vakar ir nepasakėte, ką ketinate daryti?

Aš droviai atsakiau:

– Bijojau, kad jūs bandysite mane sustabdyti.

– Be abejo, aš būčiau jus sustabdęs. Na taip, žinoma. Negi manote, kad aš noriu jus matyti kartuvėse, ir visa tai dėl kažkokio niekingo padaro, vadinamo majoru Elertonu?

– Manęs neturėtų sučiupti, – tariau aš. – Aš ėmiausi visų atsargumo priemonių.

– Tą pat galvoja visi žudikai. Jūs mąstote standartiškai! Bet leiskite jums pasakyti, *mon ami*, kad jūs nesate toks protingas, kaip apie save galvojate.

– Aš buvau labai atsargus. Aš nušluosčiau pirštų

atspaudus nuo buteliuko.

– Gerai. Bet jūs nušluostėte ir Elertono pirštų atspaudus. Ir kai jis būtų rastas negyvas, kas būtų toliau? Būtų atliktas skrodimas ir nustatyta, kad jis mirė nuo per didelės Slumberyl dozės. Ar ją išgėrė atsitiktinai, ar tai padaryta sąmoningai? *Tiens**, ant buteliuko nėra jo pirštų atspaudų. Bet kodėl? Nelaimingo atsitikimo ar savižudybės atveju nebūtų jokių priežasčių juos nuvalyti. Tuomet jie imtų tirti likusias tabletes, ir aptiktų, kad beveik pusė jų yra pakeistos aspirinu.

– Gerai, bet praktiškai visi turi aspirino tablečių, – sumurmėjau neužtikrintai.

– Taip, bet ne kiekvienas turi dukterį, kurią su negarbingais ketinimais persekioja Elertonas, naudodamas senamadiškas teatralines frazes. Ir dieną anksčiau dėl šio klausimo jūs pykotės su savo dukterimi. Du žmonės, Bodas Keringtonas ir Nortonas, galėtų prisiekti dėl jūsų smurtinių jausmų šiam vyrui. Ne, Hastingsai, vaizdelis būtų ne koks. Dėmesys nedelsiant būtų sutelktas į jus, ir tuo metu galbūt jūs būtumėte tokioje baimės ar net sąžinės graužimo būsenoje, kad koks nors kietas policijos inspektorius neabejodamas nuspręstų, kad jūs esate viso to kaltininkas. Netgi visiškai įmanoma, kad kas nors jus matė kišant nagus prie tablečių.

– Negalėjo matyti. Aplink nieko nebuvo.

– Už lango yra balkonas. Kas nors galėjo ten būti ir žvalgytis. Arba, kas žino, kas nors galėjo pažiūrėti ir pro rakto skylutę.

– Gal jūsų galvoje jau skylutės, Puaro. Žmonės ne

* gerai (pranc.)

tiek daug laiko praleidžia, kaip jūs manote, žiūrėdami pro raktų skylutes.

Puaro pusiau primerkė akis ir išreiškė pastebėjimą, kad aš visuomet pernelyg pasitikėdavau žmonių prigimtimi.

– Ir leiskite jums pasakyti, kad šiame name su raktų skylutėmis dedasi labai juokingų dalykų. Kas liečia mane, tai aš gerai jaučiuosi, kai mano durys užrakintos iš vidaus, net jei mano gerasis Kurtisas yra gretimame kambaryje. Neužilgo man čia atvykus, prapuolė mano raktas – dingo kaip į vandenį! Aš turėjau pasidaryti kitą.

– Gerai, – pasakiau aš, su palengvėjimu atsidusęs, nors galva vis dar ūžė nuo savo bėdų, – bet kuriuo atveju, nieko neįvyko. Baisu pagalvoti, kaip galima ryžtis toliam dalykui. – Aš pritildžiau balsą. – Puaro, ar jūs nemanote, kad... kad dėl seniai čia įvykusios žmogžudystės ore tvyro kažkoks užkratas?

– Žmogžudystės virusas, tai turite galvoje? Na, čia įdomus paaiškinimas.

– Namai turi tam tikrą atmosferą, – tariau susimąstęs. – Šio namo istorija ne kokia.

– Taip, – linktelėjo Puaro. – Čia gyveno žmonių, giliai troškusių, kad kažkas numirtų. Tai gryna tiesa.

– Aš manau, kad kažkokiu būdu tai užvaldo kitus. Bet dabar, Puaro, pasakykite man, ką man su visu tuo daryti – su Judita ir Elertonu, turiu galvoje. Kažkokiu būdu juos reikia sustabdyti. Kaip jūs manote, ką dabar geriausia daryti?

– Nedaryti nieko, – pabrėžtinai tarė Puaro.

– Na, bet...

– Patikėkite manimi, nesikišdamas jūs padarysite mažiausiai žalos.

– Jei aš galėčiau pažaboti Elertoną...

– O ką jūs galite pasakyti ar padaryti? Juditai jau dvidešimt vieneri ir ji pati sau šeimininkė.

– Bet aš jaučiu, kad turiu sugebėti...

Puaro mane pertraukė:

– Ne, Hastingsai. Nemanykite, kad jūs esate pakankamai protingas, pakankamai stiprus, ar net pakankamai suktas, kad savo asmenybe paveiktumėte bent vieną iš judviejų. Elertonas pripratęs turėti reikalų su įpykusiais ir bejėgiais tėvais, ir galbūt į tai žiūri kaip į pramogą. Judita nėra iš tų, kurią būtų galima įbauginti. Aš jums patarčiau – jei aplamai galiu ką nors patarti – elgtis visiškai priešingai. Jumis dėtas aš ja pasitikėčiau.

Aš spoksojau į jį.

– Judita, – tarė Erkiulis Puaro, – padaryta iš labai kokybiškos medžiagos. Aš ja labai žaviuosi.

– Aš taip pat ja žaviuosi, – tariau netvirtu balsu. – Bet aš bijausi dėl jos.

Puaro energingai linktelėjo galvą.

– Aš taip pat dėl jos pergyvenu, – pasakė jis. – Bet ne dėl to, dėl ko jaudinatės jūs. Aš baisiai bijau. Ir aš esu bejėgis – arba beveik bejėgis. O dienos eina. Yra pavojus, Hastingsai, ir jis labai arti.

II

Aš, kaip ir Puaro, žinojau, kad pavojus buvo labai arti. Tokiam suvokimui aš turėjau daugiau priežasčių,

nei jis – dėl to, ką išgirdau praėjusį vakarą.

Vis dėlto, leisdamasis pusryčiauti, aš mąsčiau apie šią Puaro frazę – „Jumis dėtas, aš ja pasitikėčiau."

Ši mintis man buvo netikėta, bet ji man suteikė keistą nusiraminimo jausmą. Ir ji beveik iš karto ir pasitvirtino. Nes Judita aiškiai pakeitė savo ketinimus tą dieną vykti į Londoną.

Vietoj to ji, kaip paprastai, po pusryčių su Franklinu nuėjo tiesiai į laboratoriją, ir buvo aišku, kad jų ten laukia sunki ir ilga diena.

Mane užplūdo neapsakomas dėkingumo jausmas. Koks aš pamišęs buvau vakar. Visiškai praradęs viltį. Aš patikėjau – buvau visiškai tikras – kad Judita pakliuvo į Elertono spąstus. Bet reikia pripažinti, dabar pagalvojau aš, kad iš tikro tai jos sutikimo aš ir negirdėjau. Ne, ji buvo per daug puiki, iš esmės per daug gera ir ištikima, kad pasiduotų tokiai įtakai. Ji atsisakė šio romantiško pasimatymo.

Elertonas, kaip sužinojau, anksti papusryčiavo ir išvažiavo į Ipsvičą. Jis sąžiningai laikėsi plano ir tikėjosi, kad Judita atvažiuos į Londoną kaip sutarta.

– Na ką gi, – piktdžiugiškai galvojau, – jam teks šiek tiek nusivilti.

Atėjo Bodas Keringtonas ir irzliai pastebėjo, kad šįryt aš atrodau labai linksmas.

– Taip, – patvirtinau aš. – Sužinojau gerų naujienų.

Jis pasiskundė, kad jam ne taip gerai sekėsi. Mat turėjęs varginantį pokalbį su architektu, kažkokie statybos sunkumai – sulaukė šiukščios kritikos iš vietinio statybos inspektoriaus. Keletas verčiančių susirūpinti

laiškų. Ir jis taip pat pergyveno nenužiūrėjęs misis Franklin ir leidęs jai pervargti.

Misis Franklin spėjo pilnai kompensuoti pastarąjį puikios sveikatos ir dvasinio pakilimo protrūkį. Jos būklė, kaip sužinojau iš slaugės Kreiven, tapo visiškai nepakenčiama.

Slaugė Kreiven turėjo atsisakyti išeiginės dienos, kuri jai buvo pažadėta, kad galėtų susitikti su savo draugėmis, ir ji nuo to buvo aiškiai surūgusi. Nuo pat ankstyvo ryto misis Franklin prašė atnešti uostomosios druskos, šildyklių, įvairių atitinkamų gėrimų bei maisto, ir aplamai buvo nelinkusi paleisti slaugės Kreiven nors kiek toliau nuo savęs. Ji skundėsi neuralgija, skausmais širdies srityje, spazmais kojose, šaltu drebuliu ir dar bala žino kuo.

Galiu pasakyti, kad nei aš, nei kas nors kitas nebuvome linkę pernelyg jaudintis. Visa tai mes nurašėme misis Franklin teatrališkiems polinkiams.

Tą patį buvo galima pasakyti ir apie slaugę Kreiven bei daktarą Frankliną.

Pastarasis buvo iškrapštytas iš laboratorijos; jis išklausė žmonos nusiskundimų, paklausė, ar nereikėtų iškviesti vietinio gydytojo (kam ji kategoriškai pasipriešino); sumaišė raminamųjų vaistų, paguodė ją, kaip tik mokėjo, ir vėl ją paliko, nuėjęs dirbti.

Slaugė Kreiven man pasakė:

– Jis, be abejo, žino, kad ji tik vaidina.

– Jūs tikrai manote, kad čia nėra kažko daugiau?

– Josios temperatūra normali, pulsas idealus. Tik kelia sąmyšį, ir tiek.

Ji buvo susierzinusi ir kalbėjo ne taip apgalvotai,

kaip visuomet.

– Jai patinka įgristi kažkam, tai teikia jai malonumą. Ji nori, kad jos vyras negalėtų dirbti, aš šokinėčiau aplinkui, ir net priversti serą Viljamą pasijausti gyvuliu, nes jis „ją vakar pervargino“. Yra toks moterų tipas.

Slaugė Kreiven šiandien aiškiai ją vos galėjo pakelti. Aš priėjau išvadą, kad misis Franklin jai buvo ypatingai šiurkšti. Ji buvo iš tų moterų, kurių slaugės ir tarnai instinktyviai nemėgsta, ir ne tik dėl gainiojimo, bet ir dėl jų būdo.

Taigi, kaip jau sakiau, nė vienas iš mūsų į jos negalavimą rimtai nežiūrėjome.

Vienintelė išimtis buvo Bodas Keringtonas, kuris blaškėsi aplink, atrodydamas išties pasigailėtinai, kažkuo primindamas mažą berniuką, kuris gavo barti.

Nuo to laiko ne kartą aš vėl ir vėl grįžau prie tos dienos įvykių, bandydamas prisiminti kažką, į ką neatsižvelgiau – kokį nors nežymų incidentą, siekdamas atgaminti kiekvieno elgsenos ypatumus. Kas elgėsi įprastai, kas atrodė susijaudinęs.

Leiskite man dar kartą tiksliai apsakyti, ką aš apie kiekvieną atsimenu.

Bodas Keringtonas, kaip jau sakiau, jautėsi nepatogiai ir vaikščiojo paspaudęs uodegą. Atrodo, jis manė buvęs per daug energingas dieną prieš tai, ir per daug egoistiškas, nesirūpinęs savo kompanionės trapia sveikata. Jis kartą ar du buvo pakilęs pasiteirauti apie Barbarą Franklin, ir slaugė Kreiven, pati būdama ne geriausios nuotaikos, jam atsakiusi kandžiai ir

piktai. Jis net nukūrė į kaimelį ir nupirko jai dėžutę šokolado. Tačiau jis buvo grąžintas atgal. „Misis Franklin neperneša šokolado."

Didžiai nusiminęs, jis atidarė dėžutę rūkymo kambaryje, ir aš, Nortonas ir jis iškilmingai jo paragavome.

Nortonas, aš dabar galvoju, neabejotinai tą rytą dėl kažko suko galvą. Jis buvo užsisvajojęs, kartą ar du suraukė antakius, tarsi spręstų kažkokį galvosūkį.

Jis apsidžiaugė šokoladu, ir, būdamas išsiblaškęs, suvalgė gana nemažą kiekį.

Lauke oras visai sugedo. Nuo dešimtos valandos lietus pylė kaip iš kibiro.

Nebuvo jokios melancholijos, kuri dažnai lydi lietingą dieną. Iš tiesų mes visi jautėme palengvėjimą.

Apie vidudienį Kurtisas atvežė žemyn Puaro, ir jis patogiai įsitaisė svetainėje. Čia prie jo prisijungė Elžbieta Koli ir skambino jam pianinu. Ji buvo labai maloni, grojo mėgstamiausių mano draugo kompozitorių – Bacho bei Mocarto – kūrinius.

Maždaug po dvylikos penkiolika iš sodo atėjo Franklinas su Judita. Judita atrodė išbalusi ir įsitempusi. Ji buvo labai tyli, paskendusi savo mintyse ir netrukus išėjo. Franklinas prisėdo prie mūsų. Jis taip pat atrodė nuvargęs ir išsekęs, ir taip pat atrodė kažkuo labai susirūpinęs.

Pamenu, aš kažką leptelėjau apie pasikeitusį orą, ir jis greitai pritarė:

– Taip. Ateina laikas tam tikriem pokyčiam...

Man kažkodėl susidarė įspūdis, kad jis kalbėjo ne apie orą. Kaip ir visuomet būdamas nerangių judesių,

jis pastūmė stalą ir išbėrė pusę šokolado. Su įprastu išgąsčiu jis atsiprašė – turbūt pačios dėžės.

– O, apgailestauju.

Tai turėjo būti juokinga, bet anąkart juokas kažkodėl neėmė. Jis greitai pasilenkė ir surinko išbyrėjusį šokoladą.

Nortonas paklausė, ar jis turėjęs sunkų rytą.

Tuomet jo veide nušvito gyva, vaikiška šypsena.

– Ne, ne, tik staiga supratau, kad einu ne tuo keliu. Aplamai reikia žymiai supaprastinti procesą. Dabar jį galima nutraukti.

Jis stovėjo, palengva svyruodamas, vis dar neapsispręsdamas.

– Taip, nutraukti. Taip bus geriausia.

III

Jei mes ryte visi buvom kažkokie nervingi, nerasdami sau vietos, tai popietė buvo nelauktai maloni. Pakilo saulė, oras buvo vėsus ir gaivus. Misis Latrel buvo atnešta apačion ir sėdėjo verandoje. Ji buvo puikios formos – jos žavus elgesys dabar nebuvo toks veržlus kaip įprasta, be jokių paslėptų rūgščių užuominų. Ji pašiepdavo savo vyrą, bet švelniai ir su tokiu meilumu, jog tas tiesiog spindėjo. Iš tiesų buvo be galo malonu matyti tokius gerus jų santykius.

Puaro leidosi išvežamas į lauką, ir jis taip pat buvo geros nuotaikos. Manau, jis irgi mėgavosi Latrelų draugiškumu ir šiltumu vienas kitam. Pulkininkas atrodė gerokai atjaunėjęs. Jis jau nebuvo toks neryžtingas, ir mažiau tampė savo ūsus. Jis taip

įsidrąsino, jog netgi pasiūlė vakare sužaisti bridžą.

– Saulutė jau pasiilgo bridžo.

– Taip, iš tiesų, – tarė misis Latrel.

Nortonas išreiškė abejonę, kad tai gali ją perdaug išvarginti.

– Aš žaisiu tik vieną partiją, – pasakė misis Latrel ir mirksėdama pridūrė: – Ir aš elgsiuos kaip pridera ir nekamuosiu vargšo Georgo.

– Mano brangioji, – protestavo jos vyras, – aš žinau, kad žaidžiu baisiai.

– Ir kas iš to? – pasakė misis Latrel. – Ar tai neteikia man malonumo tave erzinti ir graužti?

Mes visi nusijuokėme. Misis Latrel tęsė:

– Taip, aš žinau savo trūkumus, bet aš neketinu jų atsisakyti šiame gyvenime. Georgas paprasčiausiai mane tokią turi pakelti.

Pulkininkas Latrelas pažvelgė į ją kvailoku žvilgsniu.

Aš manau, kad jų geri santykiai tądien vėliau paskatino diskusijas apie vedybas ir skyrybas.

Ar tikrai vyrai ir moterys tapo laimingesniais dėl didesnių galimybių išsiskirti, ar dažniausiai tai būna laikinas susierzinimo ir atšalimo periodas (ar bėdos dėl trečiojo asmens), po kurio vėl atsiveria kelias draugiškumo ir meilumo atnaujinimui?

Keista kartais matyti tokią skirtingų nuomonių, paremtų savo asmenine patirtimi, gausą.

Mano paties santuoka buvo neįtikėtinai laiminga ir sėkminga, ir iš esmės aš esu senų pažiūrų žmogus, bet vis tik aš buvau skyrybų pusėje – stabdyti praradimus ir pradėti iš naujo. Bodas Keringtonas, kurio santuoka

buvusi nelaiminga, santuokinius įsipareigojimus laikė nenutrauktinais. Jis jautė, anot jo, didžiausią pagarbą santuokos institucijai. Tai yra valstybės pamatas.

Nortonas, neturėdamas patirties ir savo požiūrio, laikėsi mano nuomonės. Franklinas su savo šiuolaikiniu moksliniu mąstymu buvo, kas ganėtinai keista, griežtas skyrybų priešininkas. Skyrybos akivaizdžiai kirtosi su jo nesiblaškančiais mąstymo ir veiksmų principais. Reikia prisiimti tam tikras pareigas. Jos turi būti vykdomos, o ne apeinamos ar atidedamos į šalį. Kontraktas, pasakė jis, yra kontraktas. Kiekvienas į jį įstoja laisva valia, ir turi jo laikytis. Priešingu atveju, anot jo, atsiranda netvarka. Neužbaigti galai, pusiau aptirpę ryšiai.

Atsilošęs kėdėje, savo ilgomis kojomis kiek baksnodamas stalą, jis pasakė:

– Vyras išsirenka žmoną. Jis yra jai įsipareigojęs, kol ji nemiršta – arba jis.

Nortonas ironiškai pridūrė:

– Ir kartais – kokia palaiminta mirtis, ką?

Mes nusijuokėme, o Bodas Keringtonas pasakė:

– Jums bepigu kalbėti, vaikine, jūs niekada nebuvote vedęs.

– O dabar skaitau, kad jau vėlu, – pasakė Nortonas, papurtęs galvą.

– Tikrai? – Bodas Keringtonas pašaipiai į jį žvilgtelėjo. – Jūs tuo įsitikinęs?

Tuo metu prie mūsų prisijungė Elžbieta Koli. Ji buvo viršuje su misis Franklin.

Įdomu, ar man tik pasirodė, ar išties Bodas Keringtonas reikšmingai perkėlė savo žvilgsnį nuo Nor-

tono ant jos, ir Nortonas paraudo?

Tai mano mintim davė naujo peno, ir aš tiriamai pasižiūrėjau į Elžbietą Koli. Iš tiesų ji vis dar buvo palyginti jauna moteris. Negana to, ji buvo pakankamai daili. Iš tikrųjų, žavinga ir užjaučianti asmenybė, gebanti bet kokį vyrą padaryti laimingu. Ir pastaruoju metu jie su Nortonu praleido nemažai laiko kartu. Besivaikydami laukinių gėlių ir paukščių, jie tapo gerais draugais; aš prisiminiau ją kalbėjus apie Nortoną kaip apie mielą asmenį.

Ką gi, jei taip, tai aš dėl jos džiaugiuosi. Jos alkana ir bevaisė jaunystė neužkirstų jai kelio į galutinę laimę. Tragedija, sudaužiusi jos gyvenimą, nebus tuo ir pasibaigus. Žiūrėdamas į ją, aš pamaniau, kad ji neabejotinai atrodė kur kas laimingesnė ir – taip, linksmesnė, nuo to laiko, kai atvykau į Stailzą.

Elžbieta Koli ir Nortonas – taip, pilnai įmanoma.

Ir staiga, nežinia iš kur, mane apėmė neaiškus nerimo jausmas. Tai nebuvo saugu – tai nebuvo teisinga – planuoti laimę būtent čia. Stailzo aplinkoje buvo kažkas grėsmingo. Aš tai pajaučiau – tą akimirką pasijutau senas ir pavargęs – taip, ir išsigandęs.

Po valandėlės šis jausmas išsisklaidė. Manau, kad niekas to nepastebėjo, išskyrus Bodą Keringtoną. Po kelių minučių jis pusbalsiu manęs paklausė:

– Kas nors atsitiko, Hastingsai?

– Ne, o kas?

– Na – jūs atrodėte – negaliu paaiškinti.

– Tiesiog kažkoks jausmas – nuogąstavimo.

– Blogio nujautimas?

– Taip, galite ir taip vadinti. Toks jausmas, kad

kažkas turi įvykti.

– Juokinga. Aš tą pat pajaučiau kartą ar du. Gal numanote, kas tai?

Jis įdėmiai mane stebėjo.

Aš papurčiau galvą. Nes iš tiesų tai nebuvo konkretus pergyvenimas dėl kokio nors dalyko. Tai buvo tik gilios depresijos ir baimės banga.

Tuomet iš namo išėjo Judita. Lėta eisena, aukštai iškelta galva, suspaustos lūpos, gražus ir rimtas veidas.

Aš pamaniau, kokia ji nepanaši į mus su Sinders. Ji atrodė kaip viena iš tų jaunų dvasininkių. Nortonas pagalvojo kažką panašaus. Jis pasakė jai:

– Jūs atrodote taip, kaip atrodė jūsų bendravardė prieš nukirsdama galvą Holoferniui.

Judita nusišypsojo ir kiek kilstelėjo antakius.

– Aš dabar nepamenu, kodėl ji taip pasielgė.

– O, grynai iš aukščiausių moralinių paskatų visuomenės labui!

Jo lengvas šmaikštaujantis tonas suerzino Juditą. Ji paraudo ir, praėjusi pro jį, atsisėdo šalia Franklino.

– Misis Franklin jaučiasi daug geriau, – tarė ji. – Vakare ji visus kviečia pas save išgerti kavos.

IV

Misis Franklin buvo grynai nuotaikos žmogus, galvojau aš, kai po vakarienės mes būriu pakilome pas ją. Ištisą dieną kankinusi aplinkinius, dabar kiekvienam ji buvo saldi ir maloni.

Ji buvo apsirengusi melsvu išblyškusiu chalatu ir

gulėjo ant savo šezlongo. Šalia jos stovėjo nedidelis besisukantis knygų staliukas su kavos aparatu. Jos balti pirštai mikliai tvarkėsi su kavos ruošimo ritualu, šiek tiek padedant slaugei Kreiven. Mes čia buvome visi, išskyrus Puaro, kuris po vakarienės visuomet ilsėdavosi; Elertoną, dar negrįžusio iš Ipsvičo; ir misis Latrel su pulkininku, kurie liko apačioje.

Kavos aromatas smelkėsi į mūsų nosis – nepaprastai skanus kvapas. Stailze kava tebuvo beskonis drumzlinas skystis, taigi mes nekantriai laukėme, kol misis Franklin ją paruoš iš paskutiniojo derliaus pupelių.

Franklinas sėdėjo kitoje staliuko pusėje ir padavinėjo puodelius, kai ji juos pripildavo. Bodas Keringtonas stovėjo šalia sofos, Elžbieta Koli su Nortonu buvo prie lango. Slaugė Kreiven ilsėjosi, sėdėdama lovos gale. Aš sėdėjau krėsle, besigrumdamas su „The Times“ kryžiažodžiu ir tikrindamas atsakymus.

– Pastovi meilė arba trečiosios šalies pavojus. – peskaičiau aš. – Aštuonios raidės

– Turbūt anagrama, – pasakė Franklinas.

Mes galvojome minutę. Tuomet tęsiau toliau:

– Negailestingas žmogus.

– Kankintojas, – greitai pasakė Bodas Keringtonas.

– Citata: “Ir aidas pasako atsakymą – tuščia”. Tenisonas. Šešios raidės.

Misis Franklin pasiūlė atsakymą, bet jis netiko.

Elžbieta Koli pasakė nuo lango:

– Tenisono citata yra: “Ir aidas pasako atsakymą

– mirtis.

Aš išgirdau greitą aštrų kvėpavią sau už nugaros. Aš atsisukau. Tai buvo Judita. Ji nuėjo pro mus link lango ir išėjo į balkoną.

Spręsdamas toliau, aš pasakiau:

– Pastovi meilė negali būti anagrama. Antra raidė dabar yra “E”.

– Meilužis, – pasakė Bodas Keringtonas.

Aš išgirdau arbatinio šaukštelio barškesį ant Barbaros Franklin lėkštelės. Aš perėjau prie kito klausimo.

– Asmuo, pasakęs “Pavydas yra pabaisa žaliomis akimis.”

– Šekspyras, – pasakė Bodas Keringtonas.

– Tai buvo Otelas ar Emilija? – paklausė misis Franklin.

– Abu per ilgi. Atsakymas tik iš penkių raidžių.

– Jagas.

– *Tikrai* tai buvo Otelas.

– Visiškai ne *Otelas*. Romeo tai pasakė Džiuljetai.

Mes visi išreiškėme savo nuomones. Staiga iš balkono atsklido Juditos balsas:

– Žiūrėkite, krintanti žvaigždė. O štai ir dar viena.

– Kur? – paklausė Bodas Keringtonas. – Mums reikia sugalvoti norus.

Jis išėjo į balkoną, prisijungdamas prie Elžbietos Koli, Nortono ir Juditos. Slaugė Kreiven taip pat išėjo. Po to jų draugiją papildė Franklinas. Jie ten stovėjo šūkaliodami ir įdėmiai stebėdami naktinį dangų.

Aš pasilikau palinkęs prie savo kryžiažodžio. Kodėl aš turėčiau galvoti norą, matydamas krintančią žvaigždę? Aš neturėjau jokių norų...

Staiga į kambarį įpuolė Bodas Keringtonas.

– Barbara, jūs turite išeiti.

– Ne, negaliu, – griežtai atsakė misis Franklin. – Esu perdaug pavargusi.

– Niekai, Barbe. Jūs turite išeiti ir sugalvoti norą! – Jis nusijuokė. – Nesipriešinkite. Aš jus nunešiu.

Ir, netikėtai pasilenkęs, jis paėmė ją ant rankų. Ji juokėsi ir protestavo:

– Bilai, paleiskite mane, nebūkite toks kvailas.

– Mažos mergaitės turi išeiti ir sugalvoti norą. – Ir jis išnešė ją į balkoną.

Aš dar žemiau palinkau prie popierių. Nes aš prisiminiau... Aiški atogrąžų naktis, kvarkiančios varlės... ir krintančios žvaigždės. Aš ten stovėjau prie lango, tuomet atsigręžiau, paėmiau ant rankų Sinders, ir išnešiau ją į naktį pažvelgti į žvaigždes ir sugalvoti norą...

Kryžiažodžio linijos išsiliejo prieš mano akis.

Iš balkone esančio būrelio atsiskyrė figūra ir įėjo į kambarį – tai buvo Judita.

Judita neturi manęs pagauti su ašaromis akyse. To niekada nebus. Paskubomis aš atsukau staliuką knygomis į save, vaizduodamas ieškantį citatos. Prisiminiau čia matęs seną Šekspyro leidinį. Taip, štai jis. Aš peržiūrėjau "Otelą".

– Ką čia veiki, tėti?

Aš sumurmėjau kažką apie kryžiažodžių atsakymus, pirštais vartydamas puslapius. Taip, tai buvo Ja-

gas.

O, saugokitės, mano valdove, pavydo;

Tai yra pabaisa žaliomis akimis, kuri maitinasi ta mėsa.

Judita tęsė kitomis eilutėmis:

Nei aguona, nei mandragora, nei visi migdantys pasaulio sirupai ir netgi vaistai nežmigdys tavęs tuo saldžiu miegu.

Jos gilus balsas maloniai skambėjo.

Kiti juokdamiesi ir tauškėdami sugrįžo iš balkono. Misis Franklin vėl užėmė vietą ant šezlongo, Franklinas grįžo į savo vietą ir maišėsi kavą. Nortonas ir Elžbieta Koli baigė gerti savąsias ir atsiprašė, mat jie pažadėję Latrelams žaisti bridžą.

Misis Franklin ištuštino savo puodelį ir pareikalavo „lašų". Judita jas atnešė iš vonios, nes slaugė Kreiven buvo išėjus.

Franklinas be tikslo slampinėjo po kambarį. Jis suklupo už mažojo staliuko.

– Nebūk toks kerėpla, Džonai, – griežtai pasakė žmona.

– Atleisk, Barbara. Užsigalvojau.

Misis Franklin tarė sujaudintu balsu:

– Tokie nuostabūs Grįžulo Ratai, ar ne, brangusis?

Jis išsiblaškęs pažvelgė į ją.

– Graži naktis, manau, kad eisiu pasivaikščioti, – pasakė jis ir išėjo.

– Žinote, jis yra genijus, – pasakė misis Franklin. – Vien iš jo elgsenos matyti. Tikrai nepaprastai juo žaviuosi. Tokia aistra savo darbui.

– Taip, taip, protingas bičiulis, – atsainiai pridūrė Bodas Keringtonas.

Judita staiga panoro išeiti, ir tarpdury kone susidūrė su slauge Kreiven.

– Ką jūs manote apie žaidimą kortomis, Barbe? – paklausė Bodas Keringtonas.

– O, mielai. Ar galite atnešti kortas, slauge?

Slaugė Kreiven nuėjo jų atnešti, o aš palinkėjau misis Franklin labos nakties ir padėkojau už kavą.

Koridoriuje teko praeiti pro Frankliną su Judita. Jie stovėjo, žiūrėdami pro pasažo langą. Nieko nekalbėjo, tiesiog stovėjo vienas šalia kito.

Franklinas žvilgtelėjo per petį man besiartinant. Jis žengė žingsnį, padvejojo ir pasakė:

– Eime pasivaikščioti, Judita?

Mano duktė papurtė galvą.

– Ne šiandien. – Ir gana atžariai pridūrė: – Aš einu miegoti. Labanakt.

Mes su Franklinu lipome laiptais žemyn. Jis sau tyliai švilpavo ir šypsojosi.

Kadangi pats jaučiausi prislėgtas, tai piktokai pastebėjau:

– O jūs šįvakar atrodote patenkintas savimi.

Jis tai pripažino.

– Aš jau seniai norėjau kai ką padaryti, ir šiandien tai pavyko. Labai neblogai.

Nulipęs nuo jo atsiskyriau ir minutėlę užmečiau akį į bridžo lošėjus. Nortonas mirktelėjo man, kai nematė misis Latrel. Žaidimas ėjosi neįprastoj harmonijoj.

Elertonas vis dar negrįžo. Be jo man namas rodėsi

linksmesnis ir ne toks slegiantis.

Pakilau į Puaro kambarį. Radau Juditą, sėdinčią su juo. Ji man nusišypsojo, kai aš įėjau, tačiau nieko nekalbėjo.

– Ji jums atleido, *mon ami*, – tarė Puaro – papiktinanti pastaba.

– Iš tikro? – aš vos neužspringau. – Sunku patikėti...

Judita atsistojo. Ji apsivijo rankomis mano kaklą ir pabučiavo mane.

– Vargšas tėtis, – tarė ji. – Dėdė Erkiulis nenorėjo įžeisti tavo orumo. Čia man reikia atleisti. Atleisk ir palinkėk man labos nakties.

Nežinau kodėl, bet aš pasakiau:

– Aš apgailestauju, Judita. Aš labai apgailestauju, aš neturėjau minty...

Ji sustabdė mane.

– Viskas gerai. Užmirškime tai. Dabar jau viskas gerai. – Ji lėtai nusišypsojo ir vėl pridūrė: – Dabar jau viskas gerai... – ir tyliai išėjo iš kambario.

Jai išėjus, Puaro pažvelgė į mane.

– Na? – paklausė jis. – Kas atsitiko šį vakarą?

Aš skėstelėjau rankomis.

– Nieko neatsitiko ir vargiai ar kas atsitiks, – tariau aš.

Iš tiesų tai prašoviau pro šalį. Nes tą naktį kai kas atsitiko. Misis Franklin pasijuto baisiai blogai. Buvo iškviesti dar du gydytojai, bet tai nepadėjo. Ji mirė ryte.

Tik po paros sužinojome, kad ji buvo nunuodyta physostigminu.

Keturioliktas skyrius

I

Mirties aplinkybių tyrimas vyko po dviejų dienų. Šioje pasaulio dalyje tokiame tyrime aš dalyvavau jau antrą kartą.

Koroneris buvo kupinas jėgų vidutinio amžiaus vyras skvarbiu žvilgsniu ir sausu balsu.

Pradžioje buvo pateiktos medicininės išvados. Iš jų buvo nustatyta, kad mirtį sukėlė physostigmine, taip pat aptikti ir kiti Kalabaro pupų alkaloidai. Nuodai į organizmą pateko iš vakaro tarp septintos valandos ir vidurnakčio. Policijos chirurgas ir jo kolega atsisakė tiksliau nustatyti laiką.

Toliau liudijo daktaras Franklinas. Aplamai tai jis paliko gerą įspūdį. Jo parodymai buvo aiškūs ir paprasti. Po savo žmonos mirties jis laboratorijoje patikrino visus tirpalus. Ir jis atrado, kad tam tikras buteliukas, kuriame turėjo būti stiprus Kalabaro pupų alkaloidų koncentratas, kurį jis naudojo eksperimentams, buvo pripiltas paprasčiausio vandens, kuriame buvo likę tik pėdsakai ankstesnio tirpalo. Jis negalėjo tiksliai pasakyti, kada tai buvo padaryta, nes šio ypatingo skysčio nebuvo naudojęs keletą dienų.

Toliau sekė galimybių patekti į laboratoriją klausimas. Daktaras Franklinas pripažino, kad paprastai laboratorija būdavo užrakinta, ir raktą jis nešiodavęsis savo kišenėje. Jo asistentė, mis Hastings, turėjo dublikatą. Kiekvienas, norėjęs patekti į studiją, turėjo gauti raktą iš jo arba iš jos. Retkarčiais jį pasiskolindavo žmona, kai laboratorijoje palikdavo ką nors iš savo daiktų. Jis pats niekada nenešęs šio tirpalo į namą ar į žmonos kambarį, ir, jo manymu, nebuvo jokių galimybių šio tirpalo jai išgerti atsitiktinai.

Koroneriui toliau klausinėjant, jis pasakė, kad jo žmonos sveikatos būklė jau kurį laiką buvo prasta ir nervinga. Nebuvo jokios organų ligos. Ji kentėjusi nuo depresijos ir greitos nuotaikų kaitos.

Jis sakė, kad pastaruoju metu ji buvusi linksma ir jis tai traktavo kaip sveikatos ir dvasinės būklės pagerėjimą. Tarp jų nebuvo ginčų ir tarpusavio santykiai buvę geri. Paskutinį vakarą jo žmona buvo gerai nusiteikusi.

Jis sakė, kad žmona retsykiais kalbėdavusi apie savo gyvenimo užbaigimą, bet į šias pastabas jis rimtai nežiūrėjęs. Paprašytas tiksliau paaiškinti, jis atsakė, kad, jo nuomone, žmona neatitiko savižudės tipo. Tokia jo ir asmeninė, ir kaip mediko, nuomonė.

Toliau buvo slaugės Kreiven eilė. Ji buvo apsivilkusi uniformą, atrodė protinga ir dalykiška, ir jos atsakymai buvo aiškūs ir tikslūs. Misis Franklin ji prižiūrėjusi daugiau, nei du mėnesius. Misis Franklin baisiai kentėjo nuo depresijos. Liudininkė mažiausiai tris kartus girdėjusi ją kalbant, kad „visa tai ji nori užbaigti“, kad jos gyvenimas beprasmis, ir ji jaučiasi

kaip girnų akmuo ant savo vyro kaklo.

– Kodėl ji taip kalbėjo? Ar tarp jų buvo kokių nors kivirčų?

– Ne, bet ji žinojo, kad neseniai jos vyras buvo gavęs pasiūlymą dirbti užsienyje. Jis atsisakė, nenorėdamas jos palikti.

– Ir kartais dėl to ji jautėsi liguistai?

– Taip. Ji jaudinosi ir kaltino savo prastą sveikatą.

– Ar daktaras Franklinas žinojo apie tai?

– Aš nemanau, kad jam ji tai dažnai sakydavus.

– Bet ji dažnai būdavo prastos nuotaikos.

– Taip, žinoma.

– Ar ji kada nors kalbėjo konkrečiai apie savižudybę?

– Manau, kad tuo tikslu ji naudojusi frazę „aš noriu visa tai užbaigti“.

– Ar ji niekad neminėjo kokio nors konkretaus gyvybės nutraukimo būdo?

– Ne. Ji kalbėdavus neapibrėžtai.

– Ar pastaruoju metu buvo kas nors tokio, kas ją ypatingai liūdintų?

– Ne. Jos dvasinė būklė buvo visiškai pakenčiama.

– Ar jūs sutinkate su daktaru Franklinu, kad mirties naktį ji buvo gerai nusiteikus?

Slaugė Kreiven dvejojo.

– Na, ji buvo susijaudinus. Dieną ji praleido prastai – skundėsi skausmais ir galvos svaigimu. Vakare ji atrodė geriau, bet tas dvasinis pakilimas atrodė šiek tiek nenatūralus. Jos elgesys atrodė karštligiškas

ir dirbtinis.

– Gal jūs matėte kokį buteliuką ar kažką panašaus, kur galėtų būti nuodai?

– Ne.

– Ką ji valgė ir gėrė?

– Ji valgė sriubą, kotletą, žalius žirnius ir bulvių košę, ir dar vyšnių pyragą. Užsigėrė burgundišku vynu.

– Iš kur atsirado vynas?

– Buvo butelis jos kambaryje. Jo šiek tiek liko, ir aš manau, kad jis buvo ištirtas ir jame nerasta nieko blogo.

– Galėjo ji įsipilti tirpalo į taurę jums nematant?

– O taip, lengvai. Aš vaikščiojau ten ir atgal, tvarkydama kambarį ir dėliodama daiktus. Neturėjau tikslo ją stebėti. Šalia ji turėjo nedidelį portfelį ir taip pat rankinuką. Ji galėjo bet ką įsipilti į vyną, ar vėliau į kavą, ar į karštą pieną, kurį gėrė paskiausiai.

– Tokiu atveju, kaip jūs manote, ką ji galėtų padaryti su buteliuku ar kokiu kitu indu?

Slaugė Kreiven susimąstė.

– Na, manau, galėjo vėliau išmesti pro langą. Arba išmesti į šiukšlių dėžę, ar netgi išplauti vonioje ir pastatyti į vaistų spintelę. Ten yra keletas tuščių buteliukų. Aš juos laikau, nes jie yra patogūs naudoti.

– Kada jūs paskutinį kartą matėte misis Franklin?

– Pusę vienuoliktos. Padėjau jai susiruošti nakčiai. Ji išgėrė karšto pieno ir paprašė aspirino.

– Kaip ji elgėsi?

Liudininkė minutėlę pagalvojo.

– Na, kaip visuomet, nieko ypatingo... Ne, aš sakyčiau, gal truputį per daug susijaudinusi.

– Ne prislėgta?

– Ne, daugiau susijaudinus gerąja prasme, jei taip galima išsireikšti. Bet jei jūs galvojate apie savižudybę, tai ji galėtų panašiai elgtis. Jaustis kilniai ir pakiliai.

– Ar jūs manote, kad ji galėtų ryžtis savižudybei?

Minutėlę buvo tylu. Atrodė, kad slaugei Kreiven sunku buvo nuspręsti.

– Na, – pagaliau tarė ji. – Ir taip, ir ne. Gal... iš esmės galėjo. Ji buvo praradusi pusiausvyrą.

Toliau atsakinėjo seras Viljamas Bodas Keringtonas. Jis atrodė nuoširdžiai nuliūdęs, bet parodymus davė aiškiai.

Jis su velione žaidė kortomis jos mirties naktį. Tada jis nepastebėjęs jokių nevilties požymių, bet prieš kelias dienas buvusiame pokalbyje misis Franklin minėjo apie savo gyvybės nutraukimą. Ji buvo labai nesavanaudiška moteris, ir giliai sielvartavo jausdama, kad trukdo vyro karjerai. Ji buvo pasišventusi savo vyrui ir gerbė jį kaip mokslininką. Kartais ją labai slėgė jos sveikatos stovis.

Buvo pakviesta Judita, bet ji nedaug ką turėjo bepridėti.

Ji nieko nežinojo apie physostigmine dingimą iš laboratorijos. Vakare prieš tragediją misis Franklin elgesys jai atrodė įprastas, tik gal kiek pernelyg pakilus. Ji niekuomet negirdėjusi misis Franklin ką nors užsiminus apie savižudybę.

Paskutinis liudijo Erkiulis Puaro. Jo parodymai buvo vaizdūs ir paliko didžiulį įspūdį. Jis atpasakojo

pokalbį su misis Franklin, vykusį dieną prieš jos mirtį. Ji buvo labai prislėgta ir keletą kartų išreiškusi norą "su visu tuo užbaigti." Ji pergyveno dėl savo sveikatos ir jam prisipažino jaučianti gilią melancholiją, kai gyvenimas atrodydavo nevertas tokių kentėjimų. Ji sakiusi kartais pagalvojanti, kaip būtų nuostabu užmigti ir niekada nebeatsikelti.

Kitas jo atsakymas sukėlė dar didesnę sensaciją.

– Liepos dešimtos rytą jūs sėdėjote prie laboratorijos durų?

– Taip.

– Ar jūs matėte misis Franklin išeinant iš laboratorijos?

– Mačiau.

– Ar ji ką nors turėjo savo rankose?

– Dešinėje rankoje ji nešėsi mažą buteliuką.

– Jūs esate tuo tikras?

– Taip.

– Ar ji sutriko, jus išvydus?

– Ji atrodė kiek išsigandus, ir tiek.

Koroneris perėjo prie išvadų. Reikia apsispręsti, kas sąlygojo velionės mirtį. Nėra jokių sunkumų apibrėžti mirties priežastį, apie tai kalba medicininės išvados. Velionė buvo nunuodyta physostigmine sulfatu. Dabar reikia nuspręsti, ar ji nuodų išgėrusi atsitiktinai, ar sąmoningai, ar dėl kažkokio kito asmens veiksmų. Prisiekusieji girdėjo, kad velionė buvo apimta melancholiškos nuotaikos, kad ji buvo prastos sveikatos, ir, tuo pat metu jai nesergant jokia konkrečia liga, jos nervinė būklė buvusi prasta. Misteris Erkiulis Puaro, liudininkas, kurio vardas turi svorį, patvirtino,

kad jis matęs misis Franklin išeinančią iš laboratorijos su mažu buteliuku rankoje ir kad ji išsigando, jį pamačiusi. Galima daryti išvadą, kad ji paėmė iš laboratorijos nuodus, ketindama nusižudyti. Atrodo, kad ji kentėjo nuo ją užvaldžiusios minties, kad ji savo vyrui užstoja šviesą ir trukdo jo karjerai. Taip pat teisinga yra pažymėti, kad daktaras Franklinas sakė manąs, kad jis buvo mielas ir švelnus vyras, ir kad jis niekad neišreiškęs nepasitenkinimo jos silpnumu, ar skundęsis trukdymu jo karjerai. Atrodo, kad mintis nusižudyti priklausė tik jai pačiai. Moterims, esant tam tikroms nervinio išsekimo aplinkybėms, ateina į galvą tokios įkyrios mintys. Nėra jokių duomenų, kuriuo metu ar kokiu būdu nuodai buvo išgerti. Galbūt šiek tiek neįprasta, kad nesurastas buteliukas, kuriame buvę nuodai, tačiau įmanoma, kaip pasiūlė slaugė Kreiven, kad ji buteliuką išplovė ir padėjo į vonios spintelę, iš kur tą buteliuką buvo ir paėmusi. Dabar eilė prisiekusiems priimti sprendimą.

Nuosprendžio ilgai laukti nereikėjo.

Prisiekusieji nusprendė, kad misis Franklin nusižudė, laikinai aptemus jos protui.

II

Po pusvalandžio aš jau buvau Puaro kambaryje. Jis atrodė labai išvargęs. Kurtisas jį paguldė į lovą ir gaivino gėrimais.

Aš degiau nekantrumu, bet susilaikiau nekalbėjęs, kol patarnautojas nebaigė savo darbo ir neišėjo iš kambario.

Tada aš pratrūkau:

– Ar tai buvo tiesa, Puaro, ką jūs sakėte? Kad jūs matėte buteliuką misis Franklin rankoje, jai išeinant iš laboratorijos?

Vos pastebima šypsena nuslinko Puaro lūpomis.

– O jūs to nematėte, mano drauge? – atsakė jis.

– Ne, aš nemačiau.

– Bet jūs galėjote to ir nepastebėti, ar ne?

– Galbūt ir taip. Žinoma, aš negalėčiau prisiekti, kad ji jo neturėjo. – Aš žiūrėjau į jį abejodamas. – Klausimas tik, ar jūs sakėte tiesą?

– Jūs manote, kad aš meluočiau, mano drauge?

– Tuo visai nesistebėčiau.

– Hastingsai, jūs mane šokiruojate ir stebinate. Kur jūsų elementarus pasitikėjimas?

– Gerai, – nusileidau aš. – Aš nemanau, kad jūs iš tiesų galėtumėte malagingai liudyti.

– Tai ir nebūtų melagingas liudijimas, – švelniai tarė Puaro. – Čia nebuvo priesaikos.

– Tuomet tai buvo melas?

Puaro mechaniškai mostelėjo ranka.

– Ką pasakiau, *mon ami*, tą pasakiau. Nebūtina toliau diskutuoti.

– Aš paprasčiausiai jūsų nesuprantu! – sušukau aš.

– Ko jūs nesuprantate?

– Jūsų parodymų – dėl misis Franklin kalbų apie savižudybę, apie jos nusivylimą.

– *Enfin*, jūs pats girdėjote ją taip kalbant.

– Taip, bet tai tik viena iš jos nuotaikos būsenų. Jūs to nepaaiškinote.

– Galbūt aš to nenorėjau.

Aš spoksojau į jį.

– Jūs norėjote savižudybės išvados?

Puaro neskubėjo atsakyti.

– Aš manau, Hastingsai, – tarė jis, – kad jūs neįvertinate situacijos rimtumo. Taip, jei taip norite, tai aš norėjau savižudybės išvados.

– Bet pats jūs negalvojate, kad ji nusižudė?

Puaro lėtai papurtė galvą.

– Jūs manote, kad ji buvo nužudyta? – paklausiau aš.

– Taip, Hastingsai, ji buvo nužudyta.

– Tuomet kam reikėjo tai nutylėti, kad tai būtų įvardinta kaip savižudybė? Tai stabdo visą tyrimą.

– Būtent.

– Jūs to norite?

– Taip.

– Bet kodėl?

– Negi įmanoma, kad jūs nesuprastumėt? Nekreipkite dėmesio – nesigilinkime į tai. Patikėkite mano žodžiu, kad tai buvo žmogžudystė – sąmoninga, iš anksto suplanuota žmogžudystė. Sakau jums, Hastingsai, kad čia įvykdytas nusikaltimas, ir mes vargiai galėjome jam užbėgti už akių – nes žudikas negailestingas ir ryžtingas.

Aš nusipurčiau.

– Ir kas bus toliau? – paklausiau.

Puaro nusišypsojo.

– Byla išspręsta – įvardinta ir atidėta į šalį kaip savižudybė. Bet mes, Hastingsai, rausimės po žeme, kaip kurmiai. Ir, anksčiau ar vėliau, mes prisikasime

prie X.

– O jei tuo tarpu dar kas nors bus nužudytas? – paklausiau aš.

Puaro papurtė galvą.

– Aš taip nemanau. Nebent jei kažkas kažką matė ar kažką žino, bet tokiu atveju, be abejonės, juk tai turėtų iškilti aikštėn..?

Penkioliktas skyrius

I

Įvykius iškart po misis Franklin mirties tyrimo aš atsimenu gana miglotai. Žinoma, buvo laidotuvės, kuriose, galiu pasakyti, dalyvavo nemažas būrys smalsuolių iš Šv. Marijos Stailzo. Jų metu į mane kreipėsi bjaurių manierų senė traškanotom akim.

Ji pristojo prie manęs tuo metu, kai mes vorele ėjome iš kapinių.

– Jūs manęs nepamenate, sere?

– Na, ė... galbūt...

Ji tęsė toliau, neklausydama, ką aš sakau.

– Prieš dvidešimt ar daugiau metų. Kai dvare mirė sena moteris. Tai buvo pirmoji žmogžudystė pas mus, Stailze. Ir, sakyčiau, ji nebuvo paskutinė. Senoji misis Ingltorp – kalbama, kad ją nugalabijo jos vyras. Mes tuo įsitikinę. – Ji gudriai į mane pašnairavo. – Galbūt šį kartą taip pat vyras?

– Ką jūs turite galvoje? – griežtai paklausiau. – Ar jūs negirdėjote oficialios išvados, kad tai savižudybė?

– Taip pasakė koroneris. Bet jis galėjo ir suklysti, jūs taip nemanote? – Ji kumštelėjo mane. – Daktarai žino, kaip atsikratyti savo žmonelių. Ir, rodos, iš jos

nebuvo daug naudos.

Aš piktai į ją pasisukau, ir ji nusliūkino šalin, murmėdama, kad ji neturėjo galvoje nieko blogo, tik šiaip atrodo keista, ar ne, kad tai pasikartoja antrąkart. Ir, girdi, ar ne keista, kad aš buvau ten abu kartus, ką?

Tą egzotišką akimirką aš pagalvojau, ar tik ji neįtaria manęs nugalabijus šias abi moteriškes. Tokia mintis nebuvo labai maloni. Tuo metu savo kailiu patyriau, koks bjaurus dalykas yra vietinių žmonių įtarinėjimai.

Tačiau, galų gale, tame buvo ir tiesos. Juk misis Franklin kažkas nužudė.

Kaip jau sakiau, iš tų dienų mažai ką pamenu. Visų pirma, rimtą nerimą man kėlė Puaro sveikata. Pas mane atėjo Kurtisas – jo medinis veidas buvo kiek sutrikęs – ir pranešė, kad Puaro patyrė verčiantį susirūpinti širdies priepuolį.

– Man atrodo, sere, kad jam reikėtų iškviesti gydytoją.

Aš skubiai nusekiau jam iš paskos pas Puaro, kuris tokį pasiūlymą energingai atmetė. Tai buvo, pagalvojau aš, jam šiek tiek nebūdinga. Mano nuomone, jis visuomet perdėm rūpinosi savo sveikata. Skersvėjų baimė, šilku ar vilna visuomet apvyniotas kaklas, panika sušlapus kojas, temperatūros matavimai ir perėjimas į lovos režimą esant mažiausiam įtarimui dėl persišaldymo – „nes kitaip man gali būti *fluxion de poitrine**!“ Dažniausiai net ir dėl nedidelių negalavimų jis nedelsiant konsultavosi su gydytoju.

* pneumonija (pranc.)

Dabar, kai sveikata rimtai pašlijo, jo požiūris, regis, pasikeitė.

Nors gal tai ir buvo tikroji priežastis. Tie kiti negalavimai buvo nereikšmingi. Dabar, kai jis iš tiesų buvo ligotas vyras, jis bijojo, galbūt, pripažinti savo bejėgiškumo tikrovę. Jis žiūrėjo į tai pro pirštus, nes tiesiog bijojo tiesos.

Jis su kartėliu kategoriškai atmetė mano prieštaravimus.

– Ak, bet aš konsultavausi su gydytojais! Ir ne vieną kartą. Aš buvau pas Blenką ir pas Dašą (jis įvardijo du specialistus), ir ką jie padarė? – jie išsiuntė mane į Egiptą, kur aš iš karto pasijutau dar blogiau. Aš taip pat buvau pas R. ...

R. buvo, aš žinojau, širdies specialistas.

– Ką jis sakė? – skubiai paklausiau.

Puaro greitai šonu žvilgtelėjo į mane – nuo ko mano širdis ėmė stipriai plakti.

Jis ramiai pasakė:

– Jis padarė viską, kas įmanoma. Visas mano gydymas, visos priemonės yra man po ranka. Be jų nieko nebūtų. Matote, Hastingsai, kviestis daugiau gydytojų būtų tik laiko gaišinimas. Variklis, *mon ami*, baigia susidėvėti. Neįmanoma, deja, pakeisti variklį kaip mašinai ir važiuoti toliau.

– Bet paklausykite, Puaro, čia gali būti kažkas rimto. Kurtisas...

– Kurtisas? – griežtai pertraukė Puaro.

– Taip, jis atėjo pas mane susirūpinęs – jūs patyrėte priepuolį...

– Taip, taip. – Puaro švelniai linktelėjo. – Kartais

jie būna, skaudu pripažinti. Kurtisas nepratęs prie širdies priepuolių.

– Ar jūs tikrai nenorite daktaro?

– Iš to nebus jokios naudos, mano drauge.

Jis kalbėjo švelniai, bet įtikinamai. Aš vėl pajutau, kaip man skausmingai suspaudė širdį. Puaro man nusišypsojo. Jis tarė:

– Ši byla, Hastingsai, man bus paskutinė. Čia bus mano įdomiausia byla – ir įdomiausias nusikaltėlis. X turi nepaprastai puikią metodiką – kuri nenorom kelia susižavėjimą. Ligi šiol, *mon cher*, X veikė taip meistriškai, kad jis nugalėjo mane – Erkiulį Puaro! Jis išvystė tokį puolimą, kurio aš negaliu įveikti.

– Jei tik jūsų sveikata... – pradėjau aš raminamai.

Bet tai buvo ne laiku ir ne vietoje. Erkiulis Puaro nedelsiant įniršo.

– Ak! Ar aš jums nesakiau trisdešimt šešis kartus, ir po to dar trisdešimt šešis, kad nėra jokio fizinių pastangų poreikio? Reikia tik vieno – galvoti.

– Na, žinoma – su šiuo darbu jūs gerai susitvarkote.

– Gerai? Aš tai darau tobulai. Mano kūnas paralyžiuotas, mano širdis krečia man pokštus, bet mano smegenys, Hastingsai – mano smegenys, jos funkcionuoja be jokių sutrikimų. Jos vis dar aukščiausios kokybės.

– Tai, – pasakiau aš raminamai, – yra nuostabu.

Bet iš lėto lipdamas laiptais žemyn aš pagalvojau, kad Puaro smegenys dirba ne taip jau gerai, kaip galėtų. Iš pradžių misis Latrel tik per plauką

išsigelbėjo, dabar misis Franklin mirtis. Ir ką mes nuveikėme? Praktiškai nieko.

II

Kitą dieną Puaro man pasakė:

– Hastingsai, jūs patarėte man išsikviesti gydytoją.

– Taip, – atsakiau nekantriai. – Man žymiai palengvėtų, jei pakviestumėte.

– *Eh bien*, aš sutinku. Aš pakviesiu Frankliną.

– Frankliną? – aš pažvelgiau abejodamas.

– Na, juk jis yra daktaras, ar ne taip?

– Taip, bet jis pagrindinai užsiima tyrinėjimais, ar ne?

– Be jokios abejonės. Kaip šeimos gydytojas, aš manau, jis neturėtų pasisekimo. Jam kai ko trūksta, bet ne iš profesinės pusės. Jo gera kvalifikacija. Netgi drįsčiau tvirtinti, kur kas geresnė, nei daugumos specialistų.

Vis tiek aš nebuvau dar visiškai patenkintas. Nors Franklino sugebėjimais aš ir neabejojau, tačiau man niekuomet nepatiko jo nepakantumas ir abejingumas žmogiškiems susirgimams. Galbūt jis su pasigėrėjimu žiūri į savo tiriamąjį darbą, bet slaugyti ligonius nėra jo pašaukimas.

Tačiau iš Puaro pusės jau ir taip čia buvo nuolaida, ir, kadangi Puaro neturėjo vietinio prižiūrinčio gydytojo, tai Franklinas noriai sutiko jį apžiūrėti. Bet jis pridūrė, kad prireikus nuolatinės medicininės priežiūros, reikės pakviesti vietinį gydytoją. Jis

negalėsiąs imtis šio darbo.

Franklinas su Puaro praleido nemažai laiko.

Aš jo laukiau, kol pagaliau jis išėjo. Įtraukiau jį į savo kambarį ir uždariau duris.

– Kaip jis? – neramiai paklausiau.

– Jis yra labai iškili asmenybė, – mąsliai atsakė Franklinas.

– Ak, tai. Žinoma. – Aš ignoravau šį savaime suprantamą dalyką. – Bet jo sveikata?

– O! Jo sveikata? – Franklinas atrodė gerokai nustebęs – tarytum aš būčiau paminėjęs kažką visiškai nesvarbaus. – Na, sveikata tai jo supuvusi, žinoma.

Man pasirodė, kad tai buvo nevisiškai profesinis žinių pateikimo būdas. Nors aš girdėjau – iš Juditos – kad Franklinas buvo vienas puikiausių studentų savo laiku.

– Kiek tai rimta? – paklausiau nerimaudamas.

Jis pažiūrėjo į mane.

– Jūs norite žinoti?

– Žinoma.

Ką po galais jis sau galvoja?

Jis nedelsiant man pasakė:

– Dauguma žmonių nenori žinoti. Jiems reikia paguodžiančių saldainiukų. Jie nori turėti viltį. Jiems reikia nuraminimo, dalijamo po truputį. Ir, žinoma, būna nuostabių pasveikimų. Bet ne Puaro atveju.

– Jūs norite pasakyti... – ir vėl šalta ranka suspaudė mano širdį.

– Taip, – linktelėjo Franklinas. – Tai neišvengiama. Ir gana greitai, sakyčiau. Aš taip nekalbėčiau, jei jis pats nebūtų man to leidęs.

– Vadinasi, jis žino.

– Taip, jis tai gerai žino. Ta jo širdis gali – pfuf – bet kurią akimirką. Be abejo, niekas tiksliai nežino, kada.

Jis patylėjo, tada iš lėto pasakė:

– Iš to, ką jis pasakė, aš supratau, kad jam labai rūpi kažką užbaigti, ką, anot jo, jis apsiėmė atlikti. Jūs ką nors žinote apie tai?

– Taip, – pasakiau aš. – Žinau.

Franklinas susidomėjęs žvilgtelėjo į mane.

– Jis nori būti tikras užbaigsiąs darbą.

– Žinau.

Įdomu, ar Franklinas bent nutuokė, kas tai buvo per darbas!

Jis lėtai pasakė:

– Tikiuosi, kad jam tai pavyks. Kaip aš supratau, jam tai turi labai didelę reikšmę. – Jis patylėjo, tuomet pridūrė: – Jis turi metodinį mąstymą.

Aš neramiai paklausiau:

– Ar dar įmanoma kažką padaryti – kažką iš medicinos pusės?

– Nieko, – jis papurtė galvą. – Jis turi amilo nitrite ampules, kad jas išgertų, kai jaučia artėjantį priepuolį.

Tuomet jis pasakė įdomų dalyką.

– Jis labai vertina žmogaus gyvybę, ar ne?

– Taip, manau, kad taip.

Dažnai girdėdavau Puaro sakant: „Aš nepritariu žmogžudystei“. Toks švelnus pasakymas visuomet kutendavo mano vaizduotę.

Franklinas tęsė:

– Mes šiuo atžvilgiu skiriamės. Aš nevertinu...!

Aš nustebęs pažiūrėjau į jį. Jis palenkė galvą, nežymiai šypsodamasis.

– Iš tiesų, – pasakė jis, – jei mirtis ateina bet kuriuo atveju, tai ar svarbu, ateis ji anksčiau, ar vėliau? Nematau didelio skirtumo.

– Tai kurių galų jūs tapote gydytoju, jei šitaip žiūrite į žmogaus gyvybę? – pasipiktinęs paklausiau.

– O, mano brangus bičiuli, būti gydytoju – tai nereiškia padėti pacientams visaip išsisukinėti nuo neišvengiamo galo. Tai kur kas daugiau – gyvenimo pagerinimas. Jei miršta sveikas žmogus – tai neturi ypatingos reikšmės. Jei miršta silpnaprotis kretinas – tai sveikintinas dalykas – bet jei mokslinių atradimų dėka jūs sureguliuojate skydliaukės nepakankamumą ir šį kretiną paverčiate sveiku, normaliu žmogumi, tai čia, mano nuomone, reikšmingas ir geras reikalas.

Aš pažvelgiau į jį labiau susidomėjęs. Vis dar jaučiau, kad Franklinas – tai ne tas daktaras, kurį reikėtų kviestis susirgus gripu, bet aš turėjau atiduoti duoklę tokiam karštam nuoširdumui ir realiai šio vyro jėgai. Po žmonos mirties aš pastebėjau jame tam tikrų pokyčių. Jis nedaug terodė tradicinių gedulo ženklų. Priešingai, jis atrodė atkutęs, mažiau išsiblaškęs, ir pilnas naujos energijos ir užsidegimo. Jis staiga paklausė, pertraukdamas mano mintis:

– Jūs su Judita mažai kuo panašūs, tiesa?

– Taip, manau, kad mažai.

– Panaši į savo motiną?

Aš pagalvojau ir lėtai papurčiau galvą.

– Ne visiškai. Mano žmona buvo linksma, be-

sijuokianti būtybė. Ji į nieką nežiūrėjo rimtai – ir iš manęs bandė tokį pat padaryti, tik bijau, kad jai nepavyko.

Jis nežymiai nusišypsojo.

– Ne, jūs greičiau esate sunkus tėvas, tiesa? Taip sako Judita. Judita daug nesijuokia – rimta jauna moteris. Per daug dirba, turbūt. Mano kaltė.

Jis giliai susimąstė. Aš pasakiau tradiciškai:

– Jūsų darbas turi būti labai įdomus.

– Ė..?

– Aš sakau, kad jūsų darbas turi būti įdomus.

– Galbūt tik kokiam pustuziniui žmonių. Visiem kitiem jis velniškai nuobodus – ir jie turbūt yra teisūs. Bet kuriuo atveju, – jis atmetė galvą atgal, ištiesino pečius, ir staiga pasimatė, koks jis galingas ir vyriškas, – dabar aš turiu savo šansą! Dieve, aš norėčiau šaukti iš visų jėgų! Žmonės iš vyriausybinio instituto man šiandien tai pranešė. Jiems vis dar reikia darbuotojo, ir juo tapau aš. Pradedu dirbti po dešimties dienų.

– Į Afriką?

– Taip. Tai nuostabu.

– Šitaip greitai. – Aš jaučiausi truputį sukrėstas.

Jis spoksojo į mane.

– Ką jūs turite galvoje – greitai? Ak, taip. – Jo kakta išsitiesino. – Jūs turite galvoje – po Barbaros mirties? Kodėl gi ne, po velnių? Juk neturiu apsimetinėti, ar ne, kad jos mirtis man nebuvo didžiausias palengvėjimas?

Jį, rodės, pralinksmino mano veido išraiška.

– Bijau, kad aš neturėsiu laiko terliotis su tradicinėmis nuostatomis. Aš įsimylėjau Barbarą – ji

buvo labai graži mergaitė – vedžiau ją, ir maždaug po metų mano meilė baigėsi. Nemanau, kad josios truko ilgiau. Ji manimi nusivylė, žinoma. Ji manė, kad ji galės man daryti įtaką. Ji apsiriko. Aš esu egoistiškas, kietakaktis gyvulys, ir aš darau tai, ką aš noriu daryti.

– Bet šio darbo Afrikoje jūs jau buvote dėl jos atsisakęs, – priminiau jam.

– Taip. Tačiau grynai dėl finansinių priežasčių. Aš įsipareigojau išlaikyti Barbaros gyvenimo lygį, prie kurio ji buvo įpratus. Išvykti – tai reikštų ją palikti beveik be pinigų. Bet dabar... – jis nusišypsojo, visiškai atvira, berniokiška šypsena, – viskas taip nuostabiai ir laimingai pasisuko.

Aš buvau pasibjaurėjęs. Tai tiesa, maniau aš, kad dauguma vyrų mirus žmonoms nerauna sau nuo galvos plaukų, ir visi tai daugiau mažiau žino. Bet tai buvo taip rėžiančiai akivaizdu.

Jis pamatė mano veido išraišką, bet neatrodė dėl to pergyvenąs.

– Tiesa, – dėstė jis toliau, – retai yra vertinama. Tačiau ji sutaupo daugybę laiko ir daugybę tuščių ir klaidinančių kalbų.

Aš griežtai paklausiau:

– Ir jums visiškai nerūpi, kad jūsų žmona nusižudė?

– Iš tikrųjų tai aš netikiu, kad ji nusižudė, – tarė jis mąsliai. – Visai nepanašu...

– Bet tuomet, kas, jūsų nuomone, įvyko?

Tada jis atsigriebė:

– Nežinau. Ir nemanu, kad aš... norėčiau žinoti. Supratote?

Aš spoksojau į jį. Jo akys buvo kietos ir šaltos.

– Aš nenoriu žinoti, – pasakė jis vėl. – Man neįdomu. Aišku?

Man buvo aišku – nors man tai nepatiko.

III

Nežinau, kada aš pastebėjau, kad Stivenas Nortonas kažką nešiojo savo galvoje. Jis buvo labai tylus po tyrimo, ir kai apklausa bei laidotuvės baigėsi, jis vis dar vaikštinėjo, įbedęs į žemę akis ir suraukęs kaktą. Jis turėjo įprotį braukyti rankomis savo trumpus žilus plaukus, kol jie neatsistodavo piestu. Tai atrodė juokingai, bet tai jis darė nesąmoningai ir tai reiškė kažkokią netvarką jo mintyse. Jei su juo kalbėdavai, tai jis atsakinėdavo išsiblaškęs, mintimis būdamas visai kitur, ir man toptelėjo, kad jis neabejotinai kažkuo susirūpinęs. Aš jo nedrąsiai paklausiau, ar jis nėra gavęs kokių blogų žinių, bet jis iš karto tai paneigė. Tema kuriam laikui buvo išsemta.

Tačiau šiek tiek vėliau jis bandė išpešti mano nuomonę tam tikru klausimu, kerėpliškai eidamas užuolankomis.

Šiek tiek mikčiodamas, kaip ir visuomet, kai reikalas būdavo rimtas, jis pradėjo nagrinėti įtraukiančią temą etikos klausimais.

– Žinote, Hastingsai, turėtų būti baisiai paprasta pasakyti, kur blogi dalykai, o kur geri – bet kai iš tiesų reikalas prie to prieina, pasirodo, kad jis ne toks jau paprastas. Aš turiu galvoje, galima su kažkuo susidurti – tam tikrais dalykais, matote, kurie jums yra

nereikšmingi – tai yra, visiškai atsitiktinai, ir jums jie neturi jokios reikšmės, bet tuo pačiu tai gali būti ir nepaprastai svarbu. Suprantate, ką aš noriu pasakyti?

– Bijau, kad ne visai, – atvirai prisipažinau.

Nortono kakta vėl susiraukšlėjo. Jis ėmė rankomis braukyti per plaukus, kol tie vėl neatsistojo piestu į savo komišką padėtį.

– Tai sunku paaiškinti. Įsivaizduokite, kad jūs netyčiomis perskaitėte ne jums skirtą laišką – kurį jūs atplėšėte per klaidą ar kažkas panašaus – taigi jūs pradedate skaityti svetimą laišką, pradžioje manydamas, kad jis skirtas jums, ir jūs kažką perskaitote, ko visai nenorėjote, kol suprantate, kieno tai laiškas. Na, jūs žinote, taip gali atsitikti.

– O taip, žinoma, gali.

– Gerai, ir ką tuomet daryti?

– Taip... – aš įsigilinau į klausimą. – Manyčiau, kad nueiti pas tą žmogų ir pasakyti: „Aš baisiai apgailestauju, bet aš netyčiomis atplėšiau šį laišką."

Nortonas atsiduso. Jis pasakė, kad tai nėra taip paprasta.

– Matote, Hastingsai, jūs galėjote perskaityti kažką tokio, ko tas žmogus nenorėtų, kad jūs žinotumėt.

– Jūs turite galvoje, kad tas žmogus jaustųsi nepatogiai? Tuomet manau, kad jums reiktų apsimesti nieko neperskaičius – kad jūs laiku pastebėjote savo klaidą.

– Taip, – po kurio laiko pasakė Nortonas, bet neatrodė, kad jį būtų patenkinęs ir šis mano atsakymas.

– Norėčiau žinoti, ką man iš tikrųjų daryti, – tarė jis, kažką liūdnai galvodamas.

Aš pasakiau nematąs, ką čia dar būtų galima padaryti.

Nortonas pasakė, vis dar suglumęs ir suraukęs antakius:

– Matote, Hastingsai, čia yra kur kas daugiau, nei tai. Įsivaizduokite, kad jūs perskaitėte kažką, kas svarbu dar ir kitam asmeniui.

Aš praradau kantrybę.

– Iš tiesų, Nortonai, aš nesuprantu, ką jūs turite galvoje. Juk jūs neužsiimate svetimų laiškų skaitymu, ar ne?

– Ne, ne, žinoma, ne. Aš ne tai turėjau galvoje. Bet kuriuo atveju, tai buvo visiškai ne laiškas. Aš tai tik pasakiau, bandydamas paaiškinti situaciją. Paprastai jei jūs kažką atsitiktinai pamatote, ar išgirstate, ar perskaitote – jūs pasilaikote tai sau, nebent...

– Nebent kas?

– Nebent tai yra kažkas, ką jūs privalote pasakyti, – lėtai tarė Nortonas.

Aš pažvelgiau į jį, staiga pajutęs susidomėjimą. Jis tęsė toliau:

– Žiūrėkite. Tarkime, kad jūs kažką pamatote per... rakto skylutę...

Rakto skylutės man priminė Puaro! Nortonas toliau kepurnėjosi:

– Aš noriu pasakyti, kad jūs turėjote visiškai rimtą priežastį pažiūrėti per rakto skylutę – galėjo neįlįsti raktas, ir jūs paprasčiausiai pažiūrėjote, ar spyna neužkimšta kuo nors... arba – arba dėl kitos rimtos

priežasties – ir jūs nė trupučio nesitikėjote to, ką tenai išvydote...

Aš kuriam laikui praradau gebėjimą suprasti jo sakinių prasmę, nes man staiga nušvito protas. Aš prisiminiau dieną, kai vaikštinėjau po pievą ir Nortoną, sukiojantį žiūronus, kad pamatytų taškuotąjį genį. Aš prisiminiau jo staiga užplūdusį sielvartą ir sumišimą, ir kaip jis stengėsi neleisti man pažiūrėti pro žiūronus. Tuo metu aš padarau išvadą, kad tai, ką jis matė, kažkaip susiję su manimi – kitaip tariant, tai buvo Elertonas ir Judita. Bet jeigu ne taip? Jeigu jis pamatė visai ką kita? Tiesiog buvau nutaręs, kad tai susiję su Elertonu ir Judita, nes tuo metu aš juos stebėjau ir negalėjau apie nieką kitą galvoti.

Aš staiga pasakiau:

– Ar tai yra kažkas, ką jūs matėte pro savo žiūronus?

Nortonas išsigando, bet tuo pačiu jam ir palengvėjo.

– Hastingsai, kaip jūs atspėjote?

– Tai buvo aną dieną, kai jūs, aš ir Elžbieta Koli buvome viršuje ant tos kalvelės, tiesa?

– Taip, tiesa.

– Ir jūs nenorėjote, kad aš pamatyčiau?

– Ne. Tai nebuvo – na, turiu galvoje, kad tai nebuvo skirta pamatyti nė vienam iš mūsų.

– Kas tai buvo?

Nortonas vėl susiraukė.

– Ar aš privalau tai pasakyti? Turiu galvoje – na, tai buvo šnipinėjimas. Aš pamačiau kažką, kas nebuvo skirta mano akim. Bet aš ir nežiūrėjau – ten iš tikrųjų

buvo taškuotasis genys – mielas paukštelis, ir tada aš pamačiau kitą dalyką.

Jis sustojo. Man buvo smalsu, netgi labai smalsu, bet aš vis tik gerbiau jo neapsisprendimą.

– Tai buvo kažkas reikšmingo? – paklausiau aš.

– Tai galėtų būti reikšminga, – iš lėto tarė jis. – Taip, galbūt. Aš nežinau.

– Ar tai buvo susiję su misis Franklin mirtimi? – tuomet paklausiau aš.

Jis krūptelėjo.

– Keista, kad jūs to klausiate.

– Tai vis tik buvo?

– Ne, bent jau netiesiogiai. Bet galėjo būti. – Tuomet lėtai pridūrė: – Tai galėtų tam tikrus dalykus nušviesti kitoje šviesoje. Tai reikštų... Ak, velniai rautų, aš nežinau, ką daryti!

Aš susidūriau su dilema. Aš kuo greičiau norėjau patenkinti savo smalsumą, bet tuo pat metu jaučiau didelį Nortono nenorą pasakyti, ką jis buvo matęs. Aš galėjau jį suprasti. Turbūt jausčiausi taip pat. Visuomet nemalonu kažką sužinoti tokiu būdu, kuris aplinkiniams atrodytų ne visai korektiškas.

Tuomet man į galvą šovė mintis.

– Kodėl nepasitarus su Puaro?

– Puaro? – Nortonas atrodė šiek tiek abejojantis.

– Taip, paklausti jo patarimo.

– Na, – lėtai tarė Nortonas, – gal tai ir gera mintis. Tiktai, žinoma, jis yra užsienietis... – jis sumišęs nutilo.

Aš žinojau, ką jis turėjo galvoje. Puaro kandžios pastabos apie “tam tikrus žaidimus“ buvo tik man

gerai suprantamos. Aš tik stebėjausi, kodėl Puaro pats nepagalvojo pasinaudoti žiūronais! Jis būtų tai padaręs, jei būtų apie tai pamąstęs.

– Jis moka saugoti paslaptis, – raminau aš. – Ir jums nebūtina bus elgtis pagal jo patarimą, jei to nenorėsite.

– Tai tiesa, – tarė Nortonas; jo kakta išsilygino. – Žinote, Hastingsai, ko gero aš taip ir padarysiu.

IV

Aš nustebau žaibiška Puaro reakcija, man užsiminus apie pastarąjį reikalą.

– Ką jūs sakote, Hastingsai?

Jis išmetė gabalėlį paskrudintos duonos, kurį jau buvo bekišąs į burną. Jo galva atsikišo į priekį.

– Papasakokite man. Papasakokite man skubiai.

Aš atpasakojau istoriją.

– Jis anądien kažką matė pro žiūronus, – susimąstęs atkartojo Puaro. – Kažką, ko nenorėjo jums sakyti. – Jis sugriebė mane už rankos. – Ar daugiau niekam apie tai jis nepasakojo?

– Nemanau. Taip, esu tikras, kad nepasakojo.

– Reikia būti labai atsargiam, Hastingsai. Labai svarbu, kad jis niekam nepasakotų – jis neturi net užsiminti apie tai. Tai pavojinga.

– Pavojinga?

– Labai pavojinga.

Puaro veidas buvo rimtas.

– Susitarkite su juo, *mon ami*, kad jis šįvakar ateitų pas mane. Paprasčiausias nedidelis draugiškas

vizitas, na, jūs suprantate. Niekas neturi suvokti, kad šiam apsilankymui yra kokia nors priežastis. Ir būkite atsargus, Hastingsai, labai, labai atsargus. Ką dar jūs minėjote buvus su jumis tuo metu?

– Elžbieta Koli.

– Ar ji atkreipė dėmesį į jo keistą elgesį?

Aš bandžiau prisiminti.

– Nežinau. Galėjo atkreipti. Gal man jos paklausti, ar....

– Nieko nesakykite, Hastingsai – visiškai nieko.

Šešioliktas skyrius

I

Aš perdaviau Nortonui Puaro pakvietimą.

– Aš užeisiu pas jį, žinoma. Norėčiau jį pamatyt. Bet žinote, Hastingsai, aš gailiuosi net jums užsiminęs apie tai.

– Tarp kitko, – tariau aš, – ar jūs daugiau niekam apie tai nepasakojote?

– Ne, bent jau... ne, žinoma, ne.

– Jūs tuo įsitikinęs?

– Taip, taip. Aš niekam nepasakojau.

– Puiku, nepasakokite. Bent jau iki pasimatymo su Puaro.

Jam pirmąkart paneigiant, jo balse išgirdau nežymią dvejonę, bet antrąkart jis užtikrino gana tvirtai.

Nors vėliau šį jo neryžtingumą man teko prisiminti.

II

Aš vėl nuėjau ant žole apaugusio kalniuko, kur mes lankėmės tą dieną. Kažkas jau čia buvo. Elžbieta Koli. Ji pasuko galvą, kai aš įkalne priartėjau prie jos.

– Jūs atrodote pakiliai susijaudinęs, kapitone Hastingsai, – tarė ji. – Ar kas atsitiko?

Aš pabandžiau nusiraminti.

– Ne, ne. Visiškai nieko. Tiesiog uždusau nuo greito ėjimo. – Aš pridūriau kasdienišku banaliu balsu: – Rodos, ateina lietus.

Ji pažvelgė į dangų.

– Taip, panašu į tai.

Minutę ar dvi mes stovėjome tylėdami. Šiai moteriai kažkodėl jaučiau didelę užuojautą. Nuo to laiko, kai ji man pasakė, kas ji tokia iš tikrųjų, ir apie tragediją, sugriovusią jos gyvenimą, aš ėmiau ja labiau domėtis. Du žmonės, kenčiantys liūdesį, jaučiasi turį kážką bendro. Nors jai čia buvo, ar bent jau aš taip įtariau, antrasis pavasaris. Aš impulsyviai pasakiau:

– Toli nuo pakilaus susijaudinimo – šiandien aš prislėgtas. Blogos naujienos apie mano brangųjį bičiulį.

– Apie Puaro?

Paskatintas jos užjaučiančio susidomėjimo, aš palengvinau savo širdgėlą.

Kai aš baigiau pasakoti, ji švelniai pasakė:

– Suprantu. Tai jam bet kuriuo metu gali viskas pasibaigti?

Aš negalėjau kalbėti, tik linktelėjau.

Po minutės ar dviejų tariau:

– Jei jis išeis, būsiu vienas kaip pirštas šiame pasaulyje.

– Ne, jūs turite Juditą – o ir kiti jūsų vaikai.

– Jie išsibarstę po visą pasaulį, o Judita – ji turi savo darbą, manęs jai nereikia.

– Aš įtariu, kad vaikams nereikia tėvų, kol jie nepakliūva į kokią nors bėdą. Jūs turite susitaikyti su šiuo visuotiniu dėsniu. Aš esu daug vienišesnė, nei jūs. Mano seserys toli, viena Amerikoje, kita Italijoje.

– Mano brangi mergaite, – tariau aš, – jūsų gyvenimas tik prasideda.

– Trisdešimt penkerių?

– O kas tie trisdešimt penkeri? Aš norėčiau būti trisdešimt penkerių. – Ir piktokai pridūriau: – Žinote, aš nesu visiškai aklas.

Ji klausiamai žvilgtelėjo į mane, tuomet paraudo.

– Ar tik nemanote – o! Stivenas Nortonas ir aš esame tiktai draugai. Tiesiog mes turime daug bendro.

– Ir vis daugiau ir daugiau.

– Jis... jis yra baisiai mielas.

– O, mano brangioji, – tariau aš. – Nemanykit, kad vien tik meilumas. Mes, vyrai, nesutverti vien tik tokiem dalykam.

Bet Elžbieta Koli netikėtai išbalo. Ji pasakė prislopintu, įtemptu balsu:

– Jūs esate negailestingas – visiškai aklas! Kaip aš galiu kada nors galvoti apie santuoką? Su savo praeitimi. Su savo žudike seserimi – o jei ne, tai pamišėle – aš nežinau, kas blogiau.

Aš pasakiau griežtai:

– Neleiskite šioms mintims jūsų persekioti. Atminkite, galbūt tai nėra tiesa.

– Ką jūs turite galvoje? Tai tiesa.

– O jūs nepamenate kartą man sakiusi – „Tai nebuvo Magė“?

Ji atsikvėpė.

– Tai tiesiog toks jausmas.

– Tai, ką jauti, dažnai būna tiesa.

Ji spoksojo į mane.

– Ką jūs turite galvoje?

– Jūsų sesuo, – tariau aš, – nenužudė savo tėvo.

Ji ranka užsidengė burną. Jos akys, išsiplėtusios iš išgąsčio, žvelgė į mane.

– Jūs išprotėjote, – tarė ji. – Jūs tikrai pamišęs. Iš kur jūs tai ištraukėte?

– Nesvarbu, – tariau aš. – Tai tiesa. Ir vieną dieną aš jums tai įrodysiu.

III

Prie namo susidūriau su Bodu Keringtonu.

– Tai mano paskutinis vakaras, – pasakė jis man. – Išvykstu rytoj.

– Į Kneitoną?

– Taip.

– Labai jaudinantis įvykis jums.

– Tikrai? Galbūt ir taip. – Jis atsiduso. – Bet kuriuo atveju, Hastingsai, nenorėjau jums sakyti, bet aš džiaugiuosi, iš čia išvykdamas.

– Maistas neabejotinai labai prastas ir aptarnavimas ne aukščiausios kokybės.

– Ne tai turėjau galvoje. Galų gale, juk čia pigu, ir negali daug tikėtis iš tokių nuomojamų vietelių. Ne, Hastingsai, kalbu ne apie patogumus. Nemėgstu šito namo – nuo jo eina kažkoks pragaištingas poveikis. Čia kažkas darosi.

– Be abejo, darosi.

– Nežinau, kas tai yra. Galbūt namas, kuriame kartą įvykdyta žmogžudystė, jau nebebūna toks, kaip anksčiau... Iš pradžių tas atsitikimas su misis Latrel – toks velniškai nesėkmingas. Ir tuomet dar vargšė maža Barbara. – Jis patylėjo. – Mažiausiai pasaulyje panaši į žmogų, galėjusį ryžtis savižudybei, sakyčiau.

Aš dvejojau.

– Na, nežinau, ar aš eičiau taip toli...

– O aš žinau, – pertraukė jis mane. – Velniai griebtų! Prieš tai aš praleidau su ja beveik visą dieną. Ji buvo puikios dvasinės būsenos – džiaugėsi mūsų išvyka. Vienintelis dalykas, dėl ko ji nerimavo – ar Džonas perdaug neužsisuko savo bandymuose, ir ar nenueis per toli, bandydamas ant savęs tas nesąmones. Žinote, ką aš galvoju, Hastingsai?

– Ne.

– Tas jos vyrelis ir yra atsakingas už jos mirtį. Graužė ją, spėju. Ji visada buvo pakankamai laiminga, kai tik būdavo su manimi. Jis leido jai matyti, kaip ji kliudė jo brangiai karjerai (aš jam duosiu karjerą!) ir tai ją palaužė. Prakeiktas kietaširdis, tas bičiulis, net ašarėlės neišspaudė. Šaltai lyg niekur nieko man pareiškė, kad išvažiuoja į Afriką. Tikrai, Hastingsai, nė kiek nenustebčiau, jei paaiškėtų, kad iš tikrųjų jis ją pasiuntęs anapilin.

– Jūs neturite taip galvoti, – pasakiau griežtai.

– Ne, ne, iš tiesų tai negalvoju. Tačiau, atminkite, daugiausia dėl to, kad, mano manymu, jei jis būtų tai daręs, tai tik ne tokiu būdu. Turiu galvoje, kad buvo visiems žinoma jį dirbant su šia medžiaga – physostig-

minę – ir tai verčia manyti, kad ją nugalabyti jis nebūtų naudojęs to tirpalo. Bet vėlgi, Hastingsai, aš nesu vienintelis, kuriam Franklinas įtartinai atrodo. Šią mintį išgirdau iš asmens, kuris turėtų geriau žinoti, nei aš.

– Kas tai? – griežtai paklausiau.

Bodas Keringtonas pritildė balsą.

– Slaugė Kreiven.

– Ką? – paklausiau didžiai nustebęs.

– Tyliau. Nešaukite. Taip, ši mintis yra iš slaugės Kreiven. Žinote, ji šauni mergaitė, daug ką supranta. Ji nemėgsta Franklino – ir niekada nemėgo.

Aš kiek nustebau. Mano manymu, ji daugiau nemėgo savo pacientės. Bet man staiga toptelėjo į galvą, kad slaugė Kreiven turi nemažai žinoti apie Franklinų šeimyną.

– Šiandien ji čia nakvoja.

– Ką? – aš apstulbau. Slaugė Kreiven išvažiavo iš karto po laidotuvių.

– Vienam vakarui – turi išeiginę dieną, – paaiškino Bodas Keringtonas.

– Suprantu.

Slaugės Kreiven sugrįžimas man sukėlė neaiškų nerimą, bet negaliu pasakyti, kodėl. Ar buvo, norėjau žinoti, tam kokia priežastis? Ji nemėgo Franklino, kaip sakė Bodas Keringtonas...

Kiek nusiraminęs, staiga vėl aistringai pasakiau:

– Ji neturi teisės kalbėti užuominomis apie Frankliną. Galų gale, juk tai jos parodymai prisidėjo prie išvados dėl savižudybės. Jos, ir Puaro, kuris matė misis Franklin išeinančią iš studijos su buteliuku rankoje.

– Koks dar buteliukas? – pratrūko Bodas Kering-

tonas. – Moterys visada nešiojasi buteliukus – kvepalus, plaukų losjoną, nagų laką. Jūsų mergaitė aną vakarą lakstė su buteliuku rankoje – bet tai nereiškia, kad ji galvojo apie savižudybę, ar ne? Nesąmonė!

Jis nutilo, pamatęs prie mūsų prieinantį Elertoną. Tuo pat metu, tarsi teatre, už jo nugaros pasigirdo tolumoje griaudžiantis griaustinis. Aš pagalvojau, ką jau ir anksčiau buvau galvojęs, kad Elertonui šiame vaidinime bus kliuvęs piktadario vaidmuo.

Bet Barbaros Franklin mirties dieną jo nebuvo name. O be to, kokį motyvą jis galėtų turėti?

Bet vėlgi, galvojau aš, X niekuomet neturėjo motyvo. Tame ir pasireiškė jo pozicijos stiprumas. Tai buvo vienintelis mus stabdantis dalykas. Ir vis dėlto, bet kurią akimirką įvykius galėjo nušviesti kokia nors maža prošvaistė.

IV

Aš manau, kad čia ir dabar turiu pažymėti, kad aš niekuomet nė akimirką nebuvau ir pagalvojęs, kad Puaro galėtų nuvilti. Grumtynėse tarp Puaro ir X aš niekuomet nesvarsčiau galimybės, kad nugalėtoju galėtų būti X. Nepaisant Puaro silpnumo ir prastos sveikatos, aš juo tikėjau kaip potencialiai stipresniu varžovu tarp jų abejų. Matote, aš buvau pripratęs prie Puaro sėkmės.

Pats Puaro pirmasis man pakišo šią mintį.

Užsukau pas jį, prieš eidamas žemyn vakarieniauti. Dabar nepamenu, apie ką ėjo kalba, bet Puaro netikėtai panaudojo frazę „jei man kas nors

atsitiktų".

Aš nedelsiant užprotestavau. Nieko neatsitiks – nieko negali atsitikti.

– *Eh bien*, tuomet jūs atidžiai neklausėte, ką jums sakė daktaras Franklinas.

– Franklinas nežino. Jūs dar gyvensite ne vienerius metus, Puaro.

– Gal tai ir įmanoma, mano drauge, nors labai jau nepanašu. Bet dabar aš kalbu apie konkretų atvejį, o ne aplamai. Nors aš galiu mirti greitai, bet tai gali būti nepakankamai greitai, kad tiktų mūsų draugui X.

– Ką? – jaučiau, kad mano veidas persikreipė.

Puaro linktelėjo.

– Taip yra, Hastingsai. X galų gale yra protingas. Iš tikrųjų labai protingas. Ir negali nesuprasti, kad mano pašalinimas, nors jis ir įvyktų keliom dienom anksčiau už natūralią mirtį, gali suteikti neįkainojamą pranašumą.

– Bet tuomet... tuomet... kas gi tuomet bus?

– Kai krenta pulkininkas, *mon ami*, vadovavimą perima majoras. Toliau tęsite jūs.

– Bet kaip? Man čia visiška tamsa.

– Aš viską sutvarkiau. Jei man kas atsitiks, mano drauge, čia jūs rasite, – jis patapšnojo per šalia stovintį rakinamą portfelį, – visus reikalingus sprendimų raktus. Kaip matote, pasiruošiau visiems atvejams.

– Iš tikrųjų nėra jokio reikalo gudrauti. Paprasčiausiai pasakykite man viską, ką reikia žinoti.

– Ne, mano drauge. Aplinkybė, kad jūs nežinote to, ką žinau aš, yra neįkainojama vertybė.

– Jūs man palikote išsamią ataskaitą apie šį

reikalą?

– Žinoma ne. Tai galėtų patekti į X rankas.

– Tai ką gi jūs palikote?

– Skaitysite tarp eilučių. Šie užrašai X nieko nereikš – būkite tuo tikras – bet jus jie atves į tiesos išaiškinimą.

– Nesu toks įsitikinęs. Kodėl aš turėčiau turėti tokį specifinį protą? Jūs visada mėgstate viską daryti sudėtingai. Visada!

– Ir ši aistra dabar mane užvaldė? Jūs tą norėjote pasakyti? Gal ir taip. Bet galite būti tikras, mano užuominos padės jums atkapstyti tiesą. – Jis patylėjo, tuomet tęsė toliau: – Ir galbūt jūs norėsite pasakyti „Nuleiskite uždangą“. Bet jūs turite eiti iki galo.

Kažkas jo balse vėl sukėlė manyje neaiškią didžiulę baimę, kuri kartą ar du jau buvo suspaudusi man širdį. Tai buvo tarytum kažkur toli, už mano suvokimo ribų, faktas, kurio aš nenorėjau pripažinti ir negalėčiau pakelti. Kažkur gilai širdyje, aš žinojau...

Aš nusipurčiau šio jausmo, ir nuėjau vakarieniauti.

Septynioliktas skyrius

I

Vakarienė buvo prideramai smagi. Misis Latrel vėl buvo apačioje su savo puikiu airišku apsimestiniu linksmumu. Franklinas buvo toks atsigavęs ir linksmas, kokio dar nebuvau matęs. Slaugę Kreiven aš pirmąkart mačiau civiliais drabužiais, o ne su slaugių uniforma. Neabejotinai ji buvo labai patraukli jauna moteris, ypač dabar, kai ji nusimetė savo profesinį santūrumą.

Pavalgius misis Latrel pasiūlė bridžą, bet po kelių žaidimo raundų jis nutrūko. Maždaug pusę dešimtos Nortonas pareiškė ketinąs eiti pas Puaro.

– Puiki mintis, – pasakė Bodas Keringtonas. – Gaila, kad jis pastaruoju metu nesveikuoja. Aš eisiu taip pat.

Aš turėjau greitai veikti.

– Palaukite, – tariau aš. – Suprantate, jį vargina vienu metu kalbėtis daugiau nei su vienu asmeniu.

Nortonas susigaudė situacijoje ir greitai tarė:

– Aš jam pažadėjau paskolinti knygą apie paukščius.

– Tebūnie taip, – pasakė Bodas Keringtonas. – Ar

jūs dar grįšite, Hastingsai?

– Taip.

Mes su Nortonu pakilome pas Puaro. Jis mūsų laukė. Po vieno kito žodžio aš vėl nuėjau žemyn. Čia mes kibome į kortas.

Bodą Keringtoną, mano manymu, tą vakarą piktino Stailzo nerūpestinga atmosfera. Jis manė, galbūt, kad dar buvo per anksti užmiršti tragediją. Jis negalėjo susikaupti, dažnai užmiršdavo, ką darąs, ir galiausiai atsiprašė nuo tolesnio žaidimo.

Jis priėjo prie lango ir jį atidarė. Tolumoje buvo girdėti griaustinis. Ten siautėjo audra, bet mūsų ji kol kas nepasiekė. Jis uždarė langą ir sugrįžo atgal. Minutę ar dvi jis stovėjo, stebėdamas mūsų žaidimą. Po to jis išėjo iš kambario.

Ketvirtis po dešimtos aš nuėjau gultis. Neužėjau pas Puaro. Jis jau galėjo miegoti. Be to, jaučiau nenorą daugiau galvoti apie Stailzą su visomis jo problemomis. Norėjau tiesiog užmigti ir pamiršti visa tai.

Aš jau buvau užsnūdęs, kai mane pažadino kažkoks garsas. Pamaniau, jog beldžiasi į duris. Aš šūktelėjau „Užeikite“, ir, nesulaukęs atsako, uždegiau šviesą, atsikėliau ir žvilgtelėjau į koridorių.

Pamačiau Nortoną, ką tik išėjusį iš vonios kambario ir pasukusį link savojo. Jis dėvėjo languotą ypač bjaurios spalvos chalatą, o jo plaukai kaip visuomet styrojo suglostyti į viršų.

Girdėjosi tylus griaustinio dundėjimas. Audra artinosi prie mūsų.

Atsiguliau į lovą jausdamas nedidelį nerimą, kurį sukėlė pasisukančio rakto garsas.

Tai man šiek tiek siejosi su grėsmingais įvykiais. Aš nusistebėjau – ar tikrai Nortonas rakino nakčiai savo duris? Gal Puaro įspėjo jį taip daryti? Staiga sunerimęs aš atsiminiau, kaip paslaptingai dingo Puaro durų raktas.

Aš gulėjau lovoje, o mano nerimas vis didėjo, padedant artėjančios audros garsams. Galiausiai aš atsikėliau ir užrakinau savo paties duris. Tuomet vėl atsiguliau ir užmigau.

II

Prieš eidamas pusryčiauti, užsukau pas Puaro.

Jis buvo lovoje, ir mane vėl sukrėtė jo ligota išvaizda. Gilios išsekimo ir nuovargio raukšlės buvo išvagojusios jo veidą.

– Kaip jūs laikotės, bičiuli?

Jis kantriai man nusišypsojo.

– Gyvuoju, mano drauge. Vis dar gyvuoju.

– Skausmų nėra?

– Ne, tik pavargau, – jis atsiduso, – labai pavargau.

Aš palingavau galvą.

– Kaip dėl praėjusio vakaro? Ar Nortonas pasakė, ką jis matęs aną dieną?

– Jis man pasakė, taip.

– Kas tai buvo?

Puaro ilgai žvelgė į mane susimąstęs, kol pagaliau ištarė:

– Nesu tikras, Hastingsai, kad turėčiau jums tai sakyti. Jūs galite nesuprasti.

– Apie ką jūs kalbate?

– Nortonas, – tarė Puaro, – man sakė matęs du žmones...

– Juditą ir Elertoną, – sušukau aš. – Aš iškart taip pagalvojau.

– *Eh bien, non*. Ne Juditą ir Elertoną. Ar aš nesakiau, kad jūs nesuprasite? Jūs labai siaurai mąstote.

– Atleiskite, – pasakiau kiek sutrikęs. – Pasakykite man.

– Aš pasakysiu jums rytoj. Aš daug ką turiu apgalvoti.

– Ar tai – ar tai susiję su šia byla?

Puaro linktelėjo. Jis užsimerkė ir atsilošė ant pagalvių.

– Byla eina į pabaigą. Taip, eina į pabaigą. Belieka surišti keletą laisvų galų. Eikite žemyn pusryčiauti, mano drauge. Ir eidamas pakvieskite man Kurtisą.

Aš pakviečiau jį ir nulipau žemyn. Norėjau pamatyti Nortoną. Man buvo labai smalsu sužinoti, ką jis pasakęs Puaro.

Širdyje vis dar nejaučiau džiaugsmo. Puaro elgesys nebuvo pakilus, ir tai mane nemaloniai nuteikė. Ir kam šis atkaklus paslaptingumas? Iš kur tas gilus neišaiškinamas liūdesys? Kur čia slypi priežastis?

Nortonas pusryčiauti neatėjo.

Pavalgęs išėjau į sodą pasivaikščioti. Oras po audros buvo grynas ir šaltas. Buvo matyti, kad smarkiai lijo. Pievelėje buvo Bodas Keringtonas. Aš nudžiugau jį pamatęs ir panorau jam atvirai viską papasakoti. Visuomet to norėjau. Mane ir dabar labai gundė tai padaryti. Puaro nebegalėjo visko nešti vienas.

Šį rytą Bodas Keringtonas atrodė toks gyvas, toks pasitikintis savimi, kad ir man persidavė šilumos ir nusiraminimo jausmas.

– Šįryt jūs vėlai atsikėlėte, – pasakė jis.

– Ilgai miegojau, – linktelėjau aš.

– Neblogai pagriaudėjo šią naktį. Girdėjote?

Aš prisiminiau, kaip visą naktį pro miegus jaučiau audros siautėjimą.

– Vakar vakare buvau truputį nesveikuojantis, – pasakė Bodas Keringtonas. – Šiandien jaučiuosi žymiai geriau. – Jis ištempė rankas ir nusižiovavo.

– Kur Nortonas? – paklausiau aš.

– Turbūt dar neatsikėlęs. Tinginio pantis.

Mes kaip susitarę pakėlėme akis į viršų. Tiesiai virš mūsų galvų buvo Nortono kambario langai. Aš krūptelėjau. Nes per visą fasadą vienintelio Nortono langinės buvo uždarytos.

– Keista, – tariau aš. – Manote, kad jį pamiršo pakelti?

– Tai gražiausia. Tikiuosi, kad jis neserga. Eime pažiūrėti.

Mes kartu pakilome į viršų. Koridoriuje sutikome kambarinę kvailoku veidu. Mūsų paklausta ji atsakė, kad Nortonas neatsiliepė į jos beldimą. Ji beldėsi keletą kartų, bet atrodė, kad jis negirdėjo. Durys buvo užrakintos.

Mane apėmė baisi nuojauta. Aš garsiai pabeldžiau į duris, tuo pat metu šaukdamas:

– Nortonai! Nortonai, atsibuskite!

Ir vėl su didėjančiu nerimu:

– Atsibuskite...

III

Kai ėmė aiškėti, kad durų niekas neatidarys, mes nuėjome ir susiradome pulkininką Latrelą. Jis mūsų išklausė su nežymiu nerimu savo blyškiai mėlynose akyse. Jis neryžtingai tampė savo ūsus.

Misis Latrel, visuomet greita priimti sprendimus, ilgai nedvejojo.

– Jums reikia eiti ir kažkaip atidaryti tas duris. Daugiau čia nieko neprigalvosi.

Jau antrąkart savo gyvenime mačiau Stailze išlaužtas duris. Už šių durų buvo tas pats, kas ir už užrakintų durų pirmuoju atveju. Smurtinė mirtis.

Nortonas gulėjo lovoje apsivilkęs savo chalatą. Kišenėje buvo raktas nuo durų. Jo rankoje buvo pistoletas, mažytis žaisliukas, bet gebantis atlikti savo darbą. Kaktos viduryje buvo maža skylutė.

Akimirką niekaip negalėjau prisiminti, ką man visa tai priminė. Kažką labai sena.

Aš buvau per daug pavargęs, kad prisiminčiau.

Kai įėjau į Puaro kambarį, jis iškart pastebėjo mano veido išraišką.

– Kas atsitiko? – greitai paklausė jis. – Nortonas?

– Negyvas!

– Kaip? Kada?

Trumpai papasakojau jam.

– Sako, jog tai savižudybė, – užbaigiau pavargęs. – Bet ką daugiau čia gali pasakyti? Durys buvo užrakintos. Langinės uždarytos. Raktas jo kišenėje.

Bet kodėl! Aš tikrai mačiau jį įeinantį ir girdėjau, kaip jis rakino duris.

– Jūs matėte jį, Hastingsai?

– Taip, vakar vakare.

Aš paaiškinau plačiau.

– Jūs esate tikras, kad tai buvo Nortonas?

– Žinoma. Bet kur pažinčiau tą jo seną baisų chalatą.

Minutėlei Puaro vėl tapo tokiu, kaip seniau.

– Ak! Bet jums reikia atpažinti žmogų, o ne chalatą. Chalatą gali vilkėti bet kas.

– Tai tiesa, – lėtai pasakiau, – aš nemačiau jo veido.

Aš apstulbęs žiūrėjau į jį.

– Jūs norite pasakyti, Puaro, kad aš mačiau ne Nortoną?

– Aš nieko panašaus nenoriu pasakyti. Mane paprasčiausiai suerzino jūsų nemoksliški argumentai, kai jūs sakote, kad tai buvo Nortonas. Ne, ne, aš visai nenorėjau pasakyti, kad tai buvo ne Nortonas. Vargiai galėjo būti kas nors kitas, nes visi čia esantys vyrai aukšti – žymiai aukštesni, nei buvo jis – ir *enfin*, jūs negalite paslėpti ūgio. Nortonas buvo tiktai penkių su puse pėdų ūgio, aš sakyčiau. *Tout de meme*, visai kaip magiškas triukas, ar ne? Jis eina į savo kambarį, užrakina duris, įsikiša raktą į kišenę, ir randamas su pistoletu rankoje ir tebesančiu kišenėje raktu.

– Tai jūs netikite, – paklausiau aš, – kad jis nusišovė?

Puaro lėtai papurtė galvą.

– Ne, – tarė jis. – Nortonas nenusišovė. Jis buvo

sąmoningai nužudytas.

IV

Aš pritrenktas nulipau žemyn. Reikalas buvo toks nesuprantamas, kad man, tikiuosi, galima atleisti nenumačius sekančio neišvengiamo įvykio. Aš buvau apsvaigęs. Galva nebedirbo.

Ir vis dėlto tai buvo logiška. Nortonas buvo užmuštas – kodėl? Sutrukdyti, bent aš taip maniau, pasakyti, ką jis buvo matęs.

Bet tai, ką jis matė, jis buvo patikėjęs dar kitam asmeniui.

Ir tas asmuo taip pat buvo pavojuje...

Ir ne tik buvo pavojuje, bet dar buvo ir bejėgis.

Aš turėjau žinoti.

Aš turėjau numatyti...

– *Cher ami**! – pasakė man išeinant Puaro.

Tai buvo paskutiniai žodžiai, kuriuos girdėjau iš jo lūpų. Nes kai Kurtisas atėjo patarnauti savo šeimininkui, rado jį negyvą...

---

* mielas drauge (pranc.)

Aštuonioliktas skyrius

I

Nenoriu aplamai apie tai rašyti.

Suprantate, kuo mažiau noriu apie tai galvoti. Erkiulis Puaro mirė – ir su juo mirė didelė dalis Artūro Hastingso.

Aš jums pateiksiu plikus faktus, nesileisdamas į smulkmenas. Tai yra viskas, kiek aš galiu pakelti.

Sako, kad jis mirė natūralia mirtimi. Tai yra, jis mirė nuo širdies priepuolio. Tai mirtis, kurios, pasak Franklino, ir reikėjo tikėtis. Priepuolį neabejotinai sukėlė Nortono mirtis. Per kažkokį neapsižiūrėjimą amyl nitrate ampulių nebuvo prie jo lovos.

Ar tikrai tai buvo neapsižiūrėjimas? Gal kažkas sąmoningai jas patraukė? Ne, kažkas čia turi būti daugiau, nei tai. X negalėjo numatyti Puaro širdies priepuolio.

Nes, kaip matote, aš atsisakiau patikėti, kad Puaro mirtis buvo natūrali. Jį nužudė, kaip nužudė Nortoną, kaip nužudė ir Barbarą Franklin. Ir aš nežinau, kodėl juos nužudė – ir aš nežinau, kas juos nužudė!

Buvo Nortono mirties aplinkybių tyrimas, ir nustatyta priežastis – savižudybė. Vienintelę abejonę

iškėlė chirurgas, kuris pasakė, kad žmogui neįprasta nusišauti tiesiai į savo kaktos vidurį. Bet tai buvo tik abejonių šešėlis. Visas reikalas buvo toks aiškus. Durys užrakintos iš vidaus, raktas mirusiojo kišenėje, langinės uždarytos, pistoletas jo rankoje. Atrodo, jog Nortonas skundėsi galvos skausmais, ir kai kurios jo investicijos pastaruoju metu buvo prastame stovyje. Vargiai įsivaizduojamos priežastys savižudybei, bet į jas buvo atsižvelgta.

Pistoletas, matomai, buvo jo nuosavas. Jo viešnagės Stailze metu kambarinė dukart buvo jį mačiusi ant jo tualetinio staliuko. Taigi tokie reikalai. Dar vienas gražiai sutvarkytas nusikaltimas ir, kaip paprastai, neturintis alternatyvaus sprendimo.

Puaro ir X dvikovoje nugalėjo X.

Dabar tai tapo mano reikalu.

Aš nuėjau į Puaro kambarį ir pasiėmiau portfelį.

Žinojau, kad jis mane buvo padaręs testamento vykdytoju, todėl turėjau pilną teisę šitaip elgtis.

Savo kambaryje atidariau portfelį.

Ir iš karto gavau smūgį. X bylų nebuvo. Aš jas mačiau prieš vieną ar dvi dienas, kai Puaro buvo atrakinęs portfelį. Tai buvo įrodymas, jei man dar tokio reikėjo, kad X nesnaudė. Arba Puaro tuos popierius sunaikino pats (mažiausiai tikėtina). Priešingu atveju tai padarė X.

X. Tas prakeiktas nevidonas X.

Bet portfelis nebuvo tuščias. Aš prisiminiau Puaro pažadą, kad aš rasiu kažką, ko nežino X ir kas mane nukreips reikiama linkme.

Kur buvo tie nukreipimai?

Buvo pigaus leidimo Šekspyro pjesių knyga "Otelo". Kita buvo pjesė "Džonas Firgusonas", kurią parašė Džonas Irvinas. Trečiame skyriuje buvo skirtukas.

Aš abejingai spoksojau į abejas knygas.

Tai buvo sprendimų raktai, kuriuos paliko man Puaro – ir jie man visiškai nieko nereiškė!

Ką jos galėjo reikšti?

Vienintelis man į galvą atėjęs dalykas buvo kažkoks kodas, kurį turėjau atpažinti. Žodis, išplaukiantis iš pjesių turinio.

Bet jeigu taip, tai kaip man jį sužinoti?

Niekur nebuvo jokių pabrauktų žodžių ar raidžių. Peržiūrėjau dar kartą, bet veltui.

Aš atidžiai perskaičiau "Džono Firgusono" trečiąjį skyrių. Labai žavinga ir jaudinanti scena, kur „ieškomas" Džonas Klutis sėdi ir kalba, ir kurios gale jaunasis Firgusonas išeina ieškoti vyro, kuris nuskriaudė jo seserį. Meistriškai pavaizduoti charakteriai – bet sunku įsivaizduoti, kad man tai Puaro paliko, norėdamas pagerinti mano literatūrinį skonį!

Ir staiga, man pervertinėjant lapus, iškrito popieriaus gabalėlis. Jame buvo Puaro ranka parašytas sakinys.

„Pasikalbėkite su mano patarnautoju Georgu."

Puiku, tai jau kažkas. Galbūt kodo raktas – jei tai buvo kodas – buvo paliktas pas Georgą. Man reikia susižinoti adresą ir nuvažiuoti pas jį.

Bet iš pradžių dar manęs laukė liūdnas reikalas – palaidoti Puaro.

Čia jis pirmą kartą apsigyveno, atvykęs į šią šalį.

Čia jis ir atguls.

Tomis dienomis Judita buvo man labai maloni.

Ji su manimi praleido daug laiko ir padėjo tvarkyti reikalus. Ji buvo švelni ir užjaučianti. Elžbieta Koli ir Bodas Keringtonas taip pat buvo labai mieli.

Nortono mirtis Elžbietą Koli paveikė mažiau, nei aš tikėjausi. Jei ji ir jautė širdgėlą, tai paslėpė ją giliai savyje.

Tokiu būdu viskas pasibaigė...

II

Taip, su tuo reikia susitaikyti.

Tai labai liūdna.

Laidotuvės baigėsi. Aš sėdėjau su Judita, bandydamas sukurpti ateities planų eskizą.

Tuomet ji tarė:

– Bet matai, brangusis, aš čia nepasiliksiu.

– Čia nepasiliksi?

– Aš nepasiliksiu Anglijoje.

Aš spoksojau į ją.

– Nenorėjau sakyti tau anksčiau, tėti. Nenorėjau dar daugiau užkrauti tau rūpesčių. Bet dabar tu žinai. Tikiuosi, tu labai neprieštarausi. Supranti, aš vykstu į Afriką, su daktaru Franklinu.

Aš suputojau. Tai neįmanoma. Ji negali šitaip elgtis. Ji turi pasitarti. Būti jo padėjėja Anglijoje, ypač kai jo žmona dar buvo gyva, yra viena, bet važiuoti su juo į Afriką – visai kas kita. Tai neįmanoma, ir aš nė nemanau to leisti. Judita neturi šitaip elgtis!

Ji manęs nepertraukinėjo. Leido man užbaigti.

Tik nežymiai šypsojosi.

– Bet, brangusis, aš vykstu ne kaip jo asistentė. Aš vykstu kaip jo žmona.

Tai man buvo smūgis į tarpuakį.

Aš pasakiau, tiksliau sakant, sumikčiojau:

– El... Elertonas?

Ją tai kiek pralinksmino.

– Tarp mūsų nieko nebuvo. Būčiau tau pasakiusi, jei manęs taip nesupykintum. Be to, norėjau, kad tu galvotum... na, ką tu ir galvojai. Nenorėjau, kad tu žinotum, kad tai buvo Džonas.

– Bet vieną vakarą aš mačiau jį tave bučiuojant – terasoje.

– Ak, taip, – nekantriai pasakė ji. – Tą vakarą jaučiausi prislėgta. Taip kartais atsitinka. Juk tu tai žinai?

– Bet tu negali ištekėti už Franklino – šitaip greitai, – pasakiau aš.

– Galiu. Aš noriu vykti su juo. Mums nėra ko laukti – dabar.

Judita ir Franklinas. Franklinas ir Judita.

Jūs turbūt suprantate, kokios mintys tuo metu sukosi mano galvoje – mintys, kurios jau kurį laiką glūdėjo mano pasąmonėje?

Judita su buteliuku rankoje, Judita savo jaunu, aistringu balsu skelbianti, kad nenaudingi gyvenimai turi užleisti vietą naudingiem – Judita, kurią aš mylėjau ir kurią Puaro taip pat mylėjo. Tiedu žmonės, kuriuos matė Nortonas – tai buvo Judita ir Franklinas? Bet jei taip – jei taip – ne, tai negali būti tiesa. Ne Judita. Franklinas, taip, galbūt – keistas, negailestin-

gas žmogus, žmogus, kuris jei jau nuspręstų nužudyti, galėtų tą daryti vėl ir vėl.

Puaro norėjo pasikonsultuoti su Franklinu.

Kodėl? Ką jis jam pasakė tą rytą?

Bet ne Judita. Ne mano graži, rimta, jauna Judita.

Kaip keistai atrodė Puaro. Ir kaip nuskambėjo jo žodžiai: „Ir galbūt jūs norėsite pasakyti „Nuleiskite uždangą“...“

Staiga man šovė į galvą nauja mintis. Siaubinga! Neįmanoma! Gal visa istorija apie X yra išgalvota? Galbūt Puaro į Stailzą atvyko todėl, kad jis bijojo tragedijos Franklinų šeimynoje? Gal jis atvyko sergėti Juditos? Gal dėl to jis taip kategoriškai atsisakė man ką nors pasakoti? Nes visa istorija apie X buvo išgalvota, tik priedanga?

Ar tragedijos šerdis buvo Judita?

Otelo! Tą vakarą, kai mirė misis Franklin, iš knygų spintos aš ištraukiau “Otelo”. Gal tai ir buvo sprendimo raktas?

Judita tą vakarą atrodė, kaip kažkas pasakė, tarytum jos bendravardė, ruošdamasi nukirsti Holofernės galvą. Judita – su mirtimi širdyje?

Devynioliktas skyrius

Rašau tai, būdamas Istborne.

Aš atvykau į Istborną susitikti su Georgu, buvusiu Puaro patarnautoju.

Georgas daug metų praleido su Puaro. Tai buvo išmanantis savo darbą, dalykiškas, jokios vaizduotės neturintis vyras. Jis viską priimdavo paraidžiui ir vertindavo nominalia verte.

Ką gi, nuėjau pas jį. Aš jam pranešiau apie Puaro mirtį, ir Georgas sureagavo taip, kaip ir pridera Georgui. Jis buvo sukrėstas ir nuliūdęs, bet to beveik visai neparodė.

Tuomet aš paklausiau:

– Turite man žinių nuo jo, ar ne?

– Jums, sere? – iškart pasakė Georgas. – Ne, apie tai nieko nežinau.

Tai mane nustebino. Aš jį spustelėjau, bet jis laikėsi savo.

Galiausiai aš tariau:

– Turbūt aš suklydau. Yra kaip yra. Tik norėčiau, kad jūs būtumėt buvęs su juo paskutinėmis dienomis.

– Aš taip pat norėčiau, sere.

– Aš maniau, kad jūsų tėvas susirgo ir jūs turėjote būti su juo.

Georgas žiūrėjo į mane didžiai nustebęs.

– Prašau man atleisti, sere, – tarė jis. – Aš jūsų nesuprantu.

– Juk jūs jį palikote, kad galėtumėte prižiūrėti savo tėvą, tiesa?

– Aš nenorėjau jo palikti, sere. Mesjė Puaro mane atleido.

– Jus atleido? – aš spoksojau į jį.

– Aš nenorėjau pasakyti, sere, kad visam laikui. Buvo nuostata, kad aš grįšiu patarnauti jam vėliau. Bet aš išvykau, nes jis taip norėjo, ir jis pasirūpino deramu užmokesčiu, kol aš buvau čia su savo senu tėvu.

– Bet kodėl, Georgai, kodėl?

– Tikrai to nežinau, sere.

– Jūs jo neklausėte?

– Ne, sere. Nemanau, kad man derėjo tą daryti. Mesjė Puaro visuomet turėdavo savo ketinimų, sere. Labai protingas džentelmenas, visuomet tą žinojau, sere, ir labai jį gerbiau.

– Taip, taip, – sumurmėjau mechaniškai.

– Labai skrupulingas drabužių atžvilgiu, nors labiau mėgo užsienietiškus ir įmantrius, jei suprantate, ką turiu galvoje. Bet tai, žinoma, pateisinama, juk jis buvo užsienietis. Taip pat jo plaukai, ir jo ūsai.

– Ak! Tie įžymieji ūsai. – Aš pajutau gelianti skausmą, prisiminęs, kaip jis jais didžiavosi.

– Labai rūpinosi savo ūsais, – tęsė toliau Georgas. – Gal ir nelabai madingai atrodė, bet jam tiko, sere, jei suprantate, ką turiu galvoje.

Aš pasakiau, jog suprantu. Tada subtiliai sumurmėjau:

– Aš manau, kad jis juos taip pat dažė, kaip ir plaukus?

– Jis... ė... šiek tiek pataisydavo ūsus, bet ne plaukus – pastaraisiais metais.

– Nesąmonė, – pasakiau aš. – Jie buvo juodi kaip anglis – atrodė taip nenatūraliai, tarsi perukas.

– Atleiskite man, sere, – Georgas kosėjo atsiprašinėdamas. – Tai ir buvo perukas. Mesjė Puaro plaukai nuslinko visai neseniai, taigi jis įsigijo peruką.

Pamaniau, kaip keista, kad Puaro kamerdineris apie jį žinojo daugiau, nei geriausias jo draugas.

Aš grįžau prie man rūpimo klausimo.

– Ar jūs tikrai neturite jokių minčių, kodėl Puaro jus atleido? Pagalvokite, nagi, pagalvokite.

Georgas pabandė tai padaryti, bet jam aiškiai nesisekė.

– Aš tik galiu spėti, sere, – pagaliau tarė jis, – kad jis mane atleido, norėdamas pasamdyti Kurtisą.

– Kurtisą? Kodėl jis norėjo pasamdyti Kurtisą?

Georgas vėl sukosėjo.

– Na, sere, aš tikrai negaliu pasakyti. Kai aš jį pamačiau, man neatrodė, kad jis – atleiskite man – labai šaunus vyrukas, sere. Fiziškai jis yra stiprus, žinoma, bet man sunku įsivaizduoti, kad jis būtų Puaro skonio. Kartą jis dirbo padėjėju beprotnamy, jei neklystu.

Aš spoksojau į Georgą.

Kurtisas!

Ar tai ir buvo priežastis, kodėl taip atkakliai Pua-

ro nenorėjo man nieko sakyti? Kurtisas, vienintelis vyras, apie kurį aš net nesvarsčiau! Taip, ir Puaro buvo patenkintas tuo, kad aš narsčiau Stailzo svečius, bandydamas atpažinti X jų tarpe. Bet X nebuvo svečias.

Kurtisas!

Kartą dirbęs pamišėlių namuose. Ar tik kažkur neskaičiau, kad žmonės, buvę pacientais pamišėlių namuose ir prieglaudose, kartais pasilieka ar sugrįžta į juos dirbti padėjėjais?

Keistas, nebylus, kvailai atrodantis vyras – vyras, kuris galėtų užmušti dėl kokios nors asmeninės nesveikos priežasties...

Ir jei taip – jei taip...

Tai nuo manęs nuslinktų didžiulis tamsus debesis!

Kurtisas..?

Pabaiga

Kapitono Artūro Hastingso pastaba: šis rankraštis pateko į mano rankas praėjus keturiems mėnesiams nuo mano draugo Erkiulio Puaro mirties. Aš gavau iš advokatų firmos pranešimą, kviečiantį atvykti į jų biurą. Ten, „vykdydami savo buvusio kliento mesjė Erkiulio Puaro nurodymą“, jie man padavė užantspauduotą paketą. Čia aš atpasakoju jo turinį.

Erkiulio Puaro rankraštis:

Mon cher ami,

po mano mirties jau bus praėję keturi mėnesiai, kai jūs skaitysite šias eilutes. Aš ilgai svarsčiau, ar verta rašyti visa tai, ką jūs čia perskaitysite, ir nusprendžiau, kad kažkam būtina žinoti tiesą apie antrąją „Stailzo bylą“. Taip pat drįstu manyti, kad per tą laiką, kol jūs gavote šį rankraštį, jūs išplėtojote pačias absurdiškiausias teorijas – galbūt kai kuriomis iš jų sau pačiam sukeldamas skausmą.

Bet leiskite man pasakyti štai ką: jūs galėjote, mon ami, *lengvai ir pats atrasti tiesą. Aš pasirūpinau, kad*

jūs turėtumėte visas reikalingas nuorodas šiam tikslui pasiekti. Ir jei to jums nepavyko, tai, kaip ir visuomet, dėl savo nuostabios ir patiklios prigimties. A la fin comme au commencement*.

Bet jūs bent jau turite žinoti, kas nužudė Nortoną, net jei ir vis dar nežinote Barbaros Franklin žudiko. Pastaroji žinia gali jus šokiruoti.

Pradžioje, kaip žinote, aš pasikviečiau jus į Stailzą. Pasakiau, kad man jūsų reikia. Tai buvo tiesa. Man reikėjo, kad būtumėte mano akimis ir ausimis. Ir vėl tai buvo tiesa, gryniausia tiesa – tik kiek kita prasme, nei jūs supratote! Jūs turėjote matyti tai, ką aš norėjau, kad jūs matytumėte, ir girdėti, ką aš norėjau, kad jūs girdėtumėte.

Jūs skundėtės, cher ami, *kad aš elgiausi „nesąžiningai", supažindindamas jus su šia byla. Aš neatskleidžiau jums to, ką pats žinojau. Kitaip tariant, aš atsisakiau įvardinti X tapatybę. Tai visiškai teisinga. Aš turėjau šitaip elgtis – nors ir ne dėl tų priežasčių, kurias jums įvardijau. Tikrąją priežastį jūs netrukus pamatysite.*

O dabar panagrinėkime X veiklą. Aš parodžiau jums įvairių bylų santraukas. Aš jums pabrėžiau, kad visais atvejais buvo visiškai aišku, kad atitinkamas asmuo buvo apkaltintas arba įtariamas padarius nusikaltimą dėl to, kad nebuvo kito alternatyvaus sprendimo. Tuomet aš perėjau prie kito reikšmingo fakto – kad kiekvienu atveju X dalyvavo nusikaltime arba buvo su juo artimai susijęs. Tuomet jūs padarėte išvadą, kuri, paradoksalu, buvo ir teisinga, ir klaidinga. Jūs pasakėte, kad

* kaip pradžioje, taip ir pabaigoje (pranc.)

visas žmogžudystes įvykdė X.

Tačiau, mano drauge, kiekvienu atveju aplinkybės buvo tokios (arba labai arti to), kad tik kaltinamas asmuo galėjęs įvykdyti nusikaltimą. Iš kitos pusės, jei taip, tai kuo čia dėtas X? Išskyrus asmenis, susijusius su policijos struktūrom ar su baudžiamųjų bylų advokatais, joks kitas žmogus negali sietis su penkiais žmogžudysčių nusikaltimais. Taip nebūna, kaip suprantate! Niekuomet taip nebus, kad kas nors jums patikėtų paslaptį: „Tarp kitko, galiu pasakyti, kad aš žinau penkis žmogžudžius!" Ne, mon ami, *tai tiesiog neįmanoma. Taigi mes turime labai įdomų sintezės atvejį – reakciją tarp dviejų medžiagų, kuri vyksta tik esant trečiajai medžiagai, tačiau jai betarpiškai reakcijoje nedalyvaujant ir išliekant nepakitusiai. Tokia yra padėtis. Tai reiškia, kad, kur yra X, ten įvyksta nusikaltimai – bet pats X šiuose nusikaltimuose aktyviai nedalyvauja.*

Nepaprasta, anomali situacija! Ir aš pamačiau, kad galiausiai, savo karjeros pabaigoje, sutikau tobulą nusikaltėlį, nusikaltėlį, kuris išrado tokią metodiką, kad jis niekada negali būti kaltinamas dėl nusikaltimo.

Tai kažkas nepaprasto. Bet tai nėra nauja. Yra analogų. Ir čia yra pirmasis „sprendimo raktas", kurį jums palikau. Pjesė "Otelo". Čia, nuostabiai atvaizduotą, mes turime pirminį X. Jagas yra tobulas žmogžudys. Dezdemonos mirtis, Kasijo – galiausiai pačio Otelo – mirtys – visa tai Jago nusikaltimai, jo suplanuoti ir įvykdyti. Bet jis lieka užkulisiuose, nepaliestas įtarimų.

Taip, čia yra žudymo meno tobulumas. Nė vieno žodelio apie tiesioginį paskatinimą. Jis visuomet tariamai sulaiko kitus nuo smurto, paneigdamas siaubingus

įtarimus, kurių niekas nė nepastebi, kol jis jų nepamini!

Ir ta pati technika matoma nuostabiame "Džono Firgusono" trečiame akte, kur „silpnaprotis" Džonas Klutis paskatina kitus užmušti vyrą, kurio jis pats neapkenčia. Tai nuostabus psichologinės įtaigos pavyzdys.

Dabar jūs turite suprasti vieną dalyką, Hastingsai. Kiekvienas yra potencialus žmogžudys. Kiekvienas retkarčiais pajunta norą užmušti – bet ne apsisprendimą žudyti. Kiek kartų jūs jautėte ar girdėjote kitus sakant: „Ji mane taip įsiutino, kad jaučiau, jog galiu ją užmušti!", „Aš galėčiau užmušti B. dėl to, kad jis pasakė tą ir tą!", „Aš buvau toks piktas, kad galėčiau jį nudėti!" Ir visi tie tvirtinimai yra paraidžiui teisingi. Jūsų protas tomis akimirkomis yra blaivus. Jūs norėtumėte užmušti. Bet jūs to nepadarysite. Jūsų valia turi sutikti su jūsų noru. Pas mažus vaikus tas stabdys dar tobulai neveikia. Aš žinojau vaiką, kuris pasakė kačiukui, kai tas jį suerzino: „Užsičiaupk, arba tuoj trenksiu per galvą ir užmušiu" ir iš tikrųjų taip padarė – ir iškart po to suglumo ir išsigando, supratęs, kad kačiuko gyvenimas nebesugrįš – nes, matote, vaikas tikrai labai mylėjo tą kačiuką. Taigi, visi mes potencialūs žmogžudžiai. Ir X meno esmė buvo ne sukelti troškimą, bet sugriauti normalų žmogaus pasipriešinimą. Tai buvo ilgos praktikos ištobulintas menas. X mokėjo parinkti tikslius žodžius, tikslias frazes, netgi intonaciją, kad sudarytų didėjantį spaudimą į silpną vietą! Tą įmanoma padaryti. Tai buvo daroma aukai nieko neįtariant. Tai nebuvo hipnotizavimas – hipnozė nebūtų tokia veiksminga. Tai buvo kažkas labiau klastingo, labiau mirtino. Tai buvo žmogaus prigimtinių jėgų sutelkimas, kad praplatintų

spragą, užuot ją užtaisius. Tai pakelia žmoguje tai, kas geriausia, ir sujungia su tuo, kas blogiausia.

Jūs gi žinotote, Hastingsai, nes ir jums tai atsitiko...

Taigi dabar galbūt jūs pradėsite suprasti, ką iš tikrųjų reiškė mano pastabos, kurios jus erzino ir trikdė. Kai aš kalbėdavau apie būsimą nusikaltimą, aš ne visuomet kalbėjau apie tą patį nusikaltimą. Aš pasakiau jums, kad Stailze svečiavausi, turėdamas tikslą. Aš buvau ten, sakiau aš, nes ten buvo ketinama įvykdyti nusikaltimą. Jus nustebino mano žodžių užtikrintumas. Bet aš galėjau būti tikras – nes nusikaltimą, matote, turėjau įvykdyti aš pats...

Taip, mano drauge – ir keista – ir juokinga – ir baisu! Aš, kuris nepritaria nužudymui – aš, kuris vertinu žmogaus gyvenimą – užbaigiau savo karjerą, įvykdydamas žmogžudystę. Galbūt todėl, kad buvau per daug pasitikintis savo teisumu, per daug sąmoningai doras – ši baisi dilema iškilo prieš mane. Nes matote, Hastingsai, čia yra dvi pusės. Mano užduotis buvo išgelbėti nekaltą – užkirsti kelią žmogžudystei – ir tai... ir tai buvo vienintelis kelias tai pasiekti! Neapsigaukite, prieš X įstatymas yra bejėgis. Jis buvo saugus. Net ir pasitelkęs visą išradingumą, aš negalėjau surasti kito būdo jį nugalėti.

Ir vis tik, mano drauge, aš to nenorėjau. Aš mačiau, ką reikia padaryti – bet aš niekaip negalėjau savęs priversti. Aš buvau nelyginant Hamletas – amžinai atidėliojantis blogąją dieną... Ir tada įvyko dar vienas pasikėsinimas – pasikėsinimas į misis Latrel.

Man buvo įdomu pažiūrėti, Hastingsai, ar veiks jūsų garsioji nuojauta akivaizdžiais atvejais. Ji veikė. Jūsų

pati pirmoji reakcija - jūs švelniai įtarėte Nortoną. Ir jūs buvote visiškai teisus. Nortonas buvo tas žmogus. Jūs neturėjote kokių nors priežasčių šitaip manyti – išskyrus labai logišką, tik truputį neryžtingą supratimą apie jo nereikšmingumą. Ir čia, aš manau, jūs atsidūrėte labai arti tiesos.

Aš rūpestingai išnagrinėjau jo gyvenimo istoriją. Jis buvo vienintelis valdingos, mėgstančios įsakinėti moters sūnus. Jis niekuomet neturėjo jokių gabumų, kad galėtų išreikšti save, ar kad padarytų įspūdį kitiems žmonėms. Jis visada truputį šlubavo ir negalėjo dalyvauti mokyklos žaidimuose.

Vienas reikšmingiausių dalykų, kurį jūs man pasakėte, buvo pastaba apie jo išjuokimą mokykloje, kai jis vos neapalpo, pamatęs negyvą triušį. Šis atsitikimas, aš manau, jame paliko gilų pėdsaką. Jis pasibjaurėjo krauju ir prievarta, ir dėl to nukentėjo jo reputacija. Aš manau, jis nesąmoningai norėjo reabilituoti save, būdamas drąsus ir negailestingas.

Aš galiu įsivaizduoti, kad dar būdamas gana jaunas, jis po truputį savyje atrado jėgą daryti įtaką kitiems žmonėms. Jis buvo geras klausytojas, užjaučianti asmenybė. Žmonės jį mėgo, tuo pat metu per daug jo nepastebėdami. Jį tai piktino – ir tuomet jis tuo pasinaudojo. Jis atrado, kaip juokingai lengva buvo, panaudojant reikiamus žodžius ir pasirūpinant reikiamais akstinais, daryti įtaką aplinkiniams. Vienintelė būtina sąlyga buvo juos suprasti – prasiskverbti į jų mintis, slaptus norus, sužinoti, kaip reaguoja jų širdis.

Ar jūs suprantate, Hastingsai, kad toks atradimas pagimdo valdžios troškimą? Toks jis buvo, Stivenas

Nortonas, kurį visi mėgo ir niekino, ir jis galėjo priversti žmones darytī dalykus, kurių jie nenorėjo daryti – ar (atkreipkite dėmesį) manė, kad jie nenorėjo daryti.

Aš galiu įsivaizduoti, kaip jis vystė šį savo hobį... Ir žingsnis po žingsnio netiesiogiai vystydamas liguistą smurto skonį. Smurtas, kuriam jis stokojo fizinės ištvermės ir dėl kurios trūkumo jis buvo išjuoktas.

Taip, jo hobis vis stiprėja ir stiprėja, kol perauga į aistrą, į būtinybę! Tai tampa narkotiku, Hastingsai – narkotiku, sukeliančiu tokį troškimą, kokį gali sukelti opiumas ar kokainas.

Nortonas, švelnios širdies, meilus vyras, slaptoje buvo sadistas. Jis turėjo polinkį sukelti skausmą, dvasines kančias. Tai tarsi epidemija, pastaruoju metu plintanti pasaulyje – L'appetit vient en mangeant*.

Tai maitino du geismus – sadizmo geismą ir valdžios geismą. Jis, Nortonas, turėjo gyvenimo ir mirties raktus.

Kaip ir bet koks kitas priklausomybės vergas, jis turėjo apsirūpinti savo narkotikais. Jis rasdavo auką po aukos. Aš neabejoju, kad iš tiesų buvo daugiau, nei tie penki atvejai, kuriuos aš atsekiau. Visuose jis atliko tą patį vaidmenį. Jis pažinojo Etringtoną, vieną vasarą jis praleido tame pačiame kaime, kur gyveno Rigsai ir girtuokliavo su Rigsu vietinėje alinėje. Vieno kruizo metu jis sutiko mergaitę, vardu Freda Klėj ir paskatino bei sužadino jos pusiau susiformavusį įsitikinimą, kad jos senos tetos mirtis būtų sveikintinas dalykas – išlaisvinimas tetai ir finansinis palengvėjimas bei malonus gyvenimas jai pačiai. Jis buvo Litchfildų draugas, ir, kalbėdama su juo, Margarita Litchfild pamatė save didvyrės šviesoje,

* apetitas ateina bevalgant (pranc.)

išlaisvinančią savo seseris iš amžino kalėjimo. Bet aš netikiu, Hastingsai, kad nors vienas iš šių žmonių būtų tą padaręs – be Nortono įtakos.

Dabar apie įvykius Stailze. Jau kurį laiką sekiau Nortono pėdomis. Jis susipažino su Franklinais, ir aš iškart pajutau pavojų. Jūs turite suprasti, kad ir Nortonui reikėjo turėti branduolį, su kuriuo dirbti. Jūs galite kažką išauginti tik tuomet, kai jau yra pasėta sėkla. Pjesėje "Otelo", pavyzdžiui, aš visuomet maniau, kad Otelo buvo įsitikinęs (galbūt teisingai), kad Dezdemonos meilė jam tebuvo aistringas jaunos mergaitės jo, kaip įžymaus karvedžio, troškimas, o ne harmoninga moters meilė jam, kaip vyrui. Jis galėjo suprasti, kad jos tikroji antroji pusė yra Kasijas, ir kad atėjus laikui, ji pati tai supras.

Franklinuose Nortonas matė puikią perspektyvą. Visos galimybės! Dabar jau jūs neabejotinai supratote, Hastingsai, (ką bet kuris įžvalgesnis žmogus visuomet galėjo pastebėti), kad Franklinas ir Judita mylėjo vienas kitą. Jo šiurkštumas, jo įprotis niekada į ją nežiūrėti, jokių mandagumo pastangų nebuvimas, turėjo jums aiškiai parodyti, kad tas vyras įsimylėjęs ją iki ausų. Bet Franklinas yra tvirto charakterio žmogus, turintis stiprų teisingumo jausmą. Jo kalba yra brutali ir nejausminga, bet jis yra labai aiškių standartų žmogus. Jo kraujyje yra ištikimybė žmonai, kurią jis pasirinko.

Judita – mano manymu net jūs galėjote tai pastebėti – buvo giliai ir beviltiškai jį įsimylėjusi. Ji manė, kad jūs tai supratote aną dieną, kai radote ją rožyne. Todėl ji taip ir užsiplieskė. Tokio charakterio žmonės negali pakęsti jokios gailesčio ar užuojautos išraiškos. Tai nelyginant druskos barstymas ant žaizdos.

Po to ji suvokė, kad jūs manot ją pergyvenant dėl Elertono. Ji leido jums ir toliau taip manyti, tuo pačiu apsaugodama save nuo netikusių užuojautų ir tolesnio žaizdos gilinimo. Ji flirtavo su Elertonu, beviltiškai ieškodama paguodos. Ji puikiai žinojo, kas tai per tipas. Jis ją pralinksmindavo ir išblaškydavo, bet ji niekuomet jam nejautė jokio jausmo.

Nortonas, žinoma, puikiai suprato, kokie vėjai pučia. Franklinų trikampyje jis pamatė galimybes. Galiu pasakyti, kad iš pradžių jis ėmėsi Franklino, bet liko nieko nepešęs. Franklinas yra žmogus, turintis visišką atsparumą klastingoms Nortono užuominoms. Franklinas turi aiškų, konkretų protą, tiksliai žinantis savo jausmus, ir visiškai ignoruojantis išorinį spaudimą. Be to, didelė aistra jo gyvenime yra jo darbas. Toks pasinėrimas į darbą daro jį dar mažiau pažeidžiamu.

Su Judita Nortonui sekėsi kur kas geriau. Jis labai gudriai išnaudojo nenaudingų gyvenimų temą. Kažkuria prasme tai atitiko ir Juditos mąstyseną, be to, tai sutiko ir su jos slaptu troškimu - tą faktą ji griežtai ignoravo, kai tuo tarpu Nortonas žinojo tuo galintis pasinaudoti. Čia jis labai gudriai elgėsi – užimdamas priešingą poziciją ir švelniai išjuokdamas mintį, kad jai kada nors užtektų ryžto tokiems veiksmams. „Čia tas atvejis, kai visi jauni žmonės kalba – bet niekuomet nepadaro!" Toks senas pigus triukas – ir kaip dažnai jis veikia, Hastingsai! Kokie jie pažeidžiami, tie vaikai! Visuomet pasiruošę, bet ne visuomet suprasdami, ką daro, priimti iššūkį!

Patraukus nenaudingą Barbarą iš kelio, Franklinui su Judita kelias būtų laisvas. Apie tai pokalbyje nebuvo užsiminta. Buvo pabrėžiama, kad asmeninis *interesas*

su tuo neturėjo nieko bendro – visiškai nieko. Nes jei Judita būtų supratus, kurlink ją stumia, ji reaguotų visiškai priešingai.

Turint tokį polinkį nužudymams, Nortonui į ugnį norėjosi įmesti daugiau malkų. Jis visur matė galimybes savo geismui patenkinti. Vieną iš jų jis pamatė Latreluose.

Sugrįžkite mintimis atgal, Hastingsai. Prisiminkite patį pirmą vakarą, kai jūs žaidėte bridžą. Ir po to sekusias Nortono pastabas, ištartas taip garsiai, kad jūs bijojote pulkininką Latrelą tai išgirsiant. Žinoma! Nortonas norėjo, kad jis girdėtų! Jis niekada nepraleisdavo galimybės tai pabrėžti, palaipsniui tai įtrindamas į pulkininko sąmonę – ir galiausiai jo pastangas apvainikavo sėkmė. Tai įvyko po jūsų nosimi, Hastingsai, ir jūs net nepastebėjote, kaip viskas buvo atlikta. Pamatai jau buvo padėti – didėjantis sunkios naštos pojūtis, gėda dėl savo nevyriškumo, ir gilus augantis nepasitenkinimas savo žmona.

Prisiminkite tiksliai, kaip viskas vyko. Nortonas pasakė esąs ištroškęs. (Ar jis nežinojo, kad misis Latrel buvo namuose, ir ji neatsidurs įvykio vietoje?) Pulkininkas Latrelas pasielgė kaip dosnus šeimininkas, tokiu būdamas iš prigimties. Jis pasiūlo gėrimus. Jis eina jų atnešti. Jūs visi sėdite lauke prie lango. Ateina jo žmona – įvyksta neišvengiama scena, kuri, jo supratimu, yra nugirsta. Jis išeina laukan. Viską buvo galima užglostyti, apsimetus nieko negirdėjus – Bodas Keringtonas puikiai susitvarkytų su šiuo reikalu. (Jis yra pakankamai tam protingas ir taktiškas, nors iš kitos pusės jis vienas iš labiausiai pasipūtusių ir nuobodžių asmenybių, kokias

kada nors esu sutikęs! Tai vyras, kuriuo tik jūs galite žavėtis!) Pats jūs irgi galėjote laikytis ne taip jau blogai. Bet Nortonas puolė kalbėti – daug, kvailai, pabrėžtinai taktiškai elgdamasis, visa tai iškeldamas iki debesų ir taip žymiai pablogindamas padėtį. Jis ima vapėti apie bridžą (dar labiau primindamas pažeminimą), pradeda betikslį pokalbį apie nelaimingus atsitikimus iššovus. Ir greitai užkibęs už šio kabliuko, kaip Nortonas ir numatė, tas senas asilas šiaudine galva – Bodas Keringtonas – išpyškina istoriją, kaip airių pasiuntinys nušauna savo brolį – istoriją, Hastingsai, kurią jam papasakojo Nortonas, puikiai žinodamas, kad šis senas kvailys papasakos ją kaip savo paties, kai bus tinkamai sužadintas. Jūs matote, pagrindinė užuomina skamba ne iš Nortono lūpų. Mon Dieu, non!

Čia jau visas rinkinys. Didėjantis spaudimas. Pralaužiama riba. Įžeista jo, kaip šeimininko, savigarba, sugėdintas prieš savo bičiulius, kankinamas supratimo, kad jų įsitikinimu jam pritrūko drąsos ką nors padaryti ir užuot to romiai paklusęs ujamas – ir paskui išsigelbėjimo žodžiai. Šautuvas, nelaimingi atsitikimai – vyras, nušovęs savo brolį ir staiga – tūpinėjančios žmonos galva... „Visiškai saugu – nelaimingas atsitikimas... Aš jiems parodysiu... Aš jai parodysiu.. kad ją kur galas! Geriau jau ji pakratytų kojas... tuoj pakratys!“

Jis nenužudė jos, Hastingsai. Aš asmeniškai manau, kad šaudamas jis instinktyviai nepataikė, nes jis norėjo nepataikyti. Ir tada – pikti kerai išsisklaidė. Ji buvo jo žmona, moteris, kurią, nepaisant visko, jis mylėjo.

Vienas iš Nortonas nusikaltimų, kurie liko neužbaigti.

Ir štai sekantis bandymas! Ar jūs bent suprantate, Hastingsai, kad dabar atėjo jūsų eilė! Atsigręžkite atgal ir viską prisiminkite. Jūs, mano doras, švelnus Hastingsas! Jis surado visas jūsų silpnąsias vietas – taip, įskaitant ir doras bei sąžiningas savybes.

Elertonas yra iš tų žmonių, kurių jūs nesąmoningai nemėgstate ir bijote. Jis iš tų žmonių, apie kuriuos jūs galvojate, kad jų geriau nebūtų. Viskas, ką apie jį girdėjote ir mąstėte, buvo tiesa. Nortonas papasakojo apie jį tam tikrą istoriją – visiškai teisingą istoriją, kas liečia faktus. (Nors iš tikrųjų minima mergina sirgo nervų liga ir buvo kilusi iš prastos reputacijos šeimos.)

Tai užkabino jūsų tradicinius ir šiek tiek senamadiškus instinktus. Šis vyras yra piktadarys, viliotojas, vyras, kuris išveda mergaites iš kelio ir priveda jas iki savižudybės! Nortonas paskatina Bodą Keringtoną patarti jums imtis veiksmų. Jūs esate pastūmėtas „pasikalbėti su Judita." Judita, kaip ir reikėjo tikėtis, nedelsiant atsako, kad su savo gyvenimu ji elgsis taip, kaip jai patinka. Ir tai jus verčia patikėti blogiausiu.

Dabar pažiūrėkite, kokiais jausmais žaidžia Nortonas. Jus mylite savo vaiką. Smarkus senamadiškas atsakomybės jausmas, kurį jūs jaučiate dėl savo vaikų. Kiek išdidi jūsų prigimtis: „Aš turiu kažką padaryti. Viskas priklauso nuo manęs." Jūsų bejėgiškumo jausmas, nesant jūsų žmonos išmintingų sprendimų. Jūsų ištikimybė – aš neturiu jos nuvilti. Ir iš techninės pusės, jūsų tuščias pasididžiavimas – dirbdamas su manimi jūs išmokote visų triukų! Ir galiausiai, tas vidinis jausmas, kurį jaučia dauguma vyrų dėl savo dukterų – beprasmis pavydas ir negeranoriškas požiūris į vyrus, kurie iš jų

atima dukteris. Nortonas virtuoziškai tampė visas šias stygas. Ir sulaukė iš jūsų atsako.

Jūs perdaug lengvai viską priėmėte už gryną pinigą. Jūs visuomet toks buvote. Jūs visai lengvai patikėjote, kad Judita buvo ta moteris, kuriai Elertonas kalbėjo pavėsinėje. Nors jūs jos nematėte, netgi negirdėjote jos balso. Neįtikėtina, bet netgi kitą rytą jūs vis dar galvojote, kad tai buvo Judita. Jūs džiaugėtės jos „požiūrio pasikeitimu“.

Bet jei jūs įdėtumėte nors truputį pastangų pasiaiškinti šį reikalą, tai jūs aptiktumėte, kad tą dieną apie Juditos kelionę į Londoną nebuvo nė kalbos! Ir jūs nepajėgėte padaryti kitos akivaizdžios išvados. Viena asmenybė turėjo tą dieną išvykti ir labai supyko, negalėdama to padaryti. Slaugė Kreiven. Elertonas nėra tas vyras, kuris apsiriboja vienos moters persekiojimu! Jo reikalai su slauge Kreiven nuėjo kur kas toliau, nei tik flirtas su Judita.

Bet ne, jūs vėl leidžiate pasireikšti Nortonui.

Jūs pamatėte Elertono bučinį Juditai. Tada Nortonas nustumia jus atgal už kampo. Neabejotinai jis gerai žino, kad Elertonas eis į pavėsinę susitikti su slauge Kreiven. Po nedidelių diskusijų jis leidžia jums eiti, bet vis dar jus lydi. Sakinys, kurį jūs nugirdote kalbant Elertonui, nuostabiai tinka jo tikslui, ir jis greitai nutempia jus šalin, kol jūs nespėjote suprasti, kad moteris pavėsinėje - tai ne Judita!

Taip, tikras virtuozas! Ir jūs nedelsiant reaguojate, paveiktas visų tų aspektų! Jūs atsiliepėte. Jūs apsisprendėte įvykdyti žmogžudystę.

Bet laimei, Hastingsai, jūs turėjote draugą, kurio

smegenys vis dar funkcionavo. Ir ne tiktai smegenys!

Pačioje pradžioje aš jums sakiau, kad, jei jums nepavyks išsiaiškinti tiesos, tai tik dėl savo per daug patiklios natūros. Jūs tikite tuo, ką jums sako. Jūs patikėjote tuo, ką pasakiau jums aš...

Jums vis dar buvo lengva atrasti tiesą. Aš atleidau Georgą – kodėl? Aš jį pakeičiau mažiau patyrusiu ir aiškiai kur kas mažiau protingu vyru – kodėl? Aš nebuvau prižiūrimas gydytojų – aš, kuris visuomet rūpinausi savo sveikata – tuo metu nenorėjau nė girdėti apie tai – kodėl?

Dabar jūs suprantate, kodėl man jūsų būtinai reikėjo Stailze? Man reikėjo turėti kažką, kas mano žodžius priimtų be jokių abejonių. Jūs patikėjote mano tvirtinimu, kad aš grįžau iš Egipto daug prastesnės sveikatos, nei važiavau pirmyn. Taip nebuvo. Aš grįžau žymiai geriau jausdamasis! Jūs galėjote tai sužinoti, jei būtumėt įdėjęs šiek tiek pastangų. Bet ne, jūs patikėjote. Georgą aš atleidau todėl, kad negalėčiau jo priversti patikėti, jog staiga visai praradau gebėjimą valdyti savo galūnes. Georgas yra nepaprastai nuovokus ir būtų supratęs, kad aš simuliuoju.

Jūs supratote, Hastingsai? Visą tą laiką, kai aš vaidinau bejėgį, ir apgaudinėjau Kurtisą, aš nebuvau joks bejėgis. Aš galėjau vaikščioti – šlubuodamas.

Aš girdėjau, kaip tą vakarą jūs užlipote į viršų. Girdėjau jus dvejojant ir po to įeinant į Elertono kambarį. Aš iškart pasiruošiau veikti. Tuo metu jau buvau gerokai sunerimęs dėl jūsų dvasinės būklės.

Aš nedelsiau. Aš buvau vienas. Kurtisas nusileido žemyn vakarieniauti. Aš išsliaužiau iš kambario ir

perėjau koridorių. Girdėjau jus krapštantis Elertono vonioje. Ir aš greitai, mano drauge, puoliau ant kelių (ką jūs taip smerkiate), ir pro rakto skylutę pažiūrėjau į vonios kambarį. Laimei, pro ją galima žiūrėti, nes durys uždaromos skląsčiu, o ne raktu iš vidaus.

Mačiau jūsų manipuliavimą su migdomosiomis tabletėmis. Aš supratau jūsų mintį.

Ir taip, mano drauge, aš ėmiau veikti. Grįžau į savo kambarį. Pasiruošiau, kas reikalinga. Kai grįžo Kurtisas, paprašiau pakviesti jus. Jūs atėjote žiovaudamas ir aiškindamasis, esą jums skaudėjo galvą. Aš tuojau pat parodžiau didžiausią susirūpinimą, primygtinai siūlydamas įvairių priemonių jūsų savijautai pagerinti. Vardan ramybės jūs sutikote išgerti puodelį šokolado. Jūs godžiai jį prarijote, norėdamas greičiau pasišalinti. Bet aš, mano drauge, taip pat turiu migdomųjų tablečių.

Ir taip, jūs užmigote – ir miegojote iki ryto, kai jūs pabudęs išsigandote dėl to, ką jūs buvote beveik padaręs.

Dabar jūs buvote saugus – niekas tokių dalykų antrąkart nekartoja – jei jau vėl atgauna savo protą.

Bet tai paskatino mane apsispręsti, Hastingsai! Nes ko aš galiu nežinoti apie kitus žmones, to negalima pasakyti apie jus. Jūs nesate žmogžudys, Hastingsai! Bet jus už tai galėjo pakarti – už žmogžudystę, kurią įvykdė kitas žmogus ir kuris įstatymo požiūriu yra nekaltas.

Jūs, mano geras, kilnus, garbingas Hastingsas – toks malonus, toks sąžiningas – toks nekaltas!

Taip, aš turiu veikti. Aš žinojau, kad mano dienos suskaičiuotos – ir tuo aš buvau patenkintas. Nes žmogžudystės blogiausia dalis, Hastingsai, yra poveikis

žudikui. Aš, Erkiulis Puaro, galėjau pats patikėti, kad turiu dievišką paskyrimą visiems be išimties nuspręsti, kada kas turi mirti... Bet, laimei, atsitikti tokiam dalykui nebūtų pakakę laiko. Netrukus viskas baigsis. Ir aš bijojau, kad Nortonui gali pavykti paveikti asmenybę, kuri neišpasakytai brangi mums abiem. Aš kalbu apie jūsų dukterį...

Ir dabar mes susiduriame su Barbaros Franklin mirtimi. Kokios mintys besisuktų jūsų galvoje, Hastingsai, aš manau, jūs nė neįtarėte, kokia yra tiesa.

Nes matote, Hastingsai, jūs nužudėte Barbarą Franklin.

Mais oui*, *jūs tai padarėte!*

Suprantate, čia buvo dar vienas trikampio kampas, į kurį aš nepakankamai rimtai atsižvelgiau. Kai tai įvyko, nei vienas mūsų nematėme ir nesupratome Nortoną prikišus nagus. Bet aš neabejoju, kad jis padarė savo darbą...

Ar jūs kada nors pagalvojote, Hastingsai, kodėl misis Franklin norėjo atvykti į Stailzą? Tai visiškai nebuvo, jei jūs taip pagalvojote, jai įtinkanti vietelė. Ji mėgsta komfortą, gerą maistą ir svarbiausia – geras draugijas. Stailze nėra linksma; nėra gero vadovavimo; tai nuobodus užkampis. Ir vis tik misis Franklin primygtinai reikalavo vasarą praleisti būtent čia.

Taip, čia buvo trečias kampas. Bodas Keringtonas. Misis Franklin buvo nusivylusi moteris. Tai ir buvo jos nervinės ligos šaknis. Ji turėjo didelių ambicijų tiek socialinėje, tiek ir finansinėje srityse. Ji ištekėjo už Franklino tikėdamasi, kad šis padarysiąs nuostabią

* iš tiesų (pranc.)

karjerą.

Jis puikus specialistas, bet ji ne to tikėjosi. Jo sugebėjimai niekuomet nebūtų patraukę laikraščių dėmesio ar pelnytų Harley Street mokslininko reputacijos. Jis būtų žinomas tik tuzinui jo profesijos žmonių ir jo straipsniai pasirodytų tik specializuotose žurnaluose. Išorinis pasaulis niekuomet apie jį nebūtų išgirdęs – ir, žinoma, jis neuždirbtų gero pinigo.

Ir štai čia Bodas Keringtonas – sugrįžta iš rytų – su baroneto titulu ir pinigais, ir Bodas Keringtonas visuomet jausdavo švelnius jausmus gražiai septyniolikos metų mergaitei, kuriai jis vos nepasiūlė už jo tekėti. Jis važiuoja į Stailzą, tą patį jis pasiūlo Franklinams – ir Barbara atvyksta.

Kaip ją visa tai erzino! Neabejotinai ji nieko neprarado iš to savo seno žavesio, kuris traukė šį turtingą vyrą, bet jis buvo senų pažiūrų – ne iš tų vyrų, kurie siūlo skirtis. Džonas Franklinas taip pat skyrybų priešininkas. Jei Džonas Franklinas numirtų, tuomet ji galėtų tapti ledi Bod Kerington – ir koks tai būtų nuostabus gyvenimas!

Nortonas, aš manau, įžvelgė joje paruoštą įrankį.

Tai buvo net perdaug akivaizdu, Hastingsai, jei tik būtumėt apie tai pagalvojęs. Iš pradžių paruošiamosios pastangos parodyti, kokia meili ji savo vyrui. Ji kiek perlenkė lazdą – murmėdama apie „viso to užbaigimą“, mat ji buvusi jam našta.

Ir tuomet visiškai nauja kryptis. Jos nuogąstavimai, kad Franklinas gali eksperimentuoti su savimi.

Tai jums turėjo būti taip akivaizdu, Hastingsai! Ji mus ruošė Džono Franklino mirčiai nuo apsinuodijimo

physostigmine. Matote – jokių klausimų apie bandymus nunuodyti – grynai tik moksliniai tyrinėjimai. Jis išgeria nekenksmingo alkaloido, kuris vėliau pasirodo esąs nuodingas.

Tik vienintelis dalykas, kad tai buvo kiek per greitai. Jūs man sakėte, kad ji buvo labai nepatenkinta, aptikusi Bodą Keringtoną, besiklausantį slaugės Kreiven sėkmės pranašavimų. Slaugė Kreiven buvo patraukli moteris, neliekanti nepastebėta vyrų. Ji savo patrauklumą išbandė ant Franklino, tačiau patyrė nesėkmę. (Dėl to Judita jos ir nemėgo.) Toliau ji bendrauja su Elertonu, bet puikiai žino, kad tai nerimta. Neišvengiamai jos akis užkliuvo už turtingo ir vis dar patrauklaus sero Viljamo – ir seras Viljamas, regis, tam neprieštarauja. Jis jau pastebėjo slaugę Kreiven kaip sveiką, gerai atrodančią mergaitę.

Misis Franklin išsigąsta ir nusprendžia veikti greitai. Kuo greičiau ji taps gailia, žavinga ir nepaguodžiama našle, tuo geriau.

Po nervingo ryto ji paruošia sceną.

Žinote, mon ami, *Kalabarų pupoms aš jaučiu tam tikrą pagarbą. Ši kartą, matote, jos padarė savo darbą. Išsaugojo nekaltą ir nubaudė žudiką.*

Misis Franklin visus jus pasikvietė pas save. Ji darė kavą, sureikšmindama ir atkreipdama į tai dėmesį. Ir kaip jūs man sakėte, jos kava buvo šalia jos, o jos vyro kitoje staliuko pusėje.

Ir čia buvo krentančios žvaigždės ir visi išėjo į balkoną, tik jūs, mano drauge, pasilikote, jūs su savo kryžiažodžiais ir prisiminimais – ir, norėdamas paslėpti savo emocijas, jūs apsukate *knygų staliuką, dėdamasis ieškąs Šekspyro citatos.*

Ir štai jie grįžta atgal ir misis Franklin geria kavą su Kalabarų pupos alkaloidais, kuri buvo skirta brangiajam mokslininkui Džonui, o Džonas Franklin geria paprastą puodelį puikios kavos, kuri buvo skirta gudriajai misis Franklin.

Bet jūs pamatysite, Hastingsai, jei truputį pagalvosite, kad aš, nors ir supratęs, kas atsitiko, mačiau vieną dalyką, kuris turėjo būti padarytas. Aš negalėjau įrodyti *to, kas įvyko. Ir jei misis Franklin mirtis būtų palaikyta ne savižudybe, įtarimai neišvengiamai kristų ant Franklino arba Juditos. Ant dviejų žmonių, kurie buvo visiškai nekalti. Todėl aš padariau tai, ką padaryti turėjau pilną teisę – aš pabrėžiau misis Franklin iš tiesų visiškai neįtikinamas pastabas apie savo gyvybės atėmimą ir įtikinau jų svarbumu.*

Aš *galėjau tai padaryti – ir ko gero aš buvau vienintelis asmuo, tą galėjęs. Nes jūs matėte mano pareiškimo svorį. Aš turėjau nužudymo bylų didžiulę patirtį – ir jei* aš *esu įsitikinęs, kad tai savižudybė, ką gi, tuomet tai bus priimta kaip savižudybė.*

Mačiau, kad tai jus suglumino, ir jūs likote nepatenkintas. Bet, laimei, jūs neįžvelgėte tikrojo pavojaus.

Bet ar jūs galvosite apie tai po mano mirties? Ar neįlys į jūsų sąmonę pikta gyvatė, kuri ten pasiliks ir retkarčiais pakels galvą ir sakys: „O jeigu Judita..?“

Taip galėtų būti. Todėl aš ir rašau tai. Jūs turite žinoti tiesą.

Buvo vienas asmuo, kuris nepasitenkino savižudybės išvada. Nortonas. Jis negavo, matote savo mėsos gabalo. Kaip jau sakiau, jis yra sadistas. Jis nori visos emocijų, baimės, įtarimų, įstatymų vingrybių gamos. Viso to jis

neteko. Jo suorganizuota žmogžudystė pasuko ne ta linkme.

Bet netrukus jis pamatė būdą atsigriebti. Jis vėl ėmėsi savo užuominų. Anksčiau jis dėjosi kažką matęs per žiūronus. Tuo metu jis ketino sudaryti aiškų įspūdį, kokį jis iš tiesų ir sudarė – būtent kad jis pamatė Elertoną su Judita tam tikromis kompromituojančiomis aplinkybėmis. Bet nepasakęs nieko konkretaus, jis galįs panaudoti šį incidentą kitu būdu.

Pavyzdžiui, įsivaizduokite, kad jis pasako matęs Frankliną *ir Juditą. Tai būtų įdomi aplinkybė ir priverstų į savižudybę pažiūrėti nauju kampu! Tai, galbūt, sukeltų įtarimų, ar tikrai tai buvo savižudybė...*

Taigi, mon ami, *aš nusprendžiau, kad tai, kas turi būti padaryta, turi būti padaryta nedelsiant. Aš pasirūpinau, kad jūs man atsiųstumėte jį tą vakarą...*

Aš jums tiksliai pasakysiu, kas įvyko. Nortonas, be abejonės, su džiaugsmu man papasakotų savo sukurptą istoriją. Bet aš nedaviau tam laiko. Aš pasakiau jam, aiškiai ir nedviprasmiškai, kad viską žinau apie jį...

Jis to neneigė. Ne, mon ami, *jis patogiai įsitaisė kėdėje ir pašaipiai šypsojosi.* Mais oui, *galiu tik taip apibūdinti – jis šaipėsi. Jis paklausė manęs, ką aš ketinu toliau daryti su savo įdomiom mintim. Aš pasakiau, kad ketinu jam įvykdyti mirties nuosprendį.*

– Ak, – pasakė jis. – Suprantu. Durklas ar puodelis su nuodais?

Tuo metu mes kartu ruošėmės išgerti šokolado. Jis mėgo saldumynus, tas mesjė Nortonas.

– Paprasčiausia, – pasakiau aš, – būtų puodelis su nuodais.

Ir aš jam padaviau puodelį šokolado, kurį ką tik pripyliau.

– Tokiu atveju, – pasakė jis, – jūs neprieštarausite, jei šokoladą aš gersiu iš jūsų puodelio, užuot iš savojo?

– Visiškai ne, – atsakiau aš.

Tiesą sakant, tai neturėjo jokios reikšmės. Kaip jau sakiau, aš taip pat vartoju migdomuosius. Reikalas tame, kad aš jau pakankamai ilgai geriu šias tabletes kiekvieną vakarą, kad galėčiau užmigti, ir aš įgijau tam tikrą atsparumą. Todėl dozė, kuri nusiųstų Nortoną miegoti, man padarytų tik labai nedidelį poveikį. Ši dozė buvo pačiame šokolade. Jo porcija suveikė tinkamai, tuo tarpu manoji dalis mane paveikė tik nežymiai, ypač geriant priešingo veikimo strichnino toniką.

Ir taip, paskutinis skyrius. Nortonui užmigus, aš įkėliau jį į savo invalidų vežimėlį – gana lengvai, jis turi įvairiausių mechanizmų – ir nuvežiau jį atgal į įprastą vietą – lango angoje už užuolaidų.

Vėliau Kurtisas „paguldė mane miegoti". Kai viskas nurimo, aš nuvežiau Nortoną į jo kambarį. Aš sėkmingai išvengiau savo šauniojo draugo Hastingso akių ir ausų.

Jūs galėjote nesuprasti, Hastingsai, bet aš nešiojau peruką. Juo labiau jūs nesupratote, kad aš nešiojau netikrus ūsus. (Net Georgas to nežino!) Aš apsimečiau peruką netyčia sudeginęs netrukus po Kurtiso atėjimo, ir mano kirpėjas nedelsiant man padarė dar vieną.

Aš apsivilkau Nortono chalatą, pašiaušiau savo žilų plaukų peruką, išėjau į koridorių ir pabeldžiau į jūsų duris. Netrukus jūs išėjote ir pažvelgėte savo mieguistomis akimis į koridorių. Jūs matėte Nortoną, išeinantį iš vonios kambario ir koridoriumi šlubuojantį į savo

kambarį. Jūs girdėjote pasukant jį raktą spynoje iš vidaus.

Tuomet, nusivilkęs chalatą, aprengiau juo Nortoną, paguldžiau jį į lovą, ir nušoviau jį iš mažo pistoleto, kurį įsigijau užsienyje ir kurį rūpestingai laikiau užrakinęs, išskyrus du atvejus (apie kuriuos niekas nežino), kai jį demonstratyviai padėjau ant Nortono staliuko, tais rytais jam iškeliavus kažkur toli.

Tuomet, įkišęs raktą į Nortono kišenę, išėjau iš kambario. Užrakinau duris iš išorės su identišku raktu, kurį buvau įsigijęs prieš kurį laiką. Vežimėlį nuvežiau atgal į savo kambarį.

Nuo tada ėmiau rašyti šį paaiškinimą.

Aš labai pavargau – ir įtampa, kurią turėjau, mane taip pat labai išvargino. Manau, kad nedaug liko iki...

Yra du dalykai, kuriuos noriu pabrėžti.

Nortono nusikaltimai buvo puikiai atlikti.

Mano toks nebuvo. Jis nebuvo numatytas toks būti.

Lengviausia ir geriausia jį nužudyti man būtų buvę atvirai – tarkim, nelaimingas atsitikimas su mano mažuoju pistoletu. Aš turėčiau dėtis baisiai nuliūdusiu, reikšti apgailestavimą – baisus nelaimingas atsitikimas. Visi sakytų: senas suvaikėjęs senis – nesuprato, kad jis užtaisytas – ce pauvre vieux*.

Aš pasirinkau kitą būdą.

Pasakysiu jums, kodėl.

Todėl, Hastingsai, kad aš nusprendžiau būti „kilnus“.

Mais oui, *kilnus! Aš laikausi visų tų dalykų, kurių jūs dažnai man prikaišiojote nesilaikant. Su jumis aš*

* vargšas senukas

žaidžiau sąžiningai. Aš žaidžiau partiją. Jūs turėjote visas galimybes surasti tiesą. Tuo atveju, jei jūs manimi netikite, leiskite man išvardyti visus sprendimų raktus.

Raktai.

Jūs žinote, nes pats jums sakiau, kad Nortonas čia atvyko po manęs. Jūs žinote, nes aš jums sakiau, kad atvykęs keičiau kambarius. Jūs žinote, vėlgi, nes aš jums sakiau, kad man būnant Stailze, dingo mano kambario raktas ir aš pasidariau dublikatą.

Todėl, kai jūs savęs klausėte, kas nužudė Nortoną? Kas galėjo iššauti ir išeiti, (manomai) užrakinęs kambarį iš vidaus, nes raktas yra Nortono kišenėje?

Atsakymas yra: „Erkiulis Puaro, kuris, čia būdamas, įsigijo antrą raktą nuo vieno iš kambarių."

Vyras, kurį jūs matėte koridoriuje.

Aš pats jūsų paklausiau, ar jūs esate tikras, kad koridoriuje matėte Nortoną. Jūs išsproginote akis. Jūs paklausėte, ar aš tik nenoriu pasakyti, kad tai buvo ne Nortonas. Aš sąžiningai atsakiau, kad to nenoriu pasakyti. (Natūralu, juk aš įdėjau tiek daug pastangų, norėdamas, kad jūs manytumėt ten buvus Nortoną.) Tuomet aš iškėliau ūgio klausimą. Visi vyrai, pasakiau aš, buvo kur kas aukštesni už Nortoną. Bet buvo vienas vyras žemesnis už jį – Erkiulis Puaro. Ir palyginti visai nesunku su pakeltais kulnais ar su įdėklais batuose pasididinti ūgį.

Jums susidarė įspūdis, kad aš esu bejėgis invalidas? Bet kodėl? Nes aš taip pasakiau. Ir aš atleidau Georgą. Tai buvo mano paskutinė nuoroda jums – „ Eikite ir pakalbėkite su Georgu."

Otelo ir Džonas Klutis jums rodė, kad X buvo Nor-

tonas.

Tai kas galėjo nužudyti Nortoną?

Tik Erkiulis Puaro.

Ir kai tik jūs būtumėte tai įtaręs, viskas iškart atsistotų į savo vietas, viskas, ką aš sakiau ir dariau, mano nepaaiškinamas tylėjimas. Gydytojų iš Egipto, mano asmeninio gydytojo iš Londono ataskaitos, kad aš nebuvau negebantis vaikščioti. Georgo paliudijimas, kad aš nešiojau peruką. Faktas, kurio aš negalėjau užmaskuoti, ir kurį jūs turėjote pastebėti, kad aš šlubavau kur kas labiau, nei Nortonas.

Ir galiausiai, pistoleto šūvis. Mano vienintelis trūkumas. Aš žinau, kad turėjau šauti į smilkinį. Aš negalėjau prisiversti padaryti to taip kreivai, atsainiai. Ne, aš šoviau simetriškai, tiksliai į kaktos vidurį...

O, Hastingsai, Hastingsai, tai turėjo pasakyti jums tiesą.

Bet, galų gale, jūs galbūt įtarėte, kaip išties viskas buvo? Galbūt kai jūs tai skaitote, jau ją žinote.

Bet kažkodėl aš taip negalvoju...

Ne, jūs pernelyg patiklus...

Jūsų prigimtis per daug nuostabi...

Ką dar galėčiau jums pasakyti? Tiek Franklinas, tiek Judita, manau jūs tai sužinosite, žinojo tiesą, nors to jums ir nesakė. Jie bus laimingi kartu, anie du. Jie nebus turtingi, ir nesuskaičiuojami atogrąžų vabzdžiai kandžios juos, ir juos puls keistos karštinės – bet mes visi turime savo supratimą apie nuostabų gyvenimą, ar ne?

O jūs, mano vargšas vienišas Hastingsai? Ak, mano širdis kraujuoja dėl jūsų, mano drauge. Ar paklausysite paskutinį kartą savo senojo Puaro patarimo?

Kai jūs tai perskaitysite, sėskite į traukinį, ar į mašiną, ar į autobusą, ir važiuokite susirasti Elžbietą Koli, kuri yra taip pat Elžbieta Litchfild. Leiskite jai tai perskaityti, arba papasakokite, kas čia parašyta. Pasakykite jai, kad jūs galėjote padaryti tą patį, ką ir jos sesuo Margarita – tiktai šalia Margaritos Litchfild nebuvo budraus Puaro. Išlaisvinkite ją iš to košmaro, paaiškinkite jai, kad jos tėvą nužudė ne jos duktė, bet mielas, užjaučiantis šeimos draugas, tas „doras Jagas" – Stivenas Nortonas.

Nes tai neteisinga, mano drauge, kad tokia moteris kaip ji, dar jauna ir patraukli, atsisakytų savo gyvenimo todėl, kad mano ir pati esanti sutepta. Ne, tai neteisinga. Pasakykite tai jūs, mano drauge, kuris ir pats dar nesate neįdomus moterims...

Eh bien, *neturiu daugiau ką pasakyti. Aš nežinau, Hastingsai, ar tai, ką aš padariau, yra pateisinama, ar nepateisinama. Ne – aš nežinau. Aš nemanau, kad žmogus turėtų paimti įstatymą į savo paties rankas...*

Bet antra vertus, aš pats esu įstatymas! Dar būdamas jaunuoliu Belgijos policijoje, aš nušoviau beviltišką nusikaltėlį, sėdintį ant stogo ir šaudantį į žmones apačioje. Esant nepaprastoms aplinkybėms, skelbiama karo padėtis.

Atimdamas iš Nortono gyvenimą, aš išsaugojau kitus gyvenimus – nekaltus gyvenimus. Ir vis tik aš nežinau... Galbūt man ir nereikia žinoti. Aš visuomet buvau toks tikras – galbūt pernelyg tikras...

Bet dabar aš nusižeminęs, ir sakau kaip mažas vaikas: „Aš nežinau..."

Sudiev, cher ami. *Aš patraukiau amilą nitrite ampules nuo savo lovos. Aš noriu atiduoti save į* bon

Dieu *rankas. Tegul jo bausmė, ar jo pasigailėjimas, būna greitas! Mes daugiau nemedžiosime kartu, mano drauge. Mūsų pirmoji medžioklė buvo čia – ir mūsų paskutinė...*

Tai buvo geros dienos.

Taip, jos buvo geros...

(Erkiulio Puaro rankraščio pabaiga.)

Baigiamoji kapitono Artūro Hastingso pastaba: aš baigiau skaityti... Dar negaliu visu tuo patikėti... Bet jis yra teisus. Aš turėjau žinoti. Aš turėjau suprasti, pamatęs, kaip tiksliai šauta į kaktos vidurį.

Keista – dabar tik prisiminiau – ši mintis man buvo atėjusi į galvą tą rytą.

Žymė ant Nortono kaktos – tai priminė Kaino* ženklą...

---

* Biblijos veikėjas, nužudęs brolį ir kuriam Dievas ant kaktos uždėjo ženklą

Christie, Agatha
Ch52 Uždanga:paskutinė Puaro byla : [romanas] / Agata Kristi; [iš anglų kalbos vertė Jonas Sipulis]. – Vilnius : FNS Group, 2009. – 256 p. – (Agatos Kristi kolekcija, ISSN 1822-7376 ; 47)

ISBN 978-609-95090-4-4
UDK 820-3

Erkiulio Puaro ir kapitono Hastingso kova prieš nusikaltimus užbaigė visą ciklą – jie vėl atsidūrė užmiesčio dvare, kuriame jie išnarpliojo savo pirmąją žmogžudystę, būdami kartu.

Puaro, kaip ir Stailzas, buvo matęs ir geresnių dienų – bet nepaisant to, kad jis susuktas artrito, didžiojo detektyvo „mažos pilkosios ląstelės“ visiškai nepakenktos. Tačiau kai Puaro kažkuriam iš pažiūros nekaltų svečių prilipdo penkiskart žudiko etiketę, kai kas tuo suabejoja. Tik vienas Puaro žino turįs užbėgti už akių šeštajai žmogžudystei prieš nusileidžiant uždangai...

Iš anglų kalbos vertė *Jonas Sipulis*

Leidykla “Sirokas”
sirokas@vsp.lt

Spaudė spaudos namai "ARX Baltica"
Veiverių g. 142b, LT-46353 Kaunas

AGATOS KRISTI KOLEKCIJA

UŽDANGA: PASKUTINĖ PUARO BYLA

Erkiulio Puaro ir kapitono Hastingso kova prieš nusikaltimus užbaigė visą ciklą – jie vėl atsidūrė užmiesčio dvare, kuriame jie išnarpliojo savo pirmąją žmogžudystę, būdami kartu.

Puaro, kaip ir Stailzas, buvo matęs ir geresnių dienų – bet nepaisant to, kad jis susuktas artrito, didžiojo detektyvo „mažos pilkosios ląstelės“ visiškai nepakenktos. Tačiau kai Puaro kažkuriam iš pažiūros nekaltų svečių prilipdo penkiskart žudiko etiketę, kai kas tuo suabejoja. Tik vienas Puaro žino turįs užbėgti už akių šeštajai žmogžudystei prieš nusileidžiant uždangai...

„NEPAKARTOJAMOJI KRISTI: SPARTU, SUDĖTINGA, IRONIŠKAI JUOKINGA.“
DAILY MAIL

Agatha Christie

ISBN 978-609-95090-4-4

